KALEVALA.

A

FINNEK NEMZETI EPOSZA.

AZ EREDETIBŐL FORDÍTOTTA

BARNA FERDINÁND,

MAGYAR NEMZETI MUZEUMI KÖNYVTÁRI ŐR ÉS A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA LEVELEZŐ TAGJA.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KÖLTSÉGÉN.

PESTEN.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM" NYOMDÁJÁBAN.

1871.

162241

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

R
1877

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

ELŐSZÓ.

Mily nagy fontosságot nem helyeznek még oly európai művelt népek is a népmondák, regék és minden ilynemü néphagyományok összegyüjtésére, melyek a sors azon kivételes kedvezményében részesültek, hogy atyáikról rájok irott emlékek maradtak: felelesleges tán emlitenem is; tudja azt mindenki, a ki csak a hozzánk legközelebbi szomszéd német nemzet irodalomtörténelmében széttekintett.

Mennyivel nagyobb mérvben kell tehát ennek állani oly népekről, melyekre az őskorból ily népköltési emlékek nem maradtak, — nem mintha ilyesmivel nem birtak volna, mert őskorban, a népek boldog ifjusága korszakában nemzet ilyesek nélkül nem volt, hanem egyszerűen azért, mert mostoha körülmények közbejötte miatt elvesztek, akár voltak azok irás által megőrizve, akár pedig mert elvesztek, mielőtt még irásba tétethettek volna.

S valóban, midőn az irodalom férfiai, ott a hol ez még lehetséges, a mondai hagyományok összegyüjtésére vállalkoznak, nem is tesznek egyebet, mint utólag teljesitik azt, a mit más szerencsésebb körülmények között élt népek egyik vagy másik fia a multban e részben teljesitett, s ha jól sikerülnek, sok tekintetben pótolják is a nyelvemlékeket.

Az ujabb korban két nevezetesb ily gyüjtés történt: ezek egyike az a „Kalevala“ vagy is a szuomi nép egy részének ajkain egész napjainkig fennmaradt ősrégi énekek, többek által gyüjtve, összefüggő égészszé azonban a gyüjtők legtevékenyebbike, a gyüjtések ujból meginditója, s végrehajtója, Lönnrot, Illés által szerkesztve; másika az észt ősi, de csak töredékesen meglévő népénekek, önálló egészszé a meglévő

népmesékből Kreutzwald R. által kiegészitve és „Kalevi poeg“ czim alatt kiadva.

A magyar irodalom hasonnemü igyekezetei eddig ilynemü terjedelmesb eposz felfedezésére nem vezettek, holott hazai történelmi kútfőinkből tudva van, hogy nemzeti királyaink életében még országszerte énekeltettek a nép által, de a másfél százados török uralom, egész vidékek magyar népességének más vidékekre költözte, az együvé tartozók szétszóródása, s e miatt a magyar ajkú népességnek idegen ajkú hazai népekbe történt tömeges beolvadása nagyon is alkalmas tényezők voltak az őskori megbecsülhetetlen emlékek megsemmisitésére, s ma már nem is valószinü, hogy ilyesmit a hazai nép ajkáról sikerül összegyűjtenünk, csekély a valószinüség a mellett is, hogy ilyesmit a véletlen irott emlék alakjában őrzött meg számunkra, s csak felfedeztetésre vár.

Az ily eposzok nagy becse általában el van ismerve a művelt irodalmakban; az idegenre becsesek azért, mert az ős népek multjába egy-egy mély pillantást engednek vetni, s igy felvilágosithatnak egy oly előkort, melyre nézve a történelem semmmi felvilágositást sem nyujt. Mi a Kalevalát illeti: e tekintetben elég legyen Európa legnagyobb tekintélyei közül Grimm Jakabra, Steinthalra, Uhlandra, Carriére M.-ra, Schott V.-ra hivatkoznom, a kik közül a két első a Kalevalát a világ legnagyobb eposzaival: a Homér költeményeivel, a Mahabharatá-val, a Schahnahmeh-val, a Niebelungen-nel egyenlő becsünek állitják, sőt Steinthal tovább megy, s az eposz nevet teljesen megérdemlő hőskölteménynek csak négyet ismer el: Homér költeményeit, a Kalevalát, a Nibelungot, és a Rolandról szóló éneket. Az azon nemzetbelire nézve azonban sokkalta fontosbak, minthogy lehetetlen képzelni is egy nemzetét szerető, emelkedett szellemü és gondolkozó főt, a ki ne vágynék őseinek hitét, szokásait, erkölcseit ismerni, mintegy tükörben látni maga előtt, s hogy ugymondjam, nehány perczre mintegy egészen átalakulni azzá, a mik ősei voltak, ugy érezni a mint azok éreztek, egy szóval támaszpontot szerezni magának azok gondolkozása biztos megitélésére.

Nem is emlitve a kiszámithatlan fontosságot, a megmérhetlen becset, melylyel ezek a nyelvtudományra vannak, a mint erre különösen nemcsak a germán népek irodalomtörténete szolgáltat fényes bizonyságot, hanem maga a Kalevala is, melynek énekeiben az egész szuomi nyelvnek

használatban lévő összes alakjai a legnagyobb gazdagságban, s a használat módjának helyességére nézve minden kétséget eloszlatólag feltalálhatók, megfigyelhetők.

Ha már magunknak sem nyelvemlékeink, sem ilyen történelem előtti időkre visszavezethető összegyűjtött ősköltészeti maradványaink nincsenek, önként következik, hogy a velünk rokon népek ilynemü gyüjteményei leginkább kinálkoznak buvárlat és összehasonlitás tételére mindannyiszor, valahányszor bennünket az imént jellemeztem nemesebb vágy meglep, melyet a honfoglalást tárgyazó régi ének igy fejez ki : „Emlékezzünk régiekről.“

S valóban e tekintetben a Kalevala reánk nézve annyival nagyobb fontosságu, mert ma már sikerült felfedezni nyolcz oly félpogány, félkeresztény imádságot (babonázó ráolvasást), melyek tekintve azon körülményt, hogy némelyiknek szövege a Kalevala ily „ráolvasásaival“ (luku=olvasás) szóról szóra egyezik, minden kétséget eloszlatnak az iránt hogy őseink pogánykori őshite alapjában egészen az volt, a mi a finneké, elannyira, hogy különösen a ráolvasások miségét tekintve egész bizton elmondhatjuk : ime igy könyörögtek őseink! A hegyaljai szőlőeladási XVII-ik századbeli okiratok „Ukkon pohara“ (áldomáspohár) pedig csak még jobban megerősithet e hitben. —

A most emlitettem két hitregészeti kutforrásra vonatkozólag szükségesnek látom a következő rövid ismertetés előre bocsátását.

1868-ban a magyar tud. Akadémiához a Hegyaljáról küldetett be 22 magyar nyelven szerkeztett s keltökre nézve 1616—1660-ig terjedő szőlőeladási okirat; ezek a megtörtént adásvevés, és a vele együtt járó áldomásivás megtartása szokásos módját adják elő, s különösen öt okirat e szertartásszerü cselekményt körülményesben részletezi (Lásd Nyelvtud. közl. VI. köt. 3-ik füz.), mely abból állott, hogy az eladó és vevő fél a község előljárósághoz mentek, és ott „eleiknek régi élő szokásuk szerint“ áldomást ittak, s e közben a vétel megerősitésére a felek egyike, vagy más valaki a jelenlévők közül az „Ukkon poharát“ felmutatta; végre az eladási feltételeket, az áldomásra forditott étel és bor mennyiségét és árát, végre az „Ukkon pohara feltartója“ nevét is tartalmazta. Ki volt ez az Ukkon a kinek a poharát itták, mely az okiratokból láthatólag az áldomás pohárral egyértelmü?

Megfelel rá a Kalevala, melynek számos helyeiből azt látjuk, hogy a finn hitrege főistene Ukko nevet viselt, tiszteletére szokás volt áldomást

inni, s magát az áldomást ők is Ukko poharának (Ukkon malja) hivták. Az egyezés sokkal szembeszökőbb, hogy sem kételkedhetnének benne, hogy e szerint itt nem más, mint egyenesen a személy szerinti pogánykori magyar főisten neve őriztetett meg számunkra.

A „Vasárnapi Ujság“ 1867 évi folyama szept. 8-iki számában két ódonszerü bűbájló imádság jelent meg, melyek a szövegekben előforduló betürimre való törekvésnél fogva, a milyenek; „Nemes asszonyom Bodog anya bemene szent templomba, leüleplec az ő áldott aranyos szent székibe, az ő áldott szent fejét megese fenye füst czuz, fenye füst kelevény, lefüggeszte az ő áldott szent fejet rajta, szent kedve könyörödec szent szive szomorodec“ stb. és a Kalevala betegség üző olvasásaihoz hasonló tartalmuknál fogva azonnal leköték figyelmemet, leirám magamnak s miután e rendkivül ritka könyvet*) sikerült az egyetemi könyvtárban kézhez kapnom, a többeket is kijegyzém, a szöveget a Kalevala megfelelő helyeivel egyeztetém, — s az Akadémia mult év mart. 7-én és 28-án tartott nyelvtudom. osztályülésein olvastam „A finn költészetről, tekintettel a magyar ősköltészetre“ czimü értekezésemben nézeteimet előadám.

A Bornemissza-féle ráolvasások mindnyáján betegségek elüzését tárgyazzák. Lássunk tehát ezekből is nehány helyet, s hasonlitsuk össze a Kalevala megfelelő helyeivel :

Ukkoval már a hegyaljai okiratokból megismerkedénk. A finn hitrege őt minden orvosnál (bűbájlónál) nagyobb orvosnak tartja vala. Igy a Kalevala III. r. 199—202 vv. igy emlékeznek róla :

Viz legrégibb írszerek közt,
Viz tajtéka bűvszerek közt,
Teremtő a kuruzslók közt,
Jó isten a javosok közt.

A Bornemissza féle olvasásokban ez már el van torzitva, mert itt már Ukkont Jézus, a szintén nagy tiszteletben részesitett Földanyát, a kiről alább lesz szó, sz. Mária helyettesiti, de az észjárat még ugyanaz; ugyanis ott a 2-ik olvasás végén Jézus igy szól Mariához : „Ne ijegyel szent anyám Mária, én vagyok mindennél nagyobb orvos, te vagy mindennél nagyobb bájos“ egyéb-

*) Lásd Bornemissza Péter : Ördögi kisértetekről. Semptem 1578. h, v.

iránt a pogánykori olvasások ezen elvegyülése keresztény elemekkel, nem csak nálunk történt meg, hanem magoknál a finneknél is, a kiknél egy ugyancsak a XVI-ik századból irásban fennmaradt babonázó olvasásban a Kalevala imént idéztem helye már a Bornemissza-féle olvasáshoz nagyon hasonlitó alakban van eltorzitva, mely magyarra forditva igy hangzik :

Melyik erő a legkülönb?
Az istené a legkülönb;
Istennek van legjobb íra,
Szűz Mária nyálas szája. stk.

(Historiallinen Arkisto. I. Helsingissä 1866. 91. l.) Ime Ukko helyett már itt is a keresztény istennel, sz. Máriával találkozunk, és igy a Bornemissza-féle olvasások eme helyének a Kalevala megfelelő helyével való egybe vetéséből felismerhetjük a főisten a magyar Ukkon egyik tulajdonságát, miszerint őseink őt mindennél nagyobb orvosnak tartották, s szükségeikben hozzá könyörögtek.

A Kalevala LV. r. 331—336 verseiből láthatólag a kuruzslás e négy műtétből állott : szemmel nézésből, kézrátevéséből (kenésből) az igék elmondásából és rálehelésből. A Bornemissza-féle olvasások 4-dikében, melynek czime „A menyülésről“ a Jézus szamara kimenyült lábát gyógyitó Mária igy szól : „Ne ijegy én áldott szent fiam. En az en szent kezemmel megfogom szent szamaradnak lábát, szent szájamból szent igét reá mondom, szent lehelletemet reá lehellem, czont menyen czonthoz, velő menyen velőhöz, in menyen inhöz, vér menyen vérhöz.“ stb.

Ezen olvasás további megértésére tudnunk kell azt is, hogy kuruzslás közben először mindig a betegség okát igyekeztek eltalálni, s csak azután olvastak rá, s a szokásos igék a betegség eltávolitása kivánatos módját mindig részletezték. Igy könyörög a Kalevala XV. r. 362 s következő verseiben a Lemminkäinen anyja a kardra hányott holt fia életre támasztásáért Ukkohoz: hogy a honnan a bőr leszakadt, növeszszen oda uj bőrt; hol az erek kifogytak, pótolja ki az ereket ujakkal; a hol a vér elapadt, alapitson uj vérforgást stb.

A betegségeket a régi finnek élő lényeknek, szelleméknek tartják vala, kik az embereket meglepik, s addig el sem hagyják, mig csak a baj oka fel nincs fedezve, s ehhez képest rájok nem olvasnak. A Bornemisszaféle olva-

sások legvégsőjéből azt látjuk, hogy a dolog nálunk sem volt másképen, ugyanis itt Jézus a „hasfájást“ rögös uton találja, megszólitja, sőt ez még felelctet is ad neki; ez az olvasás igy kezdődik:

„Wram mindenhato Isten, mulec egy regös nagy uth, rayta megyen az mindenható Wr Isten, az ő szerető szentivel keresztelő szent Jánossal, előtalálánac hetvenhétféle erőtelen hasfáyás. Monda ez ket szot Wrunk Isten, hova indulatatoc ez regvos nagy uton hetvenhetfele erőtelen hasfayas! Ha engemet ezen kerdesz wrunk Wr Isten. Minc is elmegyünc ez fekete földnec szinere, áldott ez testbe, teremtett lélekbe, hurát, gyomrát öszve háborgatom, piros véret megiszom, szálas husát megszaggatom stb.

Ugyancsak ez olvasás végéből azt látjuk, hogy pogány őseink a betegségeket, a tengerbe üzték, hogy ott „a tenger fővényét felforgassák, habját háborgassák, követ hasogassák. Épen igy a Kalevala LV. r. 259. s következő verseiben Väinämöinen a Kórsellőhöz (Kiputyttő) könyörög, hogy gyüjtse a kínokat kék kövek réseibe, avagy forditsa be a vizbe szórja a tengerbe köveket kinozni, kősziklát morzsolni. Az egyezés tehát itt is tökéletes a torzitás daczára.

A Bornemissza-féle olvasások 3-dikában megismerkedünk egy pogánykori isteni lénynyel a „Földanyá“-val.

Régi történet-irók fentartották az emlékezetét annak, hogy pogány őseink természetimádók voltak, s különösen a földet, vizet, levegőt, tüzet imádták, de hogy mily alakban, azt nem, erről mélyen hallgatnak. Ime e négy isteni lény egyikével ez olvasásból személy szerint meg ismerkedhetünk, a ki e szerint a finn mythosz maa- emäjével, s a latin terra materrel ugyanegy volt, s miután a Kalevalából látjuk, hogy ezenkivül volt még viz-örege, (veen ukko) és viz-anya (veen emo) a ki egyébiránt egy személy a lég tündérével, Ilmatarral: helyesen következtethetjük, hogy őseinknél is igy volt. Egészen igy lehetett a dolog a természet negyedik istenségével a tüzzél is, kit a finn hitrege a nap fiának tarta s Panu néven tisztel vala.

Hozhatnék fel számos oly egyeztetéseket is, melyek a nép ajkán máig élő pogánykori hitregei maradványoknak a Kalevala megfelelő helyeivel való egyeztetését tárgyazzák; de a melyek egy előszó szük keretébe alig illemének; elégnek tartám tehát a Kalevala reánk nézve való fontosságának igazolása végett ezuttal csupán azokra mutatni rá, melyek a hegyaljai ok-

iratokban és Bornemissza L. idéztem művében irásban őrizvék meg, s melyeket azoknak a mik, a Kalevala nélkül felismerni akár nekem, akár másnak lehetetlenség lesz vala.

A finnek e dalokat „rúnó"-knak hivják, mely szót én is megtartottam azok jelölésére.

A finn dalok a figyelmet még a XVII-ik században magokra vonták már. De e gyűjtési kezdeményezések, mint minden kezdet, csekélyek s még csak öntudatosak sem mindig voltak, s miután a talált költeményrészletek leginkább csak a már rég kihalt ősi pogányhitnek, ráolvasásokból álló, értelmöket veszitett töredéki voltak, :a gyüjtők legtöbbnyire az iránt sem voltak tisztában, mik lehetnek ama költeményrészletek, melyek épen kezök ügyébe estek, ezek között emlitendők : Palmsköld és Bång Péter. A legelső e nembeli komolyabb kisérlet, melyen már némileg a Kalevala előize érzik, s több rendbeli ráolvasást tartalmaz, a Maxenius Gáboré volt (De effectibus fascino naturalibus 1733.) a ki azonban ezek valódi becsét s fontosságát ép oly kevéssé sejtette, mint Bornemissza Péter nem a fennebb emlitettem 8 magyar ráolvasás mivoltát, ugy a finn értekező, mint a magyar egyházi iró, csudálatosan egyező felfogással semmi egyébnek nem tartván azokat, mint ördögi ártásnak, boszorkányi gonoszságnak, s a mi még különösb a dologban, az ily bűbájló babonák lehető rosz következéseiben, rontásaiban ugy a finn, mint magyar iró kegyeletesen hisznek vala. Hogy ezek az ősi vallás gyakorlatának közegei lehettek, azt se a finn, se a magyar iró nem sejtette; ha Bornemissza tudja vala, mik voltak, mennyit gyüjthetett volna ily megbecsülhetetlen őskori pogány olvasást, talán még hőskölteméný részletet is; mert irataiból láthatólag az elsők még akkor a kemény tilalom és a drakói szigor daczára is divtak, melylyel kérlelhetetlenül égetik vala az állitólagos boszorkányokat azok gyakorlata miatt.

De Maxeniusra csakhamar következett két magas szellemü férfiu, a kikhez hasonlót az akkori Európa összes tudósai közt is keveset találunk : Juslenius Dániel püspök és Porthán Henr. Gábor tanár. Juslenius egy még ifjukorában tartott ily cz. értekezésében : Aboa vetus et nova 1700. az akkor elterjedve volt nézet alapján, mely szerint a héber nyelv az összes emberiség ősnyelvének tekintetett, s minden létező nyelvet erre akartak vissza vezetni, (nálunk ez irány egész az 1848-ban kezdődött új korszakig megvolt) a szuomi nyelvet a héberrel rokonitván a finn költészetet is szóba hozta,

majd 1745-ben a szuomi igéző ráolvasásokról értekezve, műve előbeszédében a finn versek sajátságos természetét behatóan fejtegeté. Műveiből láthatólag ezen ősi maradványok lényegéről egészen tiszta fogalmakkal bírt, fontosságukat a nyelvművelésre átlátta, és egész életén át gyüjtögetett is; fájdalom e megmérhetlen becsü gyüjtés a lángok martalékává lett.

Jusleniusra a nálánál még nagyobb Porthán következett (1766—1809.) Ezen hazáját és nemzetét szerető nagy tudományú férfiú még ifjuságában kiterjeszté figyelmét a hazai költészetre, felfogá egész becsét, s nem csak maga sok régibb, és ujabb költeményt gyüjtögetett, hanem példájával s buzditásával másokat is megnyert ezen iránynak, a mit egyébiránt már Juslenius megkezdett, úgy hogy oly tudományos kör, milyent nálunk Kazinczy Ferencz a magyar ifjuság maga köré gyüjtése által alapitott, a finneknél már a mult század elején létezett, s azóta az eszme soha sem halt ki, ezek magokat fennophilek-nek hivták, és hijják mind e napig, ellentétben a svecomanokkal, a kik a svéd nyelv uralmát óhajtják még most is vissza. A mit Juslenius megkezdett, ő csak folytatta a finn költészet körül tett tüzetes s éleseszü tanulmányaival, melyek nagy alaposságuknál fogva még ma sem vesztettek sokat becsökből. A megkezdett művet két buzgó tanitványa és követője Lencquist E. (De superstitione veterum Fennorum theoretica et practica 1782.) és Ganander Chr. Mythologia fennica 1789. folytatták, a kik a finn ősi hitregészet körül buzgolkodtak, s a kiket aztán mások is követtek ezek között különösen Becker Reinh. emlitendő, mint a kinek először támadt azon gondolata hogy a Kalevala egyik főhőséről Väinämöinenről szóló öngyüjtésü énekekbe némi összefüggést hozzon. 1820.

Az ekként eszközölt s az ország legkülönbözőbb vidékeire kiterjesztett gyüjtések napról napra több oly rúnó töredékeket hoztak felszinre, melyek már nem csupán hitregészeti dolgokkal foglalkoznak, hanem epikai részleteket is tartalmaztak a Kalevala főhőseiről. Ujabb ok a kutatásra.

A sajátképeni Kalevala rúnói összegyüjtése és egy egészszé szerkesztése azonban tisztán e század s főleg két férfiú tevékenységének volt fenntartva, egyike ezeknek Topelius Zakhár volt, a kinek mint orvosnak bő alkalma volt a néppel érintkezni, mit is ő felhasználván számos régibb és ujabb dalokat, s ezek között 80 epikai töredéket is gyüjtött. E buzgó tevé-

kenység kellő méltatására szükséges még azt is tudnunk, hogy a halálát meg előző 11 éven át ágyban fekvő beteg volt, de azért folyvást gyüjt vala.

Ebben következő módon járt el. Jól tudván, hogy ezek a rúnók teljes épségben főleg az oroszországi szuomi népnél vannak még meg; tudván továbbá hogy ezek télen által kereskedést folytatnak Finnországban, ime ezeket az utasokat gyüjtötte Topelius maga köré, elénekeltette velök a mit, csak tudtak, s azonnal le is irta utánnok; ha meghallotta, hogy még jobb énekesek is vannak uton, üzenet által megkérette őket, intéznék úgy az utjokat, hogy hozzá is betérhetnének, s igy sikerült neki sok igen becses rúnó töredéket szerezni, melyek ma a Kalevalában teljesben találhatók ugyan, de az első felfedezés dicsősége azért övé marad.

Gyüjtései első füzete 1822- az ötödik és végső 1831-ben bekövetkezet halála után jelent meg.

A másik férfiu, a ki az igy mintegy másfél század ota megkezdett müvet szerencsésen végre hajtotta, Lönnrot Illés volt. Született 1802 év april 9-ik napján, az abói egyetem hallgatói közzé 1822-ben lépett, tanulmányai végeztével 1832-ben Helsingforszban orvostudorra avattatott a következő évben pedig kajáni megyei főorvossá neveztetett ki, az európai hirü Castrén halála után 1853-ban, a most már Helssingforsban székelő egyetemen a szuomi (finn) nyelv és irodalom tanárává lett, s e nagy fontosságú tisztét 1862-ig viselte, a mely évben mint kiérdemült tanár e tisztétől visszalépett, azota is egész élte tevékenységét a nemzeti nyelvtudomány- és irodalomnak szentelvén.

A nemzeti népköltés kitünő ismerője, ama délibb vidékekre, melyeken előtte már Topelius is gyüjtögetett volt, Lönnrot először 1832-ben utazott. De már ezt megelözöleg is még abói egyetemi tanuló korában 1827-ben értekezett már a Kalevala főhöséről, Väinämöinenről (De Wainämöine priscorum Fennorum numine) mely müvének első része 1827-ben jelent meg, a másik része azomban ugyanezen évben már kinyomatva ez ezen évi abói nagy tüzvészkor elégett. A kövekező év nyarán 1828-ban első izben indult el Szavában és Karjalában népdalok és régi emlékek gyüjtögetésére. Ugyanezen czélból egy második utazást tett Szavón keresztül Kajánividékére, innen át akart csapni orosz Karjalába, de az akkoron dühöngött epemirigy járvány orvosának megválasztatván, kénytelen volt visszatérni. Ezen utazásai ered-

mény lön ily czimü müve „Kanteletaikka Suomee Kansan sekä vanhoja että nykysempiä Runoja ja Lauluja.“ (Koboz vagyis a finn nemzet mind régi mind ujabb dalai és énekei.) Helsingfors 1829—1831. mely münek négy füzete egyebeken kivül bübájló olvasásokat, lakadalmi dalokat, s más becses lantos énekeket tartalmaz. 1832-ben svéd nyelven egy másik értekezést készitett el, melynek czime; „Om Fimarues magiska medicin“ (a finnek büvös orvoslásáról) melyben mindazt egybe szerkeszté, a mit csak a néppel való gyakor érintkezései és a bübájlás lényegét közöttök tanulmányozta közben megfigyelnie, észlelnie sikerült.

Ezután az archangeli kormányzóságban tett gyüjtö utazást, a hol a nép igen megszerette, és a lehető elözékenységgel járt kezére gyüjtögetései közben. A következő években már mint kájani orvos négy izben utazott a finn és oroszországi karjalai kerületekben, mindannyiszor több hétig idözvén. E rendkivül fárasztó, hol lóháton, hol gyalog, erdőkön, tavakon, át sokszor egy-egy rosz lékekvesztővel, hol jobb járműveken tett utjairól Lönnrot a helsziugforszi Morgonbladban (egy svéd nyelvü lap) igen érdekes leirásokat adott (1833—1835) ugyanott előadván a nép szokásait, életmódját, énekbeli járatosságát és müveltségi állapotát. Különösen szerencsés volt Lönnrot számos e végett tett utazásai közben az orosz finnek között Wuokiniemi kerületben (pitäjä) egy öreg paraszttal megismerkedni, a ki az egész vidéken a leghirnevesb énekes volt, s a kitől oly becses részleteket sikerült össze irnia, melyek ezen 80 éves aggastyán halála után vele együtt sírba szállottak, s kivesztek volna.

Ez utazások reményen felül jól sikerülvén, Lönnrot abba a szerencsés helyzetbe jutott, hogy a mivel több éven át foglalkozott, e hitregészeti és hősköltemenyi részletek egy összefüggö egészszé szerkesztését megkezdhette, s az 1835-ik év februar havában a „Kalevala“ kéziratát a „Finn irodalmi társaság“-nak megküldhette, mely ugyanazon évben két részben meg is jelent. De a mit Lönnrot egész élte feladatául tüzött ki magának: egy önálló, finn irodalom alapitását, — annak még most csak az alapköve volt letéve, ezt tehát folytatni kellett. Számos utazásai folytán tett gyüjtéseiből tömérdek lantos, hősköltemény töredékek, közmondások, s találós mesék maradnak fenn, melyeket apránként folyvást gyarapitott, kiváltképen egy a finn irodalmi társaság kivánatára 1837—1837-ben tett utjában, mely a finn és oroszországi határszéki vidékektől egész a Lappföldig terjedett. Darab idő

mulva ezeket is sajtó alá rendezte s 1840-beñ megjelent a Lönnrot nagy népdal gyüjteménye „Kanteletar“ (Lantleány = lanttündér) czim alatt, melynek két első része mintegy 600 apróbb népdalt, a harmadik pedig, ugy régibb mint ujabb, leginkább hösköltemények vagy történelmi hosszabb énekeket tartalmazott; Két év mulva hagyta el a sajtot „A szuomi nemzet közmondásai“, czimü gyüjteménye, melyek száma haladja a 7000 ret, 1844-ben pedig „A szuomi nemzet talányai“ czimü gyüjteménye; ezek száma mintegy 1700-ra megy.

Lönnrot példáján a fiatalabb finn hazafiak lelkesedve, felkarolák az ügyet, s a népdalok lelhelyeit minden irányban felkutatták. Ily ujabb gyüjtéseket eszközlének Cajan J. F. Castrén M. Sándor, Europaeus D. E. D. Ahlquist Ágost, Polén E. Sirelius Z. és Reniholm H. A. ezek közül a legelső helyen nevezett saját a többiek pedig a finn irodalmi társaság költségén utazván. Különösen Europaeusnak sikerült 1845., 1846, és 1848-ban számos uj dalokat és változatokat (variansokot) gyüjteni.

A most emlitettem gyüjtők közremüködése folytán a feldolgozandó anyag ekként annyira megszaporodott, hogy egy ujabb és a szükséges bövitésekkel ellátott kiadás mulhatatlannak látszott, e nagy jártaságot és mindennemü szakismeretet igénylő terhes feladat megoldására, ismét Lönnrot vállalkozott. Az ujabb kiadás 1849-ik évben jelent meg nyomtatásban, s az olta egy ujabb változatlan kiadást, továbbá egy röviditett kiadást az ifjuság számára és a nép számára egy olcsó kiadást ért.

S most már az ügy befejezettnek tekinthető, de a finn tudósok és hazafiak ezen nemzetök egyik fődicsősségét képező ügyet még máig sem ejtették el, és ujabb buvárlatok folyvást tétetnek, különösen az oroszországi ó hitü finnek közt, de e részben a tánczolók (hyppyjä) őrjöngő felekezete, mely ebben a vallás megszentségtelenitését látja, nagy akadályukra van.

A Kalevala énekei ily valóban hangya szorgalommal történt gyüjtéséből láthatjuk először azt, hogy e gyüjtések nálok előbb megindultak, mint Európa legmüveltebb népeinél, nem véve ki innen a németet sem; másodszor hogy mennyire jóra való népnek kell egy olyannak lenni, a mely egy ily ügyet oly jókor felkarolt, és azt az óta a legirtózatosb megpróbáltatások között sem ejtette el, megpróbáltatások közt a milyenekről lehettek igen is

fogalmaik őseinknek a 30 éves háboruban, melyből nekik is bőven kijutott a maguk részük és az ezzel egyidejű török uralom alatt, melyhez az oroszok közvetlen szomszédsága egészen hasonló inséget és irtó háborukat eredményezett számokra, — de már minekünk utódaiknak alig lehet, s következőleg mennyire érdemes e derék kis rokon-nép teljes becsülésűnkre s végre hogy continuitásra nemcsak a közjog terén van szükség, hanem a tudomány birodalmában is, ha sikert akarunk elérni, ennek a finnekéhez egészen hasonló szívós és szakadatlan kitartás egyetlen eszköze.

Az eddig mondottakból önként következik, hogy a Kalevala, mint a finn nép ősköltészetének gyüjteménye nem egyes ember műve, hanem egy egész, valamikor a mostaninál jóval nagyobb és tekintélyesb nagy nép szellemi terménye, hogy ugy mondjam kivirágzása; ha nem volna ilyen, hanem más, — hiában lenne az bár még oly magasztos alkotás, a hőskölteméný (eposz) czímére igényt ép oly kevéssé tarthatna, mint mind azon sikertelen kisérletek, melyekről oly találóan jegyzi meg Grimm Jakab, hogy majd minden művelt nemzet irodalmában vannak, s hőskölteményeknek tartatnak, a nélkül hogy azok volnának, mert ilyenek csak is egy az egész nemzettestet áthatott nagy gondolat teremthetett őskorban, a népek ifjusága idejében. Lehetnek az ily egyesek költeményei nagyszerüek, fenségesek, — de elvégre műalkotások maradnak s ezek s amazok között a viszony ugyanaz, a mely van művészet és természet között.

Forditásomat rímes versekben eszközöltnek nem kivánom tekintetni, ha még is közzel jár hozzá, ez csak is azért van, mert hazai közönségünk ízlését is szemem előtt kellett tartanom. Az eredeti szöveg versei is csak kivételképen azok, valamint nem mindig rímesek a székely balladák sem, melyek szerkezetét leginkább tartom vala szemem előtt.

Az elvek, melyeket forditásomban követtem, következők :

Fődolog volt a hűség. E tekintetben következőleg jártam el :

Ügyeltem rá, hogy miután a forditás rokon nyelvből történt, lehetőleg nyelvalak nyelvalakkal, avagy egyen-értékü alakkal adassék vissza. Erre némileg kényszerülve is voltam, mert a ki finnből magyarra és viszont fordit, csakhamar kénytelen tapasztalni, hogy a két nyelv alakjai oly hatással vannak egymásra, mint a vegyi kémszerek a velök rokon testekre, s még eddig nem találkozott senki, a ki a finn nyelvet elsajátitotta, hogy ezt már tanulás közben észre nem vette volna.

Azon szavakat, melyeknek nyelvanyaga a finnben és magyarban ugyanegy, többnyire megtartottam, s csak ott használtam mást, hol a két nyelv ugyanazon szavának, habár rokon, de mégis jelentékenyen eltérő jelentése van, p. o. näen nähdä annyi, mint nézni, — de a finnben e szót csak ott használják, a hol a magyar a lát igét használja, a nézés fogalmára pedig a katson igét használják, melynek gyöke ismét egy a magyar kacsint és kaczér szavak gyökével, azért az ilyeneket megtartanom nem is lehetett.

Utánoztam a finn verselést a következőkben :

a) a közbenső rimeket mind megtartottam s hasonlókkal adtam vissza.

b) A szükség úgy hozván magával a sorokat gyakoritó igékkel pótoltam, hogy a 8 szótag ki legyen, máskor ismét összehuzásokat eszközöltem, de csak oly esetekben, a hol ezt a nép valóban teszi.

Végezetül hálámat nyilvánitom azon buzgó és nagy érdemü irodalmi férfiainknak, kik e fordításom létesitésében részint buzditottak, részint segitettek : először is Hunfalvy Pál urnak, a ki 1863-ban, midőn a finn nyelv tanulását megkezdettem, mindenkor kész kalauzom volt; Toldy Ferencz urnak, a ki — hála egy véletlennek — lakásomon megjelenve, midőn a Kalevalának a Hunfalvy Pál szerkesztette „finn Chrestomathiá"-ban találtató, általam csak gyakorlat és kedves szórakozásból készitett töredékeit asztalomon megpillantotta, s belőle magának egyetmást felolvastatott, az ügyet azonnal felkarolva engem az egésznek leforditására buzditott, — mely bátoritás nélkül egy ily sok gondot s a hivatalomból fennmaradt egész üres időm rá forditását igénylő műre alig mertem volna vállalkozni; végre Gyulai Pál urnak, kinek már a nyomtatás folyama alatt nem egy becses figyelmeztetésében részesültem, melyeknek oly ember, a ki a költő diszes nevére igényt teljességgel nem tarthat, — sokszor jó hasznát vettem.

Végre bocsánatot kell kérnem a sajtóhibákért, melyek legjobb akaratom mellett is számosabbak, mintsem óhajtottam volna.

Pesten, 1871. február 12-én.

a fordító.

Első rúnó.

Kezdődik az 1—102 v. v. A légszüze a tengerbe ereszkedik, a hol a széltől és viztől terhesülvén viz-anyává lesz. 103—176. Egy kacsa fészket rak a térdére és bele tojik. 177—242. A tojások a fészekről lefordulnak, darabokra töredeznek, s a darabok földdé, éggé, nappá, holddá és felhökké alakulnak át. 313—344. A viz-anya földnyelveket, öblöket partokat, mélységeket és vizfenekeket teremt a tengerbe. 245—280. Väinämöinen születik a viz-anyától, s a hullámokon soká hányattatik, míg végre révpartra jut. 281—344.

Hajt a lélek, nagy a kedvem,
Gondolatom unszol engem,
Fognom dalhoz, énekléshez,
Kezdenem a regéléshez,
Hadak sorát levezetnem,
Nemzetségdalt énekelnem;
Számban a szók olvadoznak,
A mondatok omladoznak,
Nyelvem hegyén hullámzanak,
Fogaim közt rést keresnek.
Arany felem játszó-társom,
Velem együtt nőtt korácsom!
Jöszte velem énekelni,
Velem együtt regélgetni,
Miután most összejutánk,
Szerte hosszan jártunk után;
Ugy is ritkán találkozunk,
Össze ritkán akadhatunk,
E nyomoru határokon,
Pohjolai bús tájákon.
Kezeinket csapjuk egybe,
Ujjainkat füzzük össze,
Valami jót énekelnünk,
A legjavát előszednünk,
Hallhatni a rávágyóknak,
Aranynál is drágabbaknak,
A növekvő ifjuságban,
Fejledező ivadékban,
A fenmaradt bűv-dalokat,
Szájon forgó vers-szakokat
Agg Vainőnek az ővéről,
Ilmarinen műhelyéről,
Kaukiomieli kardhegyéről,
Joukaha nyila ősvényéről,
Pohja szántóföldeiről,
Kalevala mezeiről.
Ezt éneklé jó atyácskám
Fejsze-nyelét faragesálván,
Tanita rá édes szülém
Orsó szárát peregtetvén,
Midőn neki kiskoromban
Térde előtt forgolódtam
Mint fejődő nyáskálódó
Kis pendikés anyás fiu.

Szampóról nem hiányoztak,
Sem Louhiról a büvszavak :
Szampó dalban vénüle el,
Louhit varázs emészté fel,
Dalban hala meg Vipunen,
Lemminkäinen játék közben.
Vannak ezenkivül igék,
Büvszók miket tanulgaték,
Tépegetve az utfélről,
Szaggatva a hangafüről,
Bokrokról is tépegettem
Fák galyáról tördelgettem,
Dörzsölgettem füfejekről,
Felszedtem az utszélekről,
Kis bojtárként járkeltemben,
A mint nyájam legeltettem,
A mézgazdag halmocskákon
Kies arany dombocskákon,
Nyomán barna Múrikkinknak,
Mi iromba jó Kimmónknak.
Dalt sugalt a fagy is nekem,
Dal hult alá az esőben,
Másokat a szelek hoztak,
Tengerhabok azt hajtottak,
A madárkák gazdagiták,
Fák teteji gyarapiták.
Mindmegannyit összegyüjtém
Göngyölegbe kötözgetém ;
Szánkára a göngyöleget,
Szánra tevém a tekercset :
Vivém szánkán hazafelé,
Kis szánomon a csürbe bé,
Onnan a csür údarára,
Betevém ott rézládába.
Verseim már a hidegben,
Rég hevernek a rejtekben ;
Elő vegyem-e a fagyból,
Verseim a hüvös helyről,
Behozzam a házba ide,
Ládámat a lócza végre,
Alá e szép fedélzetnek,
E kitünő tetőzetnek ;
Dalszekrényem kinyissam-e,
Verses ládám feltárjam-e,
Felbontsam-e a nyalábot,
Felbontsam-e rajt' a csomót ?
Szép dalt fogok én zengeni,
Szép verseket énekelni
A jeles rozs eledeltől,
A jó ízü árpa sörtől :
Ám ha nekem sört nem adnak,
Ha még lőrét sem nyujtanak,
Bőjtősb szájjal dalolgatok,
Puszta viznél dúdogatlok,
A mai est örömére,
E szép napnak a dicsére,
Vígságára a holnapnak,
Kezdetére az uj napnak.

* * *

Igy hallottam elmondatni,
Regét elő így adatni :
Egyszerre csak egy éj száll le,
Egyszerre csak egy nap áll be,
Väinämöinen is e remek
Nagy mestere az éneknek,
Egy maga lett szülőjétől,
A lég bájos tündérétől.
Vala egy szüz, lyánya légnek,
Tündére a természetnek,
Éle hosszas nagy szentségben,
Mindenkoron szüzességben,
A lég hosszú udvarain,
Egyenletes sivatagin.
Az idejét unni kezdé,
Éltemódját idegenlé,
Egy's egyedül maga lévén,
Szüzi módra éldegélvén
A lég hosszú udvarain,
Elhagyatott sivatagin.
Ő tehát most lejebb szállott,
A habokra bocsátkozott,

A nagy tenger nyilt hátára,
Kiterjedett sikságára;
Im támad egy szörnyü vihar,
Kelet felöl bősz zivatar,
Mely a tengert felforrasztá,
Hullámait felkavará.
Szél a szüzet hintázgatá,
Hullám a lyányt hajtogatá,
Köröskörül a kék sikon,
Tornyosodó hullámokon;
Szél a méhét tele fuvá,
A tenger megvastagitá.
Hordja vala nehéz terhét,
Méhe kinos jajos teljét
Egész hétszáz esztendeig,
Kilencz korszak mig eltelék,
De a magzat még sem lett meg,
Nem született még a gyermek.
Forog a szüz, a viz-anya,
Uszik kelet-, majd nyugatra,
Hol tart délre, hol északra,
A lég minden tájékira,
Tüzes szülő fájdalmában,
Méhe szörnyü nagy kinjában;
Ám a magzat mégsem lett meg
Nem született még a gyermek.
Zogokni kezd, sirva fakad,
Ajka hallat ily szavakat:
„Oh jaj szegény napjaimnak,
Eltévedett bal soromnak!
Hogy kell most már a lég alatt
Töltnöm minden napjaimat
Itt a széltől hintáztatva,
A haboktól üzve hajtva,
E rengeteg hullámokban,
Tornyosodó nagy habokban.“
„Jobb lett volna bizonnyára,
Élném légi szüz módjára,
Hogysem mostan itt jelenleg
Forgolódnom viz-anyának:
Olyan hideg van itt lennem,
Nagy nyomor itt dideregnem,
Hullámokban itt lakoznom,
A vizekben forgolódnom.“
„Oh Ukkó te legfőbb isten
Uralkodó egész légben!
Jövel ide nyomoromban,
Segélyemre szóllittomban,
Mentsd a szüzet zavarából,
Asszonyt méhe nagy kinjától,
Kelj sietve, mit sem késve,
Nagy szükség van itt létedre!“
Erre kevés idő várva,
Mindössze is nem sokára,
Kacsa jöve, ékes madár,
Ott röpködvén most arra száll,
Fészek-helyet keresgetvén,
Lakóhelyet nézegetvén.
Száll keletre, száll nyugotra,
Majd délfelé, majd éjszakra,
De nem talál sehol helyet,
Bármilyen rossz pihenetet,
A hol fészkét szerkeszthetné,
A tanyáját felüthetné.
Röpdös, szárnyát csattogtatja,
Latolgatja, fontolgatja:
„Tanyám szélre ha épitem,
Habokra a lakó-helyem,
Szél a lakom felforgatja,
Fészkem hullám elhordhatja.“
Éppen akkor a viz-anya,
A viz-anya, lég leánya,
Felveté a térd-kalácsát
Habokból a lapoczkáját,
A kacsának fészekhelyül,
Kegyes szálló telepéül.
Most a kacsa ékes madár,
Szárny csattogva ép arra száll,
S a viz-anya térdét látván,
A tengernek kétes hátán,
Véli azont gyepes dombnak,
Friss zöldségü fühalomnak.

Sürög, röpköd, forgolódik,
Térdére rá bocsátkozik,
Fészkét rajta meg is rakja,
S arany tojást tojik abba,
Raka rá hat arany tojást,
Hetedikül egy vas tojást.
Tojásait kezdi költni,
A térdfőt át melegetni,
Kotlik egy nap, kotlik más nap,
Kotlik közel harmadik nap,
A mikoron a viz-anya,
A viz-anya, lég leánya,
Észreveszi tüzesedni,
Bőrét tüzként hevesedni,
Véli térdét meggyuladtnak,
Minden inát megolvadtnak.
Meg rettenve térdét rántja,
Tagait megrázogatja;
A tojások vizbe hulltak,
Hullámokba le fordultak;
A tojások összetörtek,
Darabokra repedeztek.
A tojások nem jutának
Részei sárba nem hullának;
Töredéki váltak jóra,
Gyönyörű szép darabokra:
A tojásnak alsó fele
Alsó anyaföldé leve,
A tojásnak felső része
Elváltozék felső égre,
Sárgájának felső szine
Vállott nappá fenn sütnie,
Fejérének felső része
Ez meg holddá derengnie,
A tojásban mi tarka volt
Csillaggá vált s égen ragyog,
Mi fekete vala benne
Felhő lett a levegőbe.
Im az idők futva futnak,
Évek odább vonulhatnak,
Most már az uj nap süttével,
Az uj hold kiderültével;
Egyre uszik viz-asszonya,
Viz-asszonya, lég leánya,
Ama csendes mély vizekben,
Ködös hullám viz-mederben,
Előtte a viz fenéklik,
Mögötte a nyilt ég fénylik.
Kilenczedik évben immár,
Eltelven a tizedik nyár,
Fejét vizből fölvetette,
A homlókát kiemelte,
Hozzá kezd a teremtéshez,
Teendői végzéséhez,
A tengernek sima hátán,
Elláthatlan nagy sikságán.
Hol a kezét kinyujtotta,
Ott földnyelvet alapíta;
Hol lábával megfeneklett,
Halas vermet fenekített;
Hol egyébbkép alábukott,
Mélységeket, teremte ott.
Hol a földnek oldalt fordult,
Támasztá a róna partot;
Lábbal földnek fordulatában,
Lazacztanyát alapíta;
Fejét földnek irányozva,
Az öblöket előhozta.
Földtől aztán beljebb uszék,
Viz hátán megállapodék;
S a tengeren szigeteket,
Támaszt titkos köszirteket
A hajóknak zátonyáúl,
Tengerészek haláláúl.
Rendben voltak a szigetek,
Tengerben a sok kőszirtek,
Lég oszlopi szurva földbe,
Föld, merőföld elnevezve,
A kövek megiratozva,
A sziklák megrovatolva,
Väinö még sem született meg,
Az ös dalnok még nem lett meg.

Jámbor öreg Väinämöinen
Tölt anyjának a méhében
Harmincz egész forró nyarat,
Ugyan annyi téli fagyat,
Ama csendes vizhabokon,
Enyhe ködös hullámokon.
Hányja veti elméjében,
El hogy legyen, meg hogy éljen,
Igen sötét rejtekében,
Mostani szük lakhelyében,
Hol a holdat nem láthatta,
Nap süttét nem gyaníthatta.
Szólla tehát ily szavával,
Következő mondókával:
„Vezess ki hold, ments ki oh nap,
Gönczölszekér irányozzad,
Menekvésem e tanyákról,
Ez idegen szük lakásról,
Ime csekély kis fészekből,
Ily szoroska lakhelyemről.
Tedd utjár' az utas embert,
Ember fiát vezéreljed,
Látnia az égi holdat
Örülni a dicső napnak,
A gönczölt megismernie,
Csillagokat szemlélnie"
S mert a hold ki nem vezette,
Sem a nap ki nem mentette
Idegenlé az idejét,
Megunta ott benn lételét:
A várkaput megingatá,
Csontlakatját fel szaggatá,
Ujjával a névtelennel
Ballábán a legkisebbel
Küszöbön át a körmével,
Csarnok ajtón hat térdével.
Tart egyenest a tengernek,
Fordul ép a vizmedernek:
Marad tenger oltalmában,
Hős a habok gyámságában,
Tartózkodik ott öt évig,
Öt évig, sőt hatodikig,
Heted avagy nyolczad évben
A szárazra álla végre,
Egy névtelen földnyelvére,
Fátlan száraz-föld vidékre.
A földről föltápászkodik,
Karával megkapaszkodik,
Kél a holdat meglátnia,
A nap láttán ujjulnia,
A gönczölt megismernie,
Csillagokat szemlélnie.
Születése ez Väinönek,
Ama dicső dalszerzőnek,
Az ő szüzi dajkájától,
Édes anyja Ilmatártól.

Második rúnó.

Väinämöinen kiszáll a fátlan földre, s Pellervoinen Számpszával fákat vetet. (1—42) A tölgyfa először nem díszlik, de ujra elvettetve kikél, az egész földet elboritja s lombjával mind a napot mind a holdat eltakarja. 43—110. A tengerből kis ember száll ki, és a tölgyfát ledönti; a nap és hold ismét láthatókká lesznek 111—222. A fákon madarak énekelnek, a földön füvek, fák és bogyók teremnek; csak az árpa nem akar kikelni 223—236. Väinämöinen a part fövényén néhány árpaszemet talál, az erdőt levágja s csak egy nyirfát hagy meg a madaraknak ülőhelyül. 237—262. A sas abbeli hálából, hogy a fa ő érette hagyatott állni, Väinämöinennek tüzet üt, melylyel az irtást kiégeti 263—284. Väinämöinen árpát vet, szerencsét esd a terméshez, és a jövő időkre is boldogulást reményltet. 285—376.

Tevé mostan Väinő végre,
A két lábát a fenyérre,
A tengeri tar sárrétre,
Fátlan száraz-föld vidékre.
S ott sok évig időzgete,
Egyr' előbbre élegete,
Még mondhatlan tar sárréten,
Fátlan szárazföld vidéken :
Gondolkodik, találgatja,
A fejében hosszan hajtja :
Földeket majd ki fog venni,
Vetéseket sürjiteni.
Pellervo a mező fija,
A kicsinyke gyerek Szampsza,
Ez veti be a földeket,
Sürjíti a vetéseket.
Vet, veteget a földeken,
Földön tavan vetést teszen,
Vetést tesz a homok-földre,
A kavicsos vidékekre.
A hegyeket fenyverdökké,
Dombokat lúczfenyvesekké,
A halmokra hangafákat,
Völgyekbe vet csalitkákat,
Nyirfa-nemet posvány földbe,
Éger fákat laza földbe,
A gyepföldbe zelniczéket,
Nedvesébe füzféléket,
Berkenyét a szüzi földbe,
Korcz vesszőt a kövérebbe,
Gyalogfenyőt bérczi tájra,
Tölgyet folyóviz partjára.
Fák növésnek indulának,
Szép hajtások támadának,

Nő a virágbombos fenyő,
A sudaras jegeny-fenyő,
Diszlik a nyir a hajlásban,
Éger laza talajában,
A zelnicze a gyepföldben,
Gyalogfenyő bérczi földben,
Bogyója a gyalog-fenyvnek,
Jó gyűmölcse zelniczének.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Mindezt látni nézni megyen,
Látni Szampsza veteményét,
Pellervo föld müvelését;
S látja a fák vig diszlését,
Uj hajtások fejlödését,
Csak egy marad fogamzatlan,
Isten-fa tölgy ki hajtatlan.
A büszke fát békén hagyá,
Ön sorsának által adá,
Tölt vala még három éjet,
Ugyan annyi napot épen.
Kele aztán nézésére,
Egy hétnek eltelésével,
A tölgy most is kikeletlen,
Isten fája gyökeretlen.
E közben meg lát négy leányt
A víznek öt menyasszonyát,
Lévéjök fükaszálásban,
Sási széna takarásan,
Ködös földnyelv orra fokán
Enyhes sárrét vége csucsán;
Mit levágtak felgyüjtötték
Rakásokba gereblyélték.
Turszasz hős most a tengerből,
Előtünik a vizekből:
A kész szénát tüzbe dobja,
Lég tüzének által adja,
Legott porrá el égeti,
Por s hamuvá feltüzeli.
Rakás hamu lőn belőle
Határ száraz por mindössze;
Tőn bele egy kegylevelet,
Kegylevelet, s egy makk-szemet
A melyből szép növény fejlék,
Viruló törzs emelkedék,
Kezdetben mint szamoczácska,
Van most már két szörnyű ága.
Hogy ágait kiterjeszté,
Leveleit elszéleszté,
Lombja éré az egeket,
Levele az ég-fedelet,
Feltartá a fellegeket,
Futásában a szeleket,
Nem hagyá a napot sütni,
Sem a holdnak előtünni,
Ekkor öreg Väinämöinen,
Fejét töri mindenképpen,
Ki lesz a tölgy ledöntője,
Büszke fa leteritője!
Unalmas az embereknek,
Vizben uszó halseregnek,
Ellenni nap sütte nélkül,
Megélni holdvilág nélkül.
Ámde nincsen olyan ember,
Férfi a ki voln' erre szer,
Ki a tölgyfát ledönthetné,
Száz ág-bogast teríthetné.
Most hát az agg Väinämöinen
Szóra fakad, s mond ekképpen:
„Kape anyám, édes szülöm,
Luonotar felnevelőm!
Viz erejét küld el ide,
Nagy lévén a viz ereje
Eme tölgy lehajtására,
Gonosz fa kiirtására
A kegyes nap sütte elől,
A holdvilág ösvényéről!“
Tengerből hős emelkedék,
A habokból fel vetődék,
Ez oly igen nagy sem vala,
De nem is a legapraja:
Emberhüvely hosszaságú,
Nő arasznyi magasságú,

Réz kalap van a fejében,
A lábán réz lábbelije,
Réz keztyű van a kezein,
Réz cziczoma a keztyűjén.
Réz övvel van fel övezve,
Egy réz fejsze az övébe,
Melynek nyele egy hüvelynyi,
Éle épen egy körömnyi.
Jámbor öreg Väinämöinen
Hányja veti elméjében:
„Éz is talán ember volna,
Reá nézve azt mutatna,
Állva hüvely hosszaságú,
Ökörpata magasságú.“
Szóba ered ily szavával
Vele ilyen mondókával:
„Mi ember vagy ki lehetsz te,
Bizony hitvány egy legényke,
Nem sokkal jobb a meghaltnál,
Nem derekabb a váltottnál!“
Szóll a vizi kis emberke,
Hullámbeli hös vitézke:
„Ember vagyok bár kicsinyke,
Kicsiny hős a viz ereje,
Tölgyfád jöttem én kivágni,
A törékenyt felhasgatni.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Ő maga szóll ilyenképpen:
„Nem lehetsz szer rá teremtve,
Teremtve, sem rendeltetve,
Lenned a tölgy döntőjévé,
A nagy fa elejtőjévé!“
Alig hogy ezt kibeszélte,
Megint arra fele néze,
S im az ember megujulva,
Egészen átalakula,
Lába a föld tapodója,
Feje felhők gátolója,
Nagy szakála térdig érő,
Haja neki sarkát verő,
Szeme közt a hézag egy öl,
Öl a lába vastagsága,
Más fél öl a térdkalácsa,
Két öles a temporája.
Köszörüli a féjszéjét,
Élésíti sima élét,
Köszörünél hatfelénél,
Kemény kőnél hétfélénél.
Lábát szedi megy sietve,
Megindula füremedve,
Bő gatyája csak ugy suhog,
Gatya szára libeg-lobog;
Egy lépésre eltántorga
Futó homok buczkadombra,
A második lépésére
Botorkála májszin földre,
Harmadszorra aztán végre
Talált a tüzfa tövére.
Vágja a fát fejszéjével,
Csapkodja a sima éllel,
Vágja egyszer másodjára,
Harmadszor is megprobálja;
Fejszéjéből a szikra hull,
Tüz pattog a nagy tölgyfából:
Kezd a tölgyfa hajladozni,
Ágas-bagas tántorogni.
Csakugyan most harmadszorra,
A nagy tölgyfát lehajthatta,
Ágasbagast ledönthette,
Száz sudarút elejthette;
Tövét ejté kelet felé,
A sudarát nyugot felé,
Magas délnek a lombjait,
Éjszaknak az ágbogait.
Egy ágára a ki szert tőn
Az örökös szerencsés vőn;
A ki tört a sudarából,
Ős tudományt vőn osztályul;
A lombjából a ki szerzett
Az meg nyere örök kegyet;
A mi forgács szétpattogott,
Szikáncsa elaprózódott,

Pattogván sik tengerhátra,
A rengeteg hullámokra,
Azokat szél lebegtette,
Tengeri szél terelgette,
Hajó gyanánt a viz hátán,
Tenger sikján csónak gyanánt.
Szél elvive Pohjolába,
Pohjának kis leánykája,
Fejérneműt mosogata,
Fehér ruhát tisztáz vala,
Vizi-kövel teli parton,
A hosszudad földnyelv orron.
A forgácsot megszemléli,
Kosarába szedegéli,
A kosárban haza hordja,
Garabolyban udvarokra
Bűvös nyilát készítnie,
Lőeszközét szerkesztnie.
Hogy a nagy tölgy ledöntetett,
A szörnyű fa elejtetett;
Süthetett már a nap fénynyel,
Derenghetett a hold szépen,
Felhők tova siethettek,
Szivárványok keletkeztek
Ott a ködös földnyelv orrán,
Gőzös sárrét enyhe csúcsán,
Berkek kezdnek díszelgeni,
Erdők vigan növekedni,
Fákon lomb van, földön füvek,
Madarak a fán fütyölnek,
A hurosok vigadoznak,
Rajt' kakukkok kakukkolnak,
Szederinda a földeken,
Erdőn arany virág terem,
Díszelg mindenféle fünem,
Sokfélekép nő, és terem;
Csak az árpa fogamzatlan
Drága vetés ki hajtatlan.
Most hát öreg Väinämöinen
Járkél, s fejét töri ezen,
A kék tenger sima partján,
Sebes víznek a forgóján,
Talált hat szem vetni valót,
Hét szép árpa szemet lelt ott,
Amoda a tenger partján,
Annak finom köpalaján,
Rejté nyuszt-bőr tájkájába,
Nyári evet lábszárába.
Megy a földet bevetnie,
Szemeket elszorogatni
Kalevai forrás mentén,
Oszmo szántóföldje szélén.
Czinege szóll fa tetején:
„Nem két Oszmó árpája ki,
Kalev zabja ki nem zöldül,
A földnek felásta nélkül,
Az erdő kivágta nélkül,
Hamuvá elégte nélkül.
Jámbor öreg Väinämöinen
Éles fejszét, jót szerezvén,
A nagy erdőt kivagdalá,
Irtássá átalakitá,
Minden nagy fát kivagdala,
Meg csupán egy nyirfát hagya,
Madaraknak nyugovóúl,
Kakuknak rajt' kiáltóúl.
Ép arra egy sas röpüle,
Magasan a levegőbe;
Jöve ezek látására:
„Mért meghagyva egy magába
Kivágatlan ama nyirfa
Kiirtatlan ama topoly?“
Monda öreg Vöinö arra:
„Azért van az ott meghagyva,
Madaraknak pihenőül,
Lég sasának ülőhelyül!“
Lég madara sas így felelt:
„Biz' azt ugyan csak jól tetted,
Hogy a nyirfát ki nem vágtad,
Az ékes fát állni hagytad,
Madaraknak pihenőül,
Enmagamnak ülőhelyül.“

Légi madár tüzet üte,
Onnan felül lángot külde,
Éjszaki szél bele kapa,
Az erdőt elhamvasztotta,
Fákat porrá elégeté,
Por s hamuvá elemészté.
Öreg Väinő tehát legott
Veszi a hat vetni való
Hét gyönyörű árpa szemet
Csinos nyuszt-bőr táskájából,
Nyári evet zacskájából
Nyári menyét tarsolyából.
Megy a földet már bevetni,
A magokat elhinteni,
Maga szóba ekkép ered :
„Én csak vetek, vetegetek,
A teremtő ujja által,
Mindenható keze által,
Itt a termő anyaföldbe,
Feltört parlag rétegébe
„Föld aljának nő lakója
Siker üke, föld asszonya!
Törd fel immár a föld gyöpét,
Forgasd meg a föld sikerét;
Sikere nem fogyatkozik,
Örök időn el nem múlik,
Hogy ha adnak a kegyadók,
Természeti tündér-lyányok.
„Kelj föl már föld aludtodból,
Isten gyöpe nyugodtodból,
Füszálaid tedd hajtásba,
Száraikat hajtsd magasra,
Hozz ezernyi kalászokat,
Százával az ág ágat-bogat,
Vetésemből, szántásomból,
Keservesen fáradtomból!“
„Oh Ukko te legfőbb isten,
Atyánk fenn az magas égben,
A felhőket féken tartó,
Szélvészeken uralkodó!
Tarts gyülést a fellegek közt,
Tanácsot a sugarak közt,
Bocsáss felhőt nap keletről,
Nehéz időt éjszak felől,
Küldj másokat nap nyugotról,
Sürü esőt déli tájról,
Megujitót az egekből,
Hints mézet a fellegekből,
Kelő árpa növényemre,
Sarjadozó vetésemre!“
Legfőbb isten Ukko atya,
Meny hatalmas ura arra
Gyülést tart a fellegek közt,
Tanácsot a sugarak közt,
S külde felhőt nap keletről,
Terhes időt éjszak felől,
Másokat küld napnyugotról,
Szaporitá déli tájról,
Széleiket összefogá,
Mind egy cseppig lezudítá,
Permeteze bőven vizet,
A felhőkből hinte mézet,
Kelő árpa növevényre,
A sarjadzó veteményre,
Az árpa most buján kele,
Szinesen a gabna feje,
A föld lágyult göröngyéből
Väinö vérverejtékéből.
Erre aztán másodnapra,
Két három éj elhaladva,
A hét fején végezetne,
Jámbor öreg Väinämöinen,
Elmene megtekinteni,
Vetését szemügyre venni,
Gyönyörködni munkájában,
S van öröme az árpában,
Kalászai hat sorosak,
A szárai három izzel.
Öreg Väinö nézkelődik,
Kerül fordul, sürgölődik,
S nyári kakuk arra szálván,
A szép nyirfát megpillantván:

„Mért van az ott egymagába
Kivágatlan a szép nyirfa?“
Agg Väinö ily választ ada:
„Azért van a nyárfa hagyva,
Nöni hagyva te éretted,
Kakukkoló fának neked,
Ott kakukkolj kakukkocska,
Csörögj arany begyü rajta,
Ott énekelj ezüst begyü,
Ott hangicsálj czín kebelü,
Este reggel ott rikoltgass,
Nap közben is kakukkolgass,
A levegő örömére,
Erdeimnek gyönyörére,
Partjaimnak bőségére
Martjaim bő termésére.“

Harmadik rúnó.

Väinämöinen tudományban növekedik és elhiresül. 1—20. Joukahainen elindúl öt a táltasságban legyőzni s midőn nem boldogul, szálkardra hivja ki öt, a mi felett Väinämöinen megharagszik s Joukahainent a mocsárba dallja. 21—330. Joukahainen a mocsárban szorultságba esik s végre a hugát oda igéri Väinämöinennek feleségül, a mi által Väinämöinen kiengesztelödik, s a tóból ismét szabadon bocsátja 331—476. Joukahainen rossz kedvvel megy haza s anyjának elbeszéli, mily szerencsétlenül járt az utjában. 477—524. Anyja megörül, mikor meghallja, hogy Väinämöinen lesz a veje, — ámde a lyány búba merül és sírni kezd. 525—580.

Jámbor öreg Väinämöinen,
Él vala az időt töltve,
Väinölaka ugarain,
Kalevala parlagain,
Énekeit dalolgatva,
Büvölgetve, bájolgatva.
Dalla napok összetéve,
Regélt éjjek egyesítve,
Ama régi emlékekről,
Mély s nagy titkú születekről,
Miket nem dall minden gyermek,
S nem is minden férfi ért meg
E mostoha rossz időkben,
Romladozó nemzedékben.
Róla beszélt már mindenki,
Messze terjedt a híre ki
Väinämöinen dallásának,
Tehetsége áldásának:
Hire délre is elszálla,
Sőt elhata Pohjolába.
Vala ifju Joukahainen
Lapphoni fi, léha igen,
Járván egyszer a faluban,
Ott sok csuda-dolgot halla
Daloltató énekekről,
Készíttető külömbekről
Väinölaka vidékein,
Kalevala ligetein
Miket ő tud mind azoknál
Az atyjától tanultaknál.
Ez ezt igen restellette,
Életében irígyelte
Hogy agg Väinő külömb volna,
Külömb dallos mint ő maga;
A hogy megtért szülőjéhez,
Önnön gondos öregéhez,
Ötet legott arra kéré,
Hogy elmenni eresztené

Väinölaka vidékire,
Väinővel megmérköznie.
Ámde tiltá őt az atyja,
Az anyja is tartoztatja
Vänöläbe menésétől,
Agg Väinővel versenygéstől:
„Elbüvölnek ottan téged,
Ledallanak, megigéznek,
Szádig hóba s a lucsokba,
Künn csupán a karod hagyva,
Kezed fordithatatlanná,
Lábad mozdíthatatlanná!“
Mond az ifju, szóll Jouhaha:
„Jó az atyám tudománya,
De anyámé még több annál,
A magamé mindazoknál;
Ha akarok versenyezni,
Magam mással összetenni,
Ledallom én dallosomat,
Elvarázslom a társamat,
Legjobb dallost is ledallom,
Legrosszabbá varázsolom,
A lábára kőcsizmákat,
Csipőjére fa nadrágot,
Nehéz kősulyt a mellére,
Kököllönczöt gerinczére,
Kőkeztyüket a kezére,
Kősüveget a fejére.
Utra kele, nem engede;
Önnön lovát kivezette,
Melynek orra lángot prüszkölt,
Lába nyomán tüz szökdösött,
Tüzes lovát oszt' befogá,
Arany szánba beragasztá,
Szánba magát bele veté,
Az ülésben elhelyezé,
A lovának ostort ada,
Suhogóval reá csapa,
Lova indul sietősen,
Paripája fut erősen.
Szakadatlan hajt, hajtogat,
Hajta egy nap, második nap,
Hajt három nap idestova,
Végre aztán harmad napra
Ért Väinölä téreire,
Kalevala ligetire.
Väinämöinen a jámbor agg,
Mestere a tudománynak
Ekkor éppen uton vala,
Uton lassan ballag vala
Vänölaka térségein,
Kalevala ligetein.
Joukaha hajt vele szembe,
S igy az uton összeakad,
Szánrúdhoz szánrud ér vala,
Gyeplő gyeplőt érint vala,
Nyakló ére a nyaklóhoz,
Egy körfa a más körfához.
Most aztán megállapodnak,
Megállanak, tanakodnak;
Szakad a viz a körfáról,
Pára ködlik le a rudról.
Öreg Väinö tudakolja:
„Ki s ki vagy te, ki fajzatja,
Hogy szembe jössz gondatlanul,
Előmbe ily oktalanul,
Im a nyaklót szétszaggatád
Azonkép a korcz karikát,
A korbám is összezuzád,
Éplenyém eltöréd rontád?“
Most az ifju Joukha igy szólt
Megszóllalván igy válaszolt:
„Én ifju Joukha vagyok,
Mondsza te is ten fajzatod,
Nemzetséged a melyből vagy,
Nevezd meg ten hitvány hadad.“
Jámbor öreg Väinämöinen,
Megnevezi magát menten,
Adván hozzá e szavakat:
„Minthogy ifju Joukaha vagy,
Térnél félre hát egy kissé,
Nállamnál te ifjabb lévén.“

Erre ifju Joukahainen
Visszafelel ilyenképpen :
„Csekély dolog férfiaknál,
Ki öregebb a másiknál,
Tudományra a ki külömb,
Emlékére itt közülünk,
Maradjon meg az az uton,
A másik meg el vonuljon ;
Hogyha te az agg Väinö vagy,
Örök fája a dallásnak,
Ám fogjunk az énekléshez,
Kezdjünk hát a regéléshez,
Hős a höstől tanulnia,
Egyikünk dics' aratnia.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen :
„Mi telhetnék ki én tölem,
Tudományban, éneklésben,
A ki egyre csak itt éltem,
E magános ligetimben,
Honi földeim szük határán,
A kakukkom itt hallgatám ;
De hát még is, mindazáltal
Mondsza fülem hallattára
Hogy hát mivel értesz többet,
Tudsz másoknál mi külömbet!“
Mond az ifju, szóll Joukaha :
„Mit én tudok elég sok a,
Mert mit tudok, tisztán tudom,
Mind igazán s jól felfogom :
Van a füstlyuk a háztetön,
A láng pedig a tüzelön.
„Jó dolga van a fókának,
A hentergő viz ebnek,
A lazaczot közel kapja,
A semlinget helyben falja.“
„Sima földje semling halnak,
Sikos héja a lazacznak,
Csuka ívik nagy hidegben,
Nyáloncz téli fergetegben,
Kényes sügér, a puposnyak,
Ősszel igen mélyen usznak,
A szárazon nyáron ivnak,
S a partokon viczkándoznak,“
„Hogyha nem voln' ennyi elég,
Más tudományt is tudok még,
Vagyok jártas egy dologban:
Éjlaki nép szánt irámmal,
Déli táji nagy lovakkal,
A lappföldi jávorokkal.
Pisza hegyén vannak nagy fák,
Horna berczén szép fenyüfák,
Písza hegyi fák magasak,
Horna bérczén sudarasak.“
„Három vészes viz-zuhatag,
Ugyan annyi jeles tavak,
Három bérczi hegymagaslat,
Van ez égi fedél alatt:
Hälläpyörä Hämähonban,
Kaatrakoszki Karjalában,
Vuokszi még legyőzetlen,
Imatra még átmenetlen.“
Öreg Väinö rá felelé :
„Gyermek tudás, némbereké,
Nem szakálas embereké,
Korántsem nős férfiáké ;
Mondd : mik a mély eredetek,
A legelső ős elemek.“
Mond az ifju, szóll Joukaha,
Szólla tovább igy folytatva :
„Tudom a pinty születését,
Pinty madárnak szárnyas létét,
A zöld kigyó tudom csuszó,
Hogy a sérincz vizben uszó,
Tudom a vas kemény voltát,
A barna föld fanyarságát,
A forró viz kint szerezhet,
Sajog a tüz hogyha éget.“
„Viz legrégibb gyógyszerek közt
Viztajték a büvszerek közt,
Teremtő az igézők közt,
Jó isten a javosok közt.“

„Hegytől a viz eredete,
Égből a tüz születete,
Vas kezdete a rozsdából,
Réz származik a sziklából.“
A honcsik a legrégibb föld
Fák közt a füz volt legelőbb,
Fenyü gyökér a házak közt,
Odvaskő a fazakak közt.
Jámbor öreg Väinämöinen
Hozzá ilyen kérdést teszen :
„Emlékszel-e többre is még
Vagy játékid már elvégzéd?
Mond az ifju Joukhainen
„Emlékszem még egyre másra,
Emlékszem oly időre is,
Hogy a tengert felszántottam,
A fenekét kapálgattam,
Töméseket ásogattam,
Mély vizeket mélyitgettem,
Lápokat el vizzel láttam,
A halmokat felhalmoztam,
Zátonyokat vizbe raktam.“
„Emberek közt a hatodik,
Leheték tán a hetedik
E föld keletkezésekor,
Ég térségi épültekor,
Lég árboczi emeltekor,
A szivárvány támasztáskor,
A holdat elindításkor,
A nap helyretételekor
A gönczöl kipéczéztekor,
Ég csillaggal hintésekor.
Mondá öreg Väinämöinen :
„Hazug beszéd ez egészen,
Neked szined még nem látták,
Hogy a tengert felszántották,
Tenger alját kapátgatták,
Hal-vermeket hogy megásták,
Mélységeket mélyitettek,
Tóba vizet ereszetettek.
Felhalmozták a halmokat,
Megrakták a zátonyokat!“
„Te még akkor nem láttattál,
Nem láttattál, sem hallattál,
E föld keletkezésekor,
Az ég megépítésekor,
Légárboczi emeltekor,
A szivárvány támasztáskor,
A hold meginditásakor,
A nap utra tételekor,
A gönczöl kipéczéztekor,
Ég csillaggal hintésekor.“
Erre oszt' az ifju Joukha
Berzenkedve ekkép szólla :
„Minthogy nem látsz bennem eszet,
Kardomtól majd elmét veszek,
Vaj igen is öreg Väinö,
Tele száju daléneklő,
Jöszte velem kardot mérni,
Kardom vasát nézegetni
Monda az agg Väinämöinen ;
„Bár ettől sem félek igen,
Sem kardodtól, sem eszedtől,
Sem karodtól, sem fejedtől,
De hát mégis, mindazáltal
Nem mérközöm én szabblyával
Te veled te szegény bohó,
Én veled te hitvány tukó,
De Joukaha csak nem hátrál,
Szájat biggyeszt, fejet csóvál,
Szeg üstökét rázogatja,
S ezen szókat pattogtatja :
„Ki nem akar kardot mérni
A szablyámmal szembe nézni
Azt a disznóvá énekelem,
Turkálóvá a földeken,
Az ilyféle vitézeket,
Ilyen olyan legényeket
Ganajdombra letaszitom,
Ól zugába beszoritom.“
Väinö most megboszankodék,
Boszankodék, pironkodék,

Kezd tehát az énekléshez,
Hozzá fog az igézéshez;
Nem volt ám az gyermeki dal
Gyermeki dal, női kaczaj,
Szakálos hős dala ám az,
Melyet minden fi nem dallhat,
Fele sem a legényeknek,
Harmadra sem a nősöknek
E mostoha rossz időkben,
Romladozó nemzedékben.
Az agg Väinö daloltára
Tó kicsapa, föld indula,
Érczhegyek megreszketének,
Kősziklák megrendülének,
Szirtek ketté hasadának,
Parti kövek leomlának.
Dalla tehát Joukahának
Korczveszőt a körfájára,
Sült avart a nyaklójára,
Füz vesszőt a gyeplő-szárra;
Arany kasát a szánjának,
Elvarázslá tón bokorrá,
Gyöngyház nyelű szép ostorát
A tengerben parti náddá,
Hókafejű derék lovát
Parti kővé büvölé el.
Arany marku diszes kardját
Villámmá az égre dallá,
Szárát tarka kéz ijjának
Vizek felett szivárványnyá,
Feltollazott nyilvesszőit
Hajladozó nyirvesszőkké,
Görbe állú kedves ebét
Földön fekvő kövecsekké.
A kalapját elbüvölé
Fel az égre felhő-csúcsá,
Keztyűit is elbájolá
Tó vizére virágokká,
Kék-köntösét elbüvölé
Égen bárány-felhőcskévé,
Finom mivű ékes övét
Fenn az égen csillagokká.
Dallá magát Joukahayt,
Be a tóba övkötésig,
A mocsárba derekáig,
A fövénybe honyaljáig.
Belátja már ifju Joukha,
Immár érti, most már tudja,
Mily ösvényre nem tévedett,
Ki olyasmit kisértett meg
Az agg Väinöt éneklésben,
Legyőzni a büvölésben.
A lábával lépni akar,
De helyből nem mozdul avval,
Másodszor is megkisérti,
Kőcsizmája nem engedi.
Mostan hát az ifju Joukha
Nyomorától földig sujtva
Zokogóvá bágyadozott;
Ilyen kérést hangoztatott:
„Oh igen bölcs Väinämöinen
Örök dalnok enyészhetlen,
Forditsd vissza átokigéd,
Szüntesd büvöd szent erejét,
Ments ki eme félelemből,
Keserűre vált ügyemből,
Adok érte nagy jutalmat,
Neked busás váltságdijat.“
Mond az öreg Väinämöinen:
„No hát mit adsz azért nekem,
Ha átkomat elforditom,
Varázsom' felszabaditom,
Kimentlek nagy félelmedből,
Keserüre vált ügyedből?“
Mond erre az ifju Joukha:
„Van két ijjam odahaza,
Egyik lönni szefelett jó,
A másik meg pompás czélzó,
E gyönyörű két fegyveren,
Fogadd akárméket értem.
Öreg Väinö ily választ ad:
„Kell is nekem a rossz nyilad,

Te nyomorú rossz kézi-ijjad,
Magamnak is vannak olyak,
Mindezek a falon függnek,
Szegre téve sorba csüngnek,
Eljárnak a vadászatra,
Hős nélkül a külkalandra“,
Még mélyebben dallá tehát,
Földbe, sárba ifju Joukhát.
Monda ifju Jonkahainen:
„Van két hajóm otthon nekem,
Gyönyörü két kis naszádka,
Egyik derék a futásra,
Másik öblös szállitásra,
Vedd'sze értem, el váltságba.“
Az agg Väinö igy válaszolt:
„Kell is nekem a rosz hajód,
Nem vágyom a csolnakodra,
Nincs hiányom olyanokban,
Sok hengerem tölt azokkal
Minden öböl nászádokkal,
A széllel is megküzdenek,
Ellen szélben futva mennek.“
Még mélyebben dallá tehát
Földbe sárba ifju Joukhát.
Monda erre ifju Joukha:
„Van két lovam odahaza,
Gyönyörü két derék csikó,
Egyik igen jeles futó,
Másik hámba való inkább,
Vedd egyiket értem tehát.“
Az agg Väinö ekkép felelt:
„A lovaid sem kellenek,
Ama kesely lábú lovak,
Magamnak is vannak olyak,
A jászolhoz vannak kötve,
Keritésben jól örözve,
Kristály tiszta a derekuk,
Hájfalat az ő hátuljok“
Még mélyebben dallá tehát
Földbe, sárba ifju Joukhát.
Monda ifju Joukahainen:
„Oh jaj öreg Väinämöinen,
Forditsd vissza átok-igéd,
Szüntesd meg a bűv erejét,
Egész süveg aranyt adok,
Üsttel szinig töltt kalapot,
Atyám harczi szerzeményét
Csatáinak eredményét.
Väinö felel erre igyen:
„Ezüstödre sincs szükségem,
A nyomorult aranyodra,
Én nálam sem hiányzókra,
A pajtában ott hevernek,
Szekrényekben őriztetnek,
Akár a hold az aranyak,
Ős az ezüst miként a nap“
Még mélyebben dallá tehát
Földbe, sárba ifju Joukhát.
Monda ifju Joukahainen:
„Oh jaj öreg Väinämöinen,
Ments ki eme félelemből,
Keserűre vált ügyemből,
Oda adom a kazlamat,
Homokföldü ugaramat,
Fejem szabaditására,
Enmagamnak váltságára.“
Öreg Väinö válaszola:
„Nem vágyom én a kazladra,
Homokföldü ugaradra,
Nem szorultam én azokra,
Vannak földim mindenfelé,
Asztagaim a ligetbe',
Én földeim sokkal jobbak,
Én kazlaim többet adnak.“
Még mélyebben dallá tehát,
Földbe, sárba ifju Joukhát.
Most az ifju Joukahainen
Vala immár végszükségben,
Állig lévén az iszapban,
Szakáláig a piszokban,
Szájig tóba, a halápban,
Fogáig a bozót aljban.

Mond az ifju Joukahainen :
„Oh igen bölcs Väinämöinen,
Ős mestere az éneknek,
Oh dalld vissza bűvéneked,
Csak most hagyd meg gyarló éltem,
Szabadíts ki engem innen,
Már a' lábám folyó hordja,
Szememet a fövény marja.“
„Ha átkodat' elforditod,
Varázsod' felszabaditod,
Aino hugom átbocsátom,
Anyám szültét felajánlom,
Házad takaritójának
Padlatod kiseprőjének,
Edényidet mosogatni,
Lepedőid' szapulgatni,
Arany takrod varrójául,
Mézes kenyred sütőjéül.“
Mire öreg Väinämöinen
Igen nagyon megörüle
Lányát kapván Joukahának
Vén napjai gyámolának.
Öröm-kőre telepedve,
Dalló-kőn elhelyezkedve
Dall egy izben, másodszor is,
Soká dalla harmadszor is,
Átokszavát eiforditá,
Varázsát felszabaditá.
Feloldozá már Joukahát,
Iszapból kimenté állát,
Szakálát a gonosz tájból,
Lovát folyó kavicsából,
Szánját parton a bokorból,
Ostorát a nádbozótból.
Ez most szánját rendbe hozta,
Bele ült oszt' támolyogva
Haza indult, de rosz kedvvel,
Igen sötét nehéz szivvel,
Édes kedves jó anyjához,
Haza önnön úr-atyjához.
Hajt, hajtogat búslakodva,
Haza eszeveszett módra,
Szánját csürhöz fartoltatja,
Rud a kaput beszakasztja.
Gondolkozni kezd az anyja,
Igy szólitja meg az atyja :
„Tán biz' csak nem készt-akarva,
Törtél rudat s szánt darabra.
Hogy haza ily oktalanúl,
Érkezel meg nagy bolondúl.“
Mostan ifju Joukahainen.
Sirni kezd elpityeredve,
Rosz kedvüen, fejlesütve,
A kalapját félregyürve
Az ajkait lebiggyesztve,
Orrát szájig lecsüngetve.
Anyja tőle tudakolja
Baját látván igy faggatja :
„Minek sirsz én jó magzatom,
Min búsulsz ily fiatalon,
Az ajkaid lebiggyeztve,
Orrod szádig lecsüngetve?“
Mond az ifju Joukahainen :
„Méhdbe viselt áldott anyám,
Az ok immár megszületett,
A koczka már elvettetett,
Elég ok az a sirásra,
Bal végzetem búsulásra,
Azt siratom életemben,
Sajnálom azt mind végiglen :
Ainó hugom' eligértem,
Anyám szültét eljegyeztem,
Agg Väinőnek a nejéül,
A dalnoknak feleségül,
Gyámolúl a reszketegnek,
Istápul egy nyütt embernek.
Az anyja hogy ezt meghallja,
Mindkét kezét összecsapja,
Szóra fakad ekkép szólván :
„Ezért ne sirj én magzatkám,
Soh se légy oly siránkozó,
Olyan nagyon szomorkodó :

Életemben erre vágytam,
Teljes éltem napjaiban,
Családomba oly nagy embert,
Hadamba egy olyan jelest,
Mint agg Väinö vőmül nyernem,
Őt fiamnak nevezhetnem.“
Az ifiu Joukha huga
Sirva fakad ő is arra,
Sira egy nap, másik napon
A ház előtt igen nagyon,
Sir vala mély bánatában
Keserűre vált sorában.
Vigasztalja anyja mondván :
„Ugyan mért sirsz, édes Ainám,
Oly kitünő férfit kapvád,
Ily nagy embert, hőst találvád
Az ablakban pihenetek,
A lóczán elcsevegnetek ?“
Felel a lyány ekkép szólván
„Méhdben viselt édes anyám,
Sirhatok én több ok mián,
Siratom fürtim szépségét,
Ifju hajam sürüségét,
Selyem hajam gyöngédségét,
Hogy konty alá elrejtetik,
Nővésében elfedetik.“
„Azt síratom egyre mindig,
Síratom a szép nap kegyét,
Ezt a dicső hold világát,
Az egész ég vidámságát,
Hogy kell ifjan elfelednem,
Gyerekkorban búcsut vennem
Bátyám faragó padjától,
Kedves apám ablakától.“
Mond az anyja a lyányának
Szülője lyány magzatának
„Eredj balga gondjaiddal,
Haszontalan sírásoddal,
Van is okod bánkódásra,
Méltó tárgyad búsulásra,
Süt napja a Jumalának,
Más táján is a világnak,
Nem csak apád ablakába,
Testvér bátyád kapujába,
Van a rétnek is bogyója,
Mezőn bőven a szamócza,
Szegénykének szedned ott is,
Ama déli tájakon is,
Nem csak apád ugarain,
Ten bátyádnak a halmain.

Negyedik rúnó.

Väinämöinen a Joukahainen hugát fördö-vesszö szaggatásban találja és azonnal megkéri feleségül. 1—30 A lyány sirva szalad haza és a dolgot megbeszéli az anyjának. 31—116 Anyja csititgatja s vigasztalja, azt mondván neki, hogy inkább örüljön és piperézze fel magát. 117—188. De a lyány folyvást sir és azt mondja, hogy soha vén emberhez nem fog férjhez menni. 189—254. Buvában az erdöbe megy, ott eltéved s idegen tengerpartra jut, fördödni akar, s a vizbe vész. 255—370 Anyja éjjel-nappal siratja elveszett leányát. 255—518

Ama kis lyány a szép Aina,
Az ifiu Joukha huga,
Mene közel a csalitba,
Fördö-vesszőt hozni haza;
Tép egy szálat az atyjának,
A másikat az anyjának,
Szakitá a harmadikat,
Az ö fürge jó bátyjának.
A mint most már haza térne,
Az égresből már ki érve,
Jő az öreg Väinämöinen,
Látja a lyányt erdőszélen,
Gyöngéd ruhást künn a réten,
Hozzá ilyen szókat tészen:
„Senki másnak ifju lyányka,
Mint csak nekem szép tubácska,
Viseld nyakad díszét gyöngyét,
Melled kereszt-kösöntyűjét,
Ne hord másnak fonatodat,
Kösd selyemmel a hajadat.
Ám a lyány igy válaszolgat:
„Sem te neked, sem másoknak
Van e kereszt a mellemen,
Selyem kötés a fejemen,
Hajód kincsén én nem kapok,
Buzakenyért sem óhajtok,
Inkább lakom e szük tájon,
Táplálkozom kenyérhéjon,
Egyetemben atyuskámmal,
Együtt édes jó anyámmal.“
Letépé mell-kösöntyűjét
Ujjairól a gyürüit,
A gyöngyöket a nyakából,
Piros csokrot a hajából,
Földre szórá, föld javára,
Csalitba csalit, javára,
Mene haza síránkozva,
Az udvarra jajgatózva.
Ablakban ül vala atyja,
Fejsze-nyelet tarkázgatva:
„No hát mit sirsz szegény lyánykám,
Szegény lyánykám, fiatalkám?
„Van ám okom a sirásra,
Elég bajom panaszlásra,

Hát atyuskám azért sírok,
Azért sírok és jajgatok:
Lehullott a mellem éke,
Lepattant az övöm dísze,
Ezüst kereszt a keblemről,
A réz szalag az övemről.“
Bátyja kapu ajtajába
Iga fáját faragcsálja ;
„No minek sírsz, szegény hugám,
Szegény hugám, fiatalkám?“
„Van ám okom a sirásra.
Elég bajam jajgatásra,
Szegény bátyám, azért sírok,
Azért sírok és jajgatok,
Gyürű lehullt az ujjamról,
Gyöngy kiesett a nyakamból,
Arany gyűrű az ujjamról,
Ezüst ékszer a nyakamból.“
Nőtestvére a hid mellett,
Arany övöt szövögetett :
„No minek sírsz, szegény hugám
Szegény hugám, fiatalkám?“
„Van ám okom a sírásra,
Bajom a könyhullatásra,
Szegény néném, azért sírok,
Azért sírok, azért rivok,
Arany lehullt homlokomról,
Az ezüst is a hajamból,
Kék selyem a szemem elől,
Piros szalag a fejemről
Anyja pajta pitvarában
Épen tejet felez vala :
„Ugyan mit sírsz, szegény lyánykám,
Szegény lyánykám, fiatalkám?“
„Édes kedves szülő anyám,
Én emtető áldott dajkám,
Nagy okom van a sírásra,
Gonosz sorsom panaszlásra,
Szegény anyám, azért sírok,
Azért sírok, azért rivok,
El-kimenék a csalitba,
Fördő-vesszőt hoznom haza,
Téptem egyet az atyámnak,
A másikat jó anyámnak,
Szakítám a harmadikat,
Az én fürge jó bátyámnak,
Haza felé elindulék,
Hogy a tallón általjuték,
Oszmai így szóll azutról,
Kalevai a tallóról :
„„„Senki másnak szegény lyányka,
Mint csak nekem kis tubácska,
Hord nyakadon a gyöngyöket,
Rakj melledre kösöntyűket,
Tedd a hajad fonatékba,
Kötözd selyem pántlikába.““““
„Keblem díszét leszaggatám,
Nyakam gyöngyét ott leszórám,
Kék galandot a szememről,
Piros csokrot a fejemről,
Földre szórám, föld javára,
Csalitba, csalit javára,
Aztán ekkép válaszoltam :
„Sem neked sem másnak ugyan
Nem hordok díszt a keblemen,
Selyemmel nem kötöm fejem,
Hajód kincsén én nem kapok,
Buza kenyért sem áhítok,
Lakom inkább e szük tájon,
Kenyérhéjjal táplálkozom,
Oldalánál jó atyámnak,
Az én kegyes asszony'ámnak.“
Anyja ekkép felelt erre
Vigasztalást ilyen teve :
„Ne sírj, kedves, jó magzatom,
Ne busulj ily fiatalon,
Élj egy évig tiszta vajjal,
Lészsz másoknál karcsubb nagygyal,
Másodikban sertéshussal,
Termetesebb lészsz így sokkal,
Tejes süteménynyel végre,
Felül mulsz mást így szépségre,

Eredj fel a pajta-dombra,
Nyiss be a legjobb pajtába,
Szekrény szekrény felett ottan,
Rakva láda ládába van,
Nyisd fel ott a legjobb szekrényt,
Pattantsd fel a tarka fedélt,
Benne hat öv, mind sárarany,
Hét gyönyörű kék szoknya van,
Hold tündére szövövényi,
Nap tündére remeklési.“
„Még régente lyánykoromban
Még eladó leánytomban,
Erdőn járék eprészgetni,
Hegy aljába málna-szedni,
Hallám a Holdtündért szőni,
Naplyányt orsót peregtetni,
A kék berek oldalánál,
A zöld liget lágy bársonyán.“
„Elindulék, oda menék
S mikor egész közel valék
Őket szépen kérni kezdém,
Szavaimat ekkép ejtém :
„Adj Kuutar, az aranyodból
Päivätär, üst jószágodból,
Bohó lyánynak, szegénykének,
Titek' kérő gyermekcsének,
„Kuutar adott aranyából,
Päivätär üst jószágából ;
Az aranyt feltőm magamra,
Az ezüstöt homlokomra,
S mint virágszál térék haza,
Vigan atyám udvarára.“
„Hordám egy nap, hordám másnap,
De már oszt' a harmadik nap,
Az aranyat már letettem,
Az ezüstöt levetettem,
Vivém dombon a pajtába,
Tőm fedeles ládikába ;
Attól fogva még jelenleg
Is láttatlan ott hevernek“
„Köss most selymet a szemedre,
Tégy aranyat a fejedre,
Díszitsd nyakad' fénylő gyöngygyel,
Melled arany díszkereszttel,
Végy magadra gyolcs ingvállat,
Finom lenből való vásznat,
Ölts magadra posztó öltönyt,
A felibe selyem övöt,
Aztán czifra szép harisnyát,
Ékes díszes szép topánkát,
Fejed keritsd hajfonattal,
Kősd selyemből szőtt szalaggal,
Arany gyűrűt az ujjadra,
Arany körzőt a karodra.“
„Onnan jösz oszt' a szobába,
Pajtából lépsz be a házba.
Nemzetséged örömére,
A rokonság gyönyörére,
Szép virágszál utczán járva,
Jársz kelsz mint a piros málna,
Virítóbb lészsz, hogysem előbb.
Virágzóbb semmint az előtt.“
Anyja vele igy beszélget,
Ezt mondá lyány gyermekének,
De a leány nem hajta rá,
Anyja szavát nem fogadá,
Sírva mene az udvarra,
Siránkozva, jajgatózva,
Szóla ottan ily szavával,
Következő mondókával :
„Boldogoknak mily a kedve,
Szerencsések vidám esze ?
Boldogoknak oly' a kedve,
Szerencsések víg elméje,
Mint hömpölygő viz hulláma,
Mint teknőben a viz hály'ga.“
„Szegényeknek mily a kedve ?
Jégkacsáknak az elméje,
„Szegényeknek oly' a kedve,
Jégkacsáknak az elméje,
Mint a jégcsap az ereszen,
Akár a viz kút mélyében,“

„Gyakran járt még mint gyereknek,
Cseperedő cseprentének,
Elmém szerte kalandozva,
A csalítba barangolva,
A pázsíton henteregve,
A bokorban ögyelegve,
Nem jobb elmém most az enyvnél,
Nem fejérebb szűm a szénnél.“
„Oh mennyivel jobb lesz vala,
Bizonyára jobb lett volna,
Nem születnem, növekednem,
Ilyen nagyra fejledeznem,
Megérnem e bús napokat,
Örömtelen világomat,
Bár hat éjjes kis koromban,
Vesztem voln' el nyolcz naposan,
Egyébb nem is kellett volna,
Mint arasznyi gyolcs darabka,
Föld paránvi hantocskája,
Anyám keves siratása,
Még kevesebb az atyámnak,
Egy könnye sem a bátyámnak“.
Egy nap sira, más nap sira,
Anyja megint igy faggatja:
„Mit kesergesz szegény lyányom,
Nyavalyás te min bánkodol?“
„Azért sirok szegény fejem,
Búsulok én életemben,
Engem szegényt eligértél,
Tengyermeked, eljegyeztél,
Ama vénnek oltalmáúl,
Aggkorának vigaszáúl,
Gyámolúl a remegőnek,
A kuczkóban heverőnek:
Inkább adtál volna engem
Át a habok mélységének,
Testvérül a lazaczoknak,
Vizben lakó fris halaknak;
Jobb ott lenni a habokban,
Lenn lakni a hullámokban,
Testvérül a lazaczoknak,
Vizben lakó fris halaknak,
Hogysem vénnek oltalmaként,
Remegőnek gyámolaként,
A bukdosót támogatnom,
Csetlőt-botlót feltartanom.
Mene most a pajta-dombra,
Belépe ott a pajtába;
Kinyitá a legjobb szekrényt,
Felpattantá a fedelét,
S talála hat arany övöt,
Hét gyönyörü női öltönyt,
Mind azokat fel is vevé,
Termetén elegyengeté,
Aranyt tön a homlokára,
Hóezüstöt a hajába,
Kék selymet a szemeire,
Piros kötést a fejére.
Elindula oszt' utjára,
Hol berken át, hol hosszában,
Jár tavakon, kél földeken,
A sötétlő sárréteken,
Utaztában dalol vala,
Ez vala a búcsu szava:
„Beh elborult az én szivem,
Egész bódult már a fejem,
Mért is nem több e szenvedés,
Nem öldöklőbb ez évődés,
Hogy én szegény meghalhanék,
Boldogtalan elhullhatnék,
Ily keserü bánatomban,
Egy ily kedély-állapotban,“
„Ideje voln' már el mennem,
E világtól búcsut vennem,
Eljutnom az Alvilágba,
Halálnak a birtokába,
Nem sirat meg engem atyám,
Nem veszi rosz néven anyám,
Néném szeme nem könyezik,
Bátyám könnye sem özönlik,
Ha a vizbe lefordúlok,
A halasba alá hullok,

A mélységes hullámokba,
Tenger sötét iszapjára".
Megyen egy nap másik napon,
Igy végre a harmadikon,
A tengerhez már eléré,
Nádas akadott elébe,
Egész éjjel ott keserge,
Éjtszakától utólérve.
Ott sirt szegény egész este,
Egész éjjel ott keserge,
A kavicsos viz part elött,
Egy térséges öböl mögött;
Reggel jókor viradóra,
Eltekint a földnyelv fokra,
Három szüz a föld nyelv végén
Ott fördik a tenger szélén,
Aino szüz volt a negyedik,
Egy vesszőszál az ötödik.
Szórá ingét a füzfára,
Szoknyáját a nyirre nyára,
Harisnyáit puszta földre,
Czipőit a vizi kőre,
Gyöngyeit part fövenyére,
A gyürüit köves térre
A partszélen egy tarka kő,
Hever vala arany fényü,
Megkisérti reá lépni,
Lapos kőre ereszkedni.
Reáereszkedte után,
Leülnie probálkozván,
Az iromba kő darabra,
Arany fényü szikla lapra,
A lapos kő vizbe fordult,
Viz fenékre alá gurult,
Vele együtt a leányka,
Kősulyával szegény Aina.
Oda veszett a tubácska,
Oda hala a bús leányka,
Halálában megszólala,
Igy szólván lefordultában:
„Megfördni a tengerre,
Uszni menék sík vizekre,
Szegény tuba bele vesztem,
Madár halált im itt leltem;
Soha az én édes atyám,
Mig a világ, élte napján,
Ne fogdosson itt halakat,
E rémséges habok alatt".
„Partra menék megfördenem,
A tengerben fördőt vennem,
Szegény tuba bele vesztem,
Madár halált benne leltem;
Soha az én kedves anyám,
Mig a világ élte napján,
Dagasztáshoz itt ne merjen
Vizet eme nagy öbölben."
„Partra menék meg fördenem,
A tengerbe fördőt vennem,
Szegény tuba belevesztem,
Madár halált benne leltem;
Soha az én kedves bátyám,
Mig a világ élte napján,
Ne itassa harczi ménét,
Tenger partja széléin itt".
„Partra menék megfürdenem,
A tengerbe fördőt vennem,
Szegény tuba belevesztem,
Madár halált benne leltem;
Én szerelmes néném soha,
Mig a világ itt mindenha,
Szemét ebből meg ne mossa,
Öböl hidján itt állongva,
A mi viz itt a tengerben,
Mind az nekem önnön vérem,
A mi hal van a tengerben,
Mind az nekem önnön testem,
Száraz bokor a partokon,
Mind az saját oldalcsontom;
Parton levő gyepek, füvek,
Mind szálai hajfürtömnek"
Ez volt vége a leánynak,
Hunyta a szép tubácskának.

Ki fogja most hirré tenni,
Ön nyelvével elbeszélni,
A hires lyány hajlokában,
Ő szépséges udvarában?
Medve fogja hirré tenni,
Önnyelvével elbeszélni,
De a medve hirt nem vihet,
Az a tehénnyájba esett.
Ki fogja hát hirré tenni,
Nyelvével megbeszélleni,
A hires lyány hajlokában,
Ő szépséges udvarában?
Farkas fogja hirré tenni,
Ön nyelvével elbeszélni;
De a farkas hirt nem vihet,
Mert a birkanyájba esett.
Ki fogja hát hirré tenni,
Ön nyelvével megbeszélleni,
A híres lyány hajlokában,
Ő szépséges udvarában?
Róka fogja hírré tenni
Ön nyelvével elbeszélni;
De a róka hírt nem vihet,
A meg a lúdnyájba esett.
Ki fogja hát hírré tenni,
Ő nyelvével megbeszélni,
A híres lyány hajlokában,
Ő szépséges udvarában?
A nyúl fogja hírré tenni,
Nyelvével megbeszélleni;
Nagy-biztosan a nyúl felel:
„Ily embernél hír nem vesz el.“
Ugrifüles fut sebesen,
Tapsifüles vágtat igen,
Keresztszájú lelkendezik
Kampós-lábú keringőzik,
A híres lyány hajlokába,
Ő szépséges udvarába.
Fut a fördő küszöbére,
Kuporodik a küszöbre,
Fördő tele van szüzekkel,
Szólnak vesszó a kezőkben:
„Jöttél talán megfőzetned,
Karika szem megsüttetned
A gazdának estelire,
Gazdasszonynak reggelire,
Uzsonnára a leánynak,
Ebédjére a fiunak?
A nyúl mikor szóhoz jutott,
Negédesen ekkép szólott:
„Hát bizony majd Lempó jöjjön,
Kazántokban hogy megfőljön,
Jöttem bizony hírré tenni,
Nyelvemmel megbeszélleni:
Hogy szépetek már elveszett,
Czinöves lyány elenyészett,
Ezüst tollas alá hullott,
Réz övestek immár elhunyt,
Fordult tenger iszapjára,
A hullámok legaljára,
Testvérül a lazaczoknak,
Vizben lakó fris halaknak.“
Anyja sírni ríni kezde,
Könyözöne megerede,
Majd aztán a nyavalyásnak,
Jaj szavai hallatának:
„A kik vagytok, szegény anyák,
Soha oh ne, míg a világ,
Lyányotok ne gedéljétek,
Gyermektek ne növeljétek,
Menni férjhez kedve ellen,
Mint én szegény anya tettem,
Ápolgatám én leánykám,
Nevelgetém én tubácskám!“
Sír az anya, könnye potyog,
Könnye pereg, egyre csurog,
Kékre kisírt szeme árja,
Szegénykének orczájára,
Könnye pereg, más lepotyog,
Könnye csepeg, egyre csurog,
Ő szegényke orczájáról,
Ő pihegő keblére hull,

Könnye pereg, más lepotyog,
Könnye csepeg, egyre csurog,
Ő pihegő kebeléről,
Lágy ruháján alá perdül.
Könnye pereg, más lepotyog,
Könnye csepeg, egyre csurog,
Az ő gyöngéd ruhájárul,
Piros harisnyájára hull,
Könnye pereg, más lepotyog,
Könnye csepeg, egyre csurog,
Harisnyáról a pirosrul
Arany czipő fejére hull.
Könnye pereg, más lepotyog,
Könnye csepeg egyre csurog,
Az ő arany czipejérül
Földön lába alá perdül,
Földre pereg, föld javára,
Vizekben a viz javára.
Hogy a könnyek földre juttak,
Ott folyóvá alakultak,
S három folyó lőn ezekből,
Szeme sírta könnyeiből,
A képén legördültekből,
Onnan alá perdültekből.
Mindegyikben legott támadt
Három tüzes vizzuhatag
Örvényébe mindezeknek
Tüstént három sziget termett,
Szélén minden-egy szigetnek
Aranyhalom emelkedett
Minden halom ormójára,
Terme legott három nyirfa,
Minden nyirfa sudarára
Három arany kakuk szálla.
A kakukok szólni kezdtek:
„Szerelm, szerelm“ mond az egyik
„Kérő, kérő“ mond a másik,
„Vigaszt, vigaszt“ a harmadik.
„Szerelm, szerelm“ mely igy szóla,
Három hóig kakukola,
A szerelmet soh' se látott,
Tengerben lenn nyugvó lyánynak
„Kérőt, kérőt“ a mely monda
Hat hónapig kakukola
A busongó vőlegénynek,
Bánatában epedőnek.
„Vigaszt, vigaszt“ a mely monda
Az örökké kakukola
A vigasztalan jajongó
Élte hosszant bús anyának,
Szól az anya utoljára
A kakuk-szót hallgattába':
„Soká az ily szegény anya
A kakuk-szót ne hallgassa;
Mert a kakuk ha énekel
Fajó szive dobogva ver,
A szemébe könny lopózik,
Arczára könnyözön omlik,
Gömbölyübbek borsó szemnél,
Vaskosabbak a babszemnél,
Ölenként fogy az élete,
Tenyérnyi lesz a termete,
Megernyed az egész teste
Nyári kakuk énekére.

Ötödik rúnó.

Väinämöinen elindul Joukahainen hugát a tengerből kifogni, s ez egy különös alakú hal képében horgára akad. 1—58 Felakarja apritani, de a hal a kezéből kisiklik, s a tengerbe szökik, s megmondja: ki ő. 59—133 Väinämöinen hasztalanúl igyekszik mind szóval mind halászással kézre keriteni. 134—163 Nehéz szivvel megy haza s rég elhunyt anyjától azt a tanácsot kapja, hogy menjen Pohjolából lyányt hösleni. 164—241.

Már a híre elterjedett,
Tudósitás odább is ment,
Az ifju lyány elhunytáról,
Ama szépnek elhaltáról.
Jámbor öreg Väinämöinen,
E hirt zokon vette igen,
Este síra, reggel riva,
Éjjenként még jobban síra,
Hogy a deli szűz elhullott,
A leányka elnyúgodott,
Leszállott a viz fenékre,
A hullámok mélységére.
Megy zokogva, sóhajtozva,
Szivkeservét hordozgatva,
Ki a kéklő tengerpartra.
S ily szavakat szól az ajka:
„Mondd el álmod, oh Untamo,
Földön henyén nyujtozkodó,
Ahtolának hol lakása,
Hol nyugszik a Vellám lyánya?
El is mondá álmát Untó,
Földön henyén nyujtozódó:
„Ahtolának ott lakása,
Ott nyugszik a Vellam' lyánya,
Ott a kődös földnyelv orrán,
Gözös sárrét enyhe fokán,
Oda lent a mély habokban,
A fekete viz alapban,"
„Ahtolának ott lakása
Ott nyugszik a Vellám lyánya,
Egy kicsinyke fördő házban,
Igen szoros kamrácskában,
Tarka szikla oldalában,
Nagyszerű szirt honyaljában."
Öreg Väinö ezt meghallva
A rév felé elballaga,
Szigonyait szemlélgeté,
A horgát szemügyre vevé,
Szigonyt vőn ki a táskából,
Vaskampót a batyujából;
Evezgetve, terelgetve
A sárréti fokhoz ére,
A kődös földnyelv orrához,
Gözös sárrét enyh' fokához.

Horgázással mulat vala,
Szigonyával halászgata,
A horgát hol vizbe veti,
Majd ismét kiemelgeti,
Csak horgászgat, csak időzget,
A horog nyél kézben rezeg,
Ezüst szigony meg megpendül,
Arany zsinór bele csendül.
Egyszer csak egy némely napon
Egy reggeli virradaton,
Egy hal akad a horgára,
Galócza a szigonyára;
Kivoná a hajójába,
Elhelyezé az aljába,
Tekintgeti, nézegeti
A szavait ekkép ejti:
„Miféle hal lehet ez itt
Hogy ilyet nem láttam eddig,
Igen sima voln' sügérnek,
Igen fényes galóczának,
Csukának meg nagyon halvány,
Anyahalnak nincs rajta szárny,
Csudálatos voln' legénynek,
Nincs szalaga mint lyánynépnek,
Övnélküli vizi-lyánynak,
Fületlen ez tubácskának,
Leghasonlóbb a lazaczhoz,
Mély hullámi sügérhalhoz.
Väinönek kés van övében,
Ezüst nyelű hüvelyében,
Veszi a kést maga mellől
Ezüst nyelűt a hüvelyből,
A halat felaprítnia,
Lazaczot felhasítnia,
Reggelire eledelül,
Nap derekán dél-ebédül,
Nap közbeni uzsonnának,
Estefelé vacsorának.
Kezdi tehát aprítani,
Késével fölhasítani,
Ám a lazacz vizbe siklik,
A tarka hal kibicsaklik,
Piros hajó fenekéről,
Väinö kampja legszéléről.
Tüsténi fel is üté fejét
Felveté jobb válla hegyét
Az ötödik viharzatnál,
Heted háló-nyomtatéknál,
A jobb kezét felemelé
A bal lábát is felveté,
A viz síkja heted habján,
Kilenczedik hullámzatán.
Onnan aztán ekkép szóla,
Ily beszédet mond az ajka:
„Oh te öreg Väinämöinen
Bizonyára én nem jöttem
Lazacz gyanánt tagolhatnom,
Halmódra felhasittatnom,
Reggelire eledelül,
Nap derekán délebédül,
Napközbeni uzsonnáúl,
Estefelé vacsoráúl.“
Mond az öreg Väinämöinen
„Mért jöttél hát mondd meg nekem!“
„Azért jöttem hát biz' én csak,
Lennem kezes tubiczádnak,
Te melletted pihenőnek,
Feleségnek, örök nődnek,
Helyzetedet enyhitőnek,
A föd-alját megvetőnek,
Házad földjét kisepernem,
A padlatod sepregetnem,
A házadba tüzet vinnem,
Ottan tüzet gerjesztenem,
Duzzadozó kenyért sütnöm,
Neked mézes kalács' sütnöm,
Seres kancsód megtöltenem,
Vendégséged szerkesztenem.
„Nem voltam én tenger hala,
Mélyen uszó hal ángolna;
Szüz valék én, ifju lyányka,
Az ifiu Joukha huga,

A kit kértél életedben,
Vágytál reám mindszüntelen.“
„Oh te szegény vén esztelen,
Csekély eszü Väinämöinen,
Megtartani hogy nem tudtad
Vizi lyányát Vellamónak,
Egyetlenét agg Ahtónak!“
Monda öreg Väinämöinen,
Leveretve, rosz kedvűen,
„Jöjj el ismét Joukha huga
Még egyszer látogatóba!“
De biz' az csak nem jöve el,
Soha többet ez életbe',
Elvonult már, alá fordult,
Viz szinéről alábukott
Iromba szirt belsejébe,
Májszinü kő-repedékbe.
Jámbor öreg Väinämöinen
Hányja veti elméjében,
Hogy legyen el már magában;
Hálót köt s a vizbe mártja,
Kereszt-kasul meg huzgálja',
Szoroson át, majd hosszába,
Hálót vete álló vizben,
Lazaczos szirtüregekben,
Väinölaka ingoványin,
Kalevala posványságin,
A mélységes örvényekben,
Tenger sikja sebesében,
Joukolának a vizein,
A lapphoni öblök szélin.
Kapa elég más egyebet,
Mindenféle halmeneket,
De oly halat nem kaphata,
Mint eszébe forgat vala,
Vizi lányát Vellamónak,
Egy gyermekét agg Ahtónak.
Most oszt' az agg Väinämöinen
Fejlesütve, rosz kedvüen
Odalagva, ögyelegve,
Magában igy beszélgete:
„Én bolondnál is bolondabb,
Csekély eszü vén balgatag!
Volt ám nekem egykor eszem,
Nem hiányzott elmésségem,
Magasztosan játszi szivem
Ifjú korom idejében:
„De már vége, mostanában,
Életidőm alkonyában,
Aggság felé tért koromban,
Van az elmém hanyatlóban,
Jár az eszem bolondságon,
Nem a min kén', hanem máson.“
„Hogy óhajtám én mindenha,
Életem jobb napjaiba',
Vellamó e gyöngy magzatát,
A viz e legifjabb lyányát,
Mindenkoron való nőmül,
Állandóan feleségül,
Most horgamra rá akada,
A hajómba befordula,
S én nem birtam megtartani,
Őtet haza szállítani,
Eleresztém a habokba,
Vissza a mély hullámokba!“
Kevés utat megyen vala,
Jár bánkodva, búslakodva,
Immár hazafelé tartva,
Szóra fakad s mond az ajka:
„Ez előtt csak szólt a kakuk,
Örömmadár csak kakukolt,
Reggel este vigan szólott,
Nap közben is kiáltozott;
Hová lett most dicső szava,
Szép szava, tán elapada?
Bánat vette el a szavát,
Részvét verte le őt magát,
Azért nem is hallik szava,
Nap lementén ő víg dala,
Én estémnek örömére,
Reggeleinek enyhültére.“
„Azt sem tudom már jelenleg,

El hogy legyek, mibe kezdjek,
E világon hol lakozzam,
E földeken hogy utazzam?
Ha életben anyám volna,
Én jó szülőm feltámadna,
Megmondhatná talán nekem,
Hogy keljen fel egyenednem,
Bánatomba haltom nélkül,
Gondok miatt hunytom nélkül,
Ily keserű napjaimban,
Én gyötrő szivfájdalmamban.“
Sirjában felkél az anyja
Hullám alól választ ada:
„Édes anyád még életben,
Te jó szüléd viraszt ébren,
Meg is mondja ő te neked,
Leghelyesebb mit lesz tenned,
Bánatodba' meghalatlan,
Gondid mián elhunyatlan,
Te keserű napjaidban,
Te gyötrő szív fájdalmidban.
„Eredj Pohja leányihoz,
Derekabbak a lyányok ott,
Kétszerte is gyönyörübbek,
Öt-hatszorta is sürgőbbek,
Nem Joukó csacsogói,
Lapphon haszontalanjai.
„Én fiacskám onnan nősülj,
A legjobbat vedd el nőül,
Ki szemére szép nézésű,
Igen kedves tekintésű,
Lábaira gyorsan mozgó,
Gyorsan mozgó, sarkon forgó.

Hatodik rúnó.

Joukahainen gyülölséget táplál Väinämöinen ellen s ráles a pohjolai utjában. 1—78. Látja öt a folyón át lovagolni, s meglövi, de csak a lovát találja. 79—182. Väinämöinen a vizbe bukik; erös szélvész a tenger hátán elsodorja, Joukahainen pedig örül, mert azt hiszi, hogy Väinämöinen a végső dalát is eldallta már. 183—241

Jámbor öreg Väinämöinen
Útra kelni készül egyben
Ama hideg Fagyfalvára,
A borongos Pohjolába.
Vevé szalmás paripáját,
Babos-lábú derék lovát,
Szájába tön arany zablát,
A fejére ezüst kantárt,
Hátára felveté magát,
Megcsapá a lova farát
Vágtat, nyargal nagy-sebesen,
Czélja felé egyenesen
Önnön szalmás paripáján,
Babos szárú pompás lován.
Hajt Väinölä térségein
Kalevala ligetein,
Lova jól fut, halad az ut,
Pálya-czélhoz már közel jut,
Nyargal már a tenger hátán,
Rengeteg nagy vizi sikján,
Lova körme ázta nélkül,
Pata nedvesülte nélkül.
Ámde ifju Joukahai,
Ama sovány léha lappfi
Tarta hosszas gyülölséget,
Táplál vala feneséget,
Ő az öreg Väinö ellen,
A bűbájos dalnok ellen.
Ez most tüzes nyilat szerze,
Jeles ijjat remekele,
A karaját vasból szerzé,
Hátát rézzel ékesgeté,
Sár aranynyal megczifrázá,
Hó ezüsttel megtarkázá
Hát zsinegét, ezt hol vette,
Idegét hol szerezhette?
Híz szarvasa idegéből,
Fiatalos Lempó-lenből,
Most az ivet meggörbité,
S a nyilszárát elkészité,
Az iv igen szép rá nézve,
Sokat érő a becsére;
A hátán áll szép paripa,
Nyele felé csikó futa,
Görbületén leány fekszik,
Fogatékán nyúl szökellik,

Rakás vesszőt is faraga,
Három felöl feltollazva,
Szárát tölgyből esztergálta
Felül szurkot tőn reája.
A mi ekkép készen vala,
Azt azután feltollazta,
Fecske apró pehelyével,
Veréb finom pihéjével,
A nyilait bemártotta,
Nyilvesszőit beitatta,
Kigyók sötét tajtékába,
Csuszó-köpte rut nyálkába.
Hogy vesszőit elkészitte,
A nyilát felidegezte,
Várt azután agg Väinöre,
Szuvantai meg jöttére,
Vigyázgatá reggel este,
Napközben is egyre leste.
Väinöt soká várja vala,
Soká várá, nem fárada,
Üldögélvén az ablakba',
Szin elején virasztgatva,
Örködvén az utcza végen,
Szántásokon egyre résen,
Hátán vessző puzdrájával,
Hónya alatt kézijjával.
Távolabb is lesegeté,
A más telek tulsó felén,
Őt a forró földnyelv orrán,
A földszoros hónya-alján,
Lángó viznek a szélein,
Szent folyónak az örvényén.
Elvégre egy némely napon
Egy reggeli virradaton
Éjnyugotra szegzé szemét,
A kelő nap felé fejét,
S feketét lát a teugeren,
Messziről a kék vizeken.
„Felhő voln' az ott keleten
A nap ott felkelő félben?"
Nem felhő az ott keleten,
Sem a nap felkelő félben,
Az agg Väinö, maga az ott,
Ő az örökhirű dalnok!
Pohjolába utaztában,
Sötétlakra nyargaltában
Önnön szalmás jeles lován,
Babos szárú szép csikóján,
Ekkor ifju Joukahai,
Ez a hitvány léha lappfi,
Előrántá tüzes nyilát,
Felfogá ő ékes ijját,
Väinö fejé vesztésére,
Habok hőse megöltére.
Anyja előbb tudakolja,
Őt szülője igy faggatja:
„Kire fogod a nyiladat,
Irányzod vas abroncsodat?"
A mire az ifju Joukha
Önrészéről ekkép szóla:
„Arra fogom fel nyilamat,
Irányzom vas abroncsomat,
Väinö feje vesztésére,
Szuvantai megöltére!
A vén Väinőt most megölöm,
Örök dallost általlövöm,
Keresztül a szivén, máján,
Kasul őt a háta husán!"
De az anyja tartóztatja,
Lövésétől tiltja vala:
„Jaj meg ne lödd Väinämöinent,
Kalevait el ne ejtsed,
Nagy nemü a Väinö hada,
Ő rokonom huga fia:"
„Ha meglövöd Väinämöinent,
Kalevafit ha elejtsed,
Világból kivész az öröm,
El-kihal a dal a földről,
Jobb az öröm e világnak,
Ének és dal minnyájunknak,
Hogy sem lent az alvilágban,
Halálnak a birtokában!"

Mostan hát az ifju Joukha
Van kissé meggondolóba',
A fejében hányja veti,
Keze löni erölteti
Egyik készti, másik tartja
Eres ujját habozásba.
De végtére megszólalva
Ilyen szókat pattogtata :
„E világból veszszen ki bár
Kétszerte dal s az örömár,
Minden ének el-kihaljon,
Meglövöm én, mit én bánom "
Felhuzza a tüzes ívet,
Teszen reá réz tűvéget,
A baltérde irányában,
A jobb lábát tartva hátra,
Nyilvesszőt vőn a puzdrából,
Három szár bőrtarsolyából,
Veszi a legjobb nyilszálat,
Legkitünőbb vessző szárat,
Azt a nyilon elhelyezi,
A len hurra reá teszi.
Tüzes nyilát ő ezután
Jobb vállához le szoritván,
Készülődik a lövéshez,
Agg Väinö elejtéséhez,
Maga ilyen szókat ejte :
„Üsd, vágd most már nyirfa hegye,
Fenyő szála te meg verdd le,
Légy ruganyos len ideg te,
Hogyha a kéz alant járna,
Hordja a nyil fenn-irányban,
És ha a kéz magasan lő,
Huzza alá a nyilvessző!"
Elbillenté a nyil inát,
Ellövé az első nyilát,
De az igen magasan járt,
Fej felett az egekbe szállt,
Széledező felhő-égbe,
A száguldó forgószélbe.
Azért csak lőtt, nem tágíta,
Másik nyilat is lódíta,
A meg igen alant szökve,
Mene alsó anya földbe,
Hogy a föld majd Manába ment,
Fövény alja szerte széledt.
Harmadszor is legott löve,
S mene most a nyila hegye,
Väinő lova vékonyába ;
S ki is lövé mostanába'
Alóla szép szalmás lovát,
Babos száru paripáját,
Átlövé a háta lapján,
Keresztül balhónya alján.
Mire öreg Väinämöinen
Ujjaival aláterült,
Markával a vizbe merült,
Be a tenger örvényébe,
Hátáról jó kék lovának,
Babos szárú csikajának.
Erre nagy szélvész támada,
Hullámoknak bósz zajlata,
Mely agg Väinőt ott elkapá,
S földtől messze beusztatá,
Ama téres nagy vizeken,
A rengeteg nyilt tengeren.
Most az ifju Joukahainen
Igy kérkedik már nagy-fennyen :
„Te sem fogsz már, te vén Väinő,
Járni többé úgy mint élő,
Soha többé mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág,
Väinőlaka térségein,
Kalevala ligetein!"
„Ülj ott veszteg most hat évig,
Szokjál hét nyár elteltéig,
Nyelj vizet nyolcz esztendeig,
Ama csendes mély habokban,
Rengeteg nagy hullámokban,
Hat évig mint jegenyfenyő,
Hét évig mint fejérfenyő,
Nyolcz évig mint rosz fadücskő."

Ezután a házba térve,
Édes anyja tüstént kérdte :
„Väinőt ugyan hát meglövéd?“
Kalevait már e ejtéd?“
A mire az ifju Joukha
Következő választ ada :
„Meg ugyan ám, már meglövém,
A vén Väinőt már megölém,
Küldém tengert sepergetni,
Viz fenekén fenteregni,
Az iszapos tenger-vizben,
A hullámok mélységében,
Bukék ott az ujjaira,
Tenyerére lefordúla,
Majd oldalán fekszik vala,
Végre meg a hátán álla,
A haboktól hajtatnia,
Hullámoktól sodratnia.“
Szól az anyja erre nyomban :
„Roszúl tevéd boldogtalan,
Az agg Väinőt hogy meglövéd,
Kalevait hogy megöled,
Szuvantola nagy emberét,
Kalevala legdelibbjét.“

Hetedik rúnó.

Väinämöinen több napon át úszik a nyilt tengeren, a sas megtalálja, s még most is szivesen emlékezvén arra, hogy Väinämöinen az irtásán az ő kedvéért hagyta nöni a nyirfát, felveszi a hátára és Pohjola (Éj-lak) partjára szállitja a honnan Pohjola asszonya őt házába viszi és szivesen fogadja. 1—274. De Väinämöinen csak ön földjeire vágyik, Pohjola asszonya pedig nemcsak megigéri, hogy oda szállitja, hanem még a lyányát is feleségül adja neki, ha Pohjolában szampót tudna késziteni,. 275—322. Väinämöinen megigéri, hogy haza térte után Ilmarinent fogja majd elküldeni a szampó kovácsolására, s Pohjola asszonyától szánat és lovat kap haza utazhatása végett, 323—368.

Jámbor öreg Väinämöinen
Usz' vala a sík tengeren,
Lebegve rajt fenyő lombként,
Szurkos fenyő tuskajaként,
Lebeg ott hat nyári napon,
Hat éjjel a hullámokon;
Előtte a viz fenéklik.
Mögötte a nyilt ég kéklik.
Uszik vala még két éjjel,
Igy két álló nap telék el;
Kilenczedik éjnek végén,
A nyolczadik éjnek végén,
A betegség elernyeszté,
Erőtlenné legörnyeszté,
Lement a lábujja körme,
Keze ujja megmerede.
Ekkor öreg Väinämöinen
Megszólala ilyenképen:
„Oh én inség s baj sorsosa,
Nyomoruság osztályosa!
Hogy jöttem el enföldemről,
Elöbbeni lakhelyemről,
Örökre ég alatt lennem,
Éjjem napom itt töltenem,
A szelektől hintáztatva,
A haboktól űzve, hajtva
E rengeteg hullámokban,
Ily rémséges nagy habokban;
Olyan hideg van itt lennem,
Nagy nyomor itt dideregnem,
A habokban egyre laknom,
Viz hátához hozzá szoknom.
Föl sem érem már eszemmel,
Miként éljek, hogy' legyek el,
Ily mostoha állapotban,
Tengő hányattatásomban;
Épitsem-e szélre házam,
A tanyámat vizre rakjam?
Tanyám szélre ha épitem,
Állandóság nincs a szélben;
Ha hajlokom vizen ácslom,
Viz hordja el az ácslatom."

Madár repült a Lappságról,
Egy sas ama sötét tájról,
A sas nagyon nagy sem vala,
De nem is a legapraja,
Egy szárnya a vizet szeli,
Másika a felhőt veri,
A farka a tengert sepri,
Orra a kőszirtet éri.
Kerül-fordul, sürgölődik,
Körültekint, nézkelődik,
Látja az agg Väinämöinent
A sikságos kék tengeren:
„Mért vagy ott a tengerben te
Hős a habok közepette?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Felel neki ilyenképen;
„Azért vagyok a tengerbe',
Férfi, habok közepette,
Menék nőszni Pohjolából,
Egy szüzet Pimentolából.“
„Elindulék, hajtok vala,
A sík tenger mellett tartva,
Midőn egyszer csak egy napon,
Egy reggeli virradaton,
Értem Luotola öbléhez
Joukolai folyó vizhez,
Alólam a lót ellőtték,
Hanem a czél magam valék.“
„Most a vizbe lefordultam,
A habokba kézzel buktam,
A szelektől hintáztatnom,
Hullámoktól csapdostatnom,
Éj-nyugotról jött egy vihar,
Keletről nagy szélzivatar,
Mely engemet messze hordott,
Száraz-földtől tova sodrott;
Sok napokon át kinlódtam,
Több éjen át jajgatóztam,
E rengeteg hullámokban,
E tátongó mély babokban.
De már mostan nem tudhatom,
Észszel el nem gondolhatom,
Melyik halál neme ér el,
Mely'k érkezik rám előbb el,
Vajon éhség látása-e,
Avagy vizbe fuladás e?“
Mond a madár, a lég sasa:
„Soh se légy ily aggodásba',
A hátamra ülj fel ide,
S lépj a szárnyam könyökére,
S a tengerből én kiviszlek,
Hova vágyol, ott leteszlek,
Emlékszem még azon napra,
Mostaninál jobb korszakra,
Irtád Kalev' erdőségit,
Döntögetéd Oszmó berkit,
Nőni hagyál egy topolyfát,
Az ékes fát állni hagyád,
Madaraknak pihenőül,
Enmagamnak ülőhelyül.“
Ekkor öreg Väinämöinen
A szárnyashoz közeledve,
Ember kikelt a tengerből,
Férfiu a hab mederből,
Sas szárnyára verekedik,
Könyökén elhelyezkedik.
Most hát a sas, lég madara
Az agg Väinöt szárnyán tartja
Viszi ötet a szél utján,
A tavaszi szél pályáján,
Pohja hosszú tanyájára,
A borongós Szárіolába,
Ottan Väinöt leszállítva,
Ő maga a légbe szálla.
Ott sir vala Väinämöinen,
Zokog vala keservesen,
A rengeteg tenger partján,
Megtudhatlan nevű táján,
Oldala száz sebbel rakva,
Ezer szélvész-csapás rajta,
Szakála megviselődött,
Az üstöke kitépődött.

Sír vala két három éjjel,
Ugyan annyi nap telék el,
Utra kelni csak nem tudott,
Az idegen tájra jutott,
Hazájába megtérnie,
Önnön ismert földeire,
Születése helyeire,
Előbbeni lakhelyére.
Pohjának kis lyány cseléde,
Piros piczi fejérnépe,
Szövetséget tőn a nappal,
Mind a nappal, mind a holddal,
Velök együtt fölkelnie,
Egyszerre felébrednie;
Maga előbb felserkene,
Napnál holdnál előbb kele,
Sőt előbb a kakas szónál,
Tyuk-fia megszólaltánál.
Öt juhbundát lenyirt vala.
Hat báránykát letarola
Elrendezé szűr-szövéshez,
Majdan darócz-készitéshez,
Mindezt nap felkelte előtt,
A hajnal kinyilta előtt.
Megmosá az asztalokat,
Sikárlá a padlatokat,
Alkalmas nyirág-mosóval,
Levél seprü csutakokkal;
A szemetet bele dobta,
Szemet-hordó rézdobozba,
A kis ajtón kihordozta,
Udvaron át a szabadba,
A legvégső rét zugába,
A kis gyepü szádlatába;
Viszkotán megállapodik,
Nézkelődik, hallgatózik,
Hall a tenger felől sirást,
Folyóntúlról nagy zokogást.
Futván futa tüstént haza,
Sietve mén az udvarra,
Monda oda értte után,
Szóla immár haza jutván:
„Tenger felől sirást hallék
A folyón túl nagy zokogást,“
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
A gyérfogú agg anyóka,
Az udvarra fut szaporán,
A kapuban meg áll aztán,
Önfülével hallgatózik,
Aztán ekkép' okoskodik:
„Nem gyereknek a sirása,
Sem asszonyok jajgatása,
Ez bajuszos hős sírása,
Szörős állú' zokogása,“
A hajóját kirendelé,
Három deszkást vizre tevé,
Maga fog az evezéshez,
Evezéshez, tereléshez,
Eleveze agg Väinőhöz,
A zokogva síró hőshöz.
Ott sír vala Väinämöinen,
Zokog Éjszak vőlegénye,
Igen nedves füzes vőlgyben
Zelniczék közt a sürűben,
Szakála rezg, szája vaczog,
De az álla még sem inog.
Mond Pohjola nagy asszonya,
Szóba ered s ekkép szóla:
„Szegény öreg te a ki vagy,
Idegen föld a melyen vagy.“
Öreg Väinő e szavakra,
Fejét arra fordította,
Aztán ilyen választ adott:
„Hisz annyit én ugy is tudok,
Hogy idegen földön vagyok,
Ismeretlen tájtt barangok,
Jobban valék oda haza,
Sokkal külömb én házamba'.“
Louhi, Éj-lak nagyasszonya
Szavát tovább igy folytatja:
„Nem lehetne megértenem,
Szabad-e azt megkérdenem,

Ki s kicsoda mi férfi vagy,
Mi járatba' úri magad?"
Jámbor öreg Väinämöinen
Erre ilyen választ teszen :
„Engem sokat emlegettek,
Idejében ugy tiszteltek,
Mint örömnek a szerzőjét,
Minden völgy megéneklőjét
Väinölaka térségein,
Kalevala ligetein ;
A ki most elnyomorodva,
Nem ismerek enmagamra."
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
Szavait tovább igy folytatja :
„Kelj fel immár e lucsokból,
Térj más utra már ezentúl,
Szenvedésid elbeszélned,
Kalandjaid elregélned."
Az embert megvigasztalá,
Síralmát lecsillapitá,
Hajójára őt felvevé,
Hajó-farra felülteté,
Maga lát az evezéshez,
Evezéshez, tereléshez,
Elszállítá Pohjolába,
Vendégeül a házába.
Az éhezőt táplálgatá,
Kastos voltát száritgatá,
Magát sokat ápolgatá,
Ápolgatá, gyógyítgatá,
Tevé őtet épségessé,
A férfit egészségessé,
Dédelgeté, gédelgeté,
A szavait ekkép ejté :
„Ugyan, Väinő, miért sírál,
Habok hőse, mért jajgatál,
Ama rideg rosz tájokon,
Tenger mellett a partokon?"
Jámbor öreg Väinämöinen
Felel erre ilyenképen :
„Hej van okom a sirásra,
Elég bajom panaszlásra,
Soká usztam a tengeren,
Sok vizet elnyelegettem,
A rengeteg nagy vizeken,
Nagy sikságú nyilt tengeren."
„Azért sírok én mindenha,
Teljes éltem napjaiba',
Enföldemről eltávoztam,
Ismert tájról elutaztam
Ez idegen házhelyekre,
Ismeretlen verőczékre ,
A hol minden fa megmarhat,
Hol minden gizgaz megcsaphat,
Hol minden nyirfa megsérthet,
Minden égerfa megcsíphet,
Csak a szél itt ismerősöm,
S a nap, mit láttam már előbb,
Ez idegen vidékeken,
Ismeretlen térségeken."
Louhi Éjlak nagy asszonya,
E beszédre ilykép' szóla :
„Oh ne sírj már Väinämöinen,
Ne jajgass Uvautolainen!
Nem olyan rosz itt' ellened,
Kedves lesz itt időzgetned,
Enned itten lazaczokat,
Jó disznóhus falatokat."
Ámde erre Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen :
„Duskálhatunk az ételben,
Bármily szives külföldeken,
Több az ember ön honában,
Tekintetesb ön házában ;
Vajh bár adná a jó Isten,
Jó teremtőm azt megérnem,
Hogy térhetnék enföldemre,
Előbbeni lakhelyemre!"
„Jobban esik önhonunkban,
Egy ital-viz fapapucsban,
Hogy sem vendég országokban,
Méz-sör arany pohárokban."

Louhi, Éj-lak nagyaszonya
Megszólalván tudakolja :
„No hát mit adsz, mily jutalmat
Ha hazádba eljuttatlak,
Önnön földid határára,
Tennen fördöd használtára ?“
Monda öreg Väinämöinen :
„Mit kivánnál tehát tőlem
Ha eljuttasz en hazámba,
Ennen fördöm használtára,
En kakukom halhattára,
En madaram dalszavára ;
Kell-e tele süveg arany,
Föveg üsttel mely tele van ?“
Louhi Éjlak nagy asszonya
Erre ekkép válaszola :
„Nem az kell bölcs Väinämöinen,
Örök táltos müveidben !
Aranyodra én nem vágyom,
Ezüstödet sem kivánom,
Arany gyermek-vágy virága,
Ezüst lovak cziczomája ;
De ha szampót szerkeszthetnél,
Tarka ormót rá tehetnél,
Hattyú tolla leghegyéből,
Meddő tehén szűz tejéből,
Egyetlenegy árpa-szemből,
Egyetlen szál bárány pelyhből,
A lyányomat neked adnám,
Müved bére lenne a lyány,
Juttatnálak ön hazádba,
Tenmadarad dallattára,
Ten kakukod hallására,
Tennen földid határára.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen ;
„Szampót én nem készíthetek,
Tarka ormát sem szerezek ;
De ha juttatsz en honomba,
Ilmár kovács lesz szer arra,
Ő szampódat megkészíti,
Tarka ormát reá teszi,
A lyányodat megenyhíti,
Magzatod kielégíti.“
„Ez ám ama dicső kovács,
Olyan tudós mint senki más,
Ki az eget kovácsolta,
Tarka boltját reá rakta,
Kalapácsa nyoma nélkül,
Fogójának jele nélkül.“
Louhi, Éj-lak nagy asszonya
Erre ekkép válaszola :
„Annak adom a lyányomat,
Jegyzem el gyöngy magzatomat,
A ki szampót kovácsolhat,
Reá tarka ormót rakhat,
Hattyú tolla leghegyéből,
Meddő tehén tejeltéből,
Egyetlen egy árpa-szemből,
Egyetlen szál bárány pelyhből.“
A lovát felszerszámozá,
Barna szánja elé fogá,
Öreg Väinőt behelyezé,
Lovas szánra felülteté,
Szóla aztán ily szavával,
Inté őtet ily óvással :
„Fel ne emeld a fejedet,
Ne hord fen a tekinteted,
Mig a lovad ki nem állott,
Avagy az est' be nem állott ;
Mert ha fejed fölemeled,
Fenhordod a tekinteted,
Légy bizonyos : baj fog érni,
Nyomba gonosz nap rád térni.“
Öreg Väinő ezen szóra
Üti lovát vágtatóra,
Hósörénye rázására,
Nyargala ló halálába',
Haza sötét Pohjolából,
A borongós Száriolából.

Nyolczadik rúnó.

Väinämöinen utja közben Pohjának csinosan öltözött lyányát megpillantja, és feleségül megkéri. 1—50. A lyány utóvégre megigéri hajlania Väinämöinenhez, ha a gúzsalja nyele darabjaiból hajót faragna, és vizre bocsátaná ahhoz bármiképen is hozzá nyúlta nélkül 51—132. Väinämöinen hozzá fog az ácsláshoz, a fejszéjével a térdén nagy sebet ejt, s a vérfolyást nem tudja elállítani. 133—204. Megyen a vérállításhoz tudót keresni, s talál is egy aggastyánt, a ki biztatja, hogy vérét elállítja. 205—282.

Pohjolának kecses szüze,
Föld hire, viz ékessége,
Ül vala az ég hajlásán,
Ragyog az ég szivárványán,
Tisztaságos öltönyében,
Hófejér légköntösében;
Arany vásznát szövögeti,
Ezüst gyolcsát himezgeti,
Vetélővel, sáraranynyal,
Fénylő ezüst bordájával.
Vetélője sebten röpül,
Fonalcséve kézben perdül,
Ércznyüst fonal meg-megcsendül,
Ezüst borda szorit, feszül
Lyánynak vásznát szötte közben,
Ezüst gyolcsát himeztében.
Jámbor öreg Väinämöinen
Úton van már, hajt sebesen,
Haza sötét Pohjolából,
A borongós Szárioláből;
Darab útat haladhata,
Csak keveskét teszen vala,
Egyszer csak hall szövés meszet,
Magasan a feje felett.
Arra felé veti fejét,
Ég felé a tekintetét,
Van az égen szép szivárvány,
Szép leányzó a hajlásán,
Arany vásznát szövögeti,
Ezüst gyolcsát himezgeti.
Jámbor öreg Väinämöinen
Megállítja lovát menten,
S szól a lyányhoz ily szavával,
Következő mondókával:
„Jere oh szűz a szánomba,
Ereszkedjél korbélyomba!“
Ámde a lyány ezt kérdezi
S a kérdését ekkép ejti:
„Minek leány a szánodba
Minek a szűz a kasodba?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Felel neki ilyenképen:

„Azért a lyány a szánomba,
Ékes szűz a korbélyomba :
Nekem mézes kenyér' sütni,
Se-italom készitgetni,
A lóczámon dalolgatni,
Ablakom megviditani
Väinölaka tájékain,
Kalevala udvarain.“
A szűz erre is megfelel,
Neki ilyen felelettel :
„Hogy a galajföldön jártam,
Sárga festék után voltam
Minapában, este felé,
Hogy a nap szállt már lefelé,
A ligetben madár zengett,
Szántó-madár ily éneket,
Dallá ép a lyánykák eszét,
S a menyecskék osztályrészét.“
„Nosza én is kérdezgetni,
A madártól fürkészgetni :
„Szépen zengő szós madárka,
Fujd el fülem hallatára,
Kettő közül mi' jobb lenni,
Kellemetesb kinek élni :
Leánynak-e odahaza,
Avagy menynek férjhez adva?“
„A madárka megfelele,
Szántó-madár ekkép erre :
„Verőfényes a nyári nap,
Fényesb sorsa van a lyánynak ;
Rideg a vas kemény fagyban
Még ridegebb a meny sorsa,
Olyan a lyány odahaza,
Mint jó földben a szamócza,
Olyan a meny férhez menve,
Mint a kutya lánczra verve,
Ritkán rabnak része kegyben,
Menyecskének nincs soha sem.“
Öreg Väinő a jámbor agg
Választ erre ilyenként ad :
„Madár' szava alaptalan,
A verése haszontalan,
Gyermek otthon csak a lyányka,
Asszony férje hajlokába' ;
Jere lyánykám a szánomba,
Ereszkedjél a kasomba ;
Nem vagyok én oly mi haszna
Ember, a hamvába halva.“
A leány is okosan szól,
Szavát ejti, így válaszol :
„Hősnek akkor mondanálak,
Férfiunak tartanálak,
Ha elhasítsz egy hajszálat,
Hegy nélküli, tompa késsel ;
Kasornyába kötsz egy tojást,
Hurkolása nem hagyva rajta.“
Öreg Väinö a jámbor agg
Elhasítá a hajszálat,
Tompa késsel, életlennel
Egészen hegy nélkülivel,
Kasornyát tőn a tojásra,
Hurkolást nem hagya rajta ;
Híjja a lyányt a szánjába,
Szép szüzet a korbélyába.
Ügyes a lyány igy felel meg :
„Addig hozzád én nem megyek
Mig a kőről héjt nem hántasz,
Jégből vesszőt nem hasítasz,
Szikáncsokat nem pattantva,
Forgácsokat nem hullatva.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Nem igen van nagy szükségben,
Ő a körül hámot hánta,
Jégből vesszőszált hasíta
Szikáncsok nem támadának,
Sem forgácsok nem hullának ;
Híjja a lyányt a szánjába,
A szüzet a korbélyába.
Okos a lyány, ezt felelé,
Most szavait ekkép ejté :
„Én csak ahhoz fognék menni
Ki hajót tud készíteni,

Orsóm széttört darabjából,
Sarlómnak a forgácsából,
S azt a vizre bocsátaná,
Uj hajót rá szállítaná,
Térde érintése nélkül,
Marka hozzá nyúlta nélkül,
A karait meg nem szegve,
Vállait rá nem düllesztve."
Erre öreg Väinämöinen
Szóra fakad ilyenképen :
„Nincs a földön, világtájin,
Széles világ tág határin,
A hol csak van hajógyártó,
Egy is hozzám ács hasonló."
Fogj' a gúzs-alj darabjait,
Lyány orsaja szikáncsait,
S elindula komp' faragni,
Száz deszkájút megácslani,
Aczélkövet termő hegyen,
Vas kőszikla-hozó bérczen.
Fogadásból hajót készít,
Hetykélkedve fadereglyét;
Ácsol egy nap, ácsol másnap,
Idestova harmadik nap,
Fejszéje nem ér kőszálhoz,
Sem a foka kősziklához.
Ámde alig harmadnapra,
Híz' a nyelét im megrontja,
Lempó élét kiszakítja,
Nyeléről elszabadítja,
Hogy a fejsze kőre ugrik,
Foka szirthez elcsapódik,
Bárd a köről visszapattan,
Éle a testébe csattan,
Térdébe a meghökkentnek,
Lábszárába agg Väinönek.
Lempó azt a húsba nyomja,
Híz erekbe bele furja,
Vére omlik csurgadozva,
Aludt vére hulladozva.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Örök táltos enyészhetlen
Büvszavait ehhez méri,
Szóbeszédét igy intézi :
„Oh te keményélű balta
Sima élű rosz csapója,
Véltél talán fát harapnod,
Fejér-fenyőfába marnod,
Tán lúcz fenyőt elejtened,
Avagy nyirfát földre vetned,
Hogy testemre rá rohantál,
Ereimbe furakodtál."
Legott kezde rá olvasni,
Varázsigét rámondani,
A dolgok ős szülemlésit,
A teremtés rendje szerint,
Ámde nem jut most eszébe,
Vas-tárgyazó minden ige,
A melylyel bezárathatnék,
Szilárd retesz találtatnék,
Vas-vágta seb nyilt szájára,
Szederjes kék nyilására.
Foly a vére már patakként,
Aludt vére húll folyamként,
Ellepett az réten epret,
Pusztákon a hangafüvet,
Nem is volt már hant a mezőn,
Mit nem áztat a vérözön,
Vér telesen áradozó,
Aludt vér a csurgadozó,
Térdéből a jeles hősnek,
Lábszárából agg Väinőnek.
Jámbor öreg Väinő legott,
Szed a bérczről kövi mohot,
Vesz a tóból zuzmó-nemet,
A mezőről tép füveket,
Szörnyű sebe dugaszául,
Gonosz rése tapaszául;
Csak nem akar begyógyúlni,
Sebnyilása bedugúlni.
A betegség elernyeszté,
Erőtlenné le görnyeszté;

Jámbor öreg Väinämöinen,
Sirni kezdve keservesen,
Fogá lovát a szánjába,
Barna csikót korbélyába,
Felvánszorga ő is rája,
Helyet fogtal oszt' a szánba.
Paripáját meglegyinti,
Suhogóját megereszti,
Paripája vágtatva fut,
Röpül a szán, halad az ut;
A faluhoz hogy eljutott,
Három féle szakadt az ut.
Jámbor öreg Väinämöinen
Most az alsó uton megyen,
Tart az alsó telek felé,
A küszöbről megkérdezé:
„Ugyan nem voln'-e hajlokba'
Vas-vágta seb orvoslója,
Nyavalyám meggyógyítója,
Sérülésem kuruzslója?"
Gyerekcse ült ott a padkán,
Fiucska a kályha padján,
Ki válaszul ezent adja:
„Nincs itt senki e hajlokba',
Vas-vágta seb meglátója,
Hős baja felismerője,
Betegséged megfogója,
Sérülésed kuruzslója;
Hanem van a másik háznál,
Innen tehát oda hajtnál."
Jámbor öreg Väinő erre
A lovát meglegyintette,
Hajt hajtogat, lova üget,
Darab utat már meg is tett;
Hogy a közép utra feltér,
A közbülső telekre ér,
A küszőbről megkérdezi;
Ablak alatt fürkészgeti:
„Ugyan nem voln'-é e házban,
Vas-okozta seb orvosa,
Vérözön elállítója,
Érpatak meggátolója?
Lóczán űl egy vén anyóka,
Takaróba burkolózva,
A vén mámi megszólala,
Három foga meglódula:
„Nincs itt senki e hajlokba',
Vas-vágta seb meglátója,
Vér-eredet jól tudója,
Te nyavalyád megfogója;
Hanem van a másik háznál,
Innen tehát oda hajtnál."
Jámbor öreg Väinő erre,
A lovát meglegyintette.
Hajt, hajtogat, a ló üget,
Darab utat már meg is tett;
Hogy a felső útra rá tér,
A legfelső telekre ér,
A küszöbről megkérdezi,
Ablak alól fürkészgeti:
„Ugyan nem voln'e hajlokba',
Vas vágta seborvoslója,
Vérözön elállitója,
Seb tátonya befogója?"
Agg ember van a kályhánál,
Álláról lóg deres szakál,
A kályhától ez felállva,
Csudálkozik, oszt' igy szóla:
„Nyomtunk el már nagyobbat is,
Ennél sokkal nagyobb bajt is,
Mély eredet soraival,
Teremtői három szóval,
Folyók torkát, mocsár erét,
Sebes folyók eséseit,
Öblöt földnyelv fenekéről,
Szejkéket két szoros közől."

Kilenczedik rúnó.

Väinämöinen elregéli az aggastyánnak a vas szülemlését. 1—266. Az aggastyán pirongatja a vasat, és rá olvassa a vérállító igéket. A vér megáll. 267—418. Az öreg a fiát kenöcs-készíteni rendeli, s beköti a sebet. Väinämöinen meggyógyúl s hálát ad Istennek a vett segélyért. 419—586.

Erre öreg Väinämöinen
A szánjáról leszáll menten,
Fölkelhetett emeletlen,
Leszálhatott segítetlen,
Tüstént föl a házba mene,
Fedél alá települe.
Hoznak hozzá ezüst kupát,
Visznek neki arany kannát,
De a vérzés meg nem szünik,
Egy csepet sem csillapodik,
Vérzik öreg Väinö sebe,
Hull a jeles férfi vére.
Agg a kályhát odahagyja,
Ősz szakállas imigy szóla :
„Ki s kicsoda, mi férfi vagy,
Mifele hős uri magad ?
Kifolyt véred hét hajónyi,
Lehet az vagy nyolcz akónyi,
A térdedből mely fakadott,
S a pallóra szivárkozott ;
Más az íge, jut eszembe,
De nem tudom mi kezdete,
Mi volt a vas születése,
Ama hitvány növekvése ?“

Mire öreg Väinämöinen
Közbe szóla ilyenképen :
„Tudom én a vas kezdetét,
Aczélnak az eredetét:
Lég legelső az anyák közt,
Viz legidősb testvéri közt,
Vas legifjabb felei közt,
Középső a tüz közöttök.“
„Főteremtő Ukko atya,
A levegő ura maga,
Légtől vizet elválasztva,
Merő földet szilárdíta,
De a vas még születetlen,
Születetlen, neveletlen.“
„Ukkó a lég istensége,
Két tenyerét összetéve,
Mind a kettőt megdörzsölé,
Baltérdének a tetején,
Ugy születék három testvér,
Természeti három tündér,
A vasrozsda nemzőivé,
Kék-szájú vas szülőivé.“
„Szüzek egyre járnak, kelnek,
Fellegszélre reá lépnek,

Dagadazó emlőikkel,
Fakadozó csecseikkel,
Tejeiket földre fejték,
Emlőiket kiüríték,
Fejék tóba, fejék földre,
Fejék nyugvó mély vizekbe.“
„Egyik feje fekete tejt,
Szüzek közt a legöregebb,
Más bugyogtat fejér tejet,
Középsője a szüzeknek,
Harmadik ont piros tejet,
Szüzek között a legkisebb.“
„Fekete tej kitől hullott,
Attól puha vas származott,
Kitől fejér tej csepegett,
Attól aczél im született,
Kitől píros tej bugyogott,
Attól kemény vas támadott.“
„Történt aztán nem sokára,
Hogy a vasnak kedve támadt
Atyafiát felkeresni,
A tüz-lánggal ismerkedni.“
„A tüz mindjárt égni kezdett,
Borzasztóvá növekedett,
Megégeté ama szegényt,
Boldogtalan vas testvérét.
De a vas elrejtezkedett,
Rejtezkedve menekedett,
Az iszonyú tűz markából
Szörnyü lángnak szájából.“
„A vas tehát elrejtőzék,
Elrejtőzvén megmenekvék,
Ingoványos láp-erekben,
Csörgedező csermelyekben,
A tó vize legmélyében,
Sziklabércz legtetejében,
Hol a hattyuk fészket ütnek,
A vadludak tojást ülnek.“
„Vas a tóba ott rekede,
A nyirokban szétterjede,
Rejlik vala ott egy évig,
Két évig, sőt harmadikig;
Hol két tuskó között maradt,
Három nyirfa gyökér alatt,
Nem menekült még sem attól,
Az iszonyú tüz markától,
Menni kellett másodjára,
A tűz forró szobájába,
Ott fegyverré gyártatnia,
Karddá kovácsoltatnia.“
„A tó hátán farkas futa,
Erdőn medve száguld vala:
Tó megmozdul farkas nyomtól,
Bércz a medve tápodtáról,
A rozsda vas igy támada,
Ez a rudvas származata
Farkas körme karczolt nyomán,
Medve karma karmolatán.“
„Ilmár kovács most születék,
Születék, felnevelkedék
Születék a szénkupaczon,
Növekedék a szénhalmon,
Egy kezében kalapácscsal,
Másikban vas fogójával.“
„A hogy éjjel megszülетett,
Másnap Ilmár mühelyt nézett,
Mühelyéhez helyt keresett,
Tüzhelyének való teret,
Megláta egy tavi fokot,
Egy kis nyirkos földdarabot,
Elindula azt felnézni,
Közelről szemügyre venni,
Ott állítá fel fuvóját,
Ott szerkeszté a kohóját.“
„Ráakad a farkas nyomra,
Medve talpa nyomdokára,
Látja a vas szálagokat,
Meg az aczél anyagokat,
Farkas körme fris nyomában,
Medve talpa nyomdokában.“
„Legott ilyen szóra fakad:
„„Oh te szegény vas a ki vagy,

Beh nyomorult egy állapot,
Az a tied, s a te lakod,
Lent a tóban, farkas nyomán,
Egyre csak a medve jártán!““
„Fejét töri, hányja veti :
Abból ugyan mi sülne ki,
Ha én ezt a tüzbe dugnám,
A kohóba bele dobnám?“
„A szegény vas megszeppene,
Megszeppene, megrémüle,
A hogy hallott oly beszédet,
Izzó tüzet mely emleget.“
„Ilmarinen megszólala :
„„Ugyan ne légy olyan gyáva,
A tüz nem bánt, csak czirógat,
Rokonát meg nem csúfolhat!
Ha bemégy a tüz lakába,
Izzó fejér hámorába,
Ottan leszesz igen széppé,
Igen nagyon gyönyörűvé,
Férfiaknak jó kardjává,
Nők szorító övesatjává.““
„Az utána való napon,
Tóból a vas kitúratva,
Nedvessége kigyuratva,
Beviteték a kohóba.“
„A kovács a tüzbe veté,
A hohóban elhelyezé,
Szitja egyszer, másodszor is,
Szitogatja harmadszor is,
A vas elkezd túrósodni,
Taraczkvassá forradozni,
Nyúlik mint a búzatészta,
Mint a rozsliszt megdagasztva,
Kovács izzó lángtüzében.
A sürített láng fényében.“
Jajgat a vas most ekképen :
„Oh jaj kovács Ilmerinen,
Végy ki oh végy engem ebből,
A piros tüz jajnyügéből!“
„Erre Ilmár igy felel meg :
„„Ha a tüzből most kiveszlek,
Csunya lesz a tekinteted,
Durva sértő a termeted,
Még kárt tehetsz testvéredben,
Édes anyád gyermekében.““
„A szegény vas megesküvék,
Jajos hitét ott letette,
A kohóra az ülőre,
Kalapácsra a mühelyre,
Bizonyozván ily szavával,
Következő mondokával :
„„Hiszen ott a fa harapnom,
Kövek szive azt felfalnom,
A testvérem mért sérteném,
Mért dühöngnék anyám szültén;
Hisz sokkal jobb igy meglennem,
Boldogabb lesz éldegélnem,
Bajtársúl az utazónak,
Eszköz gyanánt a vándornak,
Hogysem falnom magam faját,
Vagy szereznem gyalázatját.““
„Halhatatlan Ilmarinen,
Megszánja hát most s iziben,
Az izzóból őt kitépi,
Az ülőre ráfekteti,
Jól elveri, megpuhítja,
Aczélvassá idomítja,
Lesz lándzsává, lesz baltává,
Mindenféle sok szerszámmá.
„Csupán egy kis hija van még
Hogy szükségre fordíttassék :
Még a vasnak nincs fulánkja,
Az aczélnak nincsen szája,
A vas addig nem edződik,
Mig vizbe nem merittetik.“
„Ekkor kovács Ilmarinen,
Ilyest forgat a fejében,
Szerez egy kis hamut legott,
S készít vele elég lugot,
Az aczél megedzésére,
A vas merevítésére.“

„Megizlelé a nyelvével,
Fontolgatja elméjével,
Szóra fakad, s ekkép szóla :
„„„Nekem ez nem alkalmatos,
Sem az aczél-csináláshoz,
Sem a vas-feldolgozáshoz.““
„Méhecske száll fel a földről,
Kék szárnyú egy hant-tetőről,
Szállong, röpköd, ott döngicsél,
A kovács mühelye körül.“
„Kovács vele szóba ered :
„„„Piczinyke méh, könnyű gyerek,
Szárnyacskádon hoznál lépet,
A szácskádban nekem mézet
Hat virágnak a kelyhéből,
Hét gyepfűnek a fejéről
Készítendő aczélomhoz,
Termelendő vasnemümhöz.““
„Darázs pokolbéli bogár,
Hallgatozik, ott kandikál,
Lesi a ház ereszéről,
S látja egy nyirfa kérgéről,
A vasnak koholtatását,
Az aczélvas gyártatását.“
„Dong a szárnyát lebegteti,
Híz rémségit mind elhinti,
Hozván kigyók sziszegését,
Csuszó-köpte sáros epét,
Hangyamászás viszketegét,
Irigy békák gyülöletét,
Mind ezt aczél gyártó nedvnek,
Vas' edzeni való lévnek.“
„Látván ezt az enyészhetlen,
Örök kovács Ilmarinen,
Gondolati megtévednek,
A méhecskét vélvén jöttnek,
Mézanyaggal rakodottnak,
Fűszer-mézet őt hozottnak,
Szóra fakad, s mond ekképen :
„„„No lám ez kell nekem épen,
Mind az aczél gyártásához,
Mind a vasat kohóláshoz.“
„S az uj aczélt bemeríté,
A vasat is ezzel edzé,
Hogy a tüzből azt kihúzta,
A kohóból kirántotta :“
„Lőn az aczél ettől roszszá,
A vas durva, darabbossá,
Hitét szegé és megevé
Ebi modra önnön dicsét,
Ön testvérét is megvágá,
Önnön faját meggyalázá,
Ő kezdé meg a vérontást,
Patakokban áradtatást.“
Kályhától fölkelt az öreg,
Szakála rezg, feje remeg :
„Tudom már a vas kezdetét,
Értem aczél rosz erkölcsét!“
„Oh jaj neked nyomorult vas,
Nyomorult vas, hitvány hamvas,
Fényre napot játszó aczél,
Eredetet innen vevél,
A negéded innen vagyon,
Megnőttél te igen nagyon.“
„Nem voltál te nagy korántsem,
Nemhogy nagy nem, még kicsi sem
Nem voltál ám olyan fényes,
Anyádnál te oly negédes,
Mikor még mint tej hevertél,
Szüz tejeként ben rejlettél,
Fiatal lyány szüz mellében,
Növekedvén emlőjében,
Szélén hosszú nagy fellegnek,
Alatta a sima égnek.“
„Nem voltál te nagy korántsem,
Nemhogy nagy nem, sőt kicsiny sem,
Hogy lebegve ott nyugodtál,
Tiszta vizként állongottál,
Nagyszerű láp területén,
Meredek bércz felületén,
S elváltozál köporrondá,
Alakultál rozsdaporrá.“

„Nemvoltál te nagy korántsem,
Nem hogy nagy nem, sőt kicsiny sem,
Hogy a tóban szarvas tiport,
Bérczen irám rád tapodott,
Lábával a farkas rugott,
Talpával a medve nyomott.“
„Nem voltál te nagy korántsem,
Nemhogy nagy nem, sőt kicsiny sem,
Hogy a tóból kiemeltek,
Föld porából kiszemeltek,
A kovács műhelybe vittek,
Ilmárnál a kohba tettek.“
„Nem voltál te nagy korántsem,
Nemhogy nagy nem, sőt kicsiny sem,
Midőn taraczk sustorogtál,
Meleg vizben poshadoztál,
S ott a forró láng közepett,
Hitvány esked hogy letetted,
A kohóra, az ülőre,
A pőrölyre, az ütőre,
Kovács álló lábhelyére,
Kalapáló vinyéjére.“
„Mostan immár nagyra nőttél,
Fenevaddá dühösödtél,
Megszakítád hitvány esked,
Mint eb falád fel ten dicsed,
Eredeted oda hagyád,
Nemzetséged megcsufolád.
„Rosz tettedre ki késztetett,
Ily bánásra hogy vehetett,
Az atyád-e, vagy az anyád,
Vagy öregebb testvérbátyád,
Vagy talán az ifjabb húgod,
Nagy nemedben talán más volt?“
„Sem az atyád, sem az anyád,
Sem öregebb testvér bátyád,
Az ifjabbik hugod szint' nem,
Biz' senki más nagy nemedben,
Tevéd magad bolond tetted,
A gonosz csint te müvelted.“
„Siess tehát megismerni,
A hibádat jóvá tenni,
Mig anyádnak meg nem mondom,
Szülődnek be nem panaszlom,
Sokkal több lesz anyád dolga,
Öregednek súlyos gondja,
Ha a fija roszúl tevő,
Gondolatlanul cselekedő.“
„Szünjél már vér a folyástól,
Fagyos vér a kiomlástól,
A reám való föcskendéstől,
A mellemre szökelléstől,
Miként a fal, oh vér, álj meg,
Mint a sövénykaró veszteg,
Miként a kard a tengerben,
Megáll, a sás mohos gyepben,
Miként a kő a földeken,
Mint kavics a vizesésben.“
„Vagy ha olyan nagy a kedved,
Sürgölödnöd gyorsan neked,
Ám mozogj hát benn a húsban,
Csörgedezzél a csontokban,
Sokkalta jobb ott benn neked,
Albőr alatt lenn rejlened,
Az erekben szétágaznod,
A csontokban zárva laknod,
Hogysem földre leomlanod,
A szemétre csurgadoznod.“
„Ne is potyogj tej a földre,
Ártatlan vér te a gyepre,
Hősök dísze réti füre,
Hantra hősök aranya te,
Szivben vagyon a te tanyád,
Tüdő alatt a kamarád,
Költözz' tehát gyorsan oda,
Sietősen oda vissza,
Nem vagy patak csörgedezned,
Sem láp nem vagy terjedezned,
Tavi forrás sem zajlanod,
Reves csónak sem csuganod.“
„Szünj már drága a csurgástól,
Piros vér a potyogástól,

Ha meg nem szünsz, hát apadj le!
Mint kiszáradt volt a Türje,
Halállaka e folyója,
Tenger és ég kiszárada
Ama szörnyű száraz évben,
Erőtlen tűz esztendőben."
Ha még ennek sem engednél,
Említek még többet ennél,
Uj módokat kisértek meg,
Hízitől egy csuprot kérek,
Melyben a vért megfőzhetni,
Aludt vért felforralhatni,
Egy cseppet el nem cseppentvén,
A piros vért nem engedvén,
Hogy a földre többé nem hull,
Aludt vérré nem alakúl."
„Ha nem volna mégis erő,
Ukkó-fiban elegendő,
E vérözönt elállítnom,
Érpatakot elzárolnom,
Van atyánk ott fenn az égben,
Felhők felett lakó Isten,
Emberek közt ő teheti,
Csak is tőle telhetik ki
A vér száját befognia,
Kijövőt beszorítnia."
Fő teremtő, kegyes Ukkó,
Isten a menny-égben lakó,
Jövel ide esdetünkben,
Segélyünkre mi kértünkben:
Tedd sebére védő kezed,
Nyomd sérvére nagy hüvelyed,
Dugd be a sérv gonosz rését,
A seb rémes repedését,
Illeszsz reá kegylevelet,
Simits arany javos füvet,
A vér ösvény reteszének,
Dugaszúl a kijövőnek,
Ne fercsegjen szakállomra,
Ne csurogjon a ruhámra."
Igy fogta be a vér száját,
Aludt vérnek a hullását,
Fiát a műhelyhe küldé
Irkenőcsöt készíteni
Friss füvek himszálaiból,
Ezerjófű virágából,
Méznek földre ömléséből,
Lépes méznek csepjeiből.
Megy a fiu a műhelybe,
Készül az irkészitésre,
Tölgyfát elő hogy találja,
Tőle ezent tudakolja:
„Van-e méz az ágaidon,
Édesség most a héjjadon?"
Szól a tölgyfa szép okosan:
„Csak nem régen e napokban,
Hullott méz az ágaimra,
Verődött a sudaramra
Felhők permetezéséből,
Bárányfelhő lengéséből."
Felszedé a tölgy forgácsit,
Podvas fának a háncsait,
Legeslegjobb gyep-füveket,
Sok alaku fünemeket,
Minő e helytt nem is terem,
Valamint sok más helyeken.
A fazékat tüzhöz tevé,
Forrania illesztgeté,
Tele tölgyfa héj háncsával,
Sokféle fű hímszálával;
Forr a fazék, bugyborékol,
Három álló éjtszaka forr,
Három nyári éj multával,
Utána néz az írjának,
Van-e annak jó ereje,
Kenőcsének örök becse.
De az irnak nincs ereje,
Kenőcsének örök becse;
Hoz hát még többféle füvet,
Sok alakú gyepneméket,
Hozottakat más oldalról,
Gyüjtötteket száz tájékról,

Kilenez javos helybenhagytát,
Nyolcz igéző javallatát.
Megint három éjjel főzte,
S csak kilenczed éjt eltöltve,
Húzta kiljebb a fazékát,
Megnéznie főzte irját,
Van-e igaz jó ereje,
Kenőcsének örök becse.
Ágasbogas topoly nyirfa,
Domb hajláson diszlik vala,
Ezt a vihar megrontotta,
Egész' ketté szakította;
Kenőcsével ezt megkené,
Balzsamával bekötözé,
Szóra fakad s ekképen szól:
„Hogy ha telik az iromtól,
Eme sérvre rá vitetvén,
Seb felibe rá öntetvén,
Össze forradj topoly nyirfa,
Még épebb légy mint valaha!"
Meggyógyúlt a topoly nyirfa,
Még épebb lőn mint valaha,
Felső részén csupa szépség,
Alján csupa jó egészség.
Megkisérlé javos szerét,
Vizsgálgatá a kenőcsét,
Próbálgatá kőréseken,
Kősziklai töréseken,
S kövek összeragadának,
Összeforrtak a kőszálak,
Kijöve a műhelyéből,
Megszünék a készítéstől,
Az írokat hát úgy hagyja,
Öregének kézhez adja.
„Ime itt a hathatós szer,
A jeles ir örök becscsel,
Kend meg vele a hegyeket,
S összeforrnak mind a kövek."
Az öreg oszt' a nyelvével,
Izelinti az inyével,
Jó a kenőcs semmi hijja,
Jeles az ir, helybenhagyja.
Megkené hát Väinämöinent,
Gyógyítgatá az erőtlent,
Kené alul, kené belül,
Bedörzsölé alul felül.
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Nem mozgok én en testemmel,
Teremtőnek a testével,
Nincsen erőm en erőmből,
Mindenható erejéből;
Nem beszélek ennen számmal,
Szólok Isten ajakával;
Ha kedves a szám beszédi,
Még kedvesebb az Istené,
A kezeim ha ékesek,
Teremtőmé ékesebbek."
Hogy rá tették a szereket,
A hathatós kenőcsöket,
A szédülés előfogá,
Sebe láza háborgatá,
Ide s tova hányja magát,
Nem találja sehogy nyugtát.
Az öreg ezt észrevette,
A rosz okát elkergette,
A nyavalyadombra üzte,
Nyavalyahegy tetejére,
Kőszikláknak kinzására,
Kőrétegek marására.
Selymet veszen a kötéshez,
Szélességét méri sebhez,
Darabokra metélgeté,
Pólya-göngygyé rendezgeté,
A selyemmel bekötözé,
A pólyába begöngyölé
Beteg térdét a szegénynek,
Lábát jámbor agg Väinönek.
Szóla aztán ily szavával,
Ilyenféle mondókával:
„Selyem, Isten teremtette,
Legyen kötés eme sebre,

Hogy e jó térd meggyógyúljon,
Vitéz lába helyre álljon.
Nézz alá most áldott Isten,
Viseld gondját neki itten,
Nehogy a rossz viszajőjön,
A sebe elvetemüljön.“
Öreg Vainö immár erre,
Gyógyulását veszi észre,
Fölépüle nagy sebesen,
Húsa kinőtt szépségesen,
Az alja lőn igen éppé,
Közepe kór nélkülivé,
A szélein hibátlanná,
Felső részén varatlanná,
Még épebb lőn hogy sem előbb,
Még erősebb mint az előtt,
Lába ohajt járni kelni,
A térdei mozgást tenni,
Nem fáj az már egy cseppet sem,
Nem sajog már egy szikrát sem,
Väinämöinen aztán végre,
Magasan felnéz az égre,
Háladattal feltekintett
Egekre a feje felett,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„A kegyelem nem máshonnan,
Jön egyedül csak is onnan,
Oltalom a magas égből,
Mindenható istenségtől!“
„Kegyes Isten neked hála,
Légy egyedül érte áldva,
Hogy most engem megmentettél,
Oltalmadban részeltettél,
Meggyógyítván betegségem,
Vasél-vágta sulyos sérvem.“
Väinämöinen a jámbor agg,
Mondá még oszt' e szavakat,
„Eddigi nép, után jövő,
S te fel csak még mostan növő,
Fogadásból, hetykélkedve,
Senki hajót ne készítsen,
Mert pályátok Isten mérte,
Teremtőnknél éltünk vége,
Nem függ az a férfiútól,
Bár milyen nagy hatalmútól!“

Tizedik rúnó.

Väinämöinen haza ér, és Ilmarinent a Pohja lyánya höslésére való menetelre nógatja, a kit a szampó el készülte után meg fogna kapni. 1—100. Ilmarinen bizonyozik, hogy soha ez életben Pohjolába nem fog menni, azért Väinämöinennek más eszközzel kellett őt akarata ellenére is útra tenni, 101—200. Ilmarinen Pohjolába ér, szivesen fogadtatik, és a szampó kovácslásához beállittatik. 201—280. Ilmarinen megkészíti a szampót, Pohjola asszonya pedig szikla bérczre helyezteti. 281—432. Ilmarinen a lyányt müve béréül megkéri; de a lyány akadékoskodik, s azt mondja, hogy még most otthonról el nem megy. 433—462. Ilmarinen hajót kap, haza tér, s elmondja Väinämöinennek, hogy a szampót már megkészitette. 463—510.

Jámbor öreg Väinö erre,
Jó pejlovát kivezetve,
Lószerszámát reá adja,
Pejkóját szán elé fogja,
Magát szánba beleveti,
Az ülésben elhelyezi.
A lovának ostort ada,
Suhogóval reá csapa,
Paripája vágtatva fut,
Röpül a szán, halad az ut,
Nyirfa szántalp csak úgy suhog,
Berkenye iv remeg, robog.
Hajt, hajtogat, egyenképen
A szárazon, s a vizeken,
Rengeteg nagy puszta síkon,
Halad egy nap, a másikon,
A harmadik napon végre,
Egy hosszú hidfőhöz ére,
Kalevala téreire,
Oszmo rétje dülőjére.
Legott fakad ilyen szókra,
Neheztelve ekkép' szóla,
„Edd meg farkas mikor alszik,
Kórság verd meg azt a lappfit,
Még azt mondta, hogy házamba
Nem jutok én élve haza,
Soha többé mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág,
Väinölaka szép térire,
Kalevala ligetire.
Az agg Väinő haza érve,
Varázslással fát teremte,
Lucz fenyőfát, virágcsúcsost,
Virágcsúcsost, aranylombost,
A sudarát égbe helyzé,
A felhőkön átereszté,

Lombját légbe szétterjeszté,
Egek között elszéleszté.
Varázsolgat, énekelget,
Holdvilágot sütni kénytet,
Viráglombján, holdvilág-fényt,
Ágain a gönczöl-szekért.
Hajt, hajtogat, s nem sokára,
Eljut arany otthonjára,
Ámde azért nincs jó kedve,
Igen le van ő veretve,
Minthogy kovács Ilmarinent,
Örök hirű ötvös embert,
Eligérte váltságáúl,
Önfejének a túszáúl
Ama sötét Pohjolába,
A borongós Szárióláb.
Megálla most már a lova,
Oszmai uj földhöz jutva,
Mire öreg Väinämöinen,
Szánjából kiszálla menten,
Műhelyből hall kovácsolást,
Füstös lakból kolompolást.
Jámbor öreg Väinämöinen
Nála terme a mühelyben,
Kovács Ilmár ott benn vala,
Pörölyöze, kalapála,
Monda kovács Ilmarinen :
„Te vagy öreg Väinämöinen!
Ily sokáig hol maradtál,
Mind mostanig mondd hol lakál?“
Jámbor öreg Väinämöinen,
Felel erre ilyenképen :
„Én biz' eddig ott időztem,
Egész időm ott töltöttem,
Ama sötét Pohjalában,
A borongós Szárióláb an,
Jártam keltem Lappországban,
A táltosok hazájában.“
Meg-meg kovács Ilmarinen
Kérdezkedik ilyenképen :
„Ugyan öreg Väinämöinen,
Örök táltos műveidben,
Ez utadból mi hírt hoztál,
Házadba megtérted után?“
Felel öreg Väinämöinen,:
„Tömérdek az elmondandóm :
Kivül ott a Pohjolában,
Ama fagyos tartományban
Egy szüz van, ki férhez menni,
Nem akar, hős nem kell neki,
Fél Pohjola dicsőiti,
Mert szépsége nagy ő neki,
Hold ragyog az ő homlokán,
Ott süt a nap melle táján,
Gönczöl-szekér van a vállán,
Hetevény a válla csúcsán.“
„No hát kovács Ilmárinen,
Örök mester műveidben,
Eredj oda leány nézni,
A szép fürtöst megtekintni,
Ha a szampót megkészíthetd,
Tarka ormát rá tehetd,
Ugy a szüzet elveheted,
Őt művedért bérül nyered.
Monda kovács Ilmarinen :
„Lám lám, öreg Väinämöinen,
Eligértél tán már oda,
Ama sötét Pohjolába,
Tennen fejed váltságára,
Szabadságod bérdijjába.
„De én azért ez életben,
Az arany hold rám süttében,
Nem mék Pohja lakaiba,
Szárióla hajlékiba,
Ember evő tájékokra,
Hősök' vizbe fulasztókba.“
Erre öreg Väinämöinen
Szóla ismét ilyenképen :
„Még egy csuda, másik csuda,
Egy virágzó luczfenyűfa,
Virág csúcsa, aranylombja,
Az oszmai dűlő aljba',

A sudarán a hold ragyog,
Ágain gönczöl-csillag.“
Monda kovács Ilmarinen :
„Egykönnyen azt el nem hiszem,
Mig oda nem mék megnéznem,
Eme saját szemeimmel.“
A mire az agg Väinö mond :
„Mint hogy hinni nem akarod,
Menjünk el megnézni mindjárt,
Hogy igaz-e vagy hazugság?“
„Nézésére indulának,
A fa arany sudarának,
Együtt az agg Väinämöinen,
Másik kovács Ilmarinen ;
Aztán hogy eljutták oda,
Az oszmai föld aljába,
Kovács egész közzel álla,
Az uj holdat úgy csudálja,
Mert az ágán gönczöl vala,
Sudarán a hold világa.
Erre öreg Väinämőinen
Szóla ismét ilyenképen :
„Na most kovács én testvérem,
Nosza mászsz fel a hold után,
Vedd le onnan a szép gönczölt,
A fa arany sudaráról.“
Ilmarinen kovács erre,
Felmegy a fa tetejére,
Fel az égig mászik vala,
A holdat lebocsátnia,
Lehoznia a szép gönczölt
A virágzó lombtetőről.
A luczfenyő ekkép szóla,
A fenyőfa legfőbb csúcsa :
„Oh te ember, te esztelen,
Szertelen és telhetetlen !
Felmászál az ágaimra,
Gyerek észszel sudaramra,
Onnan képzelt holdat hoznod,
Álcsillaghoz hozzá jutnod !“
Mire öreg Väinämöinen
Elkezd halkkal énekelni,
Énekével forgó szelet,
Támaszt egy nagy fergeteget,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával :
„Vedd most elő szél a hajód,
Tavaszvihar a csolnakod,
S forgó szélként forogtodba'
Vidd a sötét Éjszak-honba !“
Szél viharrá elváltozék,
Nagy fergeteg keletkezék,
A kovácsot mely felkapá,
Örvényébe belesodrá,
Pohjoláig meg sem állva,
Letevé őt Száriolába.
Most már kovács Ilmarinen
Halad, rohan szörnyűképen ;
Forgószél most az ő utja,
Tavasz vihar viszi, hordja,
A nap alatt a hold felett,
Gönczöl szekér válla hegyett.
Igy ér Pohja udvarára,
Szarjolai fürdő utra,
Még a kutyák sem hallották,
Ugatók nem zimatolták,
Louhi, Pohja nagy asszonya,
A gyérfogú vén anyóka,
Az udvaron észreveszi,
E szavakkal megelőzi :
„Ki s kicsoda, mi ember vagy,
Kicsoda te uri magad,
A ki jösz a szél pályáján,
Tavaszi szél szánja utján,
Még a kutyák sem ugattak,
Bonczosok nem zimatoltak.“
Monda kovács Ilmarinen :
„Ide nem is azért jöttem,
Kutyák hogy megugassanak,
A bonczosok megmarjanak,
Ilyen messze vidékeken,
Ily idegen verőczéken.“

Erre Pohja nagy asszonya,
Mijáratát tudakolja :
„Tán biz' hékám te ismered,
Vagy legalább hallád hirét,
A nagy művész Ilmarinak,
Ama tudós nagy kovácsnak?
Mi őtet már régen várjuk,
Még sem jöttét mind sajnáljuk
Éjlak eme vidékire,
Az uj szampót készítnie.“
Ilmarinen kovács erre
Felel ennek kérdésére :
„Hogy én ótet ismerem-e,
Már mint én őt Ilmarinent?
Hiszen Ilmar ám senki más,
Én magam e tudós kovács!“
Louhi, Éj-lak nagy asszonya
A gyérfogú vén anyóka,
Rohan tüstént be a házba,
Fakad ottan ily szavakra :
„Oh leányom, te kissebbik,
Jó gyermekem, kedvesebbik,
Vedd most elő a legjobbat,
Magadra legfejérb ruhád,
Ékességet a kebledre,
Kösöntyüket a melledre,
Gyöngysorokat a nyakadra,
Reczeficzét a hajadba,
A két orczád legyen piros,
A nézésed igen csinos;
Megérkezett kovács Ilmár,
E nagy művész itt van immár
Az uj szampót készíteni,
Tarka ormát reá tenni.
Mire Éj-lak kedves szüze,
Föld hire, viz ékessége,
Vevé a legszebb köntösét,
A legtisztább öltözetét,
Öltözködik, ékitkezik,
Fejéről sem feledkezik,
Derekát szép érczkötéssel,
Ékesíti arany övvel.
Öltözőből a házba hat,
Az udvaron szökve szalad,
Elevenek a szemei,
Pompásak a fülfüggői,
Tekintete igen csinos,
Két arczája rózsapiros,
A kebelén arany fénylik,
Fején ezüst ék tündöklik.
Most hát Éj-lak nagy asszonya,
Ilmarinent megszállatja
Pohjolának hajlékiban,
Száriola tanyáiban,
Ottan neki enni ada,
A férfinak italt nyujta,
Töltözteté, vendégelé,
Majd szavait ekkép ejté :
„Oh oh kovács Ilmarinen,
Örök mester müveidben,
Ha a szampót elkészíted,
Tarka ormát reá teszed,
Hattyútolla leghegyéből,
Meddő tehén tejeltéből,
Apró árpa szemecskéből,
Nyári bárány pehelyéből,
A lyányomat neked adnám,
Müved bere lenne a lyány!“
Erre kovács Ilmarinen
Válaszola ilyenképen :
„A szampót megkészíthetem,
Tarka ormát feltehetem,
Hattyu tólla léghegyéből,
Meddő tehén tejeltéből,
Apró árpa szemecskéből,
Nyári bárány pehelyéből,
Ki az eget kovácsoltam,
Légi ormát reáraktam,
Kezdetbeli anyag nélkül,
Egy szál hozzá való nélkül.“
Foga szampó ácslásához,
A fedelét tarkázáshoz,

A tájékon műhelyt kutat,
S ha találna szerszámokat,
Kovácsmühely nincs sehol ott,
Nincs műhely ott, nincs fúvó ott,
Nincsen ülő, nincsen kohó,
Nincs pőröly, nincs nyélnek való.
Ekkor kovács Ilmarinen
Szóra fakad, s mond ekképen :
„Gyáva asszony az hátráljon,
Dolgában el pulya álljon,
De nem férfi még rosszabb is,
Nálamnál még a gyávább is.“
Kohójának kémlel helyet,
Szításhoz ha voln' térséget
Ama tájék szárazain,
Pohja szántóföldje végin.
Keres egy nap, a másikon,
Mig aztán a harmadikon,
Akad egy nagy tarka kőre,
Szikladarab töredékre,
Kovács erre legott feláll,
A kézműves tüzet csinál,
Egyik napon készít fúvót,
A másikon szerkeszt kohót.
Most a kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Tűzbe teszi az anyagot,
Kohóba a vasdarabot.
Vesz cselédet a szításhoz.
Félerejüt fujtatáshoz.
A legények jól fujtatnak,
Derekasan szítogatnak,
Három egész nyári nappal,
Ugyan annyi éjjen által,
Kő támad a sarkaikon,
Kőkéreg lábujjaikon.
Erre kovács Ilmarinen
Mindjárt a legelső napon,
Lehajlik széttekinteni,
Kohóját szem ügyre venni,
Vajon mi jön ki a tüzből,
Kerül ki az izzó szénből?
Nyil pattan ki az izzásból,
Arany ijj a kohójából,
Arany ive, ezüst feje,
Réz tarkáju annak nyele.
Jó a kézijj reá nézve,
De gonosz az erkölcsére :
Minden nap csak fejet keres,
Jobb napokon kettőt is les.
Maga kovács Ilmarinen
Nem örül még ennek igen,
A kézijjat ketté töré,
Izzó tüzbe beleveté ;
Cselédinek hogy szítsanak,
Meghagyá hogy fujtassanak.
Utánvaló napra kelvén,
Maga kovács Ilmarinen,
Lehajlik széttekinteni,
Kohóját szemügyre venni ;
Hajó nyomul ki a lángból,
Piros naszád az izzásból,
Arany tarka annak orra,
Réz öntetü az ormója.
Jó a hajó reá nézve,
De nem jó az erkölcsére,
Ok nélkül is kelne harczba,
Szükség nélkül menne hadba,
Azért kovács Ilmarinen,
Nem örül még ennek igen,
A hajót feldarabolta,
A kohóba beledobta ;
Legényinek hogy szítsanak,
Meghagyja, hogy fujtassanak,
Harmadik nap elteltével,
Maga kovács Ilmarinen,
Lehajlik széttekinteni,
Kohóját szemügyre venni ;
Üsző nyomul ki a lángból,
Arany szarvú az izzásból,
Gönczölszekér van a képén,
Nap tányéra annak fején.

Jó az üszö reá nézve,
De nem jó az erkölcsére,
Egyre erdőn jár hentereg,
Földre szórja mind a tejet.
Azért kovács Ilmarinen
Nem örül meg ennek igen,
A tehenet összezúzza,
Darabjait tüzbe dobja;
Cselédinek hogy szitsanak
Parancsolja, fujtassanak.
Negyedik nap elteltével,
Maga kovács Ilmarinen,
Lehajlik széttekinteni,
Kohóját szemügyre venni;
Eke válik ki a lángból,
Aranyélű az izzásból,
Arany éle, réz a nyele,
Ezüst annak szarva vége.
Jó az eke reá nézve,
De nem jó az erkölcsére,
Falu földjét szántogatja,
A mezőt felhasogatja.
Azért kovács Ilmarinen
Nem örüle még ennek sem,
Az ekét is ketté töri,
A kohóba beleveti,
S küldi szítni most a vihart,
Támaszt egész szélzivatart.
Im a szelek szörnyen fujnak,
Szítja kelet, szítja nyugat,
Déli szél még jobban fujtat,
Ordítozva fujja éjszak,
Szítja egy nap, másodikon,
Mindaddig mig harmadikon,
Ablakból a láng kirobog,
Az ajtóból szikra pattog,
A pára az eget éri,
A felhőket a füst veri.
Most már kovács Ilmarinen
Harmadik nap elteltével,
Lehajlik széttekinteni,
Kohó-alját nézegetni,
S im a szampó megszülemlett,
Tarka orma rajta termett.
Erre kovács Ilmarinen
Örök mester műveiben,
Üti, véti, veri, vágja,
Lapitgatja, kalapálja,
S készít szampót nagy ügyesen:
Egyik felét lisztmalommá,
Másik felét sómalommá,
Harmadikat pénzmalommá
Az uj szampó aztán őrölt,
Tarka orma rajt csörömpölt,
Első hombárt pitymalatkor,
Egyik hombár volt kenyér liszt,
A második eladó liszt,
Meg házi liszt a harmadik.
Örül Éj-lak nagy asszonya,
A nagy szampót felhordatja,
Éj-laka kő bérczeire,
Érczhegyek legbelsejébe,
Reá kilencz zárat vere;
Gyökereit mélyen földbe
Beülteté kilencz ölre,
Az egyiket anyaföldbe,
A másikat viz szélére,
Harmadikat dombtetőre.
Ilmarinen kovács tehát
Megkéri most már a leányt,
Szavát ejti ilyenképen:
„Enyim lesz-e hát a leány,
Minthogy már a szampó készen,
Tarka orma szint' akképen?“
Mire Pohja szép lyánykája,
Most maga is közbe vága:
„S ki fogja majd esztendőre,
Esztendőre, vagy kettőre,
A kakukot szóra hozni,
Madarat megszólaltatni,
Ha szamócza.én elmennék,
Más tájékra elszélednék?“

„E tubácska ha elveszne,
E libácska eltévedne,
Édes anyám csemetéje,
Áfonyája tova menne,
A kakuk mind elzüllenék,
Öröm-madár elköltöznék
Eme vidék dombjairól,
Eme halmok hátairól.
„Soha nem is hagyom én el
Leány napim, teljességgel
Nem élhetek ezek nélkül
Az én nyári gondim nélkül :
A szamócza még szedetlen,
Tópartjai énekletlen,
A ligetek bejáratlan,
Tüskék bokrok cziczázatlan.“
Ekkor kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Rosz kedvvel és fejlesütve,
A süvegét félre gyürve,
Eszét azon jártatgatja,
Fejét töri, hányogatja,
Haza most már hogy mehetne
Amaz ismert vidékekre,
Eme sötét Pohjolából,
A borongós Szárioláből.
Szóla Éj-lak nagy asszonya :
„Ilmarinen kovács, mondsza,
Ugyan mért van oly rossz kedved,
S félre gyürve a süveged,
Szeretnél tán haza menni,
Ten házadba visszatérni ?“
Monda kovács Ilmarinen :
„Oda vágyik testem lelkem,
Ott akarnék én meghalni,
En földemben porladozni.“
Most hát Éjlak nagy asszonya
Ét-itallal táplálgatja,
Szállítja önhajójára,
Réz kormányú jószágára,
Támaszt aztán szélfuvatot,
Éjszaki szél-áramlatot.
Erre kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Immár haza felé ered,
Sik hátán a kék tengernek,
Halad egy nap, másodikon,
Mig aztán a harmadikon,
Már a kovács haza éré,
Kedves szülő vidékére.
Az agg Väinö most Ilmártól,
Azt kérdezé a kovácstól :
„Én testvérem, Ilmarinen,
Örök mester műveidben,
Az uj szampó készen-e már,
Tarka orma tarkázva már ?“
Ilmár ilyen választ ada,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Az uj szampó immár örölt,
Tarka orma rajt csörömpölt,
Első hombárt pitymalatkor,
Egyik hombár volt kenyér liszt,
Második volt eladó liszt,
A harmadik eltevő liszt.“

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Tizenegyedik rúnó.

Lemminkäinen Szárba megy nayynemü leányt hösleni. 1—110. A szári lyányok elöször csúfolják, de csak hamar nagyon is megismerkednek vele. 111—186 Az egy Küllikkit, a kiért ment vala, nem tudja jóval részire hóditani, mire nézve eröszakkal rabolja el, felkapja a szánjába, és útnak indul. 187—272. Küllikki sir, és Lemminkäiben különösen hadivágyát hibáztatja; Lemminkäinen felfogadja, hogy nem fog menni soha csatába, ha Küllikki is felfogadja, hogy soha sem fog futkosni a faluba, s fogadásukat mind ketten hittel erösitik. 273—314. Lemminkäinen anyja örül a fiatal menyének. 315—402.

Ahtiról is kell már szólnunk
A pajzánfit szóba hoznunk.
Szárelai gyerek Ahti,
Kinek atyja vala Lempi,
Magas házban növekedett,
Kegyes édes anyja mellett,
Terjedelmes öböl szélén,
Kaukoniemi görbületén.
Kaukó ottan halászatból
Éle sügérfogdosásból,
Nála különb fi nem akadt.
Piros vére majd kicsattant,
Piros pozsgás tekintete;
Délczeg vala a termete;
Ámde volt egy kis hibája,
Erkölcsének pajzánsága:
Egyre lyányok között vala,
Éjjeleket átvirraszta
Vigságában a szüzeknek,
A szép fürtös fejüeknek.

Külli szári leány vala,
Szári lyányka Szár virága,
Magas házban növekedék,
Gyönyörüen kifejlödék,
Ülvén atyja hajlokában,
Hajlós lóczán hintálózva.
Hire terjedt, messze futott,
A sok kérő csak ugy tódult
A szép szüznek hajlokába,
Ő szépséges udvarába.
Nap megkérte a fiának,
De nem ment a nap lakába,
A nap mellett rogyognia,
A nap nyári futásába,
Kérte hold is a fiának,
Holdnak sem ment a lakába,
A holdról leviláglani,
Légi pályán fenn haladni.
Kérte csillag a fiának,
Csillagnak se ment lakába,

Égni hosszu éjjeleken,
A sanyarú téli égen.
Jöttek kérők Viróból is,
Jöttek azok Inkerből is,
Nem ment a lyány azokhoz sem,
Maga felelt ilyenképen :
„Ok nélkül fogy aranyotok,
Bánja üsttök az útatok,
Mert Viróba én nem megyek,
Nem megyek én mig csak élek,
Észt vizeken evezgetnem,
Sziget lakó neje lennem,
Ott virói halat ennem,
Észt halászlét nyelegetnem.
Inkerségnek sem megyek a
Pallagira, ugarira :
Nagy mindennek ott a szüke,
Fának szüke, fáklya szüke,
Jó viz szüke, búza szüke,
Jóféle rozs kenyér szüke,
Fogja magát Lemminkäy,
Ama deli Kaukomiely,
Készülődik utra kelni,
Szár virágát hösölgetni,
Haza hozni mint aráját,
A szép fürtösfejü lyánykát.
Jó szülője tartóztatja,
Inti óvja öreg anyja :
„Ne menj oda, én fiacskám,
A jobbakhoz tenmagadnál!
Nem türnek meg azokba' a
Szárbeli nagy főhadakba'.“
Monda fürge Lemminkäy,
Ama deli Kaukomiely :
„Ha házamra nem vagyok nagy,
Ha nem is oly kitünő had,
Lehet győzök termetemmel,
Termetemmel, s jó külsőmmel.“
Anyja őt még most is tiltja,
Menésétől tartóztatja,
A szári nagy családokhoz,
Messzehirü főhadakhoz.
„Ott a lyányok kicsúfolnak,
Nőszemélyek kigúnyolnak.“
Nem aggódik Lemminkäinen,
Maga felel ilyenképen :
„Teszek én a nevetésről,
Lyányok tereferéjéről,
A gyereket mellbe nyomom,
Öklöm hónya alatt hagyom,
S vége lesz a gúnykaczajnak,
Legyen bár még olyan nagy.“
Édes anyja szóra fakad :
„Oh jaj szegény napjaimnak!
Szár lyányit ha megcsúfolod,
Nemes szüzeit kigúnyolod,
Ebből csak perpatvar ered,
Előbb utóbb csata lehet;
Ama szári hős legények,
Száz magok felkerekednek,
Hadat hoznak te ellened,
Egymagadat körülvesznek.“
Nem törődik Lemminkäinen
Szülejének intésével,
Paripáját előhozza,
Jó csikaját hámba fogja.
Hajt, hajtogat, megy vágtatva,
Szárnak hires falujába,
Hősölni Szár virágszálát,
Szár legeslegszebb aráját.
A lyányok őt kinevették,
Gúnyaikat megereszték,
Hogy az útról szertelenül,
Udvarra hajt ügyetlenül,
S a szánkáját felfordítá,
A kapuhoz fartoltatá.
Lemminkäy mostan megáll,
Szájat bigyeszt, fejet csóvál,
Szeg üstökét rázogatja,
Maga fakad e szavakra :
„Teljes éltem napjaiban,
Ilyesmi nem esett rajtam,

Most a lyányok kikaczagnak,
Nőszemélyek kigúnyolnak.“
De mit bánja Lemminkäinen,
Kérdezkedik ilyenképen :
„Nem volna-e itten Szárba,
Darabka föld a számomra,
Hol időmet eltölthetném,
Mulatságim fellelhetném,
Játszadozva a szüzekkel,
A szép fürtös fejüekkel?“
Szári lyányok megfelelnek,
Parti szüzek a legénynek :
„Van igen is itten Szárban,
Darabka föld te számodra,
Hol idődet eltöltheted,
Mulatságod fellelheted,
Mint csikós az irtásokon,
Nyájőrző a harasztokon.
Léhák Száron a legények,
Mert a csikók itt kövérek.“
Csekély gond ez Lemminkének,
Beszegődik ló-őrzőnek,
Nappal el van a lovakkal,
Éjjel aztán a lyányokkal,
Cziczázgatva a szüzekkel,
A szép fürtös fejüekkel.
Mert a fürge Lemminkäyt,
Ezt a deli Kaukomielyt,
A lyányok már nem gúnyolják,
Nőszemélyek nem csúfolják;
Nem volt már ott egy leány is,
Nem bár a legártatlanb is,
A kivel nem szeretkezett,
A kivel nem ölelkezett.
Mindnyájok közt csak egy vala,
A száriak nagy hadába',
Ki nem akar róla tudni,
Legjobb firól sem hallani,
S ez az egy ép Külli vala,
Szárnak ékes virágszála;
Kerülgeti Lemminkäy,
Ama deli Kaukomiely,
Száz csizmáját nyütte már el,
Száz lapátját evezte el,
A leányka hőslésében,
A Küllikkit kérlelésben.
De Küllikki ama szép lyány,
Visszaűzi ezent mondván :
„Mit tekeregsz itt te gyáva,
Parti veréb, hitvány pára,
Még te innen lyányt mersz kérni,
Czin-öves nőt akarsz venni?
Innen én el nem származom,
Mig e követ el nem kallom,
Ütőjét el nem koptatom,
E mozsarat szét nem zúzom.
„Kell is nekem ily akárki,
Ily mihaszna semmiházi,
Délczeg termet, kit akarok,
A milyen én magam vagyok,
Tekintete büszke legyen,
Mikép az én tekintetem,
Kinek arcza elbájoló,
Szép arczomhoz hozzávaló.“
Erre aztán nem sokára,
Alig félhold elmultával,
A leánykák egy szép napon,
Egy gyönyörű alkonyaton,
A szüzecskék cziczázgattak,
A szépecskék játszadoztak,
Sziget partja tisztásain,
Kies fektü domb halmain;
Szép Küllikki is ott vala,
Szárnak ékes virágszála.
Most a ravasz Lemminkäinen,
Arra hajtva ottan terem,
Önnön derék jó lovával,
Jól választott csikajával,
S a cziczázók közepette,
Szépek futta, játszta közbe
Küllikit a szánba kapja,
A kasába bele vonja,

Az ülésbe beülteti,
Takaróján elhelyezi.
A lovának ostort ada,
Suhogóval reá csapa :
S elvágtat nagy hamarsággal,
Bucsut veszen ily szólással :
„Lyányok arra vigyázzatok,
Hogy engem ki ne adjatok,
Hogy köztetek megfordultam,
S eme lyánykát elraboltam,
Hogy ha ezt meg nem tartjátok,
Magatok is pórul jártok,
Hőslőitek, harczra dallom,
Ifjaitok' kardra hányom,
Soha többé nem halljátok,
Nem halljátok, sem látjátok
Az utczákon őket járni,
A ligetben nyargalászni."
Kérte Külli, de hiába,
Hiába sirt, szegény lyányka :
„Ereszsz engem már utamra,
Lyány gyermeket hagyj magamra,
Hadd mehessek haza ahhoz,
Ki most sirat, jó anyámhoz ;
Ha nem engedsz szép szerivel,
Családomhoz visszatérnem,
Tudd meg, hogy van még öt bátyám,
Nagybátyámnak hét fia ám,
A nyulnyomot kik fellelik,
Nálad veszni nem engedik."
Midőn igy sem bocsátotta,
Dolgát vette zokogásra ;
Szóla aztán igy kesergvén :
„Oh hogy mért is születtem én,
Mért születtem, nevekedtem,
Mért töltém el eddig éltem ?
Hogy jussak egy ily korhelynek,
Ily mihaszna lézengőnek,
Ápolnom egy ily kalózot,
Egyre csak vért szomjuhozót."
Monda fürge Lemminkäy,
Ama deli Kaukomiely :
„Külli szivem bimbócskája,
Édes epre, szamóczája !
Ne légy hozzám oly negédes,
Kegyes leszek hozzád édes,
Az ölemben táplálgatván,
Tenyeremen hordózgatván,
Oldalamhoz id' állítván,
Magam mellett nyugasztalván."
„De hát mért is szomorkodol,
Mért sóhajtasz, búslakodol,
Talán azért szomorkodol,
Sohajtozol, búslakodol :
Nincs tehenem, nincs kenyerem,
Fogyatkozom mindenekben."
„Ne légy te ily félelemben,
Van ugyanis több tehenem :
Több tej-adóm künn a pusztán,
Egyik Málna künn a tónál,
Másik Szeder ott a dombon,
Áfonya ott a pallagon,
Szépek azok etetlen is,
Gyönyörüek gond nélkül is,
Nem kell este megnyügözni,
Reggelenként elengedni,
Szénát kéztül enni adni,
Reggelire sót nyalatni."
„Vagy tán azért sóhajtozol,
Szomorkodol, búslakodol,
Hogy nem vagyok nagy nemzetből,
Igen magas eredetből ?"
„Ha nem vagyok is nagy nemből,
Igen magas eredetből,
Ám van nekem tüzes kardom,
Szikrahányó aczélvaslóm,
Ez van csak nagy nemzetségből,
Kiterjedett nemességből,
Köszörülve Alvilágban,
Fényesítve mennyországban ;
Nemem ezzel magasztalom,
Hiresítem minden fajom,

E lángoló aczélkarddal,
Szikra-szóró jó vasammal.“
De a szegény lyány csak zokog.
Ajka hallat ily szózatot :
— „Vaj igen Ahti, Lempi fia,
Ha szándékod igaz volna,
Venni örök feleségül,
Ölben hordó gerliczédül,
Esküdj, nekem örök esket,
Több csatába már nem menned,
Sem aranyra vágyódásból,
Sem ezüstre kacsingásból!“
Ekkor fürge Lemminkäinen
Ünnepélyes esküt teszen :
„Im esküszöm örök esket,
Több csatára már nem kelek,
Sem aranyra vágyódásból,
Sem ezüstre kácsingásból ;
Tedd hát te is le a hited,
Falugatni már nem menned,
Sem táncz után vágyódásból,
Sem körjáték kivánásból.“
Esküjöket igy letették,
Magokat elkötelezték,
Nyilván való jó istennek
Mindenható szine előtt,
Ahti harczra nem járnia,
Küllikki nem faluznia.
Most aztán a gyors Lemminke,
Paripáját megeresztve,
A lovának ostort ada,
Búcsúvétel gyanánt monda :
„Isten áldjon Szári mezők,
Fenyűtövek, szurkos fenyők,
Hol nyaranta járogattam,
Télviz időn barangoltam,
Felhős éjjel rejtőzködtem,
Nagy zivarban menekültem,
Madarkámat itt lestemben,
Kis kacsámat kergettemben.“
Hajt, hajtogat, megy ügetve,
Ház tünik fel jó messzire,
A leányka megszólala,
Szóra fakad s tudakolja :
„Ház közeleg ott vagy kunyhó,
Milyen éhséglakta kuczkó,
Kié az ott, a házikó,
A disztelen rút vityilló?“
Erre fürge Lemminkäinen,
Szabadkozva mond ekképen :
„Ne aggódjál te a házon,
Ne busulj te a szálláson,
Majd csinálok én más szállást,
Számunkra egy tetszősb lakást,
Válogatott szálas fákból,
A legépebb gerendákból.“
Most már fürge Lemminkäinen,
Hamarosan otthon terem,
Édes kedves jó anyjánál,
Felnevelő dajkájánál.
Anyja hogy őt megpillantja,
Ily szavakkal elfogadja :
„Soká késtél én fiacskám,
Az idegen föld határán!“
Mire fürge Lemminkäinen
Felel neki ilyenképen :
„Meg kelletett teréfálnom,
Gúnyaikat visszaadnom,
A rátartós fő lyányoknak,
Engem soká csúfolóknak!
A legjobbat im' elkaptam,
A szánomban marasztottam,
Az ülésbe felültettem,
Takarómon elhelyeztem,
Igy fizettem be azoknak,
A dölyfös kisasszonyoknak.“
„Oh én szülőm, én jó anyám,
Felnevelő kegyes dajkám,
A mért mentem, im megnyertem,
Kit kerestem, im megleltem ;
Adsza legjobb derekaljad,
A legpuhább vánkosidat,

En földemen megpihennem,
Ifju nőmmel enyelegnem.“
Anyja erre ekkép felel :
Hálálkodik ily beszéddel :
„Légy most Isten magasztalva,
Jó teremtő tőlem áldva,
Hogy nekem jó menyet adtál,
Tüz-fúvóval megáldottál,
Adtál jeles vászon-szövőt,
Kender-fonót, jót kitünőt,
Fejérnemü sulykolgatót,
A ruháim' szapulgatót.“
„Áldjad te is jó szerencséd,
Jót kerestél, jobbat leltél,
Jó teremtőd jót igére,
Jót is adott kegyessége.
Tiszta hóban a jégmadár,
Feleséged tisztább annál,
Tengernek is fejér habja,
Fejérebb ez birtokodba',
Szép tengeren a vad kacsa,
Te kedvesed szebb sokkalta,
Szebb ő fénylő csillagnál is,
Ragyogóbb ő még annál is.
„Készits téresb padlatokat,
Csinálj nagyobb ablakokat,
Állits most már uj falakat,
Ujitsd meg az egész házat,
A ház elé pitvart szerezz,
Arra ujdon ajtót helyezz,
Minthogy kaptál nőt, jeleset,
Ifju asszonyt, jót, helyeset,
Magadénál különb hadból,
Tekintetesb származatból !“

Tizenkettedik rúnó.

Küllikki az esküjéről megfeledkezik, s a faluba megy, a min Lemminkäinen igen megharagszik, s elhatározza, hogy azonnal elhagyja, és Pohja lyányát megy hösleni. 1—128. Az anyja mindenképen vissza akarja tartani, s megmondja, hogy ott halálát fogja találni. Lemminkäinen a haját fésülvén dühösen elhajtja kezéből a fésüt, állitván, hogy akkor már a fésüből is vér fog folyni, mikor ő belöle. 129—212. Felkészül, utra indul. Pohjolába jön, és Pohjola házában minden embert eligéz, csupán egy ocsmány csordást hagya dallatlan. 213—504.

Lemminkei mostan Ahti,
Ama deli Kaukolai,
Az idejét tölti vala
Ő ifju asszonyával,
Maga nem ment háboruba,
Sem Küllikki a faluba.
Egyszer csak egynémely napon,
Egy reggeli virradaton,
Lemminkei Ahti maga,
Halíváshoz elballaga.
Nem jött haza estére sem,
Nem tére meg éjfélre sem,
S im Küllikki elindula,
Cziczázásra a faluba.
Ki vihette hirét ennek,
Nyelvével ki beszélte meg?
Annikki, az Ahti huga,
Ez volt a hir besugója,
Nyelvével ez szóla igen :
„Kedves Ahti jó testvérem,
Küllikki a faluban járt,
Már idegen ajtókra szállt,
Falu szüzi játékára,
Fürtös fejü nők tánczára.,
Ahti gyerek a jámbor fi,
Maga fürge Lemminkei,
Haragudék, évelődék,
Nagy' hosszasan tépelődék,
Szóla végre ilyenformán :
„Jó öregem, édes anyám,
Mosnád ki már az én ingem,
Sötét kigyó-nyál mérgében,
Száritnád meg sietősen.
Már csatába elmehetnem,
Éjszak fiak tüzhelyéhez,
Lapp gyermekek földeihez :
Küllikki a faluban járt,
Idegenek kapujában,
Falu szüzi játékában,
Fürtös fejü nők tánczában"
Szóla Külli de hiában,
Lebeszélni volt a vágyja :

„Kedves Ahtim, oh te drága,
Ne menj, ne menj a csatába!
Álmot láttam én fektemben,
Mély álomba merültömben:
Tüz volt s mint a kohó forrott,
Fényes lángja ugy villogott,
Ablak alatt itt egészen,
Az alsó fal mellett épen,
Berohana a szobába,
Gyors folyamként szétárada,
A padlatról a padlásra,
Házablakról, héjablakra.“
Mire fürge Lemminkäinen
Szóla maga ilyenképen:
„Nem hiszek a nők álmának,
Én asszonyi állításnak;
Méhdben viselt kedves szülőm,
Hozd elő a csataüngöm,
Adsza harczi lebernyegem!
Nagy a kedvem menni nekem,
Csaták árpaborát innom,
Harczi méhsört izelítnem.“
Szól az anyja ilyenformán:
„Oh jó Ahtim, én fiacskám,
Ezért ugyan ne menj hadba!
Hisz' van sörünk ide haza,
Téve égerfa hordókba,
Ütve azok tölgy csapokra;
Hozok ha kell neked abból,
Abban egész nap ihatol.“
Monda fürge Lemminkäinen:
„A házi sör nem kell nekem,
Iszom inkább a csermelyből,
Inkább szurkos lapát-hegyről,
Édesdebben iszom ebből,
Hogy sem itthon a lőréből;
Hozd ide a csataingem,
Adsza hadi lebernyegem!
Megyek Éj-lak házaiba,
A lapp fiuk tanyáira,
Aranyukat előkérnem,
Ezüstjök' elszedegetnem.“
Szól az anyja ilyenképen:
„Oh jó Ahtim, én gyermekem,
Hisz aranyunk van minekünk,
A pajtában sok ezüstünk,
Csak nem rég, a minapában,
Igen kora reggel tájban,
Hogy szolgánk a réten szántott,
Kigyós földön dolgozgatott,
Az eke ki szekrény-fedelt,
Pénzzel szinig töltve emelt,
Mely százával élre rakva,
Ezrivel volt beledugva;
Én a szekrényt a pajtába,
Jól eltevém ott a polczra.“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Nem kell házi gazdagság sem,
Csak egy márka harczból kapva,
Kedvesb nekem nagy sokkalta
Minden honi aranyaknál,
Ekénk ezüst jószágánál;
Adsza már a csata ingem,
Hozd a harczi lebernyegem,
Pohjolába mék harczolni,
Lapp fiakkal hadakozni.“
„Nagy kedvem van mostan nekem,
Gondolatom unszol engem,
En ülemmel meghallanom,
En szememmel megláthatnom,
Van-e leány Pohjolában,
A sötét Pimentolában,
Ki nem akar férjhez menni,
Vitéz férfi neje lenni.“
Szól az anyja ilyenképen:
„Oh oh Ahti, én gyermekem,
Hisz neked itt van Küllikid,
Mint ott bár ki külömb ez itt;
Két nő ugyancsak szokatlan,
Egy férfinak az ágyában.“
Lämminkei ekkép felelt:
„Külli faluzgatni szeret,

Hadd fusson a játék után,
Hadd hálongjon bármely tanyán,
Falu szüzi vigságiban,
Hajadonok játékiban.“
Édes anyja tartóztatja,
Az öreg nő tiltja vala :
„Én fiacskám, ne menj oda,
Pohjolának házaiba,
Tudományikban járatlan,
Varázslatikban tudatlan,
Éjszak-fiak házaiba
Lapp legények tanyáira!
Elbüvölhet ott a lappfi,
Varázsol a turjalai,
Szádig szénbe, födig sárba,
Karaidig tüzszikrába,
Markaidig zsarátnokba,
Izva égő kősziklába.“
Monda erre Lemminkäinen :
„Varázsoltak immár engem,
Büvők, kigyók elátkoztak,
A lappfiuk hárman voltak,
Álló egész nyári éjen,
Csupaszon egy szikla-szirten,
Ruhátlanul, övetlenül,
Rajtok egy szál madzag nélkül ;
Rajtam annyit sem vehettek,
Bennem annyi kárt tehettek,
Mennyit kőnek fejsze tehet,
Fa-ék a kősziklán vehet,
Fa-henger a jégsikánkón,
Vagy a halál üres házból.“
„Másképen is fenyegettek,
De más lett a vég kimenet,
Szerettek voln' odább tenni,
Engemet elsülyeszteni
A mocsárba átgázlónak,
Be a tóba átjárónak,
Állig dugni be a locsba,
Szakállamig tenni pocsba ;
De mint én egy oly levente,
E miatt meg nem ijjedve,
Magam kezdék varázsláshoz,
Büvöléshez, bájoláshoz,
S elbüvölém nyilaikkal,
Lövőim kézijjaikkal,
Büvölőim' mind kardostól,
Táltosimat aczélostól,
Halál sebes folyójába,
Iszonyatos forgójába,
A legmélyebb vizesésbe,
Leggonoszabb viz örvénybe,
Mostan már ott heverhetnek,
Irigyeim ott fekhetnek,
Miglen a gyepfü ki nem jön,
A fejökön, süvegökön,
Átcsap a válcsucsaikon,
Kijön derék-husaikon
Én elterült büvészimnek,
Elnyugodott irigyimnek.“
Anyja egyre tartóztatja,
Lemminkäit az utjába',
Anyja fiát tartóztatja,
Neje férjét marasztalja :
„Ne, ugyan ne menj te oda,
Ama hideg Fagyfaluba,
Éj-lak sötét vidékére,
Ottan téged nagy baj érne,
Balszerencse téged szegényt,
Veszted téged Lemminkäit ;
Bár nekem száz szájjal mondod,
Hitelt annak én nem adok,
Büvigédet hogy használhatd,
Közepette lapp fiaknak,
Turja nyelvét nem is érted,
Nem birod a lapp beszédet.“
Ekkor fürge Lemminkei,
Maga a szép Kaukomieli,
Ép a fejét fésülgeté,
A fürteit kefélgeté,
A kefét a falhoz vágá,
Az oszlophoz elhajítá,

Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Akkor éri baj Lemminkét,
Veszedelem szegény fejét,
E fésűből ha vér csepeg,
Fogaiból véres cseppek.

* * *

Lemminke hát elindula,
A borongós Pohjolába,
Ellenére az óvásnak,
Jó örege tilalmának.
Készülődik, övezkedik,
Vas ingébe öltözködik,
Vas övvel átövzi magát,
Hozzá mondja ezen szavát:
„Pánczélban az ember különb,
Vasingében sokkalta több,
Derekasabb aczélövben,
A varázslók közepében,
Nem félni a selejtesbtől,
Nem rettegni a jelesbtől.“
Vevé erre oszt' a kardját,
A tűzélü aczél szablyát,
Köszörülvét Alvilágban,
Fényesítvét menyországban,
Oldalára ezt felköté,
Hüvelyébe beleüté.
Segélyre hol hivatkozik,
Szörnyű hős hol óvakodik?
Védekezik előbb kissé,
Óvakodik egy kevéssé:
Eresz alatt a pitvarban,
A lakás bejáratában,
Udvaron utczára menet,
A legvégső kapu mellett.
Menekülni ottan készül,
Női bájtól, bűvigéktől,
Nem biztosak e védelmek,
Védszerek nem sokat érnek,
Menekülni most hát készül
Férfi bájtól, bűvöléstől,
Az út ketté szakadtánál,
Kéklő hegynek a derekán,
Csergedező csermelyeknél,
Terjedező tengerszemnél,
Sebes folyó zugójánál,
Rohanó viz forgójánál.
Erre fürge Lemminkäinen,
Felkiálta ilyenképen:
„Fel most földből kardviselők,
Földdel azon korú hősök,
Ti kaszások forrásokból.
Ti nyilasok a folyókból!
Támadj erdő emberiddel,
Vadon minden népeiddel,
Bércz örege ős erőddel.
Vizi Hizi szőrnyeiddel,
Népeddel viz gazdasszonya,
Hatalmaddal viz urnéja,
És ti sellők minden völgyből,
Légruhások viz ergékből,
Jámbor embert segélnetek,
Bajtárs gyanánt kisérnetek,
Ne ártson a büvész nyila,
Sem táltosnak az aczélja,
Varázslónak a kései,
Lövőnek a fegyverei!“
„Ha ennyi nem volna elég,
Jut eszembe más mód is még,
Magasabbat keresek meg,
Égi Ukkót az öreget,
Ki tartja a fellegeket,
Kormányozza a felhöket:“
„Oh Ukko, te legfőbb isten,
Öreg atyánk az egekben,
Fellegeken által szóló,
Levegőn ált' kiáltózó!
Hozz most tüzes kardot, nekem
Lánglobogós tűz hüvelyben,
Hadd hajtom el vele a bajt,
Elüzhessem a kinokat,

E földön a kajánokat,
Irtsam vizen a rontókat,
Az előttem állongókat,
A mögöttem szállongókat
A fejemtől oldalamtól,
El mind a két ágyékomtól,
Táltosokat mind nyilastúl,
Varázslókat mind vasastúl,
Bűbájlókat aczélostúl,
A rontókat mind kardostúl.“
Erre fürge Leminkei
Ama deli Kaukomieli
Fütyente s egy arany szőrű
Csikó jött a legelőről,
A csikaját hámba fogá,
Piros rudhoz beragasztá,
Maga beleül a szánba,
Helyet fog a korbélyába',
Elinditá a paripát,
Megereszté suhogóját.
Paripája vágtatva fut,
Röpül a szán, halad az ut,
Az ezüstszin fövény csikorg,
Arany halom bele cseng-bong.
Halad egy nap, másodikon,
Idestova harmadikon.
A harmadik napon végre.
Falu akad elejébe.
Még most fürge Lemminkäinen
Egyre vágtat, hajt keményen,
A legszélső uton menve,
Tart a szélső udvarhelyre,
A küszöbről tudakolja,
Eresz alól ekkép szóla :
„Ugyan nem voln' e hajlokban,
Lovam hámja leoldója,
A rudam leeresztője,
Az igám leemelője?“
Szól egy gyerek a padkáról,
Fiu a ház pitvaráról :
„E telken itt nincs senki se',
Ki szügyellőd levehesse,
A rudad' leeresztője,
Az igád' leemelője!“
Mit sem bánja ezt Lemminke,
A lovára rá legyinte,
Suhogóval reá csapa,
Gyors vágtatva tovább hajta,
A középső uton menve,
Fel a közép udvarhelyre,
A küszöbről tudakolja,
Eresz alól ekkép szólva :
„Ugyan nem voln' e hajlokba',
A gyeplőm leakasztója,
A szügyellőm levevője,
Lószerszámom leszedője?“
Szól egy asszony a kályhától
Locska-fecske a lóczáról :
„Van ugyan itt, hogy ne volna,
A gyeplőd kiakasztója,
A szügyellőd levevője,
A rudad leeresztője ;
Itt tizivel vannak olyak,
Sőt ha kell hát százak vannak,
A kik lóhoz juttathatnak,
Hámos lovat is adhatnak,
Bitang czenknek haza menned,
Fen földidre czudar neked,
Fennen atyád szállásira,
Szülő anyád tanyáira,
Bátyád kapuszádlatához,
Tennen hugod hidfokához,
Még a nap lemente előtt,
Verőfény leszállta előtt.“
Mit bánja ezt Lemminkäinen,
Megszólala ilyenképen :
„Üssön meg az isten nyila,
Görbe állú vén banyája!“
Paripáját megereszté,
Vágtatóra elengedé,
A legfelső úton menve
Felső telket is elérte,

Lemminkei pedig erre,
Felmentében a telekre,
Szóla legott ily szavával,
Következő mondókával:
„Zárd be, Hízi, az eb száját,
Fogd be, Lempó, álkapczáját,
Tégy reteszt a szája elé,
Zabolát a foga közzé,
Hogy nyikkanást se tehessen,
Mig mellette el nem mentem.“
Az udvarra értte után,
Ostorral a földre csapván:
Ostor nyomán fel köd szállott,
A köd közt kis ember állott,
S ez leszedé a hámokat,
Lebocsátá szint' a rudat.
Most a fürge gyors Leminke
Hallgatózék, fülelgete,
Senkitől nem is sejtetve,
Bárkitöl is észrevéve,
Halla kivül ének szavát.
Bűvdalokat a mohon át,
A falon át dallosokat,
A deszkán át dúdolókat.
Bekandikál a hajlokba,
Bekukucsál lopózkodva,
Telve a ház varázslókkal,
Padok tele dallosokkal,
Oldalfalak zenélőkkel,
Ajtó szája igézőkkel,
Hátos padon a javosok,
Kemenczénél a táltosok
Lapp dalokat dalolgatva,
Hiz verseit dudolgatva.
Fürge Leminkei tehát
Legott mássá alakul át,
A mint ekkép elváltozott,
Zugon át a házba hatott,
Bejutván az épületbe,
Szóla legott ilyenképen:
„Ugy jó a dal, ha van vége,
Rövidség az ének éke,
Jobb azt inkább abbanhagyni,
Mint közben megszakasztani.“
Maga Éj-lak nagyasszonya,
A padlaton jár-kel vala,
Ott egyetmást dolgozgatva,
Megszólalván ekkép szóla:
„Kutya volt itt ben az imént,
Vas szinü eb járt vala itt,
Hus-faldosó, csont-mardosó,
Örömest uj vért nyaldosó;
Ki s kicsoda, mi ember vagy,
Miféle hős uri magad,
Hogy jöhettél be e házba,
Te ide be e szállásra,
Kutyától nem ugattatva,
Ugatóktól nem gyanítva?“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Ám én ide nem is jöttem,
Oktalanul, tudatlanul,
Varázslatban járatlanul,
Atyám óvó szava nélkül,
Szüleimtől intetlenül,
Kutyáidtól felfalatnom,
Ebektől szétszagattatnom.“
„Anyám engem megmosdatott,
Engem még mint kis magzatot,
Háromszor egy nyári éjen,
Kilenczszer egy őszi éjen,
Magam uton feltalálnom,
Mindenütt eligazodnom,
Lennem otthon vig dalosnak,
Külvidéken garabonczuak!“
Erre fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Legott kezd a bübájláshoz,
Hozzá fog a varázsláshoz,
Hogy szikrázott a köntöse,
Tüz sziporkát hányt a szeme,
Lemminkének daloltában,
Büvöltében, bájoltában.

Legjobb dallost is ledallá,
Leghitványabb rosz dalossá,
A szájokra kőt tapaszta,
Kősziklát a nyakaikba
A legkülönb dallosoknak,
A legjava varázslóknak.
A büszkéket eldalolta,
Kit imide, kit amoda :
Bokortalan avarokra,
Felszántatlan pallagokra,
Kit haltalan láp-tavakba,
Sügéreknek lakatlanba,
Kit Rutja nagy forgójába,
Tüzes lángó sodorjába.
Alsó vizi habfodornak,
Viz középett kődarabnak,
Ott tüz gyanánt lobogniok,
Tüz szikraként pattogniok.
Oda dallá Lemminkäinen,
Hőseit el fegyverökkel,
Kardostól a férfiakat,
A véneket, az ifjakat,
Középkorút szint' akképen ;
Egyet hagya büvöletlen,
A marhanyáj rosz pásztorát,
A vén vaksi szemű csordást,
Locskalap, a nyáj agg őre,
Hozzá ilyen szókat ejte :
„Oh te Lempi fürge fia,
Ifjat vénet megbájolva,
Középkorút szint' akképen,
Mért nem dallsz meg magam épen ?“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Nem bántalak semmiképen ;
Minthogy csunya vagy szerfelett,
Ha meg sem is érintelek,
Még ifiu legény korban,
Nyáj bojtárul szolgáltodban,
Megcsufolád anyádhoztát,
Tenhugodat elcsábítád,
Minden lovat becsunyitál,
Csikókat megnyomorítál,
A tóháton, föld köldökén,
Hánykolódó viz mellékén.“
Locskalap, a nyáj agg őre,
Bosszankodva, mérgelődve,
Mene tüstént az udvarra,
Az udvarról a szabadba,
Rohan Halál folyójához,
A szent folyó forgójához,
Ottan lesé Kaukomielit,
Vigyázgatá Lemminkeit,
Pohjolából várva tértét,
Hazájába visszaértét.

Tizenharmadik rúnó.

Lemminkäinen megkéri Pohjola asszonyától a lányát, a ki első próbamüvéül Hízi szarvasának elfogását adja fel. 1—30. Lemminkäinen fenhéjjázóan hegykélkedve el is indul a szarvast elhajtani, de csakhamar boszuságára észreveszi, hogy a szarvast hegykélkedve el nem foghatja. 31—270.

Fürge Lemminkei hát most,
Szóla Éj-lak asszonyához:
„Addsza ide asszony lányod,
Hozdsza ide a magzatod,
Legkülönbet a szűzek közt,
Szálasbat a lánysereg közt.“
Mire Pohja nagyasszonya,
Válaszolván ekkép szóla:
„Nem adom én a lányomat,
Neked én a magzatomat,
A legjobbat, legroszabbat,
A magasbat, alacsonybat,
Hisz' van neked nőd régóta,
Kit te magad vittél haza.“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Küllikkit én elkergetem,
El a falu kapuihoz,
Idegenek ajtaihoz;
Nálánál itt jobbat kapok,
Hozd elő hát a magzatod,
Lyányseregben legkülönbet,
Fürtösök közt a legszebbet.“
Mond Éj-laka nagyasszonya:
„A lányomat dehogy adom,
Ily mihaszna lézengőnek,
Egy ily jött-ment tekergőnek,
Akkor kérj itt magzatokat,
Virág fejü leányokat,
Hiz szarvasát ha elfogod,
Hiz rétjéről ide hozod.“
Lemminkäinen tehát erre,
A lándzsáját felszerelte,
Kézijját felidegezte,
Nyilait elkészitette.
Erre aztán ekkép szóla:
„Szerelve fel voln' a lándzsa,
A nyilvesszők elkészitve,
A nyilamra ideg téve,
Egy hiányzik: a korcsolya,
Hótalp mind a két lábomra.“
Erre fürge Lemminkäinen
Hányja veti elméjében:
Korcsolyára szert hol tegyen,
Hótalpakat honnan vegyen.
Mene Kaupi házhelyére
A Lülikki műhelyébe:

„Oh igen bölcs Vuojalay,
Te derék lapphoni Kaupi!
Készits nekem hótalpakat,
Kitünő szép hó-sarukat,
Hiz irámját elfoghatnom,
Hiz rétjéről elhozhatnom.“
De Lülikki ekkép szóla,
Nyelvével igy csufolódva:
„Hiába is kisértgeted,
Hiz szarvasát elterelned,
Darab redves, rohadós fa,
Sok bajodnak lesz jutalma.“
Mit bánja ezt Lemminkäy,
Ő szavait ekkép ejti:
„Szerezd meg csak a hótalpat,
Készitsd el a hó-sarukat,
A szarvast én majd elfogom,
Hiz rétjéről majd elhajtom.“
Lülikki hó-saru szerző,
Kauppy a hó-talp készitő,
Egész őszön, egész télen,
Munkálkodik mind ezeken,
Egy napon át a bot nyelén,
Másik napon a gyürűjén.
A balsaru készen vala,
Jobb lábra is megalkotva,
A bot nyele elrendezve,
A gyürűje is rá téve,
Vidrát ére a bot szára,
Rőt rókát a karikája.
A korcsolyát megvajazá,
Irám-zsírba beáztatá,
Önmunkáját nagyra tartva,
Szóra fakad s ekkép szóla:
„Volna-e az ifju népben,
A növekvő nemzedékben,
Korcsolyám ellódítója,
A sarkával zuditója?“
Monda rá a gyors Lemminke,
Szól a cseles jó legényke:
„Van ugyan az ifju népben,
A növekvő nemzedékben,
Korcsolyád ellódítója,
A sarkával rugdalója.“
A hátára köte puzdrát,
Vállára vé ujdon nyilát,
Hóbotot kap a markába,
Korcsolyázni utra szálla,
A hótalpat sarkkal rugva,
Maga ilyen szókat monda:
„Nincs az isten ege alatt,
Eme égi fedél alatt,
Az erdőn nem található,
Négy lábain lótó-futó,
Mely ezzel el nem éretnék,
Szépen el ne csipettetnék,
Kalev fia hótalpával,
Lemminke hó-sarujával.“
Hiz esetleg ezt meghallá,
A judás ezt megsajditá,
Ez legott egy szarvast szerze,
Irám vadat elkészite,
Fejét reves fadarabból,
Szarvait füzfa-ágakból,
Parti sásból a lábait,
Tavi korczból a szárait,
Sövény korczból a derekát,
Sült avarból szerze inát,
Szemét tavi gyom-bogyókból,
Fülét lápi virágokból,
Bőrét fenyűfa kérgéből,
Többi testét fa redvéből.
Igy oktatá a szarvasát,
Hízi az ő irám vadját:
„Rajta nyargalj Hiz szarvasa,
Derék állat fuss nyargalva,
Irám-ellő tájékokra,
Lapp gyerekek tanyáira,
Izzaszd meg a vadász legényt,
Különösen Lemminkeit.“
Hiz szarvasa immár halad,
Üget, vágtat az irámvad

Éjlakának kertelésin,
A lapp fiuk térségein,
Felrugdosá a dézsákat,
A tüznél volt kazánokat,
Húst a hamu közé szórta,
Levét tüzbe locscsantotta.
Iszonyú zaj, lárma támadt,
Lapp tanyákon most e miatt,
Kezdnek kutyák ott ugatni,
Lapp gyermekek sikoltani,
Lapp asszonyok rajt' kaczagni,
A többi nép zúgolódni.
Maga fürge Lemminkäinen,
Szarvast egyre kergettében,
Átfut tókat, nagy földeket,
Irtott földű nyilt tereket,
Tüz pattogott a hótalpból,
Hóbotnak füst az aljából,
De a szarvast még sem látta,
Nem láthatta, nem hallhatta.
Fut hegyeken, fut völgyeken,
Tenger' tuli térségeken,
Beszáguldja Híz pusztáit,
Kálma minden sivatagit,
A Vész torka előtt elmegy,
A Kalmai szérük mellett,
Vész a száját rá tátotta,
Halál fejét kinyujtotta,
Elkapnia a hőslegényt,
Elnyelnie Lemminkeit,
Azonban őt el nem érék,
Még csak meg sem közelíték.
Még csak egy kis darabka van,
A pusztában lefutatlan,
Pohja hosszas határain,
Lapphon téres sivatagin;
Megyen ezt is felkutatni,
Puszta zugát mind befutni.
Jutván ennek a végire,
Ott nagy zajgást veszen észre,
Pohja hosszas határain,
A lapp fiak szállásain;
Halla ebek ugatását,
Lapp gyermekek sikítását,
Lapp asszonyok nevetését,
A többi nép zsörtölését.
Erre fürge Lemminkäinen,
Korcsolázva ottan terem,
Táján az ebugatásnak,
Szállásán a lapp fiaknak.
Szóla oda érte után,
Tőlök imezt tudakolván:
„A nők itten mért kaczagtak,
Nők kaczagtak, puják sirtak,
A vének mért zúgolódtak,
Kormos kutyák mért ugattak?"
„A nők azért kaczagtanak,
Nők kaczagtak, puják sírtak,
Zugolódott az agg népség,
Kormos ebek ugattak itt:
Mert itt járt a Híz szarvasa,
Sima körmü itt ságulda,
Felrugdosta a dézsákat,
A tüznél a kazánokat,
Az ételt kiborogatta,
Levest tüzbe ontogatta."
Most a ravasz, gyors, eleven,
Ama fürge Lemminkäinen,
A hótalpát megtaszítja,
Réten futó kigyó módra,
Megereszi a hótalpát,
Fenyér-lakó kigyó gyanánt,
Megszólala forogtában,
Hóbotjával a markában:
„A ki ember a Lappságon,
Jöjjönek a szarvast hozni,
A Lappságon a hány asszony,
Mind az üstöt mosogasson,
A lappságon ki csak gyerek,
Mind forgácsot, galyt szedjenek,
A lappságon a hány üst van,
Irámhús fő ma azokban!"

Lábát szegve, merevitve,
Elől hátul szedegetve,
Eltünt első iramatra,
Szemnek be nem láthatóra,
Másodszori futamatra,
Már fülnek sem hallhatóra,
Harmadszori rohamatra,
Már felpattant a szarvasra.
Vőn egy juharfa czöveket,
Nyirfából gúzst tekergetett,
Híz szarvasát megnyűgözé,
Tölgy karámba beterelé.
„Állj meg itten Híz szarvasa,
Toporzékolj taránd rajta!“
Oszt' a hátát simogatja,
Majd a szőrét czirógatja:
„Beh jó is voln' már itt lennem,
Dicső rajta enyelegnem,
Ama kedves leánykával,
A növekvő tubácskával.“
Megvadúla Híz szarvasa,
Az irám vad rug-kapála,
S e közben szólt ily igéket:
„Lempó, nem én hagyja neked,
A bőrömön lyányt ölelned,
Szüzzel kedved szerint élned.
Rugni, vágni, kezd kapálni,
A gúzst szerteszélyel tépi,
A czöveket felszaggatja,
Tölgykeritést összerontja,
Azután megiramadott,
Vad vágtatva elszáguldott,
Tavakon át, földeken át,
A csalitos halmokon át,
Szemmel be nem érhetőre,
Füllel fel nem vehetőre.
Most a cseles fürge legény,
Boszankodván, mérgelődvén,
Nagy dühösen mén utána,
Irám vadnak a nyomába;
Egy lépésre, hogy megindult,
Korcsolyája szerte hullott,
Talpa kijött a vaczkából,
Labbelije az ágyából,
Kiesett a botja vége,
A lándzsája eresztéke,
S Híz szarvasa ugy elfutott,
Hogy a feje sem látszatott.
Mire fürge Lemminkäinen
Leveretve s fejlesütve,
Hó-talpait nézegeti,
Maga ezen szókat ejti:
„Mig a világ ne menjenek,
Soha többé más emberek,
Hetykélkedve vadászgatni,
Híz szarvasát elhajtani,
Boldogtalan mint én tettem,
Jó korcsolyám összetörtem,
Oda pompás szép hó-pálczám,
Én páratlan jeles lándzsám.“

Tizennegyedik rúnó.

A szokásos vadász-olvasással és könyörgésekkel szépen könyörögvén Lemminkäinen végre elfogja a szarvast és Pohjolába hajtja. 1—270. Második müvéül szabatik Hízi tüzesszáju csikójának megzabolázása; megzabolázza és Pohjolába hajtja. 271—372. Harmadik remekletéül szabják, hogy löjje le a hattyút a Halál folyójáról. Lemminkäinen Halál folyójához jön; ott várja már a lenézett csordás, a ki öt megöli és Halál folyójába dobja. A Halál fia a testét darabokra vagdalja. 373—460.

Most hát fürge Lemminkäinen,
Fejét töri mindenképen,
Mibe kezdjen, mihez fogjon,
Hová, merre s melyik uton,
Híz üszőjét ott hagyja-e,
Maga haza ballagjon-e,
Avagy mégis megkisértse,
Szép csendesen elterelje,
Erdő-anya jó kedvére,
Berki szüzek örömére.
Szóla legott e szavával,
Következő mondókával:
„Oh Ukko, te legfőbb isten,
Atyánk te ott fenn az égben!
Csinálj két hótalpat nekem,
Mely könnyen fut ha van jeget,
Szöknöm velök a szél gyanánt,
Földeken és tavakon át,
Híz földjére rá akadnom,
Pohja rétin át eljutnom,
Híz üszője járására,
Irám szarvas nyomdokára.“
„Emberektől a vadonba,
Indulok a kül dologra,
Tapiola utja mentén,
Keresztül a Tápjó telkén;
Üdvözöllek bérczek, hegyek,
Sötét fenyves erdők titek',
Szürke hamvas szép nyiresek,
S azt, ki éltet benneteket!“
„Segélj erdő nagy rengeteg,
Jó Tápió kedvezzetek,
Engedjetek a sárrétre,
Engem jutni ama helyre,
A hol vadam kell ejtenem,
Vadász gondim jól végzenem.

„Nürikki jó Tápjo fia,
Piros csalmás szép magzatja!
Ut hosszában árkolatot,
Hegyeken vágj hajkolatot,
Hogy tudhassam, jól megyek-e,
Idegen nem tévedek-e,
Ejtő vadam kergettemben,
Adományiok esdettemben.“
„Mielikki mint gazdasszony,
Te szépséges bájos asszony,
Tégy aranyat az utamba,
Ezüstöt a járatomba,
Nekem vadat keresőnek,
Lépteimre az esdőnek.“
Vedd elő sárarany kulcsid,
Bokorkulcsod száli közzül,
Nyisd meg Tápjo kincsestárát,
Zörgesd meg az erdő várát
Én kérésem napjaiban,
Vadkereső járatimban!“
„Ha átallod magad tenni,
Szólitsd elő a cselédid,
Parancsolj a szolgálóknak,
A neked szótfogadóknak,
Gazd'asszony te hogy' is volnál,
Ha cselédet nem tartanál,
Ha nem volna száz szolgálód,
Parancsidat ezer váród,
Minden nyájid legeltetőd,
Vadaidra felügyelőd?“
„Erdő kisded magzatkája,
Tápjó mézes ajku lyányja!
Vedd elő méz sipocskádat,
Édes hangú furuglyádat,
Fujd fülébe jó anyádnak,
Erdő kegyes asszonyának,
Hogy kérésem meghallgassa,
S fekvő helyét hagyja oda;
Mert nem hallgat meg különben,
Csak észre sem vesz ő engem,
Bár örökké könyörögnék,
Arany nyelven énekelnék.“
Mostan fürge Lemminkäinen,
Álló napon vad-ejtetlen,
Fut, korcsolyáz földön vizen,
A rémséges rengetegben,
Az istenség szénhalmain,
Hizinek a szénkazlain,
Halad egy nap, másodikon,
Mig aztán a harmadikon,
Ért meredek nagy hágóra,
S felmegy annak a csúcsára,
Szemét nyugot iránt szegzé,
S tavaktól el éjszak felé,
Tápjó telki feltetszenek,
Arany ajtók fényledeznek
Az éjszaki tótól jobbra,
A hegy alatt a csalitba.
Nosza fürge Lemminkäinen,
A felé tart egyenesen,
Iparkodik közel lenni,
Tápjó ablakán benézni,
Bekandikál, bekukucsál
A vár hatod ablakánál,
Az áldó nők im ott vannak,
A kegyes nők unatkoznak
Hétköznapi köntösökben,
Viselt szenyes öltönyökben,
Lemminkei megszólala:
„Erdő kegyes gazdasszonya!
Mért köntösöd hétköznapi,
Dísztelen és szurttal teli,
Olyan sötét a nézésed,
Idegen a tekinteted,
Félelmetes egész lényed,
Émelyitő viseleted?“
„Midőn máskor erdőn jártam,
Ottan három várat láttam,
Fa volt egyik, csont a másik,
Kőből vala a harmadik,
Mindenütt hát arany ablak
Széltében a három várnak,

Ezeken bekukucsáltam,
A fal mellett hogy megálltam,
S im Tápio telke ura,
S a teleknek gazdasszonya,
Tellervo a Tápjo lyánya,
Tápiónak minden hada
Mind aranyban ragyogának,
Mind ezüstben csillogának,
Maga' erdő urnéjának,
Erdő áldott asszonyának
Karja arany pereczekben,
Ujja arany-ércz gyürükben,
Feje arany fökötöben,
Haja arany tekerőben,
Füleiben arany függők,
A nyakában igaz gyöngyök!"
„Oh légy kegyes erdő-anya,
Metzola méz-gazdasszonya,
Vesd le immár széna-sarud,
Csapd félre a nyirfa bocskort,
Vesd le azt a szennyes ruhát,
Tedd le mindennapi gúnyád,
Öltözz' inkább jó szerencse,
Kegyet-osztó köntösébe,
Vadászatom napjaiban,
Vad kergető járatomban.
Az unalom veszen elő,
Lassan telik el az idő,
Itt hiába ácsorogván,
Soha semmit nem kaphatván,
Ha nekem vagy semmit nem adsz,
Avagy csak nagy ritkán nyujtasz,
Est' unalmas öröm nélkül,
Hosszú a nap fogás nélkül."
„Erdő agg dérszakállosa,
Galy-föveges, moh bundása,
Öltöztesd az erdőt gyolcsba,
Rengeteget mind posztóba,
Jegenyefát enyhe mezbe,
Égerfákat jó melegbe,
A fenyveket tedd ezüstbe,
Sár aranynyal aranyozd be,
Vén fenyükre adj réz övet,
Fejér fenyvre ezüst övet,
Nyirre arany-fény virágot,
A törzsekre arany rojtot;
Tégy mint tettél volt régentén,
Jobb napjaid szép idején,
Fenyvek ága miként a hold,
Akár a nap ugy ragyogott,
Mézillat volt a mezőben,
Szinméz a kék rengetegben,
Füszer-illat a parlagon,
Olvasztott vaj a tóparton."
„Kedves tündér erdő lyánya,
Tullikki, jó Tápjo sarja,
Hajtsd a vadat a csapásra,
Kinálkozó szép tisztásra;
S ha megállnak futásukban,
Maradoznak lótásukban,
Végy suhángot a füzesből,
Nyirág vesszőt a nyiresből,
Csipkedd meg a vékonyukat,
Vadaknak a lágyékukat,
Tereld őket igen gyorsan,
Hajszold őket szakadatlan,
Résen levő vadászokra,
Rám, nyomaik' taposóra."
„Gyalog utra ha a vad tér,
Hajtsad őket az ut mentén,
Tenyeridnek mindkét lapját,
Sikátorrá alakitsd-át,
Hogy a vad ki ne futhasson;
Utról félre ne csaphasson;
Hogy ha pedig már kifutott,
Az utfélen által csapott,
Hozd fülinél fogva vissza,
Szarván fogva őt az utra."
„Ha az utra fa-ág akad,
Hajtsd el azt is félre onnat,
Ha földön fák hevernének,
Szakitsd ketté, szórd el őket."

„Hogy ha sövény tartóztat fel,
Azt oldalvást döntögesd el,
Öt-öt fonott korcz közönként,
Hét-hét karó-rúd közönként.“
„Hogy ha folyó utam állja,
Vagy pataknak a folyása,
Tégy rá selymet hidalásnak,
Piros kelmét átjárásnak,
Vidd át a viz-szorosokon,
Huzd keresztül a folyókon,
Pohjolának a folyóján,
Zuhataga tajtékzatán.“
„Tápjo telke áldott ura,
Tápiónak gazdasszonya,
Erdő deres szakállosa,
Erdő aranydús királya,
Te Mimerki, gazd' asszonya,
Erdő kegye juttatója,
Kék fátyolos zsákmány osztó,
Rőt harisnyás, tón-lakozó,
Jer aranyam becserélni,
Ezüstömet értékítni;
En aranyom korra nappal,
Ezüstöm felér a holddal,
Háborúnak szüleményi,
Véres csata eredményi
Hevernek a tarisznyámban,
Penészednek tarsolyomban,
Mivel nincs ki becserélje,
Ezüstöm' értékesítse.“
Gyors Lemminke ezen közbe',
Hótalpait soká nyütte,
Dalt zenge a haraszt fokán,
Hármat vadon hónyaalján,
S igy az erdő gazdasszonyát,
Megnyeré az erdő urát,
Szüzeit megvidámítá,
Tápjo lyányit meghajlitá.
Kiugratták, kihajtották,
Rejtekéből Hízi bornyát
A Tápio bércze megől,
Híz kastélya széle mellől,
Elébe a lest állónak,
Az ezt már rég áhitónak.
Most a fürge gyors Lemminke,
A pányváját rávetette,
Hiz' bornyának a vállára,
Irám vadnak a nyakába,
S igy az őt meg nem rughatta,
Hogy a hátát simogatta.
Erre fürge Lemminkäinen,
Maga szóla ilyenképen:
„Sárrét ura, földnek atyja,
Erdők' éltét adó gazda,
Mielikki mint gazd'asszony,
Erdő kegyét osztó asszony,
Jer aranyod már elvenned,
Ezüstödet kiszemelned,
Teritsd földre szép gyolcs kendőd,
Terjeszd ki te pelyh keszkenőd.
A fényes sárarany alá,
A csillogó ezüst alá,
Hogy ne hulljék a földre le,
Piszkolódjék a fertőbe'.“
Mene aztán Pohjolába,
Oda érve ekkép szóla:
„Hiz szarvasát elhajtottam,
Híz földjein járkáltomban,
A lyányod hát most asszonyom,
Add ki ifju menyasszonyom!“
Louhi Éj-lak nagyasszonya,
Erre ekkép' válaszola:
„Addig lyányom én nem adom,
Nem lesz tied a hajadon,
Mig ott azt a szép paripát,
Híz gyönyörű barna lovát,
Ama tajtékszóró csikót,
Híz rétjéről el nem hozod.“
Lemminkäinen kapja magát,
Fogja arany kantárszárát,
Ehhez ezüst féket veszen,
Keresni a lovat megyen,

Szép serényűt kutatnia,
Híz mezőin kajtatnia.“
Jár, barangol nézegeti,
Mindenfelé fülelgeti,
A zöldelő szántásokon,
A szentséges irtásokon,
A paripát csak figyeli,
Nagy sörényű ment keresi,
Az övében zabolával,
A vállain lószerszámmal.
Keresé egy, sőt két napon,
Mig aztán a harmadikon,
Egy nagy hágó-hegyre mászott,
Bércztetőre hogy felhágott,
Szemét kelet felé szegzé,
Fejét a nap alá veté,
S im a lovat homokpusztán,
Észre veszi egy pagonynál,
Az üstöke sziporkázott,
Sörényéből füst szállongott.
Monda fürge Lemminkäinen:
„Oh Ukkó, te legfőbb isten,
Ukkó felhők fenntartója,
Fergetegek kormányzója!
Segélyemre nyisd meg eged,
S egész égen tégy réseket,
Önts vas-záport az egekből,
Jég-esőt a fellegekből,
Híz' csikaja sörényére,
Hóka lova gerinczére.“
Erre Ukkó főalkotó,
Isten felhők felett lakó,
Villámait czikáztatá,
Ég fedelét meghasgatá,
Adott vihart, fergeteget,
Hullottak nagy darab jegek,
Kisebbek a ló fejénél,
Nagyobbak az emberfejnél
A jó csikó sörényére,
Hóka fejű' gerinczére.
Ekkor fürge Lemminkäinen,
Lopózkodva hozzá megyen,
Hogy hozzá jó közel jutott,
Ily szavakat hangoztatott:
„Híhtolának jó csikaja,
Tajtékhányó hegyi lova,
Dugd azt a te arany orrod,
Azt az ezüstszín homlokod,
Ebb' az arany szép kantárba,
Ezüst kötőfék szerszámba!
Nem bánnám én veled roszul;
Nem hajtalak én gonoszul,
Csak kicsinyke utat teszünk,
Nem is nagyon messze megyünk.
Pohjolának a lakába,
Anyósomnak a házába;
Hogy ha ostort használok is,
Ha vesszővel suhintok is,
Az ostorom nekem selyem,
Posztószél a vezetékem.“
Híz gyönyörü pejkó lova,
Tajtékzóró jó csikója,
Bedugá hát arany orrát,
Ő ezüstös szép homlokát,
Abb' az arany kantárszárba,
Ezüst kötőfék-szerszámba.
És igy fürge Lemminkäinen,
Megnyergelé a ment szépen,
Száját' arany zabolát tett,
Homlokára ezüst féket,
Veté magát a hátára,
Hízi lova derekára,
A paripát megereszti,
Füz vesszővel megcsipkedi,
Alig megyen egy keveskét,
A bérczekbe már is betért,
S a hegy éjszak oldalának,
Tart a havas ormojának,
S elér Pohja szállására,
Mén udvarról a portára,
Szóla oda értte után,
Éjszakhonba már eljutván:

„Im a lovat is elfogtam,
Híz csikaját elhajtottam
A zöldelő legelőről,
A szent mező dülőjéről,
Hízi bornyát megragasztám,
Híz rétjének a határán;
A lyányod hát most, asszonyom,
Add ki ifju menyasszonyom!“
Louhi Éj-lak nagyasszonya,
Válaszul meg-meg' ezt adja:
„Még a lyányom most sem adom,
Nem lesz tied a hajadon,
Mig a hattyut meg nem lövöd,
Kevély madárt ki nem ölöd,
Halál gyászos folyójáról,
A szent folyam forgójáról,
Egyetlen egy ráczélzással,
Egyetlen nyil lóditással!“
Tehát fürge Lemminkäi,
Ama deli Kaukomieli,
Megy a hattyút megvigyázni,
Hosszú nyakút feltalálni
A halál sötét folyóján,
Az Alvilág legalsaján.
Megy mendegél, megy sebesen,
Jár-kel, halad egyenesen,
Tuonela folyójához,
A szent folyam forgójához,
Igen jeles ijj a vállán,
Nyilvesszővel tegza hátán.
Locskalap, a nyáj agg őre,
Pohjolának vaksi véne,
Tuonela folyójánál,
A szent folyó forgójánál,
Már ott várja, kémlelgeti,
Mikor jön már Lemminkei.
S ime egy nap megpillantja
Gyors Lemminkét sompolyogva
Éppen arra járni-kelni,
Halál vize felé menni,
Forgójához a folyónak,
Örvényéhez a siónak.
Vizi kigyót vesz a vizből,
Nádkigyót a folyószélről,
Lemminkäinent sziven lövé,
Öt a máján által döfé,
Bemene a bal honyalján,
Kijött a jobb háta lapján.
Gyors Lemminke most már tehát
Megtalálva érzi magát,
Szóra fakadt ekkép szóla:
„Hej de roszúl cselekedtem,
Hogy kérdeni elfeledtem,
Lelkem szülőm-, jó anyámtól,
Csak két szócskát mind összesen,
Hogy három voln' alig hiszem,
Hogy éljek meg mostanában,
Ily keserű napjaimban;
Nem ismerem a kigyónak
Ártalmát, a nád-csúszónak.“
„Méhdben viselt édes anyám,
Velem sok kint látott dajkám,
Hogy ha tudnád, hogy ha látnád,
Mi baj érte ten fiacskád,
Lélek-szakadva rohannál,
Segélyemre ugy szaladnál,
Szegény fiad megmentenéd,
Meghalnia nem engednéd
Itt jártában oly ifjanta,
Virágában elhullnia.“
Most Éjlaka vaksi véne,
Locskalap, a nyáj agg őre,
Gyors Lemminkät ott felfogta,
Kalev fiát beledobta,
Halál gyászos folyójába,
Leggonoszabb forgójába;
Lemminkei lezuhana
A folyóviz legaljára,
Folyó sodra elseperte,
Tuonela fenekére.
A Halál vérszomjas fatyja,
Szegényt legott kardra hányta,

Taglójával feltagolta,
Őt legott felaprította,
Eltagolá öt darabra,
Konczolá nyolcz szakadékra,
Szórá Halál Siójába,
A Manala forgójába.
„Most örökre mulass alul,
Kéz ijjastul, és nyilastul,
Löjj ott hattyút a folyóról,
Vizi madárt a forgóról.“
Ez volt vége Lemminkének,
Halála a vőlegénynek
Halálnak a sötét vizén,
Alvilág legmélyebbikén.

Tizenötödik rúnó.

Egy bizonyos napon Lemminkäinen házában vér kezd folyni a fésüből, a miből az anyja átlátja, hogy a fiát vész érte, Pohjolába rohan, s Pohjola asszonyát faggatja, hova tette Lemminkäinent. 1—62. Pohjola asszonya végre megis mondja, minő dolgokra fordí otta, s a nap igen pontos tudósítást ád a Lemminkäinen haláláról. 63—194. Lemminkäinen anyja a kezében nagy hosszú gereblyével Halál folyójához megy, s addig gereblyéli a vizet, mig a fia testének minden darabját össze nem szedi, azokat egybe illeszti, s belölök rá olvasás, és írok segélyével Lemminkäinent ismét visszaállítja. 195—554. Lemminkäinen helyreállta után elmondja hogyan öletett meg a Halál folyójánál, s anyjával haza megy. 555—650.

Lemminkének édes anyja,
Csak tünödik oda haza:
„Vajon hol jár Lemminkei,
Hová veszett Kaukomieli,
Megérkeztét hogy nem hallja,
Utaztából a világba?“
Nem tudhatja szegény anyja,
Felnevelő hü dajkája,
Hol mozoghat saját teste,
Forgolódik önnön vére,
Jár-e, kel-e virágdombon,
Szagos hangafü halmokon,
Vagy utazik tenger hátán,
Nagy vizeknek a derekán,
Avagy talán nagy csatában,
Vérengező támadásban,
A hol a vér bokáig ér,
Térdhajlásig a piros vér.
Ifju neje bájjal teli,
Sürög-forog szép Küllikki,
Lemminkének a házában,
Kaukomieli udvarában;
Megnézi a fésüt este,
A fogait reggelente,
Egyszer csak egy némely napon,
Egy reggeli virradaton,
A fésüből már vér csepeg,
Fogaiból véres cseppek.
Ékes nőcske, szép Küllikki,
Szóra fakad, s igy önti ki:
„Az én férjem immár kimult,
Én szép Kaukóm már elhullott
A tanyátlan tájékokon,
Tudhatatlan vad-utakon;
A fésüből im vér csepeg,
Fogaiból véres cseppek.“

Lemminkäinen édes anyja,
Megnézi a kefét maga,
Sirva fakad s igy kesereg :
„Oh jaj szegény életemnek !
Nehéz idő szállt fejemre,
Hej mert szegény magzatomra,
Árvának ez egy fiamra
Gonosz napja rá virradott,
Szegény fiut nagy baj üzi,
Már Lemminkém vész üldözi,
A fésüből ím vér csepeg,
Fésű-fogból véres cseppek.
Felmarkolá a ruháját,
Karaira a gúnyáját,
S hamarosan hosszú útra,
Felkészüle elindula,
Lába nyomán a domb leül,
Völgy felkerül, bércz leterül,
Felföldek leülepednek,
Alföldek felszökellenek.
Éjlakán a házba jutva,
Legott fiát tudakolja,
Tudakolja, puhatolja :
„Oh te Éj-lak nagyasszonya,
Hová tetted Lemminkémet,
Menesztéd én gyermekemet ?“
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
Nagy fennyen igy válaszola :
„Tudom is én, hogy a fiad
Hova veszett, hova marad,
Szánja elé lovat adtam,
Tüzet-szóró ment fogattam,
Lehet, hogy a lékbe bukott,
A tengeren oda fagyott,
Juthatott ő farkas-szájba,
Medve szörnyü tátonyába.“
Lemminkei anyja monda :
„Hazug beszéd, csak szófia,
Hadam farkas fel nem falja,
Őt a medve nem bánthatja,
A farkassal puszta kézzel,
Elbánik ő, s a medvével ;
Ha most tüstént meg nem mondod,
Hol a fiam, ki nem vallod,
A csür-ajtód én bedöntöm,
Szampód sarkát összetöröm.“
Monda Éj-lak nagyasszonya :
„Én az embert jól tartottam,
Ét-itallal táplálgattam,
Elégségig őt elláttam,
Hajó farra felültettem,
Aztán vizre eresztettem,
Nem tudhatom, hogy az óta,
Hová lett az isten adta,
Folyónak-e örvényébe,
Halt-e sebes futó vizbe ?“
Mond Lemminke édes anyja,
„Hazug beszéd csak szófia,
Mondsza tiszta igazságot,
Legyen ez vég hazugságod ;
Hová tetted Lemminkeit,
Vesztéd el a Kalevafit,
Avagy mindjárt itt megöllek,
A pokolba itt leküldlek.“
Monda Éj-lak nagyasszonya :
„Megmondom hát ugy a mint van,
Elküldöttem szarvast fogni,
Bősz oroszlányvadak' hozni,
Paripákat csenegetni,
Szép csikókat berhelgetni,
Hattyút vizről lelődösni,
Szent madarat kiöldösni ;
Mostan én már nem tudhatom,
Micsoda baj érte vajon,
Akadályát nem gyanítom,
Hogy érkeztét még se' hallom
Menyasszonyát kéregetni,
Leányomat nőül venni.“
Anyja mindenhol kutatja,
Vesztét szörnyü mód' fájlalja,
Tavakon fut farkas gyanánt,
Medve módra pusztákon át,

Vizen uszik mint a vidra,
Földön vágtat vadkan módra,
Tüske-borzként földnyelven át
Fut, mint a nyul a tó partján,
El-szétszórja a köveket,
Hárítja a fatöveket,
Félre tolja a galyakat,
Hiddá tepri az ágakat.
Csak keresi, de hiába,
Keresi de nem találja,
Kérdi eltünt fiát fáktól,
Mit tudnak a haláláról,
Fa megszólal, fenyő igyen,
Tölgy válaszól ilyenképen :
„Elég bajom van magammal
Nem törődnöm a fiaddal,
Minthogy roszra teremtettem,
Sok keserü napot érnem,
Fa kazalban szoronganom,
Hasábokra vágattatnom,
Cséplő rudnak használhatnom,
Erdőn tüzzel kiirtatnom.“
Csak keresi, de hiába,
Csak nem akad a fiára,
Egy kis utra hogy akada,
Köszönti és tudakolja :
„Isten adta jámbor utja,
Tudomásod nincs-e róla :
Hol van az én aranyalmám,
Gyámolító ezüst pálczám ?“
Az út is csak igy-úgy felel,
Válaszol az út negéddel :
„Elég bajom van magammal,
Nem törődnöm a fiaddal,
Minthogy roszra teremtettem,
Zok keserü napot érnem,
Minden ebtől megfuttatnom,
Paripáktól tapodtatnom,
Csizmával megjárattatnom,
Sok sarokkal tiportatnom.“
Csak keresi, de hiába,
Keresi de nem találja,
Hogy a holddal összeakad,
Köszönti s mond ily szavakat :
„Isten adta arany holdja,
Tudomásod nincs-e róla,
Hol van az én arany almám,
Gyámolító ezüst pálczám.“
A hold is, az isten adta,
Feleletét igyen adta :
„Elég bajom van magammal
Nem törődnöm a fiaddal,
Minthogy roszra teremtettem,
Sok keserü napot érnem,
Éjjel magam őgyelegnem,
Nagy fagyokban sütögetnem,
Kemény télen virasztanom,
Nyaranta meg aztán fogynom.“
Csak keresi, de hiába,
Keresi, de nem találja,
Találkozik most a nappal,
Köszönti őt ily szavakkal :
„Oh nap, isten alkotmánya,
Tudomásod nincs-e róla,
Hol van az én arany almám,
Gyámolító ezüst pálczám ?“
A nap tehát minthogy tudta,
Ilyen szóval megmondotta :
„Már biz' szegény te fiacskád,
Elvesztették, leszállták
Halál sötét folyójába,
Alvilág ős mocsarába,
Lezuhana a forgóba,
Folyó mentén legurula,
Tuonela fenekére,
A Mánala mélységére.“
Lemminkäinen szegény anyja,
Nagy sírásra fakad arra,
Megy a kovács műhelyébe :
„Oh te kovács Ilmarinen,
A mint tettél előbb, s nem rég,
Kovácsolnál nekem ismét,

Egy réznyelű nagy gereblyét,
A melybe vas fogakat tégy,
Fogasát hadd száz ölesre,
A nyelét öt száz ölesre.“
Erre kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Csinál neki vasgereblyét,
Jó vasból a fogak hegyét,
A fogasát száz ölesre,
Nyelét hagyá öt ennyire.
Lemminkäinen anyja szegény,
Bezzeg kap a rézgereblyén,
Röpül Halál folyójához,
S ily könyörgést mond a naphoz :
„Oh nap, isten alkotmánya,
Teremtő szép ragyogványa!
Egy óráig bágyasztólag,
Másikban süss tikkasztólag,
Harmadikban izzó éllel,
Halál népét szenderitsd el,
Tikkaszd el Mánala hadát,
Nyomd el Halál birodalmát.“
Nap az Isten alkotmánya,
Teremtő fény-ragyogványa,
Elbujt a nyirfa odvába,
Tünt égerfa hajlásába,
Egy óráig bágyadozott,
Másodikban tikkasztó volt,
Harmadikban izzón sütött,
Eltikkasztá, elaltatá
Alvilágnak minden hadát,
Kardjaiknál az ifiát,
Öregeket botjaiknál,
Középkorút lándzsájánál.
Aztán szárnyra kelve szálla,
Fel a sima ég boltjára,
Az előbbi lakhelyére,
Tanyájára a régire.
Lemminkének most az anyja,
A gereblyét előkapja,
Vele fiát kapargálja,
A sebes viz forgójába,
Ama zajló viz mederbe';
Gereblyélte, de nem lelte.
Mostan tehát lejebb szálla,
Tenger vize irányába',
Előbb térdig felérőig,
Majd egészen övkötésig.
Gereblyéli, kapargálja,
Fiát folyó viz hosszába,
Gázol folyó ellenében,
Huzza egyszer, másod izben,
Fia ingét megtalálja,
De ez őt nem vigasztalja,
A hogy ismét hozzá látott,
Harisnyát lelt és kalapot,
A csizma is csak busítja,
A kalap elszomorítja.
Most tehát még lejebb lépe,
A Mánala legmélyére,
Tesz egy huzást vizmentébe',
Másikat viz ellenébe',
Harmad izben félre gázla,
S harmadszori meghuzásra,
Im kerül egy gabna kéve,
A gereblye vas végére.
De nem volt az gabnakéve,
Hanem fürge gyors Lemminke,
Kaukomieli önnön maga,
A gereblye fogán lóga,
A névtelen kézujjánál,
A ballába kis ujjánál.
Lemminke hát előkerült,
Kalevafi ottan csüngött,
Azon a nagy réz gereblyén,
A viz sima felületén,
Csakhogy nincs még egész teste,
Egyik keze, feje fele,
Oda vala s több kis része,
S ezenfelül az élete.
Szegény anyja ott évődék,
Magában igy tépelődék :

„Ha még ebből ember lenne,
Uj férfivá teremhetne!“
Egy holló ép' oda tévedt,
Mely is neki ekkép felelt:
„A mely ember oda lement,
Emberré nem lehet ujfent,
Kinek szemét hal megette,
Hátát csuka kikezdette;
Bocsásd vissza a habokba,
Halálnak a folyójába,
Lehet ottan majd gadóczczá,
Megteremhet még czethallá.“
De Lemminke édes anyja,
A fiát el csak nem hagyja;
Hanem a vas gereblyéjét,
Lemeríté vizbe ismét,
Halálvize' majd hosszába,
Majd hosszába, majd széltébe,
S talál kezet, talál fejet,
Válcsontját is az egyiket,
Talál oldalcsontokat is,
Valamint más tagokat is,
Ezeket most összeraká,
Lemminkäinent megalkotá.
Izmot raggat az izmokhoz,
Csontokat rak a csontokhoz,
Tagokat szint' a tagokhoz,
Inakat az inszálakhoz.
Az ereket összeköté,
Végeiket csomón végzé,
Szálaikat megolvasá,
Hozzá ezen szókat adá:
„Szép tündére az ereknek,
Suonetár te oly remek
Fonója az idegeknek,
Te gyönyörü gúzsalyoddal,
Rézből készült orsókáddal,
Te kitünő vas rokkáddal;
Jövel kérlek inségemben,
Segélyemre légy kértemben,
Az öledben csomó érrel,
Hónyod alatt bőrtekercscsel
Az ereket összekötnöd,
Végeiket bogba gyüjtnöd
A tátongó mély sebekben,
Repedező réseikben!“
„Ha ez elég nem volna tán,
Szűz a felhők párkányzatán,
Rézből készült csolnakoddal,
Piros falú ladikoddal;
Szállj le, oh szűz, a felhőkből,
Szép tündér az égköldökről,
Szállits teli hajó eret,
Mindenféle tag-részeket,
Evezz a csont üregeken,
Által a tag-esléseken.“
„Tedd helyére az ereket,
Rakd rendbe az idegeket,
Nagy ereket egyenesen,
Főereket ellenesen,
Ütereket kétrétiben,
Kisebbeket egy végtiben.“
„Végy kezedbe tűt, finomat,
Belé vékony szál fonalat,
Finom tűddel varrogasd meg,
A czintüvel foltozgasd meg,
Erek végét szedd csomóba,
Selyem szállal kösd hurokra.“
„Ha ez sem voln' elegendő,
Isten, te az égben széklő,
Fogd be tennen jó csikaid,
Készitsd elő ten lovaid,
S hajts iromba gyors szánodon,
A csontokon, a tagokon,
A levált hus darabokon,
A szétbomlott érszálakon,
A csontokra rakj izmokat,
Érszálakhoz érszálakat,
A csontokat lásd ezüsttel,
Aranynyal az ereket el.“
„Honnan a bőr leszakadott,
Növessz oda bőrdarabot;

Az idegek hol kifogytak,
Pótold ki az ércsomókat ;
A hol a vér elapadott,
Uj vérforgást alapits ott ;
A hol a csont szétzuzódott,
Teremts oda ujdon csontot ;
A hol a hús le van válva,
Alkoss megint hust reája ;
Rendezz mindent a helyére,
Csinosan az előbbire,
A csontokat, az izmokat,
Egymás mellé a tagokat.“
Igy Lemminkét édes anyja
Megteremti, megalkotja,
Uj életre feltámasztja,
Az előbbi alakjára.
Ki volt száma az ereknek,
Egybe rakva a végerek,
De az ember nem beszél még,
Gyermekétől még nem telék.
Ekkor hát ily szóra fakad,
Ilyenféle szókat hallat :
„Most kenőcsöt már hol vegyek,
Lépes mézet hol szerezzek,
Hogy megkenjem az aléltat,
Gyógyítsam a roszul jártat,
Hogy az embert szóra hozzam,
Dalzengésre indíthassam ?“
„Piczinyke méh, piczi madár,
Te erdei virág-király,
Jöszte ide mézet hoznod,
Édes fűszer-izt találnod
A jóságos Metzolából,
Takarékos Tapjolából
Sok virágnak a kelyhéből,
Soknemű fű csészéjéből
Betegsége balzsamául,
A rosz ellen gyógyításúl.“
Piczinyke méh, röpke madár
Röpdös, s el is indula már,
A jóságos Metzolába,
Takarékos Tápjolába,
Rét virágit szedegeti,
Nyelvével megfőzögeti,
Hat virágnak a szirmából
Százféle fű hímporából.
Oszt' sietve megy, igyekszik,
Lelkedezve megérkezik,
Tele mindkét szárnyacskája,
Csupa mézzel tagocskája.
Lemminkäinen anyja legott
Kézhez vevé a balzsamot,
Kenegeté a nyavalyást,
Fiát a ki oly roszúl járt,
De nincs abban még segitség,
Fiától nem telik beszéd.
Monda tehát, ekkép szólván :
„Jó méhecském, kis badarkám,
Repülnél hát más vidékre,
A nyolczadik tengerszélre
Érsz ott kies szigetkére,
Mézzel folyó földnyelvére
Túri ujdon lakásához,
Palvo fedetlen házához,
Jóféle méz csak ott terem,
Abból való ír kén' nekem,
Az erekre is alkalmas,
A tagokra is derekas,
Ily kenőcsöt szerezz nekem,
Ilyen bűvszert hoznál nekem,
A sérvei fölé raknom,
Sebeire tapasztanom.“
Piczinyke méh, könnyü gyerek,
Röpül már a légben kereng,
Kasúl kilencz nagy tengeren,
Félig át a tizediken,
Röpül egy nap másodikon,
S csak aztán a harmadikon,
Nádra le nem szállta nélkül
Lomblevelen nyugta nélkül,
Jut el ama szép sárrétre,
Mézzel folyó földnyelvére,

Tüzfolyónak a torkához,
Szent folyamnak a sodrához,
Ott ép mézet főzegettek,
Ir-balzsamot készitettek,
Egy parányi kis csanakba
Iczi piczi kis fazékba,
Melybe hüvely aligha tér,
Kéznek ujja ép' bele fér.
A piczi méh könnyü gyerek,
Megrakodik, s utnak ered,
Kis pihenés után megint,
Uton van már visszakering,
Jön már szállva vigan zsongva
Kereng, forog gyorsan dongva,
Hat csészécske az ölébe,
A hátán is hét edényke,
Tele mind jó kenőcsökkel,
Szinig jeles irszerekkel.
Maga Lemminkäinen anyja
Keni fiát azokkal a
Kilenczféle irszerekkel,
A nyolczféle büv-kenőcscsel,
De csak segély nem érkezik,
E szerektől még nem telik.
Szóla ismét ily szavával
Következő mondókával:
„Piczinyke méh, légi badár,
Harmadszor is röpülnél már,
Fel oda a magas égbe,
A nyolczadik ég fölibe,
A méz ottan van böviben,
Oly lépes méz sincs szükiben,
A teremtő melylyel régen,
Bűvölt maga áldott isten,
Gyermekeit megvigasztá,
Járványaik eloszlatá;
Mártsd abba kis szárnyacskádat,
A szinmézbe tagocskádat,
Hozz mézet a vállaidon,
Lépet te kis szárnyaidon,
A sérvei fölé raknom,
Sebeire tapasztanom."
Kedves madár a méhecske,
Ilyen kérdést teszen erre:
„Oda fel én hogyan menjek,
Én csak ilyen kicsiny gyerek?"
„Könnyü neked oda menned,
Gyönyörüség ott röpkedned,
A nap alatt, a hold fölött,
Égen lévő csillagok közt:
Első napon fogsz röpülni
Kútamoinen halántjára,
Másodikon tova szállasz
Vállára az Otavának,
Harmadikon emelkedel
A Hetevény derekára,
Onnan csak kis ut-darabot
Kell aztán még meghaladnod
A szent isten hajlokáig
Boldogságos ö lakáig."
A méhecske fölröppene,
Döngicsélve megerede,
Piczi szárnyát rezegteti,
Utját az ég felé veszi,
Tarta a hold udvarának,
A nap fényes tányérának,
Száll vala a gönczöl vállán,
Hetevénynek a derekán,
Száll teremtő kamrájába,
Mindenható tárházába;
Ott épen irt készitenek,
Kenőcsöket főzögetnek,
Fénylő ezüst fazekakban,
Merő arany kazánokban,
Fő és forr a méz középen,
Balzsamos ir oldalszélen,
Finom szinméz délirányon,
Gyógyitó szer éjszaktájon.
Légi madár a piczi méh,
Szed magára mennyi elég,
Minden szerből tetszés szerint;
S kis pihenés után megint

Jön már vissza vigan zsongva,
Kereng, röpked gyorsan szállva
Száz kürtöcske az ölébe',
S ezerféle más edényke,
Egyben van méz, másban van viz,
Meg másokban jóféle íz,
Lemminkének most az anyja,
Vesz belőlök a szájába,
Megizleli a nyelvével,
Nagyon izlik a sok jó szer.
„Megvan ime, azok ezek,
Mindenható adta szerek,
Mikkel isten gyógyitgatott,
Rosz bajokat tova hajtott"
Megkené hát az aléltat,
Gyógyitá a roszúl jártat,
Megkené a kórcsontokat,
Szétfesledett rész tagokat,
Kené alul, kené belül,
Kenegeté alul felül,
Szóla aztán ily szavával
Következő mondókával:
„Kelj fel fiam lenyugtodból,
Ébredj hosszú mámorodból,
Menjünk eme gonosz tájról,
Bal-szerencséd ez ágyából!"
Az ember most fölébrede,
Mély álmából fölserkene,
Sőt a mi több, szólhat is már,
Ilyen beszéd van a száján:
„Jaj beh soká elaludtam,
Nagyon hoszan szunyadhattam,
Oly édesden szenderegtem,
Mély álomba merültömben."
Lemminkäinen édes anyja
Fiának ezt válaszolja:
„Aludtál vóln' tovább is még,
Nyújtózhatnál mostan is még
Rosz anyácskád gondja nélkül,
Te szerelmes dajkád nélkül."
„Mondsza most már valahára,
Tudasd fülem hallattára,
Mi juttatott Alvilágra,
Dobott Halál folyójába?"
Felel fürge Lemminkäinen
Az anyjának ilyenképen:
„Locskalap, a nyáj agg őre,
Uvantola vaksi véne
Ez juttatott Alvilágra,
Dobott Halál folyójába,
Vizi kigyót a folyóból,
Viperát vett a habokból,
Szegény fejem én ellenem,
Ki azokat nem ismertem,
Sem a vizi kigyó mérgét,
Sem a nádpók veszedelmét."
Mond Lemminkä édes anyja:
„Esztelen vagy, s ugyan balga,
Dicsekvél a varázslókat,
Lebűvölöd a lappokat,
S nem tudod a kigyó mérgét,
A dárda nád eredetét
Hát a kigyó a vizből lett,
Csuszó a vizhabból eredt,
Vadrécze agyvelejéből,
A tengeri fecske fejből;
Szüöjatär a vizre köpött,
A hullámra nyálat lökött,
Viz hoszúra elnyujtotta,
Verőfény meglágyitotta,
Aztán a szél hintázgatta,
Vizi szellő elringatta,
A hullám a partra hajtá,
Vizdagály a földre szórá."
Lemminkät hát most az anyja
Ápolgatva visszaadta
A régi jó egészségnek,
Az előbbi épségének,
Előbbinél virulóbbá,
Lön sokkalta virágzóbbá;
Kérdé aztán a fiától:
Érez-e még bajt valahol?

Monda fürge Lemminkäinen:
„Van ugyan még bajom nekem,
Mert oda van az én szivem,
Ott van minden érzeményem
A pohjai szép lyánykáknál,
A szép fürtös hajuaknál;
Ámde Éj-lak nagyasszonya,
Lyányát nekem ki nem adja,
Ha a hattyut meg nem lövöm,
Szent madarat ki nem ölöm
Tuonela vizeiről,
A szent folyó örvényéről.“
Mond Lemminke édes anyja:
Válaszképen ő ezt adja:
„Ugyan hadd el a hattyudat,
Hadd veszteg a szent madarat,
Halálnak a gyász-vizein,
Tüzzel égő örvényein,
Jere inkább hazafelé,
A te szegény anyád mellé.
Köszönd azt jó szerencsédnek,
Adj hálát a jó istennek,
Hogy kegyesen segélyt nyujtott,
Az életnek visszaadott,
Halál' láttad nyilt utjáról,
Az Alvilág tanyájáról;
Nem nyujthattam von' én segélyt,
Magamtól nem én de semmit,
Az isten megszánta nélkül,
Jó teremtő gondja nélkül.“
Most hát fürge Lemminkäinen,
Szót fogad és haza megyen,
Édes kedves jó anyjával,
Szerelmes asszonyanyjával.
Kaukót már elbocsáthatom,
Gyors Lemminkét tova hagyom
Hosszabbacskán magam mellől,
Énekelek más egyébről,
Dalom másra fordithatom,
Másik hősre alkalmazom.

Tizenhatodik rúnó.

Väinämöinen Szampsza Pellervoinent elküldi hajófát heresni, azokból hajót ácsol, de három igére volna szüksége. 1—118. Minthogy az igéket máshonnan nem kaphatja meg, Halál-lakra megy, a honnan nem akarják visszaereszteni. 119—362. Väinämöinen mindazonáltal erővel menekül Halál-lakról, megérkezte után óv mindenkit az oda önkényt való meneteltől, s elbeszéli, minő boldogtalan, s irtózatos helyen laknak ott a rosz emberek. 363—312.

Väinämöinen, a jámbor agg,
Mestere a tudománynak,
Hajóácslás közben vagyon,
Munkálkodik egy uj hajón,
Ködös földnyelv orra csúcsán,
Enyhes sárrét parti fokán;
A müvesnek nincsen fája,
Hajóácsnak nincs deszkája.
Ki fog neki fát keresni,
Alkalmas tölgyfát szerezni
Väinämöinen hajójához,
Hajója szerszám fájához?
Pellervoinen, a föld fija,
A piczinyke fiú Szampsza,
Ime ez fog fát keresni,
Alkalmas tölgyfát szerezni
Väinämöinen hajójához,
Hajója szerszámfájához.
Utra kelvén megy, mendegél,
Éj-reg világtáji felé,
Egy hágóról a másikra,
Az után a harmadikra,
Vállán arany bárd-fejszével,
A fejszének réznyelével,
Elibe jön most a nyirfa,
Három öl a magassága.
Le akarván azt ejteni,
Fejszéjével ledönteni,
A nyirfa ily szóra fakad,
Sietve mond ily szavakat:
„Mit akarhatsz te én velem,
Kivánságod mi te neked?“
Pellervói fiú, Szampsza,
Részéről ily választ ada:
„Azt akarom én te veled,
Vágyom reád és kereslek
Väinämöinen hajójának,
Dalnok kompja szerfájának.“
Megütődve a nyir ezen,
Százbogas ily választ teszen:
„Rosz hajó lesz én belőlem,
Csurgó s hasznavehetetlen,
Redves belül az én tövem,
Ez idén már három izben,

Ette féreg meg a belem,
A kukaczok a gyökerem.“
Pellervói fiú, Szampsza,
Hát odábbra kutat vala,
Utnak ered, megy mendegél,
Éjszak világtáji felé.
Egy szép fenyőfát talála,
Hat öl annak magassága,
Megüti a baltájával,
Megdöngeti a fokával,
S tudakolja, puhatolja :
„Te belőled lesz-e oh fa,
Anyag Väinő hajójára,
A dalnoknak hajófája ?“
Fenyőv ezent válaszolá,
Kedvetlenül ezt dohogá :
„Nem lesz hajó én belőlem,
Hat bordája melynek legyen,
Magam árva fenyő lévén ;
Harmad izben már ez idén,
Vágta holló sudaramat,
Varju kezdte ki ágimat.“
Pellervoi fiu, Szampsza,
Egyr' odábbra kutatgata,
Utnak ered, megy mendegél,
Déli világtáji felé,
Mostan a tölgyfát találja,
Kilencz öl az átfogása.
Tudakolja, puhatolja :
„Van-e benned derék tölgyfa,
Vadászhajó szerszámfája,
Hadihajó fenékfája ?“,
Tölgy okosan ezt felelé,
Ő válaszát ekkép ejté :
„Van elég fám bizonyára,
Egy hajónak anyagára,
Sem nem lévén árva vézna,
Sem odvas a derekamra ;
Már ez idén háromszoron,
Eme hosszan tartó nyáron,
Forgott a nap körágimon,
Sütött a hold sudaramon,
Kakuk szólott az ágimon,
Madár pihent lombjaimon.“
Pellervói fiú, Szampsza,
A fejszéjét előkapja,
Vágja a fát fejszéjével,
A tölgyet a fejszeéllel,
S azt csakhamar leteremté,
A büszke fát leteríté.
Előbb lombját levagdosá,
Derekát kétfelé osztá,
Szele aztán fenék fákat,
Szám nélküli sok deszkákat,
A dalnoknak hajójához,
Väinämöinen naszádjához.
Ekkor Väinő, a jámbor agg,
Mestere a tudománynak,
Táltossággal hajót szerkeszt,
Dalaival kompot illeszt,
Egyetlen tölgy darabjából,
A büszke fa részeiből.
Egy dalával aljat ragaszt,
Más dalával oldalt támaszt,
Dalla végre harmadjára,
Evező gúzst faragtában,
Bordákat felrakta közben,
Szélek' össze eresztében.
Hajóját igy felbordázván,
Deszkáit meg eszkábálván,
Három szóra volt szüksége,
A párkány feltevésére,
Hajó-orra szerzéséhez,
A fara befejeztéhez.
Öreg Väinő, a jámbor agg,
Mestere a tudománynak,
Megszólalván ily szót hallat :
„Oh jaj szegény napjaimnak,
Kompom hogy nem szállíthatom ;
Vizre én ez ujdon hajóm.“
Fontolgatja, hányogatja,
Hol tehet szert büvszavakra,

Kegy-igékre hol akad már,
Fecskéknek-e feje bubján,
Tán hattyúknak a fejéből,
Avagy hátán liba-nyájnak?“
Ige-lelni elindula,
Sereg hattyut elpusztita,
Egy ól ludat elfogyaszta,
Sok fecskét fő nélkül hagya,
Még sem talál ő igéket,
Nem egy igét, nem egy felet.
Fejét töri, gondolkozik,
„Ige tán ott találkozik,
Nyári irám nyelve alatt,
Tán hóevet szájban vannak?“
Elindula ige-lelni,
Rejtekeit felfedezni,
Elejté a föld irámit,
Mókus bőrből nagy rud telék,
Kapa is ő sok szavakat,
De haszonra nem valókat.
Fejét töri, gondolkozik:
„Igét talán ott találnék,
Halál örök szállásain,
Alvilág ősrégi tájin.“
A Halálhoz megy igékért,
Alvilágra bűvszavakért,
Utnak ered, megy mendegél,
Csalitban egy hétig menvén,
Másik héten ükörkék közt,
Harmadikon borókák közt.
Alvilág sárrétje látszék,
Halál halma már feltetszék.
Öreg Väinő mostanába',
Harsány szóval ezt kiáltja,
Jutva Halál folyójához,
Az alvilág legaljához:
„Hozz egy hajót Halál szűze,
Szájt, Alvilág cseprentéje
A szoroson áteveznem,
Magam Sión által tennem!“
Halál törpe leánykája,
Alvilág kis magzatkája,
A ruháit mosogatta,
A szennyesét tisztázgatta,
Halál sötét folyójában,
Alvilágnak az aljában,
Visszafelel ily szavával,
Következő mondókával:
„Hajó érted csak ugy megyen,
Ha az oka tudva leszen,
Alvilágra mi juttata,
Kórtól meg nem gyilkoltatva,
Igaz halált elvevetlen,
Más bajoktól megöletlen?“
Jámbor öreg, Väinämöinen,
Válaszul ilyképen felel:
„Halál hozott engem ide,
Engem Mána szállított le.“
Halál törpe leánykája,
Alvilág kis magzatkája,
Önrészéről ily szót váltott:
„Látom én a csalfaságot!
Ide Halál ha hoz vala,
Alvilág ha szállit vala;
Halál hozott vón utjában,
Alvilágra utaztában,
Rajtad Halál süvege vón'
Mána keztyük markaidon;
Mondj igazat Väinämöinen,
Mi hozott Alvilágra le?“
Jámbor öreg, Väinämöinen,
Erre felel ilyenképen:
„Vas szállított alvilágra,
Aczél vetett Halál-lakra.“
Halál törpe leánykája,
Alvilág e magzatkája,
Önrészéről ily szót váltott:
„Jól látom a csalfaságot,
Ha hogy ide vas hoz vala,
Aczél ide Alvilágra;
A ruhádon vér csurogna,
Le aludt vér hullna róla;

Mondj igazat Väinämöinen,
Mi hozott Alvilágra le.“
Jámbor öreg Väinämöinen,
Megint ilyen választ teszen :
„Viz szállított Alvilágra,
Habok Halál lakására.“
Halál törpe leánykája,
Alvilág e magzatkája,
Ismételve ekkép szólott:
„Megismerni a hazugot!
Alvilágra viz ha hozna,
Habok téged Halál lakra ;
Ruhádról viz patakzanék,
Gúnyádról kast áradoznék ;
Mondj igazat s azon okot,
Alvilágra mely ok hozott?“
Menedéket Väinämöinen,
Keres vala ismét cselben :
„Alvilágra a tüz hozott,
Halál lakra le a lángok.“
Halál törpe leánykája,
Alvilág e magzatkája,
Erre ismét ily szót váltott :
„Felfogom a hazugságot!
Alvilágra tüz ha hozna,
Lángok téged Halál-lakra ;
A hunczutkád elégett voln',
A szakállad roszul járt voln'.“
„Oh te öreg, Väinämöinen!
Hajóra ha van szükséged,
Mondj szigoru igazságot,
Tedd félre a hazugságot :
Hogy jöttél te Alvilágra,
Ölő kórtól még nem bántva,
Igaz halált elvevetlen,
Más bajoktól eléretlen.“
Monda öreg Vàinämöinen :
„Bár egy kissé füllentettem,
Egyszer kétszer csellel éltem,
Most a valót megbeszélem :
„Táltossággal hajót szerzék,
Dallal kompot remekelék,
Dallék egy nap, s másodikon,
Ámde már a harmadikon,
Dalom szánja összeomlott ;
Igék talpa szerte bomlott ;
Jövék Halál fúrójáért,
Alvilág e szerszámáért
Szánom helyrehozásához ;
Dalkocsim alkotásához ;
Hozd ide hát a hajódat,
Szállitsd ide a kompodat,
A szoroson áteveznem,
Magam sión által tennem.“
Haláltündér váltig perelt,
Mána szüze veszekedett :
„Oh bolondnál is bolondabb,
Csekélyeszű vén balgatag,
Ki ok nélkül Halál-lakra,
Kórtalan jössz Alvilágra,
Sokkalta jobb volna neked,
Önföldidre visszatérned,
Ide igen sokan jönnek,
Vissza csak is kevés tér meg.“
Monda öreg Väinämöinen :
„Utjáról a nő térjen meg,
De nem férfi bárha roszabb,
Én nálamnál gyámoltlanb ;“
Hozd a hajód Halál szüze,
Alvilágnak cseprentéje.“
Halál lyánya a hajóját,
Agg Väinőhoz által hozá,
A szoroson által vivé,
Őt a sión által tevé,
Végre ezen szókat mondá :
„Jaj te neked, te agg Väinö,
Alvilágra jösz halatlan,
Halál-lakra kimúlatlan.“
Haláltündér jó gazdasszony,
Alvilági öreg asszony,
Sert hoz neki egy kupában,
Egy kétfülü nagy kantában,

S megkínálja őt ekképen :
„Igyál öreg Väinämöinen!“
Ámde Väinő, a jámbor agg,
Soká nézi a poharat,
Ime abban békák úsznak,
A párkányán kigyók csúsznak,
Igy szóla oszt' utóvégre :
„Nem jöttem én azért ide,
Az Alvilág sörét innom,
Halál kelyhét felhajtanom,
A sörivók részegesek,
Kancsó ivók földre esnek.“
Szól a Halál gazdasszonya :
„Mondd meg Väinő végre mondsza,
Mért jöttél te Alvilágra,
A Halálnak birtokába,
Halál híre-tudtán kivül,
Világból kihívta nélkül?“
Monda öreg Väinämöinen :
„Nekem hajóácslás közben,
Uj naszádom szereztemben
Három szóra volt szükségem,
Hajóm orra szerzéséhez,
S a fara befejeztéhez ;
Mivel pedig nem kaphattam,
Világon rá nem akadtam,
Jönnöm kellett Halál-lakra,
Az Alvilág tanyájára
Bűvigékre ráakadnom,
Varázs szókat itt találnom.“
Mire Halál gazdasszonya
Szóra fakad s ekkép szóla :
„Halál szavát ki nem adja,
Mána bűvét meg nem osztja,
Téged innen el sem bocsát,
Soha többé mig a világ,
Tenházadba visszatérned,
Tenföldeden megpihenned.“
Az embert elszenderité,
Utast ágyba lefekteté,
A Halálnak bőr ágyába ;
Hogy az ember ott meghálna,
Hőst az álom igen bántja,
Gunyaszt ő, fenn van ruhája.
Halál-lakán agg nő vala,
Ingó állú rút vén banya,
Vas kötelet fonogató,
Réz fonalat gyártogató,
Ez száz szemü hálót fona,
Ezer szemü gyalmot gyárta,
Egyetlen egy nyári éjen,
Egyetlen egy vizi szirten.
Volt egy öreg Halál-lakán,
Három ujjú vén aggastyán,
Vas hálókat kötögető,
Réz hálókat szövögető,
Ez száz szemü hálót szövött,
Ezer rétü gyalmot kötött,
Ugyanazon nyári éjen,
S ugyanazon vizi szirten.
Halál fattya háromujjú,
Horgas ujjú, vas kampójú,
Áthuzá százszemü gyalmát,
A Halálnak folyóján át.
Ugy keresztül mint hosszába'
Szint akképen harántjába',
Nehogy Väinőt elszalaszsza,
Uvantolát elbocsássa
Utjára őt mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág,
Halál örök tanyáiról,
Alvilág bús lakaiból.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szavát ejti ilyenképen :
„Hát már nekem végem volna,
Vég szükségem elért volna
Halál örök lakásain,
Alvilág e szállásain?“
Elváltozék másra legott,
Tüstént ölte más alakot,
Barna kigyó a tengerben,
Sássá válva sásos helyen,

Siklik mint vas-színű csúszó,
Halad mint a kurta kigyó,
Áthat Halál-lak folyóján,
Keresztül a Halál gyalmán.
Halál fattya horgas ujjú,
Horgas ujjú, vas kampójú,
Igen korán már felkele
Hálója megnézésére,
Kapa böven lazaczokat,
Sok ezer halpénzes halat,
Nem kapá meg Väinämöinent,
Uvantolát az öreget.
Väinämöinen most azután,
Halál-lakról haza jutván,
Szóra fakadt, ekkép szólva,
Ily beszédet önte szóba :
„Soha az én jó istenem
Ne engedje többet nekem
Alvilágra vágyakoznom,
Halálhonba tolakodnom,
Oda igen sokan mennek,
De vissza nem sokan térnek,
Halál gyászos tanyáiról,
Alvilág bús szállásiról!“
Szóla tovább még ilyképen,
Következő intésével
A növekvő nemzedékhez,
Cseperedő ifju néphez :
„Embereknek ivadéki,
Mig a világ soha senki
Jámborokat ne bántsatok,
Ártatlannak ne ártsatok ;
Hej gonoszul adják vissza,
Alant Halál-lakán kész a
Gyötrő hely a gonoszoknak,
Ágyaik a hibásoknak ;
Alja forró kövecsekből,
Tüzesített kőszirtekből,
Takarója kigyók, csúszók,
Halál-laki nyüvek, pondrók.“

Tizenhetedik rúnó.

Väinämöinen elindult Antero Vipunentől igéket kapnia, s felkölti Vipunent hosszas álmából a föld alatt. 1—98. Vipunen elnyeli Väinämöinent, Väinämöinen elkezdi őtet keményen gyötörni a hasában. 99—146. Vipunen gyanítja már, a mint támadott bajából gyaníthatta is, mit vett be a hasába, s igyekszik azt onnan mindenféle ráolvasással, igézéssel, bűbájolással és félemítessel kiüzni, de Väinämöinen azzal fenyegetőzik, hogy onnan mindaddig ki nem megy, mig Vipunentől a hajócsináláshoz szükséges igéket meg nem kapja. 147—526. Vipunen eldalolja minden tudományát, Väinämöinen, a ki most ki megy a hasából, hajómühelyébe tér, és hajó ácslási munkáját elvégzi. 527—627.

Jámbor öreg Väinämöinen,
Mert nem kapott bűvigéket
Halál örök tanyáiról,
Alvilág ős tájairól,
Egyre ezen gondolkozott,
Fejét törte, tanakodott,
Hol tehet szert bűvszavakra,
Kegyigékre hol akadna.
Ráakada egy pásztorra,
A ki hozzá ekkép szóla:
„Kaphatsz ottan száz igét is,
Ezer ének-fejtegetést
Anteronak a szájából,
Vipunen a rém hasából;
De a hozzá vezető út,
Melyet kell majd meghaladnod,
Nem mondható igen jónak,
Bár nem is oly igen rosznak:
Egy darabot futni kellvén,
Női tűknek szúros hegyén;
Onnan az út tovább vezet
Férfi kardok hegye felett;
Harmadikat kell meg tenned,
Hősi csapók éli felett.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Szeretne már menni igen,
Megy a kovács műhelyébe,
S fakad ottan ily beszédre:
„Oh oh kovács Ilmarinen,
Vas szarukat készits nekem,
Gyárts nekem egy vas karmantyút,
Egy vas inget hozzá valót,
Szerkezs nekem vasból csáklyát,
Aczélmivű hegyes lándzsát,
Hegyére tégy tiszta aczélt,
Arra felül lágy vasat tégy,
Én bűv igék után megyek,
Varázs-szókat keresgetek,

A hatalmas rém hasából,
Anteronak a szájából.“
Mire kovács Ilmarinen
Neki ilyen választ tészen :
„Régesrég meghalt Vipunen,
Antero elhunyt már régen,
Öntőre felhuzásában,
Zsinegeit pányváztában,
Nem kapsz tőle már igéket,
Sem egy igét, sem egy felet.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Elindula, nem engede,
Megyen egy nap futva szökvén,
A női tük szurós hegyén ;
Másik napon serénykedvén,
Férfiúi kardok hegyén ;
Harmadikon átbotorkált,
Hősi csapók élein át'.
Vipunen a dalfa maga,
E hatalmas vén dalia,
Ott nyujtózék énekestül,
Elterülve bűvszerestül,
Nyárfa nőtt ki már a hátán,
Topolyfa a halántékán,
Égerfa az álla csúcsán,
Füzfabokor a szakálán,
A homlokán evet-fenyő ;
Fogai közt gyalog fenyő,
Megérkezik Väinämöinen,
Kiráutá a kardját egyben,
Önnön fénylő hüvelyéből,
Ő hátibőr öve mellől,
Nyárt levágá a hátáról,
Fenyőfát a homlokáról,
Égerfát az állcsucsáról,
Füzfa bokrot szakáláról,
Evet-fenyőt homlokáról,
Barkóczát a foga közül.
Erre hosszú vas csáklyáját
A szájába bele dobá,
Rettenetes inyhusába,
Csikorgó nagy álcsontjába,
S ilyen szókat szólt hozzája :
„Kelj fel hősök rab-szolgája,
A föld alatt szünyadtodból,
Hosszú álmad aludtodból.“
Mire a dalfa Vipunen,
Álmából felébredt menten,
Érzé zokul érintettét,
Fájdalmas megsértetését,
A csáklyába bele harap,
Lemarja a parázs vasat,
De az aczélt már nem birja,
Belvasát meg sem csorbítja.
Jámbor öreg Väinő szegény,
Állván ennek szája szélén,
Egyik lába kibicsaklék,
A ballába belesiklék
Anterónak a szájába,
Lecsuszék az állcsontjára.
Vipunen a dallos erre
Száját tüstént szélyel tárta,
Álkapcsait kiterpeszté,
S kardostól a hőst elnyelé,
Torka mélyén lesülyeszté
Jámbor öreg Väinőt szegényt.
Erre a dalfa Vipunen
Szól magában ilyenképen :
„Én sok mindent össze ettem,
Juhot, kecskét életemben,
Egész meddő teheneket,
Vadkanokat, sertéseket,
Még nem ettem soha ilyest,
Mint e falat olyan édest.“
Maga öreg Väinämöinen
Ily beszédet teszen ott benn
„Most járhatok csak majd pórul,
Rosz napom csak most ér utól
Pokol eme barlangjában,
Enyészet e karámában,“
Gondolkozik mindenképen
El hogy legyen, meg hogy éljen

Väinőnek kés van övében,
Kése eres nyirfa nyéllel,
Készit ebből legott hajót,
Táltossággal egy csolnakot,
S rajt' a bélnek evezgete
Eleitől a végire,
Minden tájat fel néz vala,
Minden zúgot felkutata.
Még most a dalfa Vipunen
Nem aggodik igen ezen,
De az öreg Väinämöinen
Kovácscsá vált egyszeriben,
Vasgyártóvá alakult át,
Az ingéből vinnyét csinált,
Fuvót ruha-ujjaiból,
Szittatót a bundájából,
Fuvó csövet nadrágából,
A cső-szádát harisnyákból,
Hozzá ülő önnön térde,
Kalapács a kezefeje.
Elkezd ottan kalapálni,
Kovácsolni, ütni vágni,
Egész éjjel mind szünetlen,
Álló napon ernyedetlen
Hasában a rémségesnek,
Belében a szörnyetegnek.
Ám most a dalfa Vipunen,
Szóra fakad ilyenképen :
„Mi ember vagy ki s ki fia,
Te a ki vagy, mily dalia,
Ettem én már sok száz embert,
Pusztitottam hőst el ezret,
De még soh' sem ettem ilyet,
Számba támaszt tüz meleget,
A nyelvemen tüzes üszög,
A torkomon taraczk böfög."
„Takarodjál innen csuma,
Tisztulj innen te föld roszsza,
Mig szülőd föl nem keresem,
Asszony anyád föl nem lelem,
Ha megmondom az anyádnak,
Hirt adok ten asszonyádnak,
Sokkal több lesz anyád gondja,
Meggyülik agg szüléd dolga,
Hogy a fia gonosztevő,
Gyermeke ily rosz cselekvő."
„Én mostan már azt sem tudom,
Eleitől föl nem fogom,
Ide Hízi honnan jöttél,
Kinzó ostor hogy' vetődtél,
Belem marnod, szétharapnod,
Szörnyen rágnod marczangolnod ;
Teremtőnek vagy-e műve,
Isten ölő rendelménye,
Avagy kéznek alkotmánya,
Mástól küldve, rám adatva,
Reám hozva talán bérért,
Rontásomra épen pénzért."
„Ha teremtö szerzeménye,
Isten ölő rendelménye ;
Teremtő lesz az oltalmam,
Istenben én bizodalmam,
Nem hagyja el ő a jókat,
Teremtő a jámborokat."
„Hahogy kéznek alkotmánya,
Romlás mástól rám adatva,
Kitudom én nemzetséged,
Megtalálom szülö helyed."
„Onnan jött az első romlás,
Onnan eredt a varázslás,
A táltosok környékéből,
Az igriczek közeléből,
A gonoszok lakhelyéről,
Garabonczok vidékéről,
Az enyészet berkeiből,
A száraz föld belsejéből,
Elholt ember tanyájáról,
El ki pusztult udvaráról,
Ingoványos póshelyekről,
Süppedekes berki földről,
Forgó kavicskő fenékről,
Futó homok földvidékről,

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Posványos völgyhajlásokból,
Haláptalan büszhödt tókból,
Poshadozó vizerekből,
Csergedező csermelyekből,
Erdei Híz barlangjából,
Őt bérczhágó aknájából,
Réz termő hegyszirt fokáról,
Érczkőhozó bércz ormáról,
A suhogó lúczfenyőkről,
Zugó jegenyfa fenyőkről,
Podvas fenyvek sudaráról,
Rohadt fenyvek tájékáról,
Róka sívó szurdokából,
Jávor szarvas tanyájáról,
Medve bérczi barlangjából,
Tányértalpas kőlakából,
Éjszak hosszas széleiről,
Laphon téres földeiről,
Csalíttalan térségiről,
Vetéstelen vidékiről,
Csaták szörnyü mezeiről,
Emberölő tereiről,
Elhervadott gyom-füvekből,
Párologva alvó vérből,
Tenger szörnyű hátairól,
Rengeteg nyilt sikjairól,
Tenger sötét iszapjáról,
Ezer ölnyi mély aljáról,
Csergedező csermelyekből,
Tüzes lángó őrvényekbő ,
Rutja kemény hullásából,
Rohanó viz kigyóztából,
Leghátulsó szélső égből,
Bárányfelhők háta mögül,
Tavaszi szél ösvényéről,
Szelek járó-helyeiről.“
„Te magad is ott származál,
Romlás onnan szivárkozál
Büntelennek a szivembe,
Én ártatlan beleimbe,
A gyomromat harapdálnod,
Marczangolnod, összerágnod.“
„Tisztulj már el Hízi ebe,
Alvilági kutya veszsz el,
Eredj gonosz a gyomromból,
Te szörnyeteg a májomból,
Szünj meg szivem marásától,
Lépemet szétroncsolástól,
A hasamat csikarástól,
Tüdőmet szétszaggatástól,
A köldököm' lyukgatástól,
Oldalamat elkinzástól,
A derekam gyötrésétől,
Csipőimet tekeréstől.“
„Ha elüznöm igy sem lehet,
Utra teszek külömbeket,
E romlást eltávolítni,
E fene bajt megállítni.“
„Felidézem föld asszonyit,
A mezőknek ős gazdáit,
A föld minden kardosait,
Fövény' lovas férfiait
Segélyemre, oltalmamra,
Őrzésemre, gyámolomra,
Én oly nehéz e bajomban,
Ily kemény nagy nyomoromban.“
„Ha ezeknek sem engednél,
Csillapodnál, meg sem szünnél,
Támadj erdő emberiddel,
Gyalogfenyves népségiddel,
Fenyves erdő cselédiddel,
Tengerszeme gyermekiddel,
Százával a kardos ember,
Vasas sereg ezerivel,
E Hízivel elbánnotok,
Eme judást elnyomnotok.“
„Ha ezeknek sem engednél,
Csillapodnál, meg sem szünnél,
Viz-anya kelj a habokból,
Kék kendős a hullámokból.
Pehelyruhás a forrásból,
Tisztaságos a mocsárból,

Csekély hősnek oltalmára,
Kisded ember gyámolára,
Ne faljon fel büntelenül,
Ne öljön meg kórság nélkül."
„Ha még ennek sem engednél,
Csillapodnál, meg sem szünnél,
Természetnek lyánya Kape,
Ékes arany szép leány te,
Legrégibb az asszonyok közt,
Első minden anyák között,
Jövel bajom felismerned,
Inség-napom megszüntetned,
Gonosz sorom már elvenned,
Nyavalyám elszélesztened."
„Ha még ez sem volna elég,
Nekem igy sem hagynál békét,
Ukkó, ki az ég köldökén
Lakol bárány-felhők szélén,
Jövel ide szükségemben,
Siess hozzád esdésemben
Rontatásom' megszüntetned,
Nyavalyámból vetköztetned
Te lángoló tüzkardoddal,
Szikrát szóró pallosoddal."
„Eredj csuma, pusztulj el már,
Földnek roszsza takarodjál,
Nincs itt neked semmi helyed,
Még ha voln' is rá szükséged,
Tedd máshova szállásodat,
Odább élő-lakásodat,
Önnön atyád székhelyére,
Ön szüleid közelébe."
„Aztán oda érted után,
Az utadban véget érve,
Ön szüleid közelébe,
Lét-szerzőid lakhelyére;
Adj jelt oda érted után,
Titkos jelet, oda jutván,
Dörögj Ukko dörgéseként,
Ugy villogj mint a villámfény,
Rugdd az udvar kapuját le,
Ablakról a táblát verd le,
Surranj be majd a házba is,
S szélviharként tégy csörtetést,
Ragadd meg a lábok inát,
Sarkaiknak a legvéknyát,
Apád szoritsd a szögletbe,
Anyádat az ajtóvégbe,
Apádnak vájd ki a szemét,
Anyádnak zúzd be a fejét,
Ujjok csavard el görbére,
Tekerd nekik fejök félre."
„Ha hogy még ez sem használna,
Szállj mint kakas az utczára,
Mint tyukfia az udvarra,
Melyeden a szemétdombra,
Vadits lovat a jászoltól,
Szarvasmarhát el az ólból,
Szarvaik' nyomd a ganajba,
Farkaikat a hidlatba,
Szemök forgasd el ferdére,
Nyakaikat tördösd össze."
„Szélhozta-kór hogyha volnál,
Szél hozása folyó hátán,
Tavaszi szél hagyománya,
Fagyos légnek szállítmánya,
Kelj utadra a szél hátán,
Tavasz-vihar szánpályáján,
A fákra leültöd nélkül,
Égerfán megnyugtod nélkül,
Fel a rezes hegy csucsára,
Érczhozó bércz főormára,
Ott a széltől hintáztatnod,
Tavasz-légtől ápoltatnod."
„Ha hogy jöttél tán az égből,
Légi száraz felhőszélről,
Szállj fel ismét úgy az égbe,
Emelkedjél fel a légbe,
Felhőkhöz fenn szállongókhoz,
A tündöklő csillagokhoz,
Ott miként a tüz lángolnod,
Égő parazsként lobognod

A nyargaló napnak útján,
Hold tányéra lég udvarán.“
„Ha hogy vagy vizhozatala,
Tenger-hullám, hab hajtata,
Menj akkor a hullámokba,
Nyargalj alá a habokba,
Iszap-zátony széleire,
Vizi-halom gerinczére,
A haboktól ott hajtatnod,
Sötét viztől ringattatnod.“
„Ha vagy Kálma tájairól
Való holtak tanyáiról,
Térj meg honi tájaidra,
Oda Kálma udvarira,
Domboruló sírhantokra,
A felturkált föld porába,
Hová a nép alá hullott,
A nagyszámú elhanyatlott.“
„Ha bódulat, te származol
Erdei Híz barlangjából,
Erdei fenyv tanyáiról,
Ő lucz fenyő szállásiról,
Visszaüzlek téged oda,
Erdei Híz barlangjába,
Luczfenyőfák hajlokába,
Erdei fenyv tanyájára,
Ott időznöd mindazalatt,
Mig a padlat el nem rohad,
Falra gomba nem rakodik,
A teteje le nem omlik.“
„Haszontalan oda üzlek,
Téged hitvány kényszeritlek,
Agg medvekan hajlokába,
Nősténynének udvarára,
Posványos völgy hajlásokba,
Némán álló mocsárokba,
Csergedező csermelyekbe,
El nem fogyó vizerekbe,
Hal nélküli posványokba,
Sügértelen viztájakra.“
„Ha hogy helyed ott sem leled,
Akkor téged elkergetlek,
Éjszak hosszas széleire,
Lappföld téres vidékire,
Csalittalan mezeire,
Vetéstelen vidékire,
Hol nincs soha se hold, se nap,
Verőfénye sincsen annak;
Boldogság lesz ott ellenned,
Kellemetes ott lebegned,
Szarvasok fán felaggatva,
Szép tarándok' tartogatva,
Éhezőnek mit ennie,
A vágyát betöltenie.“
„Oda üzlek én tégedet,
Elhajtalak, elkergetlek,
Rutja sebes folyójához,
Tüzzel égő forgójához,
Hová a fák fővel hullnak,
Fenyők hanyat lefordulnak,
A luczfenyők törzsököstül,
Lombos fenyvek tetejestül,
Uszkálj ottan rosz pogánya,
A zuhatag tájékába,
Forogj a nagy hullámokban,
Lakozzál a szük habokban.“
„Ha helyed még ott sem leled,
Oda üzlek el tégedet
Halál sötét folyójához,
Alvilág ős forrásához,
Honnan soha nem menekszel,
Mig a világ nem verekszel,
Ha csak ki nem szabaditlak,
Nem mentelek, ki nem váltla
Kilencz jeles szép ürüvel,
Egy anya-juh hasvemhével,
Kilencz igen szép ökörrel,
Egy tehénnek elletével,
Kilencz derék paripával,
Egy kanczaló fiaztával.“
„Szükséged van alkalomra,
Sebes' futó hátas lóra,

Szerzek neked jó alkalmat,
Adok neked háti lovat,
Bérczről Hízi paripáját,
Tüz serényü serény lovát,
Melynek szája tüzet lehel,
Orra tüzes szikrát lövel,
Melynek vasból a patái,
Rézből vannak lábinai ;
Bir az járni a bérczeken,
Ügetve száll a völgyeken
A rajt ülő lovaglóval,
Őt keményen nyargalóval.“
„Ha elég ez sem volna még,
Vedd a Hízi hótalpait,
Lempó éger korcsolyáját,
A gonosz rém hó-pálczáját,
Hízi földjén száguldanod,
Lempó terén utazgatnod,
Hízi térit áthasítván,
Földeire elvonulván ;
Ha kő volna az utfélen,
Törjék a kő legott szélyel,
Ha ág gátol az utadba,'
Szakadjon-szét darabokra,
Ha utadban vitéz állna,
Küld el őtet az utjára.“
„Mozdulj már kelletlen vendég,
Gonosz ember fuss el innét,
Még a nap felkölte előtt,
Isten adta hajnal előtt,
Verőfény kisütte előtt,
A kakasnak szólta előtt,
Kelletlen, itt az időpont,
Gonosz vendég, innen futnod,
Holdvilágnál tova szállnod,
Virradatot be nem várnod.“
„Ha el nem mégy innen gonosz,
Gazdátlan eb el nem tisztulsz,
Sastól veszek ugy körmöket,
Vérszivótól én csőröket,
A madár hús-markolóját,
Veszem az ölyv karmolóját,
Melylyel czudar elpusztitlak,
Szörnyeteget leigázlak,
Fejed pisszenéstelenné,
Lélekzet sem vehetővé.“
„Megszünt előbb maga Lempó,
Ki anyától volt származó,
Istentől felismertetvén,
A teremtő megsegitvén;
Csak te nem szünsz anyátalan,
Nem tágítasz alkotatlan,
Nem távozol gondtalan eb,
Asszonytalan nyomorult eb
E jegyeknek elmondtára,
E holdnak elhaladtában.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Önrészéről ekkép felel :
„Igen jó itt lenni nekem,
Kellemes itt időzgetnem,
Kenyér helyett májat eszem,
Máj kövéri az ételem,
A tüdő a főzni valóm,
Háj igen jó enni valóm.“
„Felállítom ülőm oda
Mélyen be a szívizomba,
Pőrölyömet csattogtatom
Leggonoszabb tájaidon,
Nem menekszel tőlem immár,
Soha mig a világ fenáll,
Mig igéket én nem hallok,
Bűvszereket nem kaphatok,
Elegendő bűvszavakat,
Ezer fejtett mondatokat,
Igy az igék el nem vesznek,
Rejtekökben a büvszerek,
A tehetség nem pusztul el,
A táltosok elvesztével.“
Most hát a dalfa Vipunen,
Hatalmas a büvölésben,
Ki' szájában nagy tudomány,
Keblében van sok adomány,

Felnyitá az ige szekrényt,
Feltárá ő dalrejtekét
Valami jót dallania,
Legjavát kitálalnia,
A mélységes születeket,
Ös kezdetét kor s időnek,
Melyet nem dall minden gyerek,
Sőt férfiak sem értenek,
E mostoha időszakban,
A hanyatló ivadékban.
Kezdeteket okaikkal,
Varázsokat soraikkal,
Teremtőnek egy szavára,
Mindenható parancsára,
Magától hogy lett levegő,
Hogyan vált el a viz légtől,
Hogy szállott fel vizből a föld,
Földre a sok növény hogy nőtt.
Dallá a hold képzetését,
A nap helyre tétetését,
Légoszlopi állítását,
Ég becsillagoztatását.
Immár a dalfa Vipunen,
Énekele s dalla bőven;
Nem hallatott, nem láttatott,
Soha széles e világott,
Külömb dalnok mint ő vala,
Szigorúbban tudó nála,
Szájából a szó csak ugy folyt,
Nyelve egyre mondatot szórt,
Mint jó csikó szárait,
Jó ló rakja a lábait.
Dalla napok' összetéve,
Szavalt éjjek' egyesítve,
Hallgatni a nap megálla,
Az arany hold figyelt rája,
Habok mind a sík tengeren,
Hullámok szint' az öbölben,
Folyók szüntek a folyástól,
Rutja tajtékhullatástól,
A Vuokszi gyors futtában,
Jordán vize rohantában.
Ekkor öreg Väinämöinen
Már szavakat hallva bőven,
Az elégig kapván szókat,
Varázsoló mondatokat,
Készülődik kimenni már
Az Antero Vipun száján,
Hasából a hatalmasnak,
Kebléből a büvdalosnak.
Monda öreg Väinämöinen:
„Vajh' Antero te Vipunen,
Tátsd ki most már jobban a szád,
Az álcsontod kapcsolatát,
Szeretnék már földre lépni,
Ön házamba visszatérni."
Ekkor a dalfa Vipunen,
Ön részéről ekkép felel:
„Ettem ittam én már sokat,
Ezreket a száma halad,
De ilyesmit még nem ettem,
Mint te öreg Väinämöinen,
Jól intézed jöveteled,
Hogy kieredsz jobban teszed."
Most Antero már Vipunen
Álcsontjait szétfeszité,
Száját jobban kinyitotta,
Álkapcsait kitátotta,
Väinämöinen pedig erre,
Rém' gyomrából kierede,
Szájából a szörnyetegnek,
Beléből a szertelennek,
A szájából kisikamlik,
A mezőre iramodik,
Mint egy virgoncz arany evét,
Avagy arany mellű menyét.
Ezzel aztán utnak eredt,
S a kovács mühelyben termett.
Monda hozzá kovács Ilmár:
„Szereztél-e igét immár,
Találtál-e büv szavakat,
Hajód szélét még ácslanod,

Talpdeszkáit ragasztanod,
Ormány fáját kiállítnod?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Ön részéről ekkép felel :
„Kaptam én már száz igét is,
Ezer varázs fejtegetést,
Napvilágra hoztam szókat,
Rejtve volt büvmondatokat.“

Mene hát a hajójához,
Művész lát a munkájához,
Ott hajóját elkészíté,
Szélét összeereszgeté,
Befejezve már a fara,
Az ormányfák rendbe rakva,
Kész a hajó ácslás nélkül,
Forgácsoknak hullta nélkül.

Tizennyolczadik rúnó.

Väinämöinen az uj hajójával elhajózik Pohja lyányát megkérni. 1—40. Ilmarinen húga meglátja a partról, és rohan a bátyjának megjelenteni, hogy már rég kiérdemlett jegyese veszélyeztetve van. 41—266. Ilmarinen felkészül, s ő is lóval vágtat a parton Pohjolába 267—470. Pohjola asszonya kéröket látván érkezni, a lyányának a Väinämöinenhez való menetelt tanácsolja, 471—634. Maga a lyány kijelenti, hogy a szampót készített Ilmarinenhez fog menni, Väinämöinennek pedig, ki már a házba belépett azt válaszolja, hogy neki nem kell. 635—706.

Jámbor öreg Väinämöinen,
Hányja veti elméjében,
Menni hát most lyánynézőbe
Fürtös fejü szűz' kérőbe,
Ama sötét Pohjolából,
A borongós Szárioláből,
Elhoznia híres lyányzót,
Az Éjlaki szép mennyasszonyt.
Hajóját felöltözteté,
Pirosba az egyik felét,
Orrát részint sáraranynyal,
Részint üsttel ékítgeté
Erre oszt' egynémely napon,
Igen kora virradaton,
Hajóját a vizre tette,
Száz deszkást eleresztette,
Héja-hantott gördítőkről,
A fenyüfa hengerekről.
Felállitá az árboczfát,
Az árboczra a vitorlát,
Egy vitorlát piros szinüt,
Más vitorlát meg kék szinüt,
Maga is oszt' utra készen,
Hajójába bele mégyen
A tengeren tova szállni,
Kék sikján elvitorlázni.
Ez meglévén ekkép szóla,
Ily beszédet hangoztata :
„Jöjj hajómba én istenem,
Naszádomba nagy' kegyesen,
Kicsinyke hős oltalmára,
Csekély ember gyámolára,
Eme téres hullámokon,
E rengeteg sik habokon."
„Ringasd szellő a hajómat,
Hajtsd hullám a naszádomat,

Evezőhöz nyultam nélkül,
Vizen gyűrűt vertem nélkül,
A tengernek téres hátán,
Véghetetlen nagy sikságán.“
Anikki jó nevű lyányka,
Éj és Hajnal magzatkája,
Késő éjig ébren levő,
Kora reggel már felkelő
Épen ruhát sulykol vala,
Fejérneműt mosogata
Piros hidnak a fejénél,
Széles álló pad tetején,
Ködös földnyelv orra csucsán,
Párolgó enyh' sárrét fokán.
Ide s tova nézkelődik,
A friss légben szemlélődik
Feje felet majd az égre,
Majd néz partról a tengerre;
Felette a nap süt vala,
Viz hulláma zúg alatta.
Szemét tenger felé szegzé,
Vizsga fejét a nap felé,
Szuomi folyók torka iránt,
Väinölänek vize iránt,
Feketét lát a tengeren,
Sötét kéklőt a vizeken.
Szóra fakad s ekkép szóla,
Szóltában ezt puhatolja:
„Habokon mi feketéllel?
Mi vagy kékség a tengeren?
Ha volnál vadludak nyája,
Szegény kacsák csapatkája,
Szállj békével ugy felfelé,
A magas ég táji felé,
Ha lazaczok zátonya vagy,
Vagy tömése más halaknak,
Merülj alá tova usznod,
A vizekben eloszolnod.“
„Ha hogy vagy kőszirt darabja,
Avagy ágbog vizbe hullva,
Boritsanak el a habok,
Forduljanak rád vizfodrok.“
A hajó csak közeledik,
Az uj naszád ereszkedik
A ködös földnyelv orrához,
Az enyhe sárrét fokához.
Jó hirnevű lyány Annikki
Hajó jöttét felismeri,
A száz deszkás közeledtét,
Szóla tehát legott ekkép:
„Ha bátyámnak vagy hajója,
Vagy éd's atyám szállítója,
Igyekezzél haza érned,
Ten földedre visszatérned,
Orroddal e kikötőhöz,
Faroddal más kikötőhöz;
De ha merő sült idegen,
Akkor evezz beljebb innen
Más tájéki révpart felé,
Faroddal a miénk felé.“
Ha a hajó nem is honi,
Nem idegen férfiué,
Väinőnek az a hajója,
Örök dalnok szállítója;
Immár egész' közel juta,
Hallhatóra benyomula
Szót váltani, mást cserélni,
Harmadikat köszönteni.
Annikki jó nevű lyányka,
Éj és Hajnal magzatkája,
A hajótól tudakolja:
„Väinő hova indulsz vala,
Hova vizet lakó hőslő,
Föld éke vagy készülődő.“
Mire öreg Väinämöinen
Hajójából szól ekképen:
„Elindulék lazacz fogni,
Haza ivó-pisztráng' hozni,
Halál sötét folyójáról,
Csátéval benőtt partjáról.“
Annikki jó nevű lyányka,
Ön részéről ily szót válta:

„A mit beszélsz sült hazugság!
Értem én az ivás sorát,
Édes apám is egykoron,
Jó öregem szint' máskoron,
Eljárt lazacz-halászatra,
Hegyi pisztráng fogdosásra,
Csupa háló volt a hajón,
A csolnakán csupa gyalom,
Itt egy kötél, ott egy háló,
Csáklyák voltak az oldalon,
Padok alatt voltak villák,
A kormánynál hosszú póznák;
Hová indulsz Väinämöinen,
Igyekszel Uvantolainen?"
Monda Väinő, a jámbor agg:
„Menék ejtni vad ludakat,
Tarka-szárnyak játékához,
Nyálas-szájúk fogásához,
Német-járta Kalmáröböl
Messze téres vizi sikján."
Annikki jó nevü lyányka
Felel ennek válaszára:
„Ismerem az igaz mondót,
Észreveszem a hazugot;
Édes apám is egykoron,
Jó öregem is máskoron,
El-eljárt vadlúd' hajszolni,
Piros-orrút haza hozni,
Derék nyila felhurozva,
Pompás ijja fel volt huzva,
Lánczon ebe a fekete,
Hajóhoz volt láncza kötve,
Parti uton kopó futa,
A kövön egy vizsla kutya;
Väinämöinen mondj igazat,
Merre vezet téged útad?"
Mond, Väinő a jámbor öreg,
„Mit akkor ha én most megyek,
Rettenetes vérontásra,
Egyenlőkkel csatázásra,
Hol lábszárig állong a vér,
Ama piros térdig felér?"
Annikki most is igy felel,
Czinkeblü hölgy igy felesel:
„Csaták sorát is ismerem;
Édes atyám is régenten
Nagy csatákba elerede,
Egyenlőkkel ütközetre,
Száz ember volt evezőben,
Ezer állva, le nem ülve,
Hajó orrán ijjak lógtak,
Padlón éles kardok voltak;
Mondsza tiszta igazságot,
Hamisítlan valóságot,
Hová mégy te Väinämöinen,
Igyekszel Uvantolainen?"
Ekkor öreg Väinämöinen
Szavát ejti ilyenképen:
„Jőszte lyányka a hajómba,
Deli hölgy a nászadomba,
Megmondom oszt' ugy a mint van,
Az igazat burkolatlan'."
De Annikki ekkép felel,
Czinkeblü hölgy igy felesel:
„Forgó szél a te hajódba,
Tavasz-vihar naszádodba!
De a hajód felforditom,
Orrostul vizbe borítom,
Ha a valót meg nem hallom,
H'á indultál el utadon,
A szigoru igazságot,
Végre nem csak hazugságot!"
Ekkor öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen:
„Most a valót megbeszélem,
Bár egy kissé füllentettem,
Utra keltem leány nézni,
A szép szüzet nőül kérni,
Ott a sötét Pohjolából,
A kietlen Száriolából,
Ember faló tájékokról,
Hősök' vizbe fulasztókból."

Annikki jó nevű lyánka
Éj és Hajnal magzatkája
Megtudván az igazságot,
Burkolatlan valóságot,
Abba hagyá a szapulást,
Öblitetlen a sok ruhát
Széles hidnak a tetején,
A bürünek ott a végén,
Felmarkolá mind a ruhát,
És futásra veszi dolgát,
Legott elindul utjára,
Szalad lélekszakadtába,'
Mig a kovács lakba nem ér,
A vinnyébe mig be nem tér
Otthon vala Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Egy vas padot készít vala,
Reá ezüst éket raka;
Fején korom egy könyöknyi,
Vállain a szénpor ölnyi.
A küszöbre lép Annikki,
Szavát hozzá igy intézi:
„Én jó bátyám, Ilmarinen,
Te nagy mester műveidben,
Készits nekem egy vetélőt,
Ujjaimra ékes gyűrüt,
Két vagy három fülönfüggőt,
Öt avagy hat láncz-övkötőt,
Ugy én neked uj hirt mondok,
Hamisítlan tiszta valót."
Monda kovács Ilmarinen:
„Ha hogy jó hirt mondasz nékem,
Érczvetélőt szerzek neked,
Szép gyűrűket ékeseket,
A melledre szép keresztet,
Kijavítom a fejéked;
De ha rosz hirt mondasz nekem,
Előbbit is összeverem,
A fejedről tüzbe dobom,
A kohóba beleszórom."
Jó nevű lyány szép Annikki,
Szavait most igy intézi:
„Oh, oh kovács Ilmarinen!
Ama szűzre tán emlékszel,
A kit előbb eljegyeztél,
Majdan nődül kiszemeltél."
„Egyre mindig csak itt koltogsz
Mind szüntelen itt kolompolsz,
Nyáron által lovat vasalsz,
Télen készitsz hozzá vasat,
Éjjel szánod csinálgatod,
Szélét nappal gyártogatod,
Vele nősző utra kelned,
A sötét Éj-lakra menned;
Im most jönnek csalfább népek,
Megelőznek mert fürgébbek,
Ten sajátod kik elveszik,
Kedvesedet elkérlelik,
A két évig nézegetted'
Három éven át hőslötted;
Väinämöinen el is ment már,
A kék tenger sik derekán,
Arany orrú szép naszádján,
Rézkormányú ön jószágán,
A sötétlő Pohjolába,
A kietlen Száriolába."
Kovácsot a bú megvágja,
A szerelem igen bántja,
Kezéből a fogó kihull,
Kalapácsa ott kifordul,
Monda kovács Ilmarinen:
„Annikki, én jó testvérem,
Kovácslok vetélőt neked,
Szép gyűrüket ékeseket,
Két vagy három fülbevalót,
Öt avagy hát övi lánczot,
Te meg készits mézes fördőt,
Édes mézes jó gőzfördőt
Finom apró szikáncsokkal,
Kicsi vékony forgácsokkal,
Szerezz kevés kis hamut is,
S vele nékem lúgot készits,

Hogy a fejem megmoshassam,
A testem megtisztithassam
Még az őszi szénporoktól,
Télen-át rá gyült piszoktól.“
Jó hirnevű lyány, Annikki,
Fördőt titkon csinált neki
Szélszaggatta fagalyakkal,
Ukkó szele sujtottakkal,
A folyóból követ horda,
S gőzképződés végett arra
Lágy vizet mert a forrásból,
Csörgedező patakcsából,
Vesszőt is hoz a csalitból,
Szerelem-szált a bokorból,
A méz-vesszőt megernyeszté
Édesített kövek hegyén,
Aludttejből lugot vegyit,
Velős konczból szappant készít,
Szappant készít tapadósat,
Tapadósat, sikamlósat
A vőlegény mosdójául,
A testének tisztitóul.
Maga kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben
Lyány szükségét teljesiti,
A fej-ékét jóvá teszi,
Fördőjének elkészülte,
Annak gőzzel telte közbe',
Oszt' a lyánynak kézhez adja,
Mire a lyány megszólala :
„Fördőd már elkészíttetem,
A gőzbánya immár készen ;
A kegy-szálak is hozzája,
Gyöngéd vessző meglágyítva ;
Förödjél most az elégig,
Én jó bátyám kedved szerint,
Mosd a fejed gyolcs-fejére,
Szemeidet báj-fényüre.“
Most hát kovács Ilmarinen
Fördőházba bele megyen,
Fördik, mosdik az elégig,
Teste megfejéredéig,
Vált a szeme ragyogóra,
Mint a virág a homloka,
Mint tyuktojás lett a nyaka,
Tiszta fejér minden taga,
Hogy a fördőt odahagyta,
Nem is ismerhetni már rá,
Olyan szép az ábrázata,
Olyan piros az orczája,
Szól hugához s monda neki :
„Kedves hugom, jó Annikki,
Hozz nekem most szép gyolcs inget,
Ruhám' a legkülönbiket,
Melylyel magam kikészítsem,
Vőlegénynyé készültömben.“
Jó hir nevű lyány, Annikki
Hoz tiszta gyolcs inget neki,
Mocsoktalan termetére,
Megvidámult tetemére,
Lábravalót a legjavát,
Még az édes anyja varrtát
Koromtalan csipőjére,
Mocskot nem is ismerőre.
Hoza neki lágy harisnyát,
Anyjának lánykori varrtát,
A lábára felhuznia,
Ikráit beborítnia ;
Oszt' takaros szép csizmákat,
Szászhoni szép topánkákat
Fölibe a harisnyáknak,
Lyány művére és anyjának ;
Vőn magára kék felöltőt,
Alsó felén mája szinüt,
Felibe a szép gyolcs ingnek,
A legtisztább fejér lennek,
Ehhez subát, abaposztót,
Körül négy sor posztó-csikút
Felibe kék ruhájának,
Ujdonat uj gunyájának ;
Ezer gombos uj bundáját,
A száznál is több czirádást,

A darócz szür legfelibe,
Posztó czifrája hegyibe;
A derekát körzi övvel,
Rá aranyos tüszőt tőn fel
Anyjának lyánykori szőttét,
Fürtös fejü kori művét;
Ezután a tarka keztyűt,
Arany végű ujjfedezőt,
A lapphoni fiak művét,
Ön szép keze ékítményét;
Szép felálló kucsmát végre,
Tesz fel arany fürteire,
Még atyjának vásároltát,
Még mikor nő után járkált.
Most hát kovács ős Ilmarin
Öltözködvén, felkészülvén,
Magát szépen rendbe hozva,
Szolgájához ekkép szóla:
„A paripát immár fogd be
Tarka szánom elejébe,
Sietősen utra kelnem,
Éjszakhonba elerednem.“
A szolgája igy válaszol:
„Mi nekünk hat lovunk vagyon,
Zabon hizott szép paripánk,
Ezekből be méket fognánk?“
Monda kovács Ilmarinen:
„Vedd a legeslegjobb ménem,
Fogd a pejkót be rendibe,
A barnát a szán elibe,
Hat kakukkot tégy fel ékül,
Hét kék madárt diszitésül
Az igafán csacsogniok,
Gyeplőszáron rikoltniok
Lányok szemfényvesztésére,
Deli szüzek örömére;
Takarónak a medvebőrt,
Teregesd el az ülésre,
Más takarót, a fókabőrt,
Tarka szánra teritőül.“
Most hát örök rabszolgája,
Drága pénzen vett jobbágya
A csikót a hámba fogja,
A szán elébe ragasztja,
Hat kakukkot tesz fel ékül,
Hét kék madárt díszítésül,
Az igafán csacsogniok,
Gyeplőszáron rikoltniok;
Felteríté a medvebőrt,
A gazdája üléséül,
Más takarót, a fóka bőrt,
Tarka szánra teritőül.
Maga kovács Ilmarinen
Örök mester műveiben
Ukkohoz igy esedezik,
Esedezik, reménykedik:
„Adj Ukkó friss havat nekem,
Szórj felülről pelyht felesen,
Mely szánomat gyorsan hajtsa,
A szántalpát sikamtassa!“
Ukkó jó friss havat adott,
Finom pelyhü hót hullatott,
Mely a hangafüt ellepé,
Bogyók tövét elfedezé.
Ekkor kovács Ilmarinen
Vas szánjába telepedve,
Szóla előbb ily szavával,
Következő mondókával:
„Szállj szerencse a gyeplőmre,
Isten szánom elejére!
Jó sors gyeplőm el nem tépi,
Isten szánom' szét nem töri.“
Egy kezével gyeplőt tartva,
Mással ostort suhogtatva,
A lovának ostort ada,
Ön maga e szókat mondja:
„Csillagfejü most hát vágtass,
Hó serényed most lobogtasd.“
Vágtatva hajt, lova üget,
Tengerparti fövény felett,
A szimai szoros mellett,
Égres halmok háta felett,

Csengve bongva a partszélen,
Suhog a szán a fövényen,
Fövény szökik a szemébe,
Hullám locscsan a keblére.
Hajta egy nap, a másikon,
Ide s tova harmadikon,
Mikor harmad napon végre
Väinämöinent utólérte,
S szóla hozzá ily szavával,
Következő mondókával :
„Vajh te öreg Väinämöinen,
Tegyünk szépen egyességet
Ha már együtt vetélkedve
Járunk egyben lyány kérőbe,
A szűzet nem kényszeritjük,
Kedve ellen el nem viszszük!“
Monda öreg Väinő erre :
„Lépek veled egyességre,
Hogy a lyányt nem kényszeritjük,
Kedve ellen el nem viszszük :
Azé legyen a leányka,
A kihez húz szive vágya,
Érte hosszan nem haragván,
Gyülölséget nem forralván.“
S erre tova hajtnak aztán,
Mindkettő a maga utján,
Hajó halad, part elmarad,
Fut a ló, reng a földalap.
Erre egy kis idő várva,
Mindössze is nem sokára,
Hallik kutya ugatása,
Egy házi eb vakogása
A vagyonos Pohjolában,
A kietlen Szárioláben ;
Előbb csak ugy halkkal vakog,
Közben közben morog, vartyog,
Farát földre letámasztva,
Farkával a földet csapva.
Mond Pohjola ház-gazdája :
„Kelj leányom, nézz utána,
Mire ugat a komondor,
Konya kormos mit zimatol?“
Okoskodva felel a lyány :
„Nem érek rá arany atyám,
A nagy ólban van most dolgom,
A nagy nyájat kell gondoznom,
A nagy kövön őrölgetnem,
Szitán lisztet eregetnem ;
Nehéz a kő, a liszt könnyű,
A szitáló kis erejű.“
Halkan ugat a szörnyeteg,
Itt-ott morog a mérges eb,
Szóla Pohja ház-gazdája :
„Kelj te asszony nézz utána,
Az a kuvasz mit ugatott,
Bonczos mire vartyoghatott?“
A gazdasszony ekkép felelt :
„Ha akarnék, sem mehetek,
Nagy családunk kell etetnem,
Az ebédet készítenem,
Nagy dagadó kenyért sütnöm,
Hozzá kovászt tennem, szürnöm,
Nagy a kenyér, a liszt könnyű,
A sütője kis erejü.“
Pohjolának ura erre :
„Asszonyoknak van mentségök,
Lyánynak mindig teendője,
Bár ha mindig lóczán ülve,
Henyén ágyban heverészve,
Eredj fiam néznél szélylyel.“
A fia ezt válaszolá :
„Én sem érek arra most rá,
Tompa fejszét köszörülök,
Fel kell vágnom egy nagy dücsköt,
Nagy rakás fát felaprítnom,
Szikáncsokra széthasítnom,
Nagy a rakás, szikáncs apró,
Kis erejü a favágó.“
Csak ugat a vár kutyája,
Meg nem áll a vonitása,
Folyvást csahol a szörnyeteg,
Háztájörző hüséges eb,

Mező végin lefarolva,
A farka felkunkorodva.
Mond Pohjola ház-gazdája :
„Kormos csak nem szól hijába,
Ok nélkül az soh' sem ugat,
Fenyű-fára nem vonyithat.“
Mene tehát önnön maga,
Az udvart feljárogatja,
Egész a legvégső rétig,
Legutolsó kertelésig.
Megnézi a kutya száját,
Figyeli az orr irányát,
Vihardombnak a tetején,
Égreshalom hátgerinczén,
S meglátja a tiszta valót,
Hogy a kormos mit ugatott,
Földnek dísze mért vakogott,
Bonczos farku mért vonyított.
Piros hajó evezgetett,
Lempi öble háta megett,
Szintugy tarka korbáju szán,
A szimai sziget martján.
Maga Éj-lak házgazdája,
Fut egyenest be a házba,
Fedél alá hirt megvinni,
S ott szavait igy intézi :
„A vendégek jönnek is már,
A kék tenger sima hátán,
Egyik tarka szánon hajtva,
Szimai fok felül tartva,
Másik hajón ereszkedve,
Lempi öblén innen erre.“
Mond Pohjola nagy-asszonya :
„Hogyan vessük már ki most a,
Vendégeknek ki s kivoltát?
Megvan, jöszte lyánykám tehát,
Tégy a tüzre berkenyefát,
Jeles fát add a tüznek át,
Ha belőle vér bugyog ki,
Akkor csata fog támadni,
Ha belőle viz szivárog,
Békességben élhetünk ugy.“
Pohjának kis leánykája,
Szófogadó magzatkája,
A berkenyét tüzbe dobá,
Jeles fát a lángnak adá ;
Belőle vér nem bugyogott,
Sem vér sem viz nem fakadott,
Méz kezd vala szivárogni,
Édes szinméz áradozni.
Szól Szuovako a kuczkóból,
Öreg asszony paplan alól,
„Ama fából ha méz bugyog,
Édes szinméz ha szivárog,
Az érkezők, a vendégek,
Nagy nembeli hőslő népek.“
Most Pohjola nagyasszonya,
Pohja neje, eladója,
Mennek tüstént az udvarra,
Kiszaladnak a szabadba,
Szemök a viz felé vetik,
Fejök a nap alá szegzik ;
Látják ottan a szállongót,
Vizen uszó ujdon hajót,
A száz deszkást közeledni
Lempi öble eme felén ;
A hajó felöltöztetve,
Piros annak egyik fele,
Derék ember áll a farán,
Kezében van a réz kormány,
S látnak gyorsan futó lovat,
Sikámló szép piros szánat,
Tarka korbás szánt szaladni,
A szimai fok partjain ;
Látnak arany hat kakukkot,
Az igafán kakukkolót ;
Azonképen hét kék szajkót,
Gyeplőszáron hangicsálót ;
Szánülésben büszke embert,
Egy hőst, tartvát a gyeplőket.
Mond Pohjola nagyasszonya
Kérdezkedve ekkép szóla :

„Melyikhez van kedved menni,
Hogy ha jönnek majd megkérni,
Téged örök feleségül,
Ölben hordó kis gerléül.
„Ki a hajón ott érkezik,
Piros farún ereszkedik,
Lempinek az öblén innen,
Az az öreg Väinämöinen :
Hajóján hoz eleséget,
A fenekén bőven kincset.“
„A ki ott jön kocsiszánnal,
Erre vágtat a tarkával,
A mézes fok földi tájin,
Az a kovács ős Ilmarin ;
Szánjában nincs semmi érték,
Legfeljebb is csak büvigék.“
„Mikor jönnek oszt' a házba,
Hozz majd nekik sört kupába',
Kancsóban a kétfülübe ;
Kupád annak add kezébe,
A kihez van menni kedved,
Add Väinölä öregének,
Ki hajóján hoz javakat,
Alján drága jószágokat.“
Pohja bájos eladója
Részéről igy válaszola :
„Méhdben viselt lelkem anyám,
Felnevelő kedves dajkám !
Nem járok én jószág után,
Nem kapok a más vagyonán ;
Csinos jó kép, mit kivánok,
Jó termet, mit én ohajtok,
Ezelőtt is épenséggel
Vagyonon lyányt soh' sem vettek,
A nélkül is megy szivesen,
Ilmarinen kit elveszen,
Ki a szampót kovácsolta,
Tarka ormát megalkotta.“
Mond Pohjola nagy-asszonya :
„Oh te gyermek, te juhocska.
A kovácshoz mégy te férjhez,
Gyámúl verejtékes férjhez,
A ruháit szapulgatnod,
Kovács fejét mosogatnod.“
A lyány erre igy válaszol,
Feleletül ekképen szól :
„Vén Väinőhöz én nem megyek,
Oltalmára agg embernek,
A vén ember csak bajra van,
Csak unalom lakik abban.“
Ekkor öreg Väinämöinen
Elközelge már egészen,
A hajóját megszállatá,
Barna kompját rá bocsátá
A vas mivü hengerekre,
Rézből való gördítőkre,
Maga házba benyomula,
Fedél alá bevonula.
A küszöbön megszólala,
Eresz alól a pitvarba,
Kérdezkedik ily szavával,
Következő mondókával :
„Nem volna-e, iyányka, kedved,
Nekem örök nőmmé lenned,
Holtig való feleséggé,
Ölben hordó kis gerlémmé ?“
Pohja bájos eladója,
Tőle pedig tudakolja :
„Megácslád-e már a hajót,
A kikötött nagy naszádot,
A guzsalyom izzeiből,
Orsóm nyele részeiből ?“
Monda öreg Väinämöinen
Lyánynak felel ilyenképen :
„Készítettem derék hajót,
Alkalmatos jó csolnakot,
A viharral mely megküzdhet,
Nagy szél ellen jól evezhet
Hullámokon nyargaltában,
A viz hátán futostában!
Mint a hólyag ugy dagadoz,
Mint a virág úgy hajladoz

A Pohjai vizek hátán,
A végtelen vizek sikján."
Erre Pohja eladója,
Ilyenképen válaszola :
„Nem vágyom én tengerészre,
Vizek' lakó vőlegényre,
Esze mindig szeleken jár,
Agyát vihar s szél rongálják,
Nincs is kedvem, nem is megyek,
Nem is leszek soha neked
Örök nőddé, feleséggé,
Kezes tub'a-gerliczéddé,
Helyed melengetőjévé,
Főd alja megvetőjévé."

Tizenkilenczedik rúnó.

Ilmarinen Pohjola házába jön, megkéri a leányt s veszélyes próbamüvek szabatnak elébe. 1—32. Pohja lyánya tanácslatával a müveket szerencsésen végrehajtja, s legelőbb is fölszántja a sárkányföldet, másodszor elfogja a Halál medvéjét, és Alvilág farkasát; harmadszor egy szörnyü nagy csukát fog ki a Halálfolyójából. 33—344. Pohjola asszonya eljegyzi, s átadja a lyányát Ilmarinak. 345—498. Väinämöinen rosz kedvvel tér meg Pohjolából, s óv mindenkit a más fiatalabbakkal versenyt hösleni meneteltöl. 499—518.

Most már kovács Ilmarinen
Örök mester műveiben,
Szint' a házba beigyekszik,
Fedél alá telepedik.
Megkinálják mézitallal,
Méhsörrel egy nagy kancsóval,
Kézbe nyujtják Ilmarinak,
Ki is erre ily választ ad :
„Soha ugyan mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág,
Ez italból én nem iszom,
Mig kedvesem meg nem látom.
Készen-e már menyasszonyom,
Engem soká várattatóm ?“
Pohjolának nagy-asszonya,
Válaszolván ekkép szóla :
„Sok baja egy menyasszonynak,
A magára váratónak,
Félczipőjét sem huzta fel,
Jár a másik nehezebben ;
Mi őt még nem is készitjük,
Előbb oda sem engedjük,
Mig a kigyólakta földet
Szántógatva fel nem törted,
Az ekéhez ám nem nyulvád,
Ekevasát nem mozdítvád ;
Hízi előbb felszántotta,
Lempó azt megugarlotta,
Rézből készült érczekével,
Eke vassal tűzélüvel ;
Önnön fiam szegényfeje,
Félbehagyta nem birt vele“
Kovács Ilmár mostanába,
Megy a leány szobájába,
Hol is hozzá ekkép szóla :
„Éjnek szüze, hajnal lyánya !
Emlékedben az idő tán,
Az uj szampót hogy alkotám,
Tarka ormát reá tettem,
S te eskedet ott le is tőd,
Nyilván való nagy istennek,
Mindenható szine előtt,

Hozzám jönnöd reményltetted,
Jámbor finak nőmmé lenned,
Örök társul, feleségül,
Ölben hordó kis gerlémül;
Most nem akar adni anyád,
Nem ad nekem lyánymagzatát,
Kigyólakta földjét miglen
Ugarolva fel nem törtem.“
De arája segitette,
Tanácsával serkegette:
„Oh, oh kovács Ilmarinen
Örök mester müveidben!
Készits jeles arany ekét,
Tégy rá diszül üst ékítményt.
S igy a kigyólakta földet,
Felszánthatod, igy feltőrhetd.“
Most hát kovács Ilmarinen
Kohójába aranyt tészen,
Ezüstöt a forrasztóba,
S ekéjét megkovácsolja,
Csinála vas botosokat,
Aczélból szár-takarókat,
Azokat most fel is vevé,
Száraira rá illeszté,
Vasinget is ölt magára,
Aczél övet derekára,
Vas keztyüket a markára,
Kő borítást a karára;
Vevé tüzes jó csikóját,
Befogá ön jeles lovát,
S megy a mezőt megszántani,
Szántóföldet ugarlani.
Lát tekergő rút fejeket,
Iszonytató rém szemeket,
Mire tüstént megszólala:
„Isten adta csúf kigyója,
A szádat fel ki nyitotta,
Ki mondta, ki parancsolta,
A fejedet fenn hordanod,
A nyakadat felnyujtanod?
Távozz' innen, eltakarodj',
A pallagra te nyomorult,
Tisztulj innen a sürűbe,
Széledj szénatermő rétre;
Ha ott a föd felemeled,
Ukkó összetöri fejed,
Aczél nyila tőr-hegyével,
Ő vaskemény menykövével.“
Kigyók földjét félszántotta,
A mezőt megúgarolta,
Kigyót vete fel ekéje,
Csuszót barázdálás közbe.
Monda onnan jötte után:
„Kigyók földét már felszántám,
Feltörém a csuszólaktát,
Forgatám a féregtanyát;
Megkapom-e már jegyesem,
Kiadják-e egyetlenem?“
Mond Pohjola nagy-asszonya,
Feleletkép ekkép' szóla,
„A leányt meg még nem kapod,
Csak ugy adom ha elhozod,
Halál medve fenevadát,
Mánának a nagy farkasát
Halállaka berkeiről,
Az Alvilág téreiről.
Próbálták azt százan immár,
Vissza nem tért csak egy is ám.“
Kovács Ilmár mostanába',
Megy lyánkája szobájába,
S ott a lányhoz ekkép' szóla:
„Bezzeg vár rám gonosz munka,
Mánának kell a farkasát
Elfognom ő medve-vadát
Halál-laka berkeiről,
Alvilágnak téreiről!“
De a leány megsegité,
Tanácsával serkegeté:
„Oh, oh kovács Ilmarinen,
Örök mester müveidben!
Csinálj kemény aczélzablát,
Kovácsolj vas kötőfékszárt,

Műveld mind ezt vizi sziklán,
Három folyó tajtékzatán;
S igy a farkast megzablázod,
Mána medvéjét elfogod.“
Most hát kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Kemény aczélzablát szerkeszt,
Csinál vasból kötőfékszert,
Tevé mindezt vizi sziklán,
Három folyó tajtékzatán;
Mene aztán hogy megejtse,
Ámde előbb ekkép' esde:
„Terhenetär, ködök szüze,
Szitálj bőven gőzt, ködöt le,
Szerezz nekem ködös homályt,
Ama vadak-lakta tanyán,
Hogy ne hallják érkezésem,
Ne fussanak el előttem.“
A farkast megzabolázá,
Medvét lánczczal megbéklyózá
Halál vadon-erdejében,
Kék berge legbelsejében.
Monda onnan jötte után:
„Add ki lyányod, im a Halál
Medvéjét is már elfogám,
Farkasát megzabolázám.“
Mond Pohjola nagy-asszonya,
Válaszképen ekkép szóla:
„Szép kacsám még most sem adom,
Kék madárkám csak ugy adom,
Ha megejted a nagy csukát,
A viznek gyors, kövér halát,
Halál-laka folyójáról,
Alvilág altanyájáról,
Gyalom nélkül, háló nélkül,
Kézi hálód ázta nélkül.
Megfogni száz akarta már,
Vissza nem tért csak egy is ám.“
Búsulni kezd most a kovács,
Előfogá az aggódás,
Tér a lyányka hajlokába,
Ily szók jönnek az ajkára:
„Nehéz munkát csak most adtak,
Mind annyinál sulyosabbat:
A nagy csukát megejtenem,
Kövér halat megszereznem
Halál-laka folyójáról,
Alvilág ős forgójából,
Gyalom nélkül, háló nélkül,
Minden fogóeszköz nélkül.“
De jegyese megsegíté,
Tanácsával serkegeté:
„Ilmár kovács, te oly remek,
Ne légy mindjárt oly csüggeteg!
Alkoss tüzből nagyszerű sast,
Nagy lidérczet fejér hamvast,
S igy a csukát megfoghatod,
Kövér halat elhozhatod
Halál sötét folyójáról,
Az Alvilág legaljáról.“
Most hát kovács Ilmarinen,
Örök mester műveiben,
Kovácsola nagy tüzes sast,
Nagy lidérczet fejér hamvast,
A karmait vasból szerzé,
Aczélból a körmét neki,
Szárnyul egész hajó szélét,
S maga reá telepedék,
Magát hátán elhelyezvén,
A szárnya kiálló hegyén.
Sasát aztán tanítgatva,
Lidérczének intést ada:
„Madaracskám, derék sasom!
Röpülj oda hova mondom,
Halál barna folyójához,
Alvilág legalsajához,
S csapj le ott a nagy csukára,
A viz fürge nagy halára.“
Erre a sas derék madár,
Megeredvén sebesen száll,
Röpül csukát el-kifogni,
Szörnyű fogast haza hozni,

Halálnak a folyójából,
Alvilág legalsajáról;
Egy szárnya a vizet szeli,
Másikkal az eget veri,
Karma tenger kapálója,
Orra szirtek vagdosója.
Erre kovács Ilmarinen
Indul a viz kémlésére,
Halál-laka folyójára,
S mellette a sas őrt álla.
Fölkelt vizből egy szörnyeteg,
S megragadá Ilmarinent;
De a sas a rém nyakára
Lecsapott és kitekerte,
Viz fenékre alá dobta,
Az iszapba bele nyomta.
Feltünt Halál nagy csukája,
Vizi ebként mozdulvája,
Nem volt kicsiny az a csuka,
De felettébb nagy sem volt a;
A nyelve két fejsze-nyélnyi,
Fogai gereblye-nyélnyi,
Szája három vizzuhatag,
Lapoczkája mint két csolnak,
El akará Ilmárt kapni,
Kovácsot elnyelni, falni.
Ámde a sas ottan terem,
Szárny' csattogva a légbe' fenn,
Kicsinyke a sas sem vala,
De szerfelett nagy sem vala:
Száz öles a szája neki,
Szájrése hat viz-esésnyi,
Mint hat ländzsanyél a nyelve,
Mint öt kasza annak körme.
Hogy a csukát észreveszi,
Hal mozgását felismeri,
Tüstént lecsap a nagy halra,
Szörnyetegre rátámada.
Most a szörnyű, pénzes csuka,
Viznek gyorsan mozgó hala,
Sas körmeit aláhuzza,
A mélységes hullámokba;
De a sas felkerekedik,
Levegőbe felszáll megint,
Magával fel iszap' hozva,
Mélységből a hullámokra
Forgolódik, sürgölődik,
Más csapáshoz készülődik;
Egyik körmét belevágja
A szörnyeteg hal vállába,
Viz ebeknek áll-csontjába,
Másik karmát bebocsátja
Aczélhegyi sziklakőbe,
Merő vasból való szirtbe;
Karma kőrül visszapattan,
Kőszikláról visszacsattan,
A csuka most elmenekül,
Legott a viz alá merül,
A tüzes sas karma közül,
Lidércz madár marka közül,
Köröm jellel az oldalán,
Vágásokkal rakva vállán.
Mostan a vasmarku madár,
Ismételve küzdeni száll;
Szárnyai mint láng lobognak,
A szemei szikrát szórnak,
A nagy csukát felmarkolá,
Vizi ebet megragadá,
Pénzes halat fel is hozá,
Szörnyeteget felhurczolá
Mélységéből a vizeknek,
Sik hátára a tengernek.
Igy hát a vasmarku madár,
Harmad izben is lecsapván,
Elfogá a Halál halát,
Fürge, pénzes kövér csukát
Halál laka folyójáról,
Az Alvilág legaljáról;
Viz viznek nem látszik vala,
A nagy csuka pénzeitől;
Lég légnek nem tetszik vala,
A sas tolla pelyheitől.

Most a sas vaskarmú madár,
Pénzes csukát felmarkolván,
Vivé egy tölgyfa ágára,
Magas fenyőfa csucsára ;
Abból magát jól is tartá,
A hol hasát felhasítá,
Mellét összemarczangolá,
Egész fejét leszakitá.
Monda kovács Ilmarinen :
„Oh sas gonosz vagy te igen,
Ugyan bizony mi madár vagy,
Repeső te micsoda faj,
Hogy magad már is jól tartád,
Csuka hasát felhasgatád,
Mellét összemarczangolád,
Egész fejét leszakitád.“
A sas, a vaskarmú madár,
Szárnyát csattogtatja immár,
Emelkedik fel a légbe,
Hosszú felhők tetejébe;
A felhő reng, az ég remeg,
Lég fedele bele görbed,
Ketté törik Ukko nyila,
Holdnak a két szarva csúcsa.
Mostan tehát kovács Ilmár
A hal fejét viszi is már,
Anyósának ajándékba,
Hozzá ilyen szókat ada :
„Maradjon ez szék mindenha,
Éj-lak hires hajlokába'!“
Szóla aztán ily szavával
Következő mondókával :
„Kigyóföldet már feltörtem,
Felszántottam, megmüveltem ;
Már a farkast is elfogtam,
A medvét is meglánczoltam ;
Megejtém a szörnyü csukát,
Viz viczkandó kövér halát,
Halál-honnak folyójáról,
Alvilág legalsójáról ;
Megkapom-e már jegyesem,
Kiadják-e egyetlenem?“
Mond Pohjola nagy asszonya :
„Nem helyesen teszed vala,
Hogy a fejét leszakítád,
Csuka hasát felhasítád,
Mellét összemarczangolád,
Magad vele hogy jól tartád.“
Mire kovács Ilmarinen
Válaszola ilyenképen :
„Nem kaphatni hibátlanul
Vadat bármily jó tájékról,
Én pedig ezt Halállakról,
Keritém az Alvilágról ;
Készen-e hát menyasszonyom,
Oly sokáig várattatóm?“
Mond Pohjola nagy asszonya
Válasz gyanánt ekkép szóla :
„Immár készen menyasszonyod,
Szép magára rég váratód !
Kedves kacsám átengedem,
Szép réczémet kikészítem,
Immár kovács Ilmár neked,
Örökké ő vele élned,
Mint állandó feleséggel,
Ölben hordó kis gerléddel.“
A padkán kis fiù vala
A pallóról ekkép dalla :
„Eljött immár e tanyákra,
Fürge madár eme házba,
Beszállt a sas kelet felöl,
Karvaly égen át keresztül ;
Egy szárnya az eget veri,
A másik a habot sepri,
Farka a tengert kotorja,
Feje az eget surolja,
Nézkelődik, sürgölődik,
Forgolódik, készülődik,
Férfi várra reá szállva,
Bekopogtat az orrával ;
Férfi várnak vas fedele,
Abba madár nem mehet be.

„Nézkelődik, sürgölődik,
Forgolódik, készülődik,
Asszony várra reá szállva,
Bekopogtat az orrával;
Asszony várnak vas fedele,
Abba madár nem mehet be.“
„Nézkelődik, sürgölődik,
Forgolódik, készülődik,
Leány várra reá szállva,
Bekopogtat az orrával;
Leány váron gyolcs fedelzet,
Madár abba bele mehet.“
„Szálla a vár kéményére,
Aztán a ház tetejére,
Ablaktáblán kopogtata,
Felűlt aztán az ablakra,
Majd falra a fényes tollas
Majd ereszre a száz tollas.“
„Megnézi a fürtösöket
Dús üstökü szép szűzeket,
Lyánysereg legkülönbikét,
Hajadonok legszebbikét,
Gyöngyadták legékesbikét,
Virágfők leghiresbikét.“
„Erre a sas felmarkolá,
Karvaly madár ott felkapá,
A lyánysereg legszebbikét,
Kacsanyáj legékesbikét,
Legszendébbet, gyöngédebbet,
Legfürgébbet, fejérebbet,
Lég madara arra csapa,
Azt kapá el hosszú karma,
Ki fejét nagyfenn hordozá,
Teste párját nem találá,
Melynek tolla legékesebb,
Melynek pelyhe legselymesebb.“
Erre Pohja nagy-asszonya
Megszólalván tudakolja:
„Mond csak, hékám, honnan tudád,
Arany almám kitől hallád,
A lyányt itten növekvőnek,
Haját lenként lengedőnek,
Lyány üstje-e, mely ragyogott,
Vagy aranya hire hatott,
Napunk sütött vóna oda,
Mi holdunknak a világa?“
Földről igy szól most a gyerek,
A cseprente ekkép' felelt:
„Onnan tudá az ünnepelt,
Sors vakandja ide ugy lelt,
E hires lyány hajlokára,
E gyönyörü szűz lakára;
Atyjának is jó hire volt,
Vizre tett nagy hajójáról,
Az anyjáé ennél különb,
Puha kenyér sütéséről,
Buza kenyér dagasztásról,
Vendégi jól tartásáról.“
„Onnan tudá ő vendéged,
Mint idegen ezeket meg,
E fiatal lyányt itt nőttnek,
Szüzet szépen fejlődöttnek;
Az udvarra ugy be tértem,
Pajta alatt mendegéltem,
Korán reggel igen jókor,
A hajnal kihasadatkor,
Ég felé szállt fel a korom,
Emelkedett nagy füstgomoly
A hires lyány hajlokából,
Szépen fejlő szűz lakából;
Maga a lyány őröl vala,
Malomkő-fát forgat vala,
Mint kakuk szólt az őrlőfa,
Mint a kacsák a kő lyuka,
Mint pintyökék szólt a szita,
Gyöngyként pengett a kő maga.“
„Kelék aztán másodjára
A szántóföld határára:
Galajréten lyánygyermeked
Festő-füvet szedegetett,
Fazékban főtt piros festék,
Üstben sárga szin' azonkép'

„Harmad izben is elmenék,
Ablak alatt figyelgeték,
Hallám a lyányt vásznat szöni,
A bordáját dübörögni;
Vetélője ugy szökdösött,
Mint menyét a kövek között
A bordafog ugy ropogott,
Mint fákon a harkály kopog,
A zugolyfa ugy csörtetett,
Mint ág-bogas fán az evet.“
Erre Pohja nagy asszonya
Szóra fakad s ekkép szóla:
„Ugy-e no lám, kedves lyánykám!
Neked egyre mindig mondám:
Ne dalolgass a fenyvesben,
Ne énekelj a völgyekben,
Ne mutogasd nyulánk nyakad,
Te hófejér két szép karod
Ifju kebled varázsait,
Karcsu csipőd bübájait?“
„Egész öszön azt vitattam,
E nyáron is azt hajtottam,
Azt sürgetém kikeletkor
Másodvetés idejekor:
Készitsünk kis rejtek kunyhót,
Reá titkos kis ablakot,
A hol lyányka vásznad szőhesd,
A vetélőt sebten szöktesd,
Meg ne hallják szuomi kérők,
Szuomi kérők, hires hőslők.“
Szólt a földről a gyermekcse,
Csak két hetes kis cseprenke:
„Könnyű lovat eltitkolni,
Ékes farkút eldugdosni,
Bajos a lyányt elrejteni,
Hosszú haját elfedezni;
Bár kővárat szerkesztenél
A sik tenger legközepén,
Lyánykád' ottan rejtegetned,
Tubácskádat nevelgetned,
Rejtve ott sem lesz gyermeked,
A szűzt fel nem nevelheted,
Ne jussanak hogy be kérők,
Jeles kérők, hires hőslők,
Álló kucsmás főférfiak,
Vasra patkolt derék lovak.“
Maga öreg Väinämöinen,
Fejlesütve, rosz kedvüen,
Hazafelé indultában,
Ekkép dohog egymagában:
„Szegény elnyütt férfiú én,
Hogy nem értem fel idején
Nősznöm ifju napjaimban,
Nőt keresnem ifiantani,
Minden bántja az olyant már,
A ki ifjan házasodván,
Gyermekekkel áldatását,
Bánja kora gazdaságát.“
„Tiltá tehát Väinämöinen
Roszallá Uvantolainen
Ifjuval vén pályázását,
Szépek' nőül óhajtását,
Tiltá daczból vizen járni,
Vetélkedve vizre szállni,
Fogadásból hősleni lyányt,
Ifiabbal önmagánál.“

Huszadik rúnó.

Pohjolában leölnek egy szörnyü nagy ökröt a lakodalomra. 1—118. Sert főznek, és ételeket készitenek. 119—516. Hírmondók küldetnek a lakodalmas nép hivogatására. Lemminkäinen egyedül hagyatik hivatlan.

Immár minő dalba kezdjünk
Minő nótát penegtessünk?
Arról fogunk énekelni,
Azt a nótát zengedezni:
Pohjolának vígaságit,
Istenesek lakomáit.
Rég készíték már a lakzit,
A sok hozzávaló holmit
Pohjolának hajlokiban,
Száriola lakaiban.
Oda ugyan mit is vittek,
Hozzá valót mit szereztek
Pohja hosszas lakzijához,
A nagy sereg áldmásához,
Násznép töltöztetésére,
Nagy sereg vendéglésére?
Karjalában volt egy ökör,
Szuomi földön hizva régtől,
Nagy nem vala de kicsiny sem,
Hanem derék tinó épen;
Farka neki lóg Hemében,
Fejét rázza a Kemiben,
Száz ölnyi a szarva hossza,
Másfél annyi vastag orra;
Hétig futja meg a menyét
Lapoczkája egyik felét,
Fecske egy nap röpülné be
Szarva közit egy végtibe',
Még pedig ám jól sietve,
Útközben mit sem pihenve;
Nyár evét egy hóig futott,
Mig a farkán végig jutott,
A végére még sem ére,
Másik hótól el nem érve.
Ilyen bikát, nagy termetest,
Szuomi tulkot, szép czimerest
Karjahonból hajtnak vala
Éj-lakának tájáira;
Szarvait száz ember fogja,
Orrát ezer tartja vala,
A nagy ökröt hajtattokban,
Pohjolába áthoztokban.
Megy az ökör s ott van immár
Száriola föld szorosánál,
Hogy a forrás szélén gyepelt,
Háta érte a felhőket;
Még nem akadt levágója,
Szörnyeteg' lealázója,
Pohja fiak soraiban,
Az egész nagy rokonságban,
Sem a diszlő ifjuságban,
Sem a meglett koruakban.

Jött egy öreg, egy külhoni,
Virokannasz, karjalai,
Ki szavait ekkép' mondja:
„Várj csak, várj csak szegény bika.
Majd ha jövök buz'gányommal,
Reád csapok jó taglómmal,
Szegénynek a föd búbjára,
Másik nyáron bizonyára,
Kemény orrod fenn nem hordod,
Ide s tova nem forgatod
Szariola sikságain,
Szorosának a partjain."
Megy az öreg elejteni,
Virókánnász leteperni,
Palvoinen őt levágni;
De az ökör fejét rázza,
Sötét szemét megforgatja:
Röpül a vén fenyőfára,
Virókánnász a bozótba,
Palvoinen fűzbokorba.
Kerestetik levágója,
Nagy ökör lealázója,
Karjalaiak szép honából,
Szuomi-ország tájékáról,
Orosz Dvina mellékéről,
Svédhon büszke téreiről,
Lappföld téres vidékiről,
Turja táltos földeiről,
Kerestetik Halál-lakból,
Föld alatti alvilágról.
Keresteték, nem leleték,
Bár keresék, föl nem fedék.
Keresének levágóját,
Nézének lealázóját
A nyiltságos tenger hátán.
Messze terült nagy sikságán,
A tengerből egy fekete,
Hős szállt fel a viz szinére,
A tengernek tiszta hátán,
Kiterjedett nagy sikságán,
Nem igen nagy az alakja,
De nemis a legapraja:
Csésze alatt elnyúlhatott,
Szita alatt felállhatott.
Az ember vasmarku vala,
Vasszinű az ábrázata,
A fejében sziklasüveg,
A lábán kőcsizma diszelg,
Arany kés van a kezébe'.
Nyele rézzel pettyegetve.
Akadt végre levágója,
Találkozék mészárlója,
Szuomi bika elejtője,
Szörnyeteg leteritője.
Hogy prédáját ez meglátta,
Reá ronta a nyakára,
Térdeire roskasztotta,
Vállon fogva földre nyomta.
Sok volt-e oszt a martalék?
Oly igen sok az nem telék:
Száz kád telt meg a husával,
Száz öles volt a kolbásza,
Hét hajónyi volt a vére,
Hét tonna a háj, zsirféle
Pohjolának vigságához,
Szárióla lakzijához.
Lakás készül Pohjolában,
Derék téres nagy lak vala:
Oldalhoszsza kilencz ölnyi,
Homlok széle van hét ölnyi,
Tetején ha kakas szólott,
Le a szava nem hallatszott;
Ha hátulról eb ugatott,
Az ajtóig nem hallatott.
Pohjolának nagy-asszonya
A padlaton mozog vala,
Ott egyet-mást dolgozgatva,
A fejében ezt forgatja:
„Hát majd a sört honnan veszszük,
Szeszes italt hogy készitsünk,
A készülő lakomához,
Megtartandó vigassághoz,

A serfőzést én nem értem,
Eredetét sem ismerem.“
Kályhán öreg ember vala,
A kályháról ez igy szóla :
„Árpából ser eredete,
Komlóból a születete,
Bár viz nélkül nem születik,
Tüz nélkül nem készíttetik.“
A komlót, a Remu fiát,
Kis korában földbe dugták,
Mint a kigyót elültették,
Ellenségként elvetették,
Kalev kutja legszélére,
Ozmai föld legvégére ;
Kikele az ifju növény,
Ifju cserje kifejlődék,
Kis fácskára kapaszkodék,
Sudarára ott felkúszék.“
„Jó sors aggja árpát vete,
Ozmo földje legvégire,
Ott az árpa szépen kikelt,
Igen szépen ki is fejlett,
Az Ozmo uj földje végén,
Kalev fia földje szélén.“
„Valami kis idő mulva
Fán a komló ekkép szóla,
Az árpa a föld végéről,
Kalev kutja mellékéről,
„„Mikor jövünk már mi össze,
Mi egymással szemtől szembe,
Maga' lenni oly unalmas,
Ketten hárman sokkal nyájasb.““
„Ozmotar a serkészítő,
Szüz a szeszesitalfőző,
Vőn hát nehány árpaszemet,
Gyönyörü hat árpa szemet,
Azután hat komlófejet,
Hozzája nyolcz kanál vizet,
Csuporban a tüzhöz raká,
Azután ott forrni hagyá,
Az árpából igy sert főze,
Mig egy nyári nap elmene,
Ködös földnyelv orra hegyén,
Kies sárrét enyhe végén,
Ujdonat uj fa hordókban,
Hatalmas nyirfa kádakban.“
„A sert csak megkotyvaszthatta,
De forrásba nem hozhatta,
Fejét töri, hányja, veti,
Szavait most ekkép ejti :
„Mi kellhet még vajjon ehhez,
Mit vegyitsek főzetemhez,
A serem megsavanyitnom,
Serszaladom megforratnom ?“
Kalevatar, a szép tündér,
Kedves ujjú jó nő személy,
Ama fürge sürögésü,
Mindig könnyü lépkedésü,
A padlaton sürög vala,
A hidlaton mozog vala,
Ott egyet-mást végezgetve,
Két üst között járva-kelve,
A padlaton lát szikáncsot,
Felveszi azt onnan legott“
„Tekintgeti, nézegeti,
„„Ebből vajon mi jönne ki,
Ama szép szüz kezei közt,
Áldott tündér ujjai közt,
Ha Kápónak kézbe adnám,
Ujjaihoz eljuttatnám ?““
„Szűz' kezébe oda adá,
Ujjaihoz eljuttatá !
Kápó a két tenyerében,
Megdörzsölé két kezével,
Önnön mindkét czombja felett,
S születék egy fejér evet.“
„Igy tanácslá a gyermekét,
Tanitgatá az evétkét :
„„En evétkém, domb aranya,
Bércz virága, föld vigalma,
Futnál oda hova mondom,
Hova mondom, parancsolom :

Menj a kegyes Metzolába,
Takarékos Tápjolába,
Mászsz fel ott egy kicsi fára,
Ügyesen a sudarára,
Nehogy a sas felmarkoljon,
Légmadara rád lecsapjon,
Fenyőfákról hozz tobzokat,
Luczfenyőrül lombcsúcsokat,
Vidd azt Kápó szűz kezébe,
Ozmotarnak sert főznie.““
„Az evetke most elsiet,
Bolyhos farku futva kereng,
Hosszu útján gyorsan halad,
Nagy téreken hamar áthat,
Erdő szélén majd hosszába',
Majd meg kissé félre járva,
Megy a kegyes Metzolába,
Takarékos Tápjolába.“
„Láta három nagy fenyűfát,
Négyet apró luczfenyűfát,
Felmász völgyben a fenyűre,
Luczfenyűre az erdőben,
A sas őt fel nem markolá,
Légmadara őt nem bántá.“
„Fenyűfáról szed tobzokat,
Lucz fenyűről lombcsúcsokat,
Tobzát rejté a karmába,
Lombcsucsokat a markába,
Szüz Kápónak kézbe adá,
Ujjaihoz eljuttatá.“
„Tevé a szűz az italba,
Ozmotar, a serhez adta;
A ser még sem akar kelni,
Az ifju ser megerjedni.“
„Ozmotar a serkészitő,
Bájos szűz, szesz-ital főző,
Fejét töri, hányja, veti:
„Ugyan mit kén' bele tenni,
Hogy serem megsavanyitsam,
Hogy forrásba elinditsam.“
„Kalevatar, a szép tündér,
Kedves ujjú áldott személy,
Ama fürge sürögésü,
Mindig könnyü lépkedésű,
A padlaton mozog vala,
A közepén forgolódva,
Ott egyetmást végezgetve,
Két üst között járva kelve,
Forgácsot lát a padlaton,
Felveszi azt onnan legott.“
„Tekintgeti, nézegeti:
„„Ebből ugyan mi jönne ki
Ama szép szüz keze között,
Áldott tündér ujjai közt?
Ha Kápónak kézhez adnám,
Ujjaihoz eljuttanám.““
„Szüz kezibe oda adá,
Ujjaihoz eljuttatá,
Kápó a két tenyerében
Megdörzsölé két kezével,
Önnön mindkét czombja felett,
S arany mellü menyét termett.“
„Igy tanácslá a menyétkét,
Inté árva gyermekcséjét:
„Szép menyétkém, madaracskám,
Arany szinü jószágocskám
Eredj oda hova mondom,
Hová mondom, parancsolom:
Medve sziklabarlangjába,
Barna maczkó udvarába.
Hol a medvék verekednek,
Durván élnek, versenygenek,
Szedd össze ott a habzatot,
Markodba a tajtékzatot,
Tedd a Kápó szűz markába,
Ozmotarnak, a vállára.“
„A menyétke legott siet,
Arany mellű rohanva megy,
Hosszú utján gyorsan halad,
Nagy tereken hamar áthat,
Folyam szélin a hosszába',
Majd egy kissé félre járva,

Medve szikla barlangjába,
Barna maczkó udvarába,
Hol a medvék verekednek,
Durván élve versengenek,
Ottan ama vas hegyeken,
Csupa aczélkő bérczeken.“
„Medve száján tajték futott,
Szája résén seprő hullott,
Kézre szedi a tajtékot,
Marokra a nyálhabzatot,
Szüz Kápónak általadá,
Ujjaihoz eljuttatá.“
„Ozmotar a sörbe tevé,
A lőrébe beleveté,
Söre forrni nem akara,
A férfiak jó itala.“
„Ozmotar, a serkészítő,
Bájos szűz, szeszitalfőző,
Töri fejét most is egyre :
„„Ugyan mit kén' tenni bele,
Hogy serem megsavanyitsam,
Azt forrásnak indíthassam ?““
„Kalevatar, a szép tündér,
Kedves ujjú szép nőszemély,
Ama fürge sürögésű,
Mindig könnyü lábbelijü,
A padlaton mozog vala,
A közepén forgolódva,
Ott egyetmást végezgetve,
Két üst között járva-kelve,
Beczőt láta a padlaton,
Felveszi azt a padlatról.“
„Szemlélgeti, nézegeti :
„„Ebből ugyan mi telnék ki,
A szép szűz két keze között,
Az áldott lyány ujjai közt,
Ha Kápónak kézhez adnám,
Ujjaihoz eljuttatnám ?““
„Kezeibe oda adá,
Ujjaihoz eljuttatá,
Kápó a két tenyerével,
Megdörzsölé két kezével,
Önnön mindkét czombja felett,
Belőle egy méh született.“
„Madarkáját igy oktatá,
Méhecskéjét tanácsolá :
„„Méhecske, te fürge madár,
Rét virági felett király !
Röpülj oda, hova mondom,
Hova mondom, parancsolom :
El a tenger szigetire
A sik tenger szirteire.
Ottan egy szűz elszunyadva,
Réz öves hölgy elalélva,
Az oldalán édes gyepek,
Keblén vannak mézfünemek
Hoznál abból szárnyacskádon,
Színmézet a lábacskádon,
A viruló fűfejekről,
Aranyvirág-kehelyekből,
Hozd Kápónak a markába,
Ozmotarnak a vállára““
„Piczinyke, méh fürge madár
Röpül immár, szaporán jár,
Hosszú utján gyorsan halad,
Nagy téreken hamar áthat,
Tenger szélin majd hosszába',
Majd egy kissé félre szállva,
A tengeri szigetekre,
A sik tenger szirteire,
Lát egy szűzet elszunyadva,
Czín-öves nőt elalélva,
Egy névtelen mező gyöpén,
Mézzel teljes pástnak szélén,
A csipőjén arany füvek
Övén ezüst gyepfünemek.“
„Szárnyacskáját mártja mézbe,
Tagocskáit édességbe,
Selyem fűvek tetejébe,
Aranyvirág kehelyébe,
S azt Kapónak kézhez adá,
Ujjaihoz eljuttatá.“

„Ozmotar a sörbe tevé,
Alj-sörébe beleveté,
S most a söre legott megkelt,
Fiatal sör forrásba ment,
Ujdon készült fahordókban,
Hatalmas nyírfa kádokban,
Felforrt a kád csordultáig,
Fut a kádból ki a tajték,
Földre akar lecsurogni,
A padlatra lecsapódni.“
„Erre egy kis idő várva,
Mindössze is nem sokára,
Már férfiak jöttek inni,
Különösen Lemminkei,
Ivott Ahti, ivott Kaukó,
Ittas lett a ravasz ficzkó,
Ozmotarnak a sörétől,
Kalevatar főzetétől.“
„Ozmotar a serkészitő,
Bájos szűz az ital főző,
Ajkiról ily szók hallatnak :
„„Oh jaj szegény napjaimnak !
Mért készitém a gonosz sert,
Mért főztem ez erkölcstelent,
Im a kádból most kifutott,
A pallóra aláhullott.““
„Fán pintyőke igy énekel,
Gyepüről egy húros felel :
„„A ser nem rosz bizonyára,
Igen jeles jó ital a ;
Tonnákba kell azt tölteni,
Pinczébe leereszteni,
Alkalmas tölgyfa hordókba,
Rézzel abroncsozottakba.“
„Ez volt a ser születete.
Kalevai szesz kezdete,
Neki onnan a jó neve,
Messze hire, tisztessége,
Az erkölcse mert jó annak,
Jeles ital jámboroknak ;
Nők ajkát elmosolyitja,
Férfiakat kedvre hozza,
Jóknak szerez vigasságot,
Bolondoknak ittasságot.
Erre Pohja nagy-asszonya
Hogy készül a ser, megtudva
Egy nagy kádba, uj edénybe,
Vizet horda felényire,
Bele árpát tőn eleget,
És igen sok komlófejet ;
Hozzá kezd a serfőzéshez,
Szeszes ital keveréshez,
Ujdon készült hordajába',
Hatalmas nagy nyirfa kádba'.
Havak telnek kő fütésben,
Egész nyarak viz-főzésben.
Erdő fákat elégettek,
Kutakat kimerítettek,
Erdőhátak tisztásodtak,
Forrásvizek mind kifogytak,
A ser készitése közben,
Szeszes ital főtte közben,
Pohja hosszas áldmásához,
Jámbor násznép lakmájához.
A sárréten nagy füst terjeng,
Földnyelv végén tüzfény dereng,
Nagy sürű füst keletkezett,
Légbe pára emelkedett,
A rengeteg tüzhelyekről,
Izva forró lángnyelvekről,
Fél Pohjolát beboritá,
Karjalát majd megvakitá.
Az egész nép feltekinte
Feltekinte és ezt kérdte :
„Az a nagy füst vajon mitől,
Honnan szállhat a füstfelhő ?
Kicsiny volna harczi füstnek,
Igen is nagy pásztor-tüznek ?“
Lemminkei anyja maga,
Igen jókor még hajnalba,'
A forráshoz vizért mene,
Sürű füstöt veszen észre,

Pohjolai partszéleken,
Szavát ejti ilyenképen :
„Vajon az ott harcznak füstje,
Ellenséges gyujtás tüze?“
Maga Ahti Szarelai,
Ama deli Kaukomjeli,
Nézegeti, tekintgeti,
Fejét töri, s ezt végezi :
„Közelebbről kell megnéznem,
Hely szinén megtekintenem,
Ama nagy füst mitől lehet,
Mi köd tölti be a léget,
Vajon az ott harczi füst-e,
Ellenséges gyujtás tüze?
Megy hát Kaukó nézésére,
Tüz oka felfedésére,
Nem vala az sem harcz füstje,
Sem ellenség tüze fénye,
Hanem a serfőzés tüze,
Szesz-készitès ködös füstje,
Szarjolai fok szájánál,
Sziklás földnyelv honyaljánál.
Kaukó csak ott nézegeti
Kancsal szemmel tekintgeti,
Kancsal szemmel, boszus szemmel,
Száj-ledúzva nagy méreggel,
Ott néztében megszólala :
Az öblön át igy kiálta :
„Kedves napam, oh te drága,
Pohja kegyes asszonykája,
Csak készits ám kitünő sert,
Alkalmatos jó árpaszeszt,
Itatnod a nászsereget,
Különösen Lemminkäinent,
Lakodalmát megtarttában,
Te ifiu leánykáddal.“
A ser immár készen álla,
Férfiaknak italára,
A piros ser szállíttaték,
Szeszes ital bocsáttaték
A föld alá feküdnie,
Kőbe vágott jó pinczébe,
Tölgy dongájú nagy hordókba,
Fenéken rézcsaposokba.
Erre Pohja nagy-asszonya
Sütni, főzni hozzá foga,
Tüznél üstök rotyogának,
A serpenyők sustorgának,
Kenyereket nagyokat süt,
Tésztát dagaszt, szép nagyszerüt,
Jámbor nép ellátására,
Nagy sereg jól tartására,
Pohja hosszas lakzijában,
Szárіola vigságában.
Kenyérsütést elvégezve,
Dagasztását véghez vive,
Ime egy kis idővárva,
Mindössze is nem sokára,
Hordókban a ser bugyogva,
A pinczében ezt dohogja :
„Bárcsak ivóm is már volna,
Ürítgetőm is akadna,
Tisztességes elhirdetőm,
Rendi szerint megéneklőm!“
Keresteték éneklője,
Rendi szerint dicsérője,
Tisztességes hirdetője,
Magasztaló hírvivője.
Egy lazaczot elhozának,
Derék csukát dalnokának,
A lazacz nem arra való,
Csuka ugyancsak nem dalló,
Görbe álla a lazacznak,
Szétáll foga csukahalnak.
Keresteték éneklője,
Rendi szerint dicsérője,
Tisztességes hirdetője,
Kedves híre terjesztője ;
Egy gyermeket elhozának,
Tisztessége dallójának ;
Gyermektől nem telik ének,
Nyálas szájtól zengemények,

Gyermek nyelve csak dadogó,
Nyelvök töve akadozó.
Fenyegetni kezd most a ser,
Szitkozódni az italszer,
A kemény tölgyfa edényből,
Rajta lévő rézcsap megől.
„Ha nem hoztok megéneklőt,
Rendi szerint megdicsérőt,
Tisztességes elhirdetőt,
Kedves szájú beszélgetőt:
Szétrugom az abroncsokat,
Földre ontom önmagamat.“
Ekkor Pohja nagy-asszonya
Hát hivókat indit utra,
Követeit elbocsátja,
Maga pedig ekkép szóla:
„Eredj kedves kis leánykám,
Mindenkor hiv örök szolgám!
Gyüjtsd most össze a népséget,
Lakzira a férfi serget,
A szegényt és boldogtalant,
Nyavalygót, és világtalant,
Bénát, inaszakadtakat,
Szállitsd hajón a vakokat,
Ültesd lóra a bénákat,
Szánra inaszakadtakat,
Hivd meg egész Pohja népét,
Egész Kalev közönségét,
Hivd meg öreg Väinämöinent,
Zengnie dalt szép éneket;
Meg ne hijjad Kaukomielit,
Ahtit ama Szári legényt.“
Mire oszt' a kis leányka
Megszólalván tudakolja:
„Mért ne hijjam Kaukomielit,
Ahtyt ama Szári legényt?“
Erre Éj-lak nagy asszonya
Feleletül válaszola:
„Azért ne hídd Kaukomielyt,
Azt a fürge Lemminkeit,
Mert házsártos természetű,
Czivódásra mindig kész ő,
Sok menyegzőn tett már csúfót,
S követett el szégyen-dolgot,
Megcsúfolá a szűzeket,
Nászköntösbe öltözvéket.“
Most megint a kis leányka
Szavát meg-meg igy hallatja:
„Megismerni miről fogom
Kaukót, a kit ki kell hagynom,
Nem tudom az Ahti lakát,
Én Kaukónak az udvarát.“
Mire Pohja nagy-asszonya,
Neki ekkép válaszola:
„Megismered könnyen Kaukót,
Ahtit a Sárréten lakót,
Szigeten az Ahti laka,
Vizek mellett a tanyája,
Téres öböl oldalánál,
A Kaukó földnyelv honyánál.“
Most tehát a kis leányka,
Örök pénzen vett szolgája,
Viszi a hirt hatnak-hatnak,
Hivogatást nyolcznak-nyolcznak,
Hijja egész Pohja népét,
Egész Kalev közönségét,
Vékony módú szegényeket,
Ruhátlan bércselédeket,
Meghivatlan egy marada,
Egyetlen egy Ahti maga.

Huszonegyedik rúnó.

A vőlegényt és násznépet fogadják Pohjolában. 1—226. A vendégeket az elégig étetik, és itatják. 227—252. Väinämöinen dalol és köszönti a háznépet. 253—438.

Pohjolának nagy-asszonya
Szárjolai vén anyóka,
A kül tanyán időz vala,
Egygyel mással foglalkozva,
Tó felől hall ostorcsörgést,
A part felől szánkazörgést.
Éj-nyugatra szegzé szemét,
Nap iránt a tekintetét,
Hányja, veti, gondolkozik :
„Ott miféle nép huzódik,
Szegénynek én partjaimra,
Oh jaj, ha nagy had-nép volna!"
Siet tehát azt megnézni,
Közelről szemügyre venni;
Korántsem volt az hadi nép,
Hanem volt nagyszerü nász-nép,
Maga a vő a sereg közt,
A jámbor násznépség között.
Maga Pohja nagy asszonya
Szariolai vén anyóka,
Veje jöttét észrevevén,
Szóra fakad igy beszélvén :
„Hogy a szél zúg én azt hittem,
Kazalfát lerogyni véltem,
Tán a tengerpartja zajlik,
Kovács zörög s az hallatszik ;
Sieték megtekinteni,
Közelről szemügyre venni.
De nem volt szél tombolása,
Az kazalfa leomlása,
Tengerpartnak mormolása,
Sem kavicsok ropogása :
Vőm násznépe jön amoda,
Mifelénk kétszázad maga.
„Meg őt miről ismerhetem,
Násznépe közt én a vejem?
Kiismerszik ő a népből,
Mint ükörke a fák közől,
Mint cserjefák közt a tölgylomb,
Ég csillagi között a hold.
„Vőm fekete paripán ül
Mint farkason, vérengezőn,
Mintegy hollón, ragadozón,
Légben sebten szállingózón ;
Hat aranyos rigó madár,
Igafáján dalolva áll,
Hét gyönyörü kék mátyása,
A gyeplőjén hangicsálva,
„Zaj hallatszik utcza felől,
Rud zörgése a kut mellől,

Vejem most hajt az udvarra,
Vőm násznépe a tanyára,
Ott van vőm is a nép között,
Önnön jámbor nászserge közt,
Nincsen legeslegelől ő,
Ámde nem is a legvégső.“
„Ki most fiuk, ki legények,
Szabadba ti szálas népek,
Szügyellőt leszedegetni,
Lovát hámból vetköztetni,
A rudját lebocsátani,
Vőm a házban megszállatni.“
Nyargal a völegény lova,
Tarka szánja szalad vala,
Az udvarnak a hosszában,
Mond Éj-laka nagyasszonya:
„Béres szolgám mostan rajta,
Falumban legkülönb szolga!
Fogd ki már a vejem lovát,
Lámpás fejü paripáját
Rézzel ékes szerszámából,
Ő czin-ékü szép hámjából
Vedd le drága bőr gyeplőjét,
Füzfavessző nyaklóivét,
Vezesd vejem paripáját,
Nagy gondosan ő jó lovát
Selyem gyeplőjénél fogva,
Ezüst fékén szépen tartva,
Ott ama lágy hentergőre,
Egyengetett sima földre,
Fris hullású hópehelyre,
Ama tejszin fehér térre.“
„Itasd meg a lovát aztán
Itt közel a hüs patakban,
Melynek vize tisztán buzog,
Mint az iró vigan bugyog
Arany fenyő töve alatt,
Enyhet adó fenyvek alatt.
„Tartsd jól a vőm lovát aztán,
Óla diszes arany jászlán,
Nyujtsad neki réz dobozba,
Szemelt árpát zabját, oda,
Tavasz-buza főtt abrakot,
Darálva a nyári rozsot.“
„Vezesd a vőm lovát aztán
A legkülönb ólba csinnyán,
A legeslegmagasb helyre,
Legkitünőbb kertelésre;
Kösd ottan a vejem lovát,
Arany kötőféke szárát,
Hozzá a vaskarikához,
A rovátkos oszlopfához;
Vőm lovának tégy elébe,
Szemelt zabot köpéczébe,
A másikba selyem szénát,
Harmadikba pedig polyvát.“
„Vakard meg a vejem lovát,
A fókacsont vakaróval,
Hogy a szőre ki ne hulljon,
Serénye szét ne szakuljon;
Vőm lovára teritsd feljül,
Az ezüstös lóteritőt,
A szép csótárt, az aranyost,
Amaz ékes réz takarót.
„Ti falusi jó gyermekek
Vőm szobába vezessétek,
Be nem fedve a fejetek,
Keztyütelen a kezetek,
Én magam azt nézem egyre,
Vőm a házba betérhet-e,
Ajtója kiverte nélkül,
Felfája kiütte nélkül,
Pártázat leszedte nélkül,
Küszöb mélyitése nélkül,
Falait ki nem szakitva,
Gerendáit meg nem bontva.“
„Nem juthat vőm a szobába,
Kedves jószág be a házba,
Ajtaja levette nélkül,
Ajtó-fél kiütte nélkül,
Pártázat leszedte nélkül,
Küszöbe mélyitte nélkül,

Falait ki nem szakitva,
Gerendáit meg nem bontva.
A vőm egész fővel magasb,
A fülétől kezdve szálasb,
„Pártázatja szedessék le,
Süvegét hogy ne vegye le,
A küszöbe tétessék le,
Hogy a sarka ne érintse,
Az ajtófél elhordassék,
Minden ajtó kitárassék,
Vőm szobába betértekor,
Jeles férfi beléptekor.
„Kegyes isten neked hála,
Betért már vőm a szobába;
Vágynám ott széttekinteni,
Belsejét szemügyre venni,
Asztalok jól megmosva-e,
Lóczák padok súrolva-e,
Sikárlva-e a hidlatok,
Takarítva a padlatok?“
„Hadd nézem már meg a szobát,
Bizony alig ismerek rá,
Mi fából van ez a porta,
Honnan került eme tanya,
Miből vannak a falai,
Szerkesztve a padlatai?“
„Tüske borz-csont oldalfala,
Irámszarvas-csont az alja,
Medve-csont az ajtófala,
Bárányesont a pártázata.“
„Gerendái almafából,
Oszlopai tiszafákból,
Kályha lapja van virágból,
A teteje dobáncs csontból.“
„Szerkesztve a lócza vasból,
A padok mind szász deszkából;
Aranytól az asztal tarka,
Padlat selymmel betakarva.“
„Vasból öntve van a kályha,
Drága kőből a lóczája,
Tüzhelye jó tengeri kő,
Kalev fá az ellbólenző.“
Házba vonúl most a hőslő,
Fedél alá siet most ő,
Szóra fakad, szóla ekkép’:
„Szálljon áldás és békesség,
Eme híres fedél alá,
Eme dicső tető alá.“
Monda Pohja nagy-asszonya
„Isten hozott ez utadba’,
Eme csekély kicsiny lakba,
Ez alacsony kis hajlokba.
A mi nyirfa lakásunkba,
Csekély fenyő szállásunkba.“
„Oh leánykám, kis cselédem
Más faluból vett béresem,
Hozz világot a kéregben,
Fáklyát szurok tetejében,
Vejemet megtekintenem,
Szemeit megnézegetnem,
Pirosak-e avagy kékek,
Avagy mint a gyolcs fejérek?“
A kis cseléd, jó leányzó,
A faluból vett szolgáló,
Világot hoz nyír kéregben,
Fáklyát szurok tetejében:
„Kéreg lángja igen kormos,
Szurok füstje igen szurtos,
Vőm szemét bepiszkolhatná,
Szép képét bemocskolhatná;
Hozz hát gyertya szövétneket,
Viaszt a legfejérebbet.“
A kis cseléd, jó leányzó,
Más faluból vett szolgáló,
Hoz legott gyertya világot,
Igen fejér viaszlángot.
A gyertyának fejér lángja,
A viasznak szép világa,
A szemét megvilágitá,
Arczáját megvidámitá.
„Látom most már a vőm szemét,
Nem piros az, de nem is kék,

Az nem is gyolcs fejérségü,
Ha tengerhab fényességü,
Barna mint a tenger nádja,
Szép az miként a part sássa.“
„Ti falusi jó gyermekek !
A vőmet most vezessétek,
A legkitünőbb ülésre,
Föl a legeslegfőbb helyre,
Hát' fordítva a kék falnak,
Arczczal piros nagy asztalnak,
Szembe hivott vendéginkkel,
A zajló nép felé mellel.“
Sergét Éj-lak nagyasszonya,
Töltözteti itatgatja,
Vendégeli tiszta vajjal,
Izes tejföl kalácsokkal,
Hivatalos vendégeit,
De legkiváltkép a vejit.
Volt ott lazacz felhalmazva,
Mellette disznóhus vala,
A tálak mind tele voltak,
Széleik majd kicsordultak,
Töltöztetni vendégeit,
De legkiváltkép a vejit.
Monda Pohja nagyasszonya,
„Kis cselédem, te leányka,
Hozz ide sert a kupába,
A két fülü nagy kantába,
Imide a vendégeknek,
Legelőbb is a vejemnek.“
A kis cseléd, jó leányzó,
A pénzért vett kis szolgáló,
A seredényt ott feladá,
Öt abroncsost elinditá,
Folyni komló szakállának,
Hullania sör habjának,
Kezében hitt vendéginek,
Legkivált a vőlegénynek.“
Most a serhez mi nem jutott,
Öt abroncsos mit nem mondott,
Hogy közel volt megdallója,
Ő dicső magasztalója,
Ott volt Väinő, a dicső agg,
Bölcs szerzője bájdaloknak,
Ő művészi éneklője,
Bübájos elhirdetője ?“
Előbb a sert elővevé,
Majd azután ekkép kezdé :
„Én serecském, italocskám,
Ne igyék az ember tunyán,
Késztsd emberid dalolásra,
Arany szájuk vig danára,
Gazdák méltán csudálkoznak,
Gazdasszonyok tanakodnak :
„Hát a dalok mind kivesztek,
A vig nyelvek elernyedtek,
Talán rosz sert készitettem,
Gyenge italt töltögettem,
Dalnokok nem énekelnek,
Szép danáink vesztegelnek,
Vendégeink nem zenegnek,
Vig madarink nem csevegnek ?“
„Itten ki is énekelne,
Vig dalokat ki zengene,
Pohjola e lakzijában
Szarjolának vigságában ?
Biz' a lóczák nem is zengnek,
Ha csak nem kik rajtok ülnek ;
Nem szólnak szintugy a pallók,
Ha csak nem a rajt' taposók ;
Nem vigadnak az ablakok,
Ha csak nem a gazdák magok ;
Asztal széle szint' nem zörög,
Ha csak nem az ottan ülők ;
Kéményben a füst nem zajog,
Ha csak nem az alant állók.“
A pallón kis gyerek vala,
Lent a padkán tejszakállal,
Mond a gyerek a pallóról,
A fiucska a padkáról :
„Nem vagyok nagy én koromra,
Sem erős testalkatomra ,

De hát mégis mindazáltal,
Ha ki szálasb dalni átall,
Vastagabbak nem szólanak,
A fürgébbek nem mozognak,
Dallok hát én vézna gyerek,
Száraz fiu én csevegek,
Dallok sovány testecskémből,
Én hájatlan termetemből,
Imez esténk örömére,
Szép napunknak a diszére.“
A kályhán egy aggastyán volt,
A ki mostan ekképen szólt:
„Tud is gyerek a dalláshoz,
Legfelebb is nyafogáshoz!
Hazugok a gyermek dalok,
Leány nóták hasztalanok,
Hadd a dallást a bölcsebbnek,
Ki a lóczán foglal helyet!“
Erre öreg Väinämöinen,
Maga szóla ilyenképen:
„Van-e itt ez ifjuságban,
Egész nemes rokonságban,
Ki kezembe kezét tenné,
Egybe zárva illesztené,
S ugy fogna a szaváshoz,
Kezdene a vig dalláshoz,
A szálló nap örömére,
Dicső esténk fő diszére?“
Kályháról egy aggastyán szólt:
„Soha itt még nem hallatott
Nem hallatott, sem láttatott,
E világon sem tudatott,
Én nálamnál különb dalló
Mint én olyan bájdal tudó.
A miket én énekeltem,
Gyerekkorban zengedeztem,
Öblök vizén dalolgattam,
Erdőn, réten dúdolgattam,
Fenyvesekben fujdogáltam,
Ligetekben szavalgattam.“
„Szavam harsány csengő vala,
Gyönyörü a változata,
Még akkor mint folyam futott,
Csergedező vizként zúgott,
Siklott mint hótalp a havon,
Mint vitorlás komp a habon;
De most már meg sem mondhatom,
Igazán fel sem foghatom,
Mi vette el harsány hangom'
Alázta meg szózatos szóm'“
„Most már mint a folyó nem fut,
Nem hullámzik mint a habok,
Mint gereblye jár a hanton,
Mint ágbogas fenyv a fagyon,
Miként a szán a fövényen,
Vagy hajó a tar köveken.“
Ekkor öreg Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen:
„Ha más senki sincs itt jelen,
A ki velem énekeljen,
Magam fogok szavalláshoz,
Hozzá látok a dalláshoz,
Mert dalnoknak teremtettem,
Szavallónak ki születtem,
Nem kérdezve mástól ösvényt,
Idegentől az éneklést.“
Ekkor Väinő, a dicső agg,
Örök fája a daloknak,
Hozzá űl víg munkájához,
Hozzá kezd a daloláshoz,
Vig danákat zengedezvén,
Szókban hiányt nem szenvedvén.
Väinő, az agg, dallani kezd,
Hallata dalt, művészetet,
Nem fogy szava szólás közben,
Éneke éneklésben,
Előbb fogy el sziklák köve,
Tóvizének virág-éke.
Dalla tovább Väinämöinen
A hosszú est' örömére,
A nőket elmosolyitá,
Férfiakat vidámitá,

Mind hallgaták, és csudálák,
A Väinő nagy jártasságát,
Hallgatóknak is csuda volt,
A nélküle való bámult.
Monda öreg Väinämöinen
Dallának már végit érve:
„Mi telhetnék ki én tölem,
A dallásban, éneklésben,
Én magam nem sokat érek,
Csekélység mit én tehetek,
Ha Teremtő maga dallna,
Önszájával szavallana;
Ő fogna csak dalt zengeni,
Énekelni, művészkedni.“
„Tengert mézzé el dallaná,
Tenger fövény-szemét babbá,
Tenger követ sörszaladdá,
Kavicsait csupa sóvá,
Ligeteket zöld vetéssé,
Irtásokat buzaföldé,
A hegyeket kalácsokká,
Sziklákat tyuktojásokká.“
„Dallana, és büvölhetne,
Szavalhatna, igézhetne,
Varázsolna e telekre
Tölt ólakat tehenekkel,
Hodályt virág homlokokkal,
Ligeteket tejadókkal,
Szarvasmarhát száz szerivel,
Tölgyhordókat ezerével.“
Bár dallana és büvölne,
Szavallana és igézne,
A gazdának hiúz bundát,
Gazdasszonynak posztó szoknyát,
Feszes topányt a lyányoknak,
Piros inget a fiuknak.“
„Add teremtő jó istenem,
Többször s másszor is megérnem
Az ilyetén élet módját,
Itt hasonló vigadozást
Pohjolai e lakzihoz,
Szárjolai lakomához;
Ser folyamként áradozzék,
A mézitál patakozzék,
Pohjola e lakaiban,
Száriola hajlokiban,
Zengjen a dal napközben is,
Estenként is örvendezés,
A gazdának életében,
A gazdasszony ideiben,“
„Fizesse meg a jó isten,
A teremtő bőségesen,
Asztalfején a gazdának,
Kamrában gazdasszonyának,
A fiuknak hálóiknál,
Lyányoknak a szovátánál;
Ne bánhassa meg senki sem,
Ne sajnálja másik évben,
Itt e hosszas lakomázást,
E nagyszerű, bő áldomást.“

Huszonkettedik rúnó.

A menyasszonyt utra készitik, s úgy az elöbbi mint jövö napjaira emlékeztetik. 1—124. A menyasszony gondba merül. 125—184. A mennyasszonyt megrikatják. 185—382. A menyasszony sír. 383—448. Vigasztalják 449—522.

Az áldomást hogy megitták,
Lakodalmuk' megtartották,
Pohjolának a házában,
Nagy lakzit Pimentolában,
Végre Éj-lak nagyasszonya,
A vejéhez ekkép szóla:
„Nagy nemzetü mit üllessz most,
Földnek hire mit virasztasz,
Üllöd tán a gazda javát,
Vagy asszonya kegyes voltát,
Tán e lakás fényességét,
Eme násznép ékességét?"
„Nem gazdának a jóságát,
A gazdasszony kegyes voltát,
Sem a lakás tisztaságát,
Sem a nász nép ékes voltát,
Üllöd ím' e szüz jóságát,
Ifju lyányka kegyes voltát,
Várattatod fejérségét,
A hajadon kedvességét."
„Atyámfia jó vőlegény,
Soká vártál, várj cseppet még,
Nincs még készen menyasszonyod,
Rendbe hozva örök társod,
Feje félig hajfonatban,
Másik fele befonatban."
Atyámfia, jó vőlegény,
Soká vártál, várj cseppet még,
Még sincs készen menyasszonyod,
Rendbe hozva örök társod,
Ruhaujja fel van húzva,
A másik még felhuzatlan,
„Atyámfia, jó vőlegény,
Soká vártál, várj cseppet még,
Még sincs készen menyasszonyod,
Rendbe hozva örök társod,
Egyik lábán már czipő van,
A másik még a nélkül van."
„Atyámfia, jó vőlegény,
Soká vártál, várj' cseppet még,
Még sincs készen menyasszonyod,
Rendbe hozva örök társod,
Egyik keze már keztyüben,
De a másik még keztyütlen."
„Atyámfia, jó vőlegény,
Soká vártál, nem csüggedél,
Immár készen a te-arád,
Rendbe hozva ékes kacsád."
„Eredj immár, eladott lyány,
Vele megvett szép tubácskám,
Közel immár szövetséged,
Midőn vele el kell menned,

Haza vivőd melletted van,
Elvevőd ott a pitvarban,
Méne már a zablát marja,
Szánja meg a leányt várja."
„Ha a pénzét megszeretted,
Kész od'adni neki kezed,
Vágytál jegyajándékára,
A jegygyürü váltására:
Szeresd már most a szánkáját,
Ő iromba szán-korbáját,
Siess most a falujába,
Légy kész gyors elindulásra,"
„Ifju lyány nem valál szemes,
Mind két felé nem volt szemed,
Vess tehát most ten magadra,
Szert ha tettél rosz vásárra,
Mindig tartó zokogásra,
Éveken át jajgatásra,
Válván atyád hajlokától,
Szülő-helyed tanyájáról,
Kegyes anyád oldalától,
Dajkálódnak udvarából."
„Minő vala élted itten,
Ez atyai kedves helyen?
Mint a virág a szabadba',
Úgy nőttél mint a szamócza,
Vajra keltél az ágyadból
Tejre kelél lenyugtodból,
Készen várt a buza kenyér
Vajas lepény, ha ébredél;
Hogy nem tudtál vajat enni,
Disznó hussal boldog lenni."
„Semmire sem vala gondod,
Egy aggasztó gondolatod,
Gondod fenyőfákra bizád,
Kertelésben oda hagyád,
Búd adád tón a fenyveknek,
Fövényhalmon a nyireknek,
Mint falevél lebegsz vala,
Pillangóként szállasz vala,
Eper édes anyád földin,
Mint a málna az ő rétin."
„E telekről te már elmégysz,
Most már te más telekre térsz,
Másik anyád gyámságába,
Egy idegen más családba;
Máskép' van ott, máskép itten,
Máskép' van egy másik telken:
Ott a kürtök máskép' szólnak,
Ajtók máskép' csikorognak,
Máskép' nyilnak ki a kapuk,
Máskép' szól az ajtósarok."
„Nem mehetsz be ott az ajtón,
Nem fordulhatsz be a kapun,
Mint a telek eladói,
Nem tudod a tüzet fujni,
Sem füteni a kemenczét,
Házi gazdád kedve szerint."
„Ifju lyányka te azt hitted,
Tán azt tudtad, te azt vélted,
Hogy csak is egy éjre mégy el,
S másnap ismét megérkezel?
De nem mentél csak egy éjre,
Nem egy éjre, sem kettőre,
Hosszasabban kimaradtál,
Éjjel-nappal válva vagy már,
Végkép atyád e házától,
Élethosszant jó anyádtól;
Lépéssel az udvar hosszabb,
Lesz a küszöb is magasabb,
Majdan ide eljöttedkor,
Ide egyszer betértedkor."
Kezd a leány sóhajtozni,
Sohajtozni, és zokogni,
A szivére bú rakodik,
Szemeiből könyü omlik,
Szóla aztán ilyenképen:
„Azt tudtam én, mert azt hittem,
Egyre azon járt az eszem,
Mondám teljes életemben:
Lyánynak te még leány sem vagy,
Ten szüleid gondja alatt,

Édes atyád e földjein,
Agg anyádnak a kebelén.
Nem is leszesz előbb leány,
Mint majd férjhez mented után,
Egyik lábbal a küszöbfán,
Másikkal a kéröd szánján,
Nagyobb lennél egész fövel,
Szálasb lennél egész füllel.“
„Vágytam reá életemben,
Teljes éltem idejében,
Ugy vártam mint a jó évet,
Az érkező kikeletet;
Vágyam most már teljesedett,
Távozásom elközelgett,
Egyik lábom a küszöbfán,
Másik a vőlegény szánján.“
„De most észszel fel sem érem,
Mi változás történt vélem,
Hogy jó kedvvel nem távozom,
Sem örömmel nem válhatom,
Ez arany jó házi tájtól,
Ifjukorom tanyájától,
Növekvésem udvarától,
Jó atyám életmódjától;
Gyenge lyánynak el kell válnom,
Mind örökre tova szállnom,
Mint az őszi éj ölébe,
Tavaszkor a vékony jégre,
Jégen nyomot nem is hagyva,
A sikosra jegy' nem nyomva.“
„Beh más lehet mások esze,
Más araknak vidám kedve,
Kik bánatot nem ismernek,
Szivökben bút nem viselnek,
Mint viselek szegény fejem
Fekete gyászt én szivemben,
Szivem olyan, akár a szén,
Bútól mint a korom szegény;
Boldogoknak oly a kedve,
Szerencsések vidám keble,
Mint tavasznap' támadata,
Kikeleti korány napja,
De óh milyen az én keblem,
Én elborult sötét kedvem!
Mint tó mélyen fekvő partja,
Felhők sötét párkányzata,
Miként őszszel az éjszakák,
A fekete tél-napocskák,
Sőt feketébb még annál is,
Őszi sötét éjjelnél is.“
Szorgalmatos öreg asszony,
Mindenha a telken lakó,
Ekkép' szóla ő hozzája:
„Ugy-e, úgy-e ifju lyányka,
Emlékszel-e még mit mondtam,
Százszor is elmondogattam,
Ne örülj a vőlegénynek,
Ne higy szája rekeszének,
Ne nézz szeme játékára,
Ne kacsintgass szép lábára!
A száját ő szépen tartja,
A két szemét bájlón hordja,
Bár Lempó voln' álcsontjában.
Halál laknék a szájában.“
„Igy intélek, jó leánykám,
Tanítálak szép hugocskám,
Hogyha jönnek jeles kérők,
Jeles kérők, nemes höslők,
Add ki rövid feleleted,
Részedről ily igéidet,
Szólj hozzájok ily szólással,
Következő mondókával:
„Az én rajtam meg nem esik,
Nem eshetik, történhetik,
Menyasszonyúl elvitetnem,
Szolgaságra így vettetnem,
Magam forma egy leányzó,
Csak nem élhet mint szolgáló,
Soha nem fog máshoz menni,
Egyre köröm alatt lenni;
Másnak csupán egy szavára,
Két szó választ adnék vissza,

Üstökömbe ha ragadna,
Fürtjeimbe belekapna,
Üstökömtől visszaverném,
Fürtjeimről elkergetném.““
„Nem akartál szót fogadni,
Intő szavam' meghallgatni,
Készakarva tűzbe mentél,
A szurokba tudva estél,
Igy rohantál róka szánba,
A medvének vad karmába,
Róka szánban elvitetned,
Medvétől elemeltetned,
Gazdád örök szolgájául,
Napodnak szolgálójául.“
„Elindulál iskolába,
Atya-házból a hinárba,
Iskolába járnod terhes,
Ott mulatnod keserü lesz,
Ott a gyeplő már megvéve,
A vas békók megkészítve,
Bizonyára senki másnak,
Mint te neked nyavalyásnak.“
„Nem sokára tapasztalhatd
Boldogtalan sorsod magad :
Csontos állát az ipadnak,
Kőből nyelvét a napadnak,
A süvödnek fagyos szavát,
Az ángyodnak büszke nyakát“
„Halld meg leány a mit szólok,
A mit szólok, mondogatok :
Oda haza virág valál,
Öröm atyád szép udvarán,
Holdjának hítt édes atyád,
Napvilágnak kegyes anyád,
Jó bátyád a viz fényének.
Nőtestvéred kék selymének ;
Most pedig mégy más tanyára,
Vendég anyád gyámságába,
Idegen az, nem mint anyád,
Nem mint szülő áldott dajkád,
Rendi szerint ritkán tanít,
Mint kellenék, nem utasít,
Tüskegalynak hív az ipad,
Vén szánkának mond a napad,
Süvöd pitvar küszöbének,
Ángyod a nők szemetének.“
„Csak is akkor lennél te jó,
Ezek kedve szerint való,
Ha ki mint a köd mehetnél,
Szabadba mint füst erednél.
Levél módra szállonghatnál,
Mint a szikra pattanhatnál,
„Nem vagy madár röpülhetned,
Level sem vagy lebeghetned,
Se nem szikra pattoghatnod,
Szabadba mint a füst hatnod.“
„Oh leányka én hugocskám,
Elcserélted, mit csak tudtál,
Felcserélted jó atyádat,
Egy szigorú rosz ipával ;
A te kegyes jó anyádat,
Egy mostoha bősz napával ;
Jó bátyádat felcserélted,
Kigyónyakú sógoroddal ;
A te nyájas nőtestvéred,
Gunyos szemü makacs ángygyal ;
Felcserélted len ágyadat,
Tüzként égő csalán ágygyal ;
Tiszta vized elcserélted,
Poshadozó büzhödt vizzel ;
A te sima fövény partod,
Durva korom szin poronddal,
Eme kedves ligeteket,
Hanga füves térségekkel ;
Bogyó termő halmaidat,
Kiégetett irtásokkal.“
„Azt hitted te lyánygyerekcse,
Növekedő szép cseprente :
Mulik gondod, szünik dolgod,
Ha ez este megtartatott,
Hogy oda csak hálni visznek,
Éd's álomba szenderítnek.“

„Hej nem visznek ám nyugodni,
Éd's álmokat álmodozni,
Virrasztás vár ott te reád,
Gond mindenütt elő talál,
Gondolatid keseríti,
Jó kedvedet elveszíti.“
„Mig konyty nélkül szaladgáltál
Te gond nélkül futoshattál;
Mig fejeden kendő nem volt
Téged sok gond nem bánthatott;
A fökötő hoz majd gondot,
Rontja kedved fejtakaród,
A len vászon sok keservet,
Gyolcs keszkenő feneketlent,
„Mi is otthon a leányka?
Olyan atyja hajlokába,
Mint egy király a várában,
Csupán az egy kard hijjával!
Más sora a menyecskének,
Férjhez menve ők szegények,
Mint a rabok Moszkovában
Csupán csak az ör hijával.“
„Naphosszanta el dolgozik,
A dereka hajladozik,
Serény munkán ízva ázva,
Verejtékből az orczája;
Más idő ha elérkezik,
Akkor meg a tüzhöz teszik,
Kohó mellé od' állítják,
Tüz kezébe parancsolják.“
„Fel kellenék neki fogni,
Szegény lyánynak mind jól tudni,
Lazacz eszét, sérincz nyelvét,
Tavi sügér virgoncz eszét,
Szárhal száját, hó-hal hasát,
Vizi fecske okosságát.“
„Holott egy sincs a ki tudja,
Kilenczedik fel nem fogja,
Az anyaszült leánykák közt,
Édes anyjok virági közt,
Emésztő bú hol születik,
Fene férj hol növekedik,
Husát faló, csontig maró,
Az üstökét szélnek adó,
A fürteit elernyesztő,
Tavasz-szélnek szét eresztő!“
„Csak sírj, csak sírj, ifju leány,
S hogy ha már sírsz, sírj igazán,
Tele könynyel a két kezed,
Bú cseppekkel a tenyered,
Könnycseppeket atyád lakán,
Tókat tatád padlózatán,
Sírj a házban áradatot,
A padlatra köny-patakot,
Mert ha mostan sírván nem sírsz,
Sírsz majd máskor ha erre térsz,
Jösz atyádnak a házába,
S leled őtet megfuladva,
Füst miatt a fördő-házba“
S egy szál száraz vesszőt nála,
„Csak sírj, csak sírj, ifju leány,
Hogy ha már sírsz, sírj igazán,
Mert ha mostan sírván nem sírsz,
Sírsz majd máskor, ha erre térsz,
Ha jösz anyád udvarára,
S anyád leled elsorvadva,
Marha ólban leterülve,
Kéve zsuppal az ölébe'.“
„Csak sírj, csak sírj ifju leány,
S hogy ha már sírsz, sírj igazán,
Mert ha mostan sírván nem sírsz,
Sirsz majd máskor, ha erre térsz,
Utba ejted eme házat,
S leled virgoncz jó bátyádat,
Őt az utczán összeesve,
Az udvaron holtan fekve.“
„Csak sírj, csak sírj, ifju leány,
S hogy ha már sírsz, sírj igazán,
Mert ha mostan sírván nem sírsz,
Sírsz majd máskor ha erre térsz,
Utba ejted eme telket,
S leled szives növéredet,

Mosó uton oda halva,
Hónya alatt ócska sulyka.“
A szegény lyány sóhajtozék,
Sóhajtozék, buslakodék,
Ő maga is sírva fakad,
Szeméből könyzápor szakad.
Tele sírá a két kezét,
Bú cseppekkel a tenyerét,
Udvaron köny áradatot,
A padlaton vizpatakot,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával :
„Oh testvérim, jó pajtásim,
Velem együtt nőtt korácsim,
Valamennyi játszó-társim,
Halljátok meg e mondásim !
Eszemmel fel nem érhetem,
Mi verhetett igy le engem,
Eme szörnyü búsulással,
Ily keserü bánkodással,
Mi hozta rám e bánkódást.
Támaszta ily epesztő gyászt.“
„Másként tudtam, másként véltem
Életemben mást reméltem,
Mint a kakuk vígan szállnom,
A halmokon dalt kiáltnom,
A napra eljuttom után,
Számitásom eltalálván ;
Hej de nincs most kedvem szállni,
A halmokon danolászni,
Récze vagyok nagy vizeken,
Jeges kácsa viz-kebleken,
Uszván fagyos hullámokban,
Jeges vizben vaczogtomban.“
„Oh jó atyám, szülő anyám,
Fölnevelő édes dajkám !
Engem mért is neveltetek,
Kebleteken viseltetek,
E siralom sírására,
Keserűség hordására,
Aggodalmas aggódásra,
Gyászos sorom gyászolásra !“
„Pólyáltál voln' én jó anyám,
Szerelmetes áldott dajkám,
Édes kedves tejet adóm,
Szeretettel szoptatgatóm,
Én helyettem egy fatuskót,
Mosdottál voln' bár kavicsot,
Hogy sem lyányod szegényt engem,
Pólyálgattál nagy kegyesen,
Ily keserü aggódásra,
Ily siralmas bánkódásra.“
„Sokan mondták már azt nekem,
Biztatgattak már elegen :
Hogy nincs okom búsulásra,
Ne is vessek ügyet rája,
Nekem ilyet ne mondjatok,
Hozzám ekkép' ne szóljatok !
Az én gondom több sokkalta,
Mint kavics a gyors folyamba,'
Rosz földeken mint a füzek,
Sivár mezőn avar füvek ;
Egy ló azt el sem húzhatná,
Jól vasalva bár a lábán,
Hogy ne rengne az igafa,
Ne reszketne bele körfa,
Én epesztő bánatomat,
Én fekete gyász soromat.“
Szólt egy gyerek a padkáról
A kályhának a sutjáról :
„Van is okod mért busulnod,
Szeri felett igy aggódnod ;
Add a búdat a lovaknak,
Gyászod sötét szín' czoczóknak,
A vasszájú hadd szorongjon,
Nagy a feje hadd busuljon,
A ló feje sokkalta jobb,
A feje jobb, csontja tartósb,
Többet elbir nyaka ive,
Termetesebb egész teste.“
„Soh se légy oly siránkozó,
Oly szerfelett búslakodó,

Nem visznek a tó vizére,
Sem folyónak a medrébe,
Művelt szántóföldről téged,
Még műveltebb földre visznek,
S ha e házban van ser bőven,
Amoda van még bővebben,“
„Magad körül ha tekintesz,
Jobb feledre hogy ha nézesz,
Oltalmadra a vőlegény,
Melletted áll a derék férj,
Derék ember, van jó lova,
Telkén mindenféle java,
Ime foglyok viczkándoznak,
A körfáján forgolódnak,
Szép húrosok örvendeznek,
A gyeplőjén énekelnek,
Hat szép arany kakuk madár,
Röpked az ő lova nyakán,
Hét gyönyörű kék madárka,
Szán elején hangicsálva.“
„Mire tehát e bánkódás,
Asszony-szülött ez aggódás?
Nem lesz ott rosz állapotod,
Jobban foly ott minden dolgod,
Szántövető oldalánál,
Földművesnek a házánál,
Szádba kenyért adhatónál,
Hónya alatt halhozónál,
Irám szarvas vadászónál,
Medvék' haza hordozónál,
„A legkülönb embert kaptad,
Büszke férjet, derék urat,
Kinek ijja soh' sem hever,
Sem nem függ a tegze szegen,
Kutyáit ő honn nem tartja,
Heverve a polyván h'jába.“
„E tavaszon már háromszor,
A hajnal kihasadatkor,
Kelt fel ő a tüzrakásnál,
Ébredett fel a csalitnál;
Szemére már három izben,
Hullt harmat e kikeleten,
Fejét az ág fésülte meg,
Magát ágbog kefélte meg.“
„Ő nyájait gyarapító,
A csordáit szaporító;
De vannak is ám marhái,
Pusztán lábas szép jószági,
A halmokon futkosói,
A völgyekben járdalói,
Százával a szarvasmarha,
Ezernyi tölgy hordozója,
Kazla minden egy bokorban,
Hombári a hajlásokban,
Égres-erdön vetései,
Folyók mellett árpaföldi,
Hegyoldalban zabvetési,
Vizpartokon búza földi,
Kő rakások tele pénzzel,
Kavics helyek apró pénzzel.

Huszonharmadik rúnó.

A menyasszonyt kalaúzolják, s tanácsolják, hogyan kell neki férjhez menve élnie. 1—478. Egy koldusasszony elregéli az életmódját lyánykorában, férjné léte alatt, és elválta után. 279—850.

Tanácsolni kell most a lyányt,
Oktatni a menyasszonykát;
Ki lesz a szűz tanácslója,
A leányzó oktatója?
Ozmotar lesz arra való,
Kalevatar szép leányzó,
Ő fogja a lyányt oktatni,
Az árvát kalauzolni,
Kedveltetőn hogy élhessen,
Hire csorbát ne szenvedjen,
Önférjénél kedveltetve,
Napájánál szerettetve.
Szóla hozzá ily szavával,
Következő mondókával:
„Menyasszonyka, szép hugocskám,
Te virúló gyöngyvirágszál,
Hallgasd meg jól a mit szólok,
Ismételve mondogatok!
Virágom már el kell menned,
Szép szamócza utra kelned,
Finom kelme elutaznod,
Bársonydarab elszállanod
Eme híres szép hajlokból,
E gyönyörű nagy udvarról;
Más telekre mégy te mostan,
Idegen háznéphez ottan,
Más házánál más a szokás,
Idegennél minden más-más,
Gondolkodva kell ott lépni,
Meggondolva cselekedni,
Nem mint tatád ligetein,
Édes mamád vidékein,
Lokon, völgyön dalolászva,
Az utczákon haczározva,“
„Ha elhagyod majd e telket,
Vihetsz minden más egyebet,
De e hármat itthon hagyjad:
A napközben való álmad,
Kegyes anyád jó szavait,
Vajas kenyér falatjaid.“
„Egyebed mind elviheted,
Álomzacskód kell hogy feledd,
Itt a házi leánykáknak,
Ott benn sutján a kályhának,
Hadd lóczán az énekeket,
Vig danáid ablakszélett,
Lyányságod a seprü végén,
Szelességed dunyha szélén,
Rosz szokásid hadd a padon,
Renyheséged a házhéjon,

Avagy nyujtsd a nyoszolyóknak,
Hónyok alá dugd azoknak,
Azok vigyék a bokorba,
Kisült avar gyephalomra.“
„Uj erkölcsöt kell felvenned,
Az előbbit elfeledned,
Apavágyad itt kell hagynod,
Ipadéhoz hozzá szoknod,
Mélyebben meg kell hajolnod,
Jó szavakat neki adnod.“
„Uj erkölcsöt kell felvenned,
Az előbbit elfeledned,
Anyásságod el kell hagynod,
Napadéhoz hozzá szoknod,
Mélyebben meg kell hajolnod,
Jó szavakat neki adnod.“
„Uj erkölcsöt kell felvenned,
Az előbbit elfeledned,
Testvérvágyad el kell hagynod,
Süvödéhez hozzá szoknod,
Mélyebben kell meghajolnod,
Jó szavakat neki adnod.“
„Uj erkölcsöt kell felvenned,
Az előbbit elfeledned,
Nén-húg vágyad el kell hagynod,
Ángyodéhoz hozzá szoknod,
Mélyebben kell meghajolnod,
Jó szavakat neki adnod.“
„Ne is ugyan, mig a világ
Süt az aranyszép holdvilág,
Erkölcs nélkül házba ne menj,
Erény nélkül a férjedhez,
A ház erkölcs után kérdez,
Az oly ház, mely becsületes;
Férfi elméd' tudakolja,
Jó ember azt puhatolja,
Oly háznál sok ész szükséglet,
A hol kihalt a becsérzet,
Kardos asszony olyannak kell,
A ki maga hitvány ember.“
„Bár öreged farkas lenne,
Öreg asszony ólban medve,
Süvöd kigyó a küszöbön,
Ángyod szurós szeg a földön,
Egy tisztesség mit kell adnod,
Mélyebben meg kell hajolnod,
Hogy sem előbb ten anyádnál,
Ten atyádnak a házánál,
Édes atyád mint tiszteléd,
Kedves anyád mint szeretéd.“
„Szükséges, hogy legyen neked,
Okos fejed, éles eszed,
Gondolatod mindig helyén,
Mindenekre szem-fül elméd,
Este felé nyitott szemed,
Világító szert meglelned,
Reggel felé éles füled,
Kakas szavát észrevenned!“
„Ha a kakas egyszer szólott,
Még kétszer sem kukorékolt,
Kelés-idő az ifjaknak,
Nyugvás-idő aggottaknak.“
„Ha kakas nem kukorékol,
Gazda-madár hallgat, nem szól,
Tartsd a holdat kakasodnak,
Gönczölszekért kalauzodnak,
Menj ki többször szélyel nézned,
A holdat künn megtekintned.
Gönczölszekért tudakolnod,
Csillagzattól időt tudnod.“
„Ha a gönczöl csillagzatnak
A szarvai délre vannak,
Farka éjszak irányában,
Föl kell kelned hamarjában,
Szerelmetes ifju férjed,
A csintalan oldalától,
Tűz keresni a hamuban,
Tüz szerszámot a tartóban,
Szikáncsokból tüzet fujni,
S szép csendesen azt megrakni,
„Ha nem voln' tűz a hamuban,
Sem tüzszerszám a tartóban,

Aranyodat csikolgasd meg,
Kedvesedet simogasd meg :
„Tűzszerszámot adj, kedvesem,
Kovát, taplót, édes eprem.“
Hogyha van már tüzköved is,
Tapló hozzá bármi kevés,
Hamarosan üss ki vele.
Tedd a fáklyát tartóba be,
Menj aztán az istállóba,
Legyen gondod a jószágra ;
Bőg tehene a napadnak,
Nyerít méne az ipadnak,
Vár reád a süvöd tulka,
Béget ángyod üszőbornya.
Tégy elibök selyem szénát,
Lóherének a legjavát!
„A karámba meghajolva,
Azonkép menj az akolba,
Teheneket etesd szépen,
Birkanyájat szép szelíden,
Teheneknek zsúp szalmát adj,
Italt szegény borjaiknak,
Java füvet a csikóknak,
Jó szénát a bárányoknak,
Rá ne taposs a disznókra,
Se ne lépj a malaczokra,
Válún etesd a disznókat,
Teknőből a malaczokat.“
Istállóban meg ne pihenj,
A hodályban ne szünetelj,
Az istállót ha elláttad,
Egész nyájat már felláttad,
Térj azután hamar vissza,
Sietősen bé a házba,
Sír a gyerek már oda benn,
Letakarva a bölcsőben,
Nem mondhatja meg szegényke,
Mert nincs beszédtehetsége,
Fázik-e, vagy éhség bántja,
Avagy mi más az ő baja,
Míg nem jön az ismert dajka,
Hallik édes anyja szava.“
„Betértedkor a szobába,
Negyed magad menj a házba,
A kezedben vizes sajtár,
Hónyod alatt a seprüszár,
Fogad között tüzgerjesztő,
Magad lépj be negyedikül.“
„Takaritsd ki a padlatot,
Tisztitsd meg a deszkázatot,
A padlatra locsolj vizet,
Le ne öntsd az apró népet,
Ha a földön gyerek volna,
Tedd fel őtet a lóczára,
Bár ángyodnak a gyermekét,
Mosd ki szemét, simitsd fejét,
Adj kenyeret a kezébe,
Irós vajat kenj fölibe,
Ha kenyér nem voln' a házba',
Játékot adj kacsójába.“
Asztalokat mosni kezdvén,
A hétnek legvégső fején ,
Mosd a lapját, az oldalát,
Ne felejtsed el a lábát,
Öntsd le vizzel a padokat,
Seperd rendre a falakat,
A padokat s széleiket,
A falakat s repedéket.“
„Az asztalra rakodott port,
S az ablakon mely beszállott,
Tollseprűvel sepregesd le,
Törlő rongygyal törölgesd le,
Nehogy ott por keletkezzék,
S felszálljon a mennyezetig.“
„Padlásról verd le a kormot,
Falakról a füstöt, szurtot,
Kályha-lábát eszedbe tartsd,
S ne feledd a szarufákat,
Hogy tanyának ismertessék,
Lakóháznak nézethessék.“
„Halld meg leány a mit mondok,
A mit szólok, mondogatok,

Soh' se lézengj öltözetben,
Se ne tipegj fejkötőtlen,
Se ne járkálj kendő nélkül,
Ne szaladgálj czipő nélkül,
Férjed ezért haragudnék,
Ifju ember boszankodnék."
„Vigyázz erre szigoruan,
Berkenyékre az udvarban!
Berkenye szent az tanyákon,
Annak ága szent a fákon,
Szentek rajta a levelek,
A bogyói még szentebbek,
Velök intik meg a lyánykát,
Velök hajtják meg az árvát,
Élni férje kedve szerint,
Vőlegénye szive szerint."
„Füled mikép' az egéré,
Lábad legyen mint a nyúlé,
Ifju nyakad kissé szegd meg,
Tartsd feszesen szép nyakszirted,
Mint boróka fejlő sarja,
Zelniczének a sudara."
„Virasztgadnod kell te neked,
Ébren lenned, figyelmezned,
Hogy valahogy el ne szunyadj,
El ne terülj lócza hosszant,
Le ne roskadj a ruhádra,
Álmosság ne vonjon ágyba."
„Sűvöd ha jön a szántásból,
Ipad sövénycsinálásból,
Urad külfoglalkozásból,
Kedves férjed az irtásról,
Vigy eléjök vizes edényt,
S törölköző kendőt is tégy,
Hajtsd meg nekik szépen magad,
Szólj hozzájok nyájas szókat."
„Ha kamrából jön a napad,
Lisztkosárral hónya alatt,
Fuss udvarra elejébe,
Frissen hajolj alája le,
A kosarat vedd el tőle,
Vidd a házba azután be."
„Ha valahogy azt nem tudnád,
Magadtól ki nem találnád,
Mely dologhoz kelljen fognod,
Teendőhöz hozzá látnod,
Szólj napadhoz ilyen módon:
„„Édes kedves napam asszony,
Hogy végzik itt ezt a munkát,
Művelkedést, foglalkozást?""
„Az asszony most reá felel,
Utasítgat ily beszéddel:
„„Igy végezzük ezt a munkát,
Művelkedést, foglalkozást,
Darálgatunk, őrölgetünk,
A malomkőt peregtetjük,
Azután meg vizet hozunk,
Dagasztáshoz hozzáfogunk,
Házba hasábfákat hordunk,
Kemenczébe belegyujtunk,
A kenyeret így kisütjük,
Dóczos kenyért oszt' kiszedjük,
Az edényt megmosogatjuk,
Teknőket megtisztogatjuk.""
„Dolgod tőle ha megtudád,
Napadtól a téndő munkád,
Vedd által az őrlő gabnát,
Őrlőházba fuss vele át,
Aztán oda mented után,
Őrlő házba el-bejutván,
A gégédet ne ereszd meg,
Torkszakadig az éneked,
Dalolgat majd az őrlőkő,
Nyele a benn dörömbölő,
S ne is igen nagyon nyögj ott,
Az őrlőfát ha forgatod,
Nehogy ipad észre vegye,
Napad rólad még azt vélje,
Fáradtodban zokogsz talán,
Szűd fájtában sohajtozván."
„Szitáld aztán meg a lisztet,
Vidd szobába a teknődet,

Tégy ott kovászt szép csinosan,
Dagaszd meg jól s takarosan,
Nehogy itt ott liszt maradjon,
Benn szijasság ne támadjon.“
„A dézsát féloldalt látvád,
Vedd válladra te a dézsát,
Vízmeritőt hónyod alá,
S menj vele a vízhez alá,
Ügyesen járj a dézsával,
Meritsd meg a merő-fával,
Onnan szélként röpülj vissza,
Tavaszi szélvész módjára,
A viznél mit sem időzve,
A forrásnál oda veszve,
Nehogy ipad azt gondolja,
A napad azt gyanithassa,
Hogy a vizben nézkelődöl,
Szép magadban gyönyörködöl,
Jó szinedben lenn a vizben,
Szépségedben viztükrében.“
„Mikor mégy a fakazalhoz,
Hasábokat huzogatnod,
Ne válogass a hasábban,
A nyárfát is huzd ki onnan,
A fát lassan szedegessed,
S igen nagyon ne zörgessed,
Nehogy ipad azt gondolja,
A napad azt gyanithassa,
Hogy mérgedben veted-hányod,
Töltve rajta bosszuság od.
„Ha kamrában vagyon dolgod,
Mégy oda ki lisztet hoznod,
A kamrában ne maradozz',
Se az úton ne mulatozz',
Nehogy ipad azt gondolja,
Anyósod azt gyanithassa,
Hogy a lisztet osztogatod,
A falusi nőknek adod.“
„Ha edényt mégy mosogatni,
A bögréket súrolgatni,
A kancsókat mosd fülestül,
A kupákat ki szélestül,
Poharakat kivül belül,
Kanalakat mind nyelestül.“
„Kanalakat szerbe, számba',
Tartsd edényid rendben, sorba',
Hogy a kutyák el ne hordják,
A macskák el ne hurczolják,
A madarak el ne hordják,
A gyerekek szét ne szórják ;
A faluba sok a gyerek,
Vannak elég apró fejek,
Kik kancsóid elvihetnék,
Kanalid elberhelhetnék.“
Érkezvén az esti fördés,
Hozz vizet, és vesszőt készits,
Ernyeszd meg a vesszőt szépen,
Fördőben, füst nélküliben,
Ott soká nem időzgetve,
A fürdőbe oda veszve,
Nehogy ipad azt gondolja,
Anyósod azt gyanithassa,
Hogy a fördő padon heversz,
Fördődeszkán ott henteregsz,
„Onnan oszt' a házba térve,
Hivd meg ipad a fördésre :
„„Édes kedves jó atyuskám,
Rád a fördő már készen vár,
Vizet hordtam, vesszőt vittem,
Minden pallót letöröltem,
Eredj, förödj az elégig,
Lobácsolgass kedved szerint,
A gőzöt majd magam verem,
Deszkák alatt ügyeskedem.““
„Ha a fonás ideje jön,
Gyolcs szövésre a sor kerül,
A faluban ne tudakolj,
Se ne kérdezz a folyón tul
Tanácsot a más telekről,
Bordafogat idegentől!“
„Fond meg magad a fonalad,
Ten ujjaddal szödd a vásznad,

Gyapjuszálat hagyd tágabban,
Más fonalat szorosabban,
Gombolyitsd fel jó feszesen,
Motoláld fel szép ügyesen,
A csévére hajtsad aztán,
Rendezgesd el a szovátán,
Verd a bordát hamarosan,
A vetélőt szedd-vedd gyorsan,
Szőjj oszt' gyapjuköntösöket,
Készits subanemüeket,
Egy gyapjúnak oldalából,
Téli bárány derekáról,
Tavasz bárány pehelyéből,
Nyári juhnak a szőréből,"
„Halld meg ezt is, mit most mondok,
Ismételve mondogatok:
Főzz árpából szeszes nedvet,
Szaladjából sert, édeset,
Egy árpának a szemébül,
Félhasábnál tüzelőül."
„Midőn árpád édesíted,
A szaladod' ízesíted,
Ne kevergesd azt lapáttal,
Se ne forgasd azt póznával,
Keverd mindig a kezeddel,
Forgasd meg a tenyereddel,
Menj gyakran a fülesztőbe,
Szalad nincs-e veszendőbe',
A macskát ne hadd rá ülni,
Kandurt rajta elterülni,
Mit se félj a farkasoktól,
S más erdei ordasoktól,
Fülesztőben eljártodkor,
Éjfélben befordultodkor."
„Ha hozzátok idegen jut,
Vendégtekre ne haragudj'
Jó házaknál mindig tartnak
Vendégnek jó falatokat,
Félre tett húsdarabokat,
Kedves ízü kalácsokat."
„Kináld szépen őt üléssel,
Beszélj vele kedvességgel,
Vidám szókkal mulattasad,
Mig az ételt fel nem adhatd."
„Mikor aztán eltávozik,
Tőletek már elbúcsúzik,
Ne kiséri ki őt egészen,
Ne menj túl a kapufélen,
Ezért férjed boszankodnék,
Szép kedvesed haragudnék."
„Ha egyszer oly vágy hajt téged
A faluba eltekintned,
Járj kelj ottan kérdezkedve,
Emberekkel beszélgetve,
S ott jártodban, ott keltedben
Beszélned kell de eszesen,
Ne ócsárold házatokat,
Alacsonyitsd anyósodat."
„Ha faluban a menyecskék,
S falusi nők azt kérdenék
„„Ad-e napad vajat néha,
Mint honn előbb anyád ada?""
A világért azt ne mondjad:
„„Bizony napam nem ad vajat:
Mondd inkább hogy mindétig ad,
Nagy kanállal bőven juttat,
Bár nyaranta egyszer adott,
Azt is a mult nyárról valót.""
„Halld meg azt is, mit most szólok,
A mit szólok, mondogatok,
Ha e telket már elhagytad,
S más telekkel felváltottad,
Édes anyád el ne feledd,
Őt semmikép' meg ne vessed,
Anyád nevelt fel tégedet,
Szép mellével ő emtetett
Ön gyönyörü szép testéből,
Ön hófehér teteméből,
Sok álmatlan éjet töltve,
Vendégséget elfeledve,
Tégedet dédelgettében,
Kisdedét gyügyögtettében."

„Ki az anyját elfeledi,
Szülőjét megkeseriti,
Ne menjen az Alvilágra,
Jó lélekkel Halál-lakra,
Alvilágon hej megadják
Ilyeneknek a jutalmát,
Az anyjokat feledőknek,
Szülejőket megvetőknek
Halál lányi hurrogatják,
Mána szüzi pirongatják:
„„Anyád hogyan feledhetéd,
Elmédből ki hogy vethetéd,
Anyád nagy sok nyomort látott,
Miattad sok bajt kiállott
Fördőházban feküdtében,
A zsúpon elterültében,
Téged ottan megszültében,
E világra hozta közben.““
A földön vén asszony vala,
Vén bánya rajt' takarója,
Falu küszöb-koptatója
Koldus-utak futkosója,
Mostan ez is kezd beszédet,
Monda legott ily igéket:
„Szól kakas az aranyához
Tyukfia a babájához,
Varju szóla husvét tájba',
Tavaszhóban lengve szállva;
Bús dalt inkább zenghetnék én
Lehetnének ezek békén;
Nekik otthon kedveseik,
Mindig közel jó övéik,
Csak én vagyok ilyek nélkül,
Kedvesek és otthon nélkül.“
„Halld meg a mit mondok hùgom
Minthogy férjhez mégy mint tudom,
Férjedre ne hallgass nagyon,
Mint a hogy én szegény asszony,
Pacsirtai nyelvét, eszét,
Követém nagy kérőm szivét.“
„Virág valék fejlődtömben,
Hangafüként vigan nőttem,
Valék ifju szép vesszőszál,
Karcsu magas ékes leány;
Mézbogyónak emlitének,
Aranyoknak nevezének,
Szép kacsának hívott atyám,
Gyöngyréczének édes anyám,
Vizmadárnak hítt a bátyám,
Pintymadárnak testvér-leány.
Virág valék úton járva,
A ligetben mint a málna,
Fövény parton futkorászék,
Virághalmon szaladgálék
Minden völgyben dúdolgatva,
Minden halmon dalolgatva,
A réteken játszadozva,
Ligeteken mulatozva“
„Rókát szája törbe csalta,
Menyétet meg nyelve fogta,
Vágya a lyányt férjhez menni,
Szokás máshoz elszegődni;
Mert úgy van a lyány alkotva,
Bölcsőben a szűz ringatva,
Mint menyecske férjhez vágyni,
A napánál cseléd lenni.“
„Juték eper más földekre,
Szép zelnicze más vidékre,
Afonyácska megmaratnom,
Szamóczácska kinoztatnom,
Mindenik fa megharapott,
Minden égerfa megcsapott,
Minden nyír-nyár belém akadt,
Minden topolyfa megragadt.“
„Mikor engem férjhez vittek,
Anyósomhoz elvezettek,
Mondogaták, hogy van ottan,
Lyánynak oda eljuttomban
Hat fenyőből készült szoba,
Kétszer annyi ott a kolna,
Földszéleken sok tárházak,
Utczaszélen virágágyak,

Folyó mentén árpa-földek,
Erdőszélen zabvetések,
Egész kazlak kicsépelve,
Mások még kicsépeletlen,
Százával a felvett pénzek
S más százakat is remélnek.“
„Nagy bolondúl oda mentem,
A kezemet od' engedtem;
A háznak hat támasztéka,
Hét karó a tartaléka,
Szántók merő szivtelenség,
A ligetek lelketlenség,
Járó utak tele gonddal,
Erdők tele aggságokkal,
Egy éléstár tölt méreggel,
Várnak még a többiekkel,
Százával a szitok-szavak,
S ezentul más százat adnak.“
„Mindezt én nem nagyon bántam,
Jó hirnévben élni vágytam,
Tisztességre vágyakoztam,
Nyugodalmat óhajtottam;
A szobába tüzzel menvén,
Nálam szedett forgács lévén,
Az ajtóba megütődtem,
Ajtófába a fejemmel;
Az ajtónál görbe szemek,
A kályhánál sötét szemek,
A földről rám meredezők,
A mögben meg ép dühösök;
A szájából tűz pattogott,
Nyelve alól üszög hullott,
A gazdának rém szájából,
A kegyetlen nyelve alól.“
„Nagyon erre sem hajtottam,
Velök lenni jól akartam,
Kegyeikre biztam magam,
Alázatot jónak láttam,
Nyúl lábával futkorásztam.
Mint a menyét szaladgáltam,
Lefeküdni későn mentem,
Minden reggel korán keltem,
Tisztességet így sem nyertem,
Sem kegyelmet nem lelhettem,
Habár hegyet forgattam voln',
Kősziklákat tördeltem voln'.“
„Hasztalanul őrölgettem,
Darát h'jába tördelgettem,
Fukar napam táplálgatnom,
Tüzes torkát csillapítnom,
Hosszu asztal fején ülve,
Arany tálból ett kedvére;
Magam szegény uj menyecske,
Lisztet a kő közül szedve,
A kemenczepadon ettem,
Fakanállal meregettem.“
„Igen gyakran én gyöngécske,
Immár férjhez ment menyecske,
Tóra mentem mohot szednem,
Abból sütnöm a kenyerem,
Kutnál vizet meritettem,
A vederből nyelegettem.
Halakat is csak ugy ettem,
Czigány halat szegény fejem,
Ha hálónál esett lennem,
A bárkák közt ténferegnem.
Nekem részem sohsem vala,
Napam adta annyi halba',
Mivel egy nap beértem voln',
Csak egyszer is jó laktam voln'.“
„Nyáron szénát gyüjtögeték,
S egész télen nem pihenék,
Ugy mint akármelyik szolga,
Béres pénzért felfogadva,
A napamnál mindenkorott
Dolog sulya nekem jutott,
Csürben a legsulyosb cséplő,
Legnehezebb kendertörő,
Parton sulyok, a legdurvább,
Ólban a legterhesb villák,
Nem hitték hogy kifáradok,
Sulya alatt leroskadok,

Pedig férfi is kifárad,
Legjobb csikó is kiállhat.“
„Ekkép szegény leányka én,
Dologidőn dolgom végzém,
Magam mindent elvállaltam,
Jobb időre még vártomban.
Most a tüzbe rendeltenek,
Láng markába bele tettek.“
„Oka nélkül szitkozának,
Tüz nyelvökkel gyalázának,
Jó erkölcsöm megtámadák,
Jó hírnevem rágalmazák;
Rám a szitok mint eső hullt,
Gonosz beszéd akkép zúdúlt,
Mint a forró tüzes szikrák,
Záporban a jégdarabkák.“
„Még ekkor sem tétováztam,
Maradtam voln' mint korábban,
Fukar napam gyámolául,
Tüz torka táplálójául;
De az igen mérgesitett,
Búsulásra az ingerelt,
Hogy férjem lett farkasommá,
Átalakult fenevaddá,
Oldalt evett, hátán hevert,
Ezt tevé ő dolog helyett.“
„E miatt sirva fakadtam,
A kamrában elgondoltam
Előbbi jobb napjaimat,
Régibb életmódjaimat
Apám hosszú udvarain,
Édes anyám tér tanyáin.“
„Majd erről igy beszélgettem,
Magamban igy keseregtem:
„„Édes anyám megszülhetett,
Almáját megteremhetett,
Felnevelni szinte tudott,
Elültetni már nem tudott;
Zöld hajtását ő engemet,
Zord tájékra elültetett,
Gonosz helyre helyheztetett,
Kemény nyirfa tőre vetett,
Itt örökké keseregnem,
Holdjaimat búban töltnem.““
„„Beilltem voln' jobb helyre is,
Sokkal különb vidékre is,
Ennél hosszabb udvarokra,
Térségesebb padlatokra,
Termetesebb férfi mellé,
Különb finak a nejévé.
S ím jutottam e hülének,
Eme durva fa kérgének,
Ki termetét a varjaktól,
Orrát rablá a hollóktól,
Száját ádáz farkasoktól,
Egész testét fenevadtól.““
„„Kaphattam voln' ilyet könnyen,
A halomra felmentemben,
Szurok tuskót útam közben,
Égerfatőt az erdőben,
Orrát gyepből tehettem voln',
A szakálát famohából,
Száját kőből, fejét sárból,
Szemét izzó tüzparázsból,
Füleiül nyír csucsorát,
Füzfa ágból a két lábát.““
„Ilyen formán hogy daloltam,
Keseregve bánatomban,
A lelkem azt meghallotta,
A fal mellett hallgatózva;
Mert mikoron megeredett,
S kamra ajtón botlott, csetlett,
Járásáról megismerém,
Lépteiről észrevevém,
Szél sem lévén haja lengett,
Az üstöke égnek meredt,
Álcsontjait széttátotta,
Szemét vadúl forogtatta,
Berkenyefa vala nála,
Hónya alatt egy nagy pálcza,
Melylyel engem ütni kezde,
A fejemnek neki esve.“

„Alig hogy beesteledett,
A mikor már feküdni ment,
Előkapa egy suhogót,
A szegről egy nagy szijostort,
Senki másnak bizonyára,
Mint szegénynek nekem szánva,
Menék én is lefeküdni,
Este lévén lepihenni,
A mint hozzá telepedtem,
Megengedte azt a lelkem,
Hej de adott oldaldöfést,
Felesen is öklöződést,
Volt dolga a szijostornak,
Halhéj szárú suhogónak.“
„Oda hagyám az oldalát,
Vérben, fagyban ázott ágyát,
Férjem utánam rohana,
Ki az ajtón szabadba,
Kezével az üstökömnek,
Neki esett a fürtömnek,
Hajam szélnek eresztette,
Levegőbe szélesztette.“
„Mit legyek én tevő már most,
Ki ad nekem jó tanácsot,
Aczél sarut készittettem,
Kötelékét rézből vettem,
A fal mellett állok vala,
Utczán várva, ott hallgatva
Mig dühe lecsillapodik,
Haragja megjuházodik,
De biz az nem csillapodott,
Egy cseppet sem juhászodott.“
„Erőt vőn a hideg rajtam,
Elhagyatva kinn álltomban,
A fal mellett ácsorgtomban,
Ajtón kivül kuncsorgtomban.“
„Fejem töröm, hányogatom,
Ezt tovább ki nem állhatom,
Hosszas gyülöltetésemet,
Ily nagy megvettetésemet,
Ez ördöngös rosz népségnél,
Lempó czudar fészekhelyén.“
„Elhagyám a kedves szállást,
A szépséges drága lakást,
Elindulék a világra,
Tavat földet bejárkálva,
Sík vizeken forgolódva,
Bátyám földi felé tartva;
Száraz fenyők ezt dalolák,
Magas fenyvek ezt dudolák,
A varjak is ezt károgák,
A szarkák is ezt csacsogák:
„„„Nem itt a te lakóhelyed,
S nem is ez a szülőfölded.““““
„De én erre nem hajtottam,
A bátyámhoz befordultam,
Kapuk, ajtók kiáltozák,
A földek is orditozák:
„„„„Minek is jösz ide haza,
Mi esik itt hallásodra?“
Édes atyád immár meghalt,
Kedves anyád régen elhunyt,
Bátyád hozzád idegen lőn,
Bátyád neje ép' orosz nő.“
„Én még erre sem hajtottam,
A szobába behatottam,
Kezem nyujtám az ángyomnak,
Ángyom keze akár a fagy“
„Belépvén oszt' a szobába,
Megállék az ajtajába',
A szépséges házi nőcske,
Köszönteni csak nem jöve,
Szoritani kezet velem;
Büszke magam én sem mentem
Akár őtet köszönteni,
Akár kezét érinteni,
Kezem kályha felé tartom,
Köve hideg ugy találom,
Forditom a szenelőre,
Hideg szén a szenelőbe'.“
„Bátyám lóczán hever vala,
A pad felett végig nyúlva,

A vállánál ölnyi a szén,
Arasznyi a korom testén,
Fején hamu egy könyöknyi,
Kemény korom egy tenyérnyi.“
„Kérdi bátyám idegentől,
A messziről érkezettől:
„„„Vizen túli vendég honnan?““
Rá felelék hamarosan:
„„„Hát már nénéd nem ismernéd,
Anyád korosb lyánygyermekét,
Hisz egy anya gyermekei,
Egy madárnak a költeti,
Vagyunk azon tyuk kotlata,
Egy fogolyka fészke alja.“
Ezen bátyám sírva fakadt,
Szeme könnye csak ugy szakadt.“
„Mondá bátyám asszonyának,
Fülbe sugá aranyának:
„„„Adj nénémnek mit ennie““
Bátyám gúnyos szemü neje,
Hozott is hát most káposztát,
Kutya ette le a zsirját,
Savát borsát eb nyalta le,
Kormos kutya reggelire.“
„Monda bátyám a nejének,
Fülbe sugá kedvesének:
„„„Hozz már egy kis sert is neki!““
Bátyám neje gúnynyal teli,
Vizet hoza a vendégnek,
Nem mondhatót ivó-viznek,
Nőtestvére mosdó vizét,
Ángyomnak a keze szennyét.“
„Oda hagyám bátyám ismét,
Születésem kedves helyét,
Megkezdettem vándorlásom,
Boldogtalan bolyongásom,
A partokon tekergésem,
Én örökös tévelygésem,
Az idegen pitvaroknál,
Ismeretlen házkapuknál,
Gyermekeim part hosszában,
Hagyván falu oltalmában.“
„Vannak mostan már elegen,
Oly emberek nagy felesen,
Hozzám durva szókat szólók,
Dühösen rám rivalkodók;
Hej de csak is gyéren vannak,
A kik hozzám szépen szólnak,
A kik nekem jó szót adnak,
A kályhához állítanak,
Nagy esőből jöttöm után,
Vérben fagyban tántorogván,
A köntösöm általázván,
Bundám fagygyal boríttatván.“
„Nem is hittem voln' én soha,
Ifju korom napjaiba'
Mondották voln' bár százan is,
Jósolta voln' ezer nyelv is,
Ilyen sorsra juthatásom'
Bús napokra válhatásom'
A milyenek rám viradtak,
Engemet elbágyasztottak.

Huszonnegyedik rúnó.

A vőlegényt tanácsolják hogyan kell neki a mennyasszonynyal bánni, s tiltják a vele való rosszúl bánástól. 1—264. Egy vén koldus elregéli, hogyan szeliditette meg ő régente a nejét. 265—296. A menyasszony könnyes szemekkel emlegeti, hogy most kegyes szülő hazáját örökre el kell hagynia, s mindenkitől búcsut vesz. 297—462. Ilmarinen a mennyasszonyát szánjába emeli, utra kél, s harmadnap este haza ér. 463—528.

Immár a lyány tanácsolva,
A menyasszony kalauzolva,
Szólok most fitestvéremhez,
Beszélek a vőlegényhez :
„Vőlegény, én jó testvérem,
Testvérnél is több én nekem,
Ennen anyám szülöttjénél,
Apám édes gyermekénél!
Halld meg a mit hozzád szólok,
A mit szólok, mondogatok,
Te kenderke madárkádról,
Az elnyerted tubácskáról.“
„Áldd vőlegény jó szerencséd,
Hogy szerencsét, ilyet tettél,
S ha már áldod, áldd igazán,
Hogy jót vettél, jót találtál,
Jót igére a jó isten,
Jót is adott nagy' kegyesen!
Mondj hálát most a gazdának,
S még inkább gazdasszonyának,
Ki ily derék lyányt ringatott,
Te gyönyörü menyasszonyod!“
„Tiszta e lyány te melletted,
Ragyogó szüz szép jegyesed,
Hófejér te hatalmadban,
Gyönyörü van oltalmadban,
Ép erős szüz oldaladnál,
Adva hozzád viruló lyány,
Friss leány ő a cséplésre,
Hajlékony a fü-gyüjtésre,
Mosás közben jó facsaró,
Derék ruha-sulykolgató,
Ügyes fonal-fonogató,
Jeles vászon takácsoló.“
„Ugy szól ennek a bordája,
Mint a kakuk kiáltása,
A csürlője akként csörög,
Rakásban mint a fa zörög,
Vetélője akként kopog,
Mint az evet rágta tobzok,
Hogy a falu nem alhatott,
Várvidék nem nyugodhatott,
A bordája zörgésétől,
Vetélője csörgésétől.

„Vőlegényke fiatalka,
Férfi dicső, derék sarja!
Kovácsolj jó kaszát, élest,
Készits hozzá nyelet jelest,
A kapuban faragcsálván,
Tőke fején munkálkodván,
Mikor a nap szépen kisüt,
Vidd magaddal a rétre őt,
Nézzétek a fű mikép hull,
Gyep a földre miként zúdul,
Kasza alatt sás hogy suhog,
Savanyú gyom hogyan susog,
A hancsik el hogyan simúl,
Vessző szára két felé hull,
„Ha a másik nap is eljött,
Csinálj derék jó vetélőt,
Készits neki borda-lánczot,
Cséve ládát, lehető jót,
Lábitót is, szint' jeleset,
S minden szövő más szereket."
„Vidd most nőd a szovátához,
Szövőszéki bordafához,
S ott megszóla a bordája,
Izeg mozog a szováta,
Zaja hallik a faluba',
A bordáé messze tova.
Az asszonyok gondolkodnak,
Falusi nők tanakodnak:
„Vajon ki sző ottan vásznat?"
Illő adnod válaszodat:
„„Én aranyom szövi biz azt,
Szivem teszi ama nagy zajt,
Lazán hagyja-e a vásznát,
Elejtse a bordafogást?"
Lazán vásznát ő nem hagyja
A fogást el nem hullatja,
Olyan az mint Kúntar szötte,
A Päivätär ujja műve,
Ottavatar remeklése,
Tähettär megtökélése."
„Vőlegényke fiatalka,
Férfi dicső, derék sarja,
Hogy ha innen elindultál,
Innen immár elhajtottál,
Te ifiu leánykáddal,
E gyönyörű tubácskáddal,
Valahogy szép badaradat,
Te kenderke madaradat,
Az árokba be ne forditsd,
Kertelésnél ki ne boritsd,
Ne hullasd őt fatuskóra,
Avagy épen kőhalomra,
Mert eddig az atyja lakán,
Anyja díszes, szép udvarán,
Árokba nem fordították,
Keritéshez nem boríták,
Sem tuskóra nem hullatták,
Kő halmokra ki nem szórták."
„Vőlegényke fiatalka,
Férfi dicső, derék sarja,
Ne vidd soha menyasszonyod,
Ne kényszeritsd ten-aranyod,
A kuczkóban elvonúlni,
A szurdékban sóhajtozni,
A lyány atyja hajlokában,
Édes anyja tér lakában,
Nem húzódott a kuczkóba',
Nem sohajtott a zugolyba',
Ott ült mindig az ablakba',
Magát lóczán hintázgatva,
Este atyja örömére,
Reggel anyja gyönyörére,
„Jó vőlegény, bár szegényke,
Tubácskádat ne vezesd te,
Mozsarakban héjjat zúzni,
Pótkenyérhez kérget törni,
Kenyért sütni a polyvából,
Dagasztani fa héjából,
Soha e lyányt oda haza
Az anyai háznál lakva,
Nem vezették oly mozsárhoz,
Morzsolnia a fa-háncsot,

Szalma kenyért munkállani,
Fenyőhéjat dagasztani.“
„Vidd inkább a galambodat,
Éléstárba aranyodat,
A rozs hambárt ürítgetni,
A szuszékból árpát merni,
Dúczos kenyért sütögetni,
Jó söröcskét készíteni,
A búzából kenyért sütni,
A tésztáját megművelni,
„Drága testvér, jó vőlegény,
E tubácskát soha szegényt,
Kis gerlédet ne rikassad,
Ne untassad, ne busítsad,
Ha búsulás megszállaná,
Az unalom előkapná,
Fogd a pejkót a szerszámba,
Vagy pedig a szürkét hámba,
Hozd az atyja lakására,
Anyja szokott tanyájára.“
„E tubácskát ne is tartsad,
Te hófejér madaradat,
A házadban szolga gyanánt,
Elszegődött cseléd gyanánt,
A pinczétől el ne tiltsad,
Kamrád bátran reá bizhatd,
Soha otthonn e leányka,
Anyja mellett lakoztába'
Nem tartaték szolgamódra,
Beszegődött cseléd sorba',
Pinczétől nem tiltogatták,
Kamrát tőle el nem csukták,
Búzakenyért szeldeshetett,
Tojás után nézegetett,
Tejes bögrék között forgott,
Seres hordók keblén lakott,
Kamrát reggel ki ő tárta,
Este padlást be ő zárta,“
„Vőlegényke fiatalka,
Férfi dicső, derék sarja,
Ha e lyánynyal jól fogsz bánni,
Jónak fognak úgy találni,
S ha beszállsz az ipaházba,
Derék napad tanyájára,
Magadat is jól tartanak,
Etetgetnek, itatgatnak,
A lovadat is kifogják,
Ólba viszik, abrakolják,
Megetetik, megitatják,
Kosár zabbal kinálgatják“
„Ne is mondjad e leánykád,
Te hófehér szép tubácskád
Valamikép nemtelennek,
Avagy nemzetségtelennek,
Mivel hogy van ő nékie
Nagy neme, főnemzetsége,
Véka babot ha vetnének,
Egy szem jutna mindeniknek,
Egy véka lent ha elvetnek,
Lenszál ha jut egynek egynek,
“Ne is tartsad jó vőlegény,
Soha roszúl e lyányt szegényt,
Ne intsd szolgák ostorával,
Ne csapdosd őt bőrkorbácscsal,
A suhánggal őt ne nyaggasd,
Csürajtóban ne nyomorgasd,
Soha őt az atyai háznál,
Édes anyja szép tanyáján,
Nem intették meg ostorral,
Nem verték bőr suhogóval,
Őt korbácscsal nem nyaggatták,
A csűrben nem sanyargatták.“
„Állj előtte mint erős fal,
Szilárdúl mint ajtófélfa!
A napának ne hadd verni,
Az ipának nem perelni,
Idegennek patvarkodni,
Más házaknál ócsárolni,
Ha cselédség késztöt verni,
Avagy más nép megbüntetni,
Azért ne bántsd e szegénykét,
Ne kinozzad ten szivecskéd,

Kire három évig vártál,
A ki után váltig jártál,“
„Integesd a leánykádat
Tanitgasd ten almácskádat,
Oktasd őtet majd az ágyban,
Majd benn a ház pitvarában,
Tégy így egész éven által,
Egy évig szólj már attával,
Másik évben szemvágással,
Harmadikban toppantással.“
„Ha még erre sem hajolna,
Szófogadó most sem volna,
Nádszálat hozz a nádasból,
Zsurló füvet a halomról,
Ezzel intsd meg most a lyánykát,
Negyed évben ifj' asszonykád,
Fenyegesd a zsurló fűvel,
Bökdösd annak az élivel,
De ostorral még most ne üsd,
Hadd pihenni még a vesszőt.
„Ha még erre sem hajolna,
Szófogadó most se volna,
A füzesből hozz suhángot,
Végy a völgyből nyirágot,
Bunda alá rejtve dugva,
Hogy más telek meg ne tudja,
Mutasd meg a menyecskének,
Szégyenítsd meg, ne verd még meg.
„Ha még erre sem hajolna,
Szófogadó most sem volna,
Intsd meg őt a suhogóval,
Tanácsold a nyirfa ággal,
Fedd meg a ház négy falának,
Mohhal fedett belrészében,
De ne fenyitsd őt a réten,
Ne verd őtet a földszélen,
Meghallhatnák a faluban
A perpatvart más házakban,
Szomszédban a nőd sirását,
Még erdőn is a nagy lármát.“
„Vágj neki a derekára,
Háta husát puhitgatva,
A szemének hagyj ám békét,
Meg ne érintsd a nőd fülét,
Halántéka megdagadna,
A szemén kék folt támadna,
Süve mindjárt tudakolná,
Az ipa is elgondolná,
Falusiak észrevennék,
Falusi nők kinevetnék.“
„„No hiszen volt az csatában,
Bezzeg forgott hadakzásban,
Vagy tán farkas tépdeste meg,
Erdőn medve körmölte meg,
Talán farkas az ő ura,
Medve a mulattatója.““
A kályhán egy öreg vala,
Koldus ember a kuczkóba',
Szól öreg a kályhasutról,
Koldusember a kuczkóból :
„Soha ugyan jó vőlegény
El ne indulj nőd elméjén,
Nőd elméjén, sima nyelvén,
Ifianta mint én szegény,
Húst, kalácsot nőmnek vettem,
Vajat vettem, sört is vettem,
Vettem mindenféle halat,
Mindent a mi csak jó falat,
A sörfélét önföldemről,
Buzát pedig a külföldről.“
„De ezzel nem sokra mentem,
Szépemmel ki nem jöhettem,
Mihelyt a szobába lépett,
Üstökömnek neki esett,
Ábrázatát eltorzitá,
Szemét vadul elforgatá,
Egyre mindig sopánkodott,
Nagy dühében kiáltozott,
Hústömlőnek nevezgetett,
Tuskó névvel illetgetett'“
„Más ősvényre tekeredtem,
Egészen más utra tértem,

Hogy nyir-ágat hántogattam,
Galambjához jött legottan,
Ha borókát szakitottam,
Meghajolt és ugy köszöntött,
S korczvesszővel ezt ha tettem,
A nyakamba borult menten."
„A szegény lyány sohajtozik,
Sóhajtozik, búslakodik,
Keservesen sírva fakad,
Zokogva mond ily szavakat:
„Hamar másnak is menése,
Korán esik szövetsége,
Menetelem még sebesebb,
Szövetségem hirtelenebb,
Bármily fájós innen válnom,
Oly keserves eltávoznom,
E hirneves jó faluból,
E gyönyörű szép udvarról,
Hol szépen felnövekedtem,
Szép magasra fejledeztem,
Növekvésem gyöngy korában,
Gyerekkorom víg szakában."
„Nem gondoltam előbb soha,
Életemnek napjaiba',
Nem véltem én eltávoznom,
Innen soha megválhatnom,
Eme várnak környékéről,
Eme bérczek gerinczéről,
Most már hiszem, hogy elválom,
Távozni kell immár látom,
Üres már a bucsúkupa,
Váló-pohár már kiiva,
Már a szán is kifordítva,
Rudja ki, ház felé fara,
Oldalával istállónak,
Rézsutt van a baromólnak...
„Mostan immár távoztomban,
Oh jaj nekem, indultomban,
Hogy hálláljam anyám tejét,
Édes anyám nagy sok kegyét,
Mivel bátyám szív-jóságát,
Nőtestvérem nyájasságát."
„Köszönöm jó atyám neked,
Én eddigi életemet,
Eddig tápláltatásomat,
Legeslegjobb falatimat.'
„Köszönöm jó anyám neked
Ifjan rengettetésemet,
A csecsemő ápolását,
Ön melleddel szoptatását."
„Köszönet még a bátyámnak,
A bátyámnak, a húgomnak,
Köszönet az egész háznak,
Játszó-társim s pajtásimnak,
Seregében kiknek éltem,
Növekvésem idejében."
„Most már édes kedves atyám
Én szerelmes kegyes anyám,
Nagyságos fő nemzetségem,
Ne ontsatok könnyet érttem,
Se búba ne merüljetek,
Mély bánatot ne öltsetek,
Hogy most már más földre megyek,
Akár hova is eredek ;
Másutt is süt istennapja,
A teremtő arany holdja,
Ég csillagi fenn ragyognak,
A gönczölök szétáradnak,
Beljebb is a lég határán,
E világ egy más tájékán,
Nem csak apám udvarain,
Növekvésem szép tanyáin."
„Megyek tehát már ezekről,
Az aranyos házhelyekről,
Jó atyám ebédlőjéből,
Anyám gazdag pinczéjéből,
Ide hagyom tavam, földem,
Elhagyom a gyepes kertem,
El a tiszta forrásokat,
A fövényes szép partokat,
Fordőül a falvi nőknek,
A nyájőrző gyerekeknek."

„Tókat hagyom lobácslóknak,
Szántókat a felszántóknak,
Égreseket enyhülőknek,
Pusztákat a pihenőknek,
Gyepűt gyalog jár-kelőknek,
Utczák hosszát útazóknak,
Udvarokat futkosóknak,
Falak szélit ácsorgóknak,
Seprőjének a hidlatot,
Sikárlónak a padlatot,
Mezőt futni tarándoknak,
Vadonokat hiuzoknak,
Parlagokat a ludaknak,
Ligeteket madaraknak.“
„Megyek immár, megyek innen
Egy másikkal, ki visz engem,
Az őszi éj bús ölébe,
A tavaszi jég fölibe,
Nem marad a jégen nyomom,
Semmi jelem a síkoson,
Hó szinén nem ruhám sara,
Köntösömnek hóban nyoma.“
„Más felé elváltom után,
Majdan ide haza jutván
Anyám szavam már nem hallja,
Atyám sirtom nem csititja,
Bár homlokán siránkozom,
Feje felett jajgatózom ;
Már fiatal fű burjánzott,
Gyalogfenyő sarjadozott
Édes anyám teteméből,
Ápolómnak a képéről.“
„Majd csak egyszer ide jövén,
Téres lakba, eltekintvén,
Nem is ismer már én reám,
Más mint e két darab talán :
Pajtánk alászállott korcza,
Sövényünknek karó-rúdja,
Kis koromba' korczoztatvák,
Lyány koromba' karóztatvák.“
„Anyámtól egy meddő tehén,
Melyet ifjan etettem én,
Bornyát gyakran táplálgattam,
Bőgni fog, ha meglát, halkan,
Szérünk hosszú trágyahalmán,
Télen által fagyos hantján,
Ez egy ismer csak meg engem
Házhoz való lyánynak lennem.“
„Atyámról a vén háti mén,
Melyet ifjan etettem én,
Az abrakját gyakran vittem,
Ez is nyerít én elibem,
A nagy udvar trágyahalmán,
Télen által fagyos hantján,
Ez ismer meg majd még engem
Házhoz való lyánynak lennem.“
„A bátyám agg ebe szegény,
Melyet gyakran etettem én,
Mint leányka tanitgattam,
Vonítni fog elaggottan,
A nagy udvar szeméthalmán,
Télen által fagyos hantján,
Ez is megismer még engem,
Házhoz való lyánynak lennem.“
„Más nem is fog ismerni rám,
Ide haza tértem után,
Bár a révek ugyanazok,
Szinte azok mind a lakok,
Az öblök is a régiek,
Ugy a hálóvető helyek.“
„Kedves lakás isten veled,
Rajta deszka szép menyezet ;
Beh jó lesz majd itt betérnem,
Kedvem szerint megpihennem !“
„Ház pitvara isten veled,
Rajtad a fa lepcsőzettel ;
Beh jó lesz majd itt betérnem,
Kedvem szerint meg pihennem.“
„Te szép udvar isten veled,
A berkeny e fákkal benned,
Beh jó lesz majd itt betérnem,
Kedvem szerint megpihennem.“

„Búcsút veszek mindezektül,
Föld-mezóktől mind eprestül,
Utszélektől virágostúl,
A halmoktól fűbokrostúl,
Száz szigetes nagy tavaktól,
Szorosoktól, mind halastúl,
A domboktól fenyvesestül,
A völgyektől nyiresestül.“
Ekkor kovács ős Ilmarin
Lyányt szánjába felröpitvén,
A lovának ostort ada,
Szóra fakad, ekkép szóla:
„'sten hozzátok tó partjai,
Tó partjai, föld hantjai,
Valamennyi bérczi fenyők,
Magas fákkal teli erdők,
Ükörke fák a ház megett,
Borókafák a kút mellett,
A földeken bogyó szálak,
Bogyószálak, szénaszárak,
Füzfa bokrok, fenyv gyökerek,
Égerlombok, nyirfa kérgek.“
Most oszt' kovács Ilmarinen,
Pohjolából el-kimégyen,
Ott gyerekek maradának,
Dalba kezdvén igy szólának:
„Gyászos madár szállt le ide,
Rengetegen átsietve,
Kacsánkat meghóditotta,
Mézbogyónk' elcsalogatta,
Édes almánk' ő elvette,
Vizi halunk' messze vitte,
Apró pénzzel vesztegette,
Ezüsttel megszéditette,
Vízhez már most ki visz minket,
A patakhoz ki vezetget,
A veder ott vesztegelhet,
A merőrúd zúgban űlhet,
Sepretlen a föld maradhat,
Tisztittatlan a házpadlat,
Fakulhat a pohár széle,
Barnulhat a kupa füle.“
,Ilmár kovács most azonnal,
Az ifiu menyasszonynyal,
Elvágtatva utnak indul,
Pohjolának partjairul,
A szimai szoros mellett,
Homokos hegy háta felett;
Fövény csikorg, kavics csördül,
Siklik a szán, suhog, röpül,
A vasas hám csak ugy csengett,
Nyirfa szántalp bele rengett,
Eres gyámol csengett bongott,
Zelnicze köriv hajlongott,
A fűz rudak megrezgettek,
Réz karikák bele pengtek
Derék lova nyargaltába,
Hóka fejű vágtattába.
Hajta egy nap, másodikon,
Idestova harmadikon,
Egy kézben a gyeplőt tartja,
Másikkal a lyányt karolja,
Egy lába az eplényt nyomja,
Pokróczba a másik dugva.
Paripa fut, halad az ut,
Nap lefordult, czél közel volt,
Harmadik nap fordultával,
Immár a nap leszálltával
A kovácslak már feltűnék,
Ilmár háza már meglátszék,
Korom mint a sáv szállonga,
Nagy füstgomoly a magasba,
Füst a házból folyvást tolong,
A felhőkbe szállva gomolyg.

Huszonötödik rúnó.

A vőlegény, menyasszony és kisérő nép Ilmarinen házában fogadtatik 1—382. A közönséget az elégig étetik, itatják. Väinämöinen dalol, s köszönti a gazdát, gazdasszonyt, vőfélt, nyoszolyólyányt és a többi lakodalmas népet. 383—672. A lakodalomból hazatérő utjában eltörik a Väinämöinen szánja, melyet helyrehoz és haza hajt. 673—738.

Immár régen várják vala,
Várják vala, lesik vala,
A menyasszony s násznép jöttét,
Ilmarinen megérkeztét;
Könyezett a vének szeme
Az ablakban pihentökbe',
Fiuk lába inog vala
A kapuban ácsorgtokba',
A gyerekek lába sajga
A fal mellett állongtokba',
Férfiaknak a saruja,
Nyűtt partokon vigyáztokba':
Egyszer csak egy némely napon,
Egy reggeli virradaton,
Zaj hallatszik a Sárrétről,
Szán zörgése az erdőből,
Lokka derék jó gazdasszony,
Kalevatár a szép asszony,
Szóra fakadt s ekkép szóla:
„Az ott az én fijam szánja,
Most érkezik Éjszakhonbul,
Ifiu menyasszonyostul."
„Közel van már e lakokhoz,
Nem messze ez udvarokhoz,
Ön atyjától nyert szobákhoz,
Szüleinek jószágához."
Most már kovács Ilmarinen,
Idestova otthon terem
Atyjától nyert udvarain,
Szüleinek önjavain,
Foglyok, fajdok sívitanak
Tetején a korcz nyaklónak,
Vig kakukkok kiáltoznak
Tarka orrán a szánkának,
Gyors evetkék szökellenek
Hosszában az üszköllőnek.
Lokka derék házi asszony,
Kalevatár a szép asszony
Szóla mostan ily szavával,
Következő mondókával:
„Falu várta az uj holdat,
A nap keltét az ifiak,
Fiuk epres halmaikat,
Vizek szurkos hajóikat;
Az új holdat én nem vártam,
Szép napra sem nagyon vágytam,

Én testvérem lesegettem,
A testvérem és a menyem,
Este reggel vigyázgattam,
Hova vesztét nem tudhattam,
Gyerek a lyány, s azt neveli,
Mig megtelik, azt várja-e?
Meg hogy még most sem érkezett,
Holott erős fogadást tett,
Ismét haza megérkezik,
Nyoma még sem hidegedik.“
„Reggel egyre vigyázgattam,
Egész nap a főmben hordtam :
Fijam szánját hogy nem látom,
Kasa zaját hogy nem hallom
E kicsinyke udvarokon,
Kis térségü szállásokon;
Pedig szalmán kitelelt ló
Voln' s két talpból álló szánkó,
Azt is szánnak mondanám én,
Szép korbélynak tartanám én,
Ha csakugyan öcsém hozná,
Lelkem fiam szállitaná.“
„Erre vágytam életemben,
Naphosszant elnézegettem,
Fejem félre hajlitottam,
Fürtjeimet szétziláltam,
Szemem soká meresztgetém,
Öcsém jöttét hallni vélvén,
E csekélyke udvarokra,
Kis térségü hajlékokra;
Megérkezik végre immár,
Valahára haza talál,
Vele csinos képű leány,
Piros pozsgás az oldalán.
„Fitestvérem jó vőlegény,
Ragaszd ki már a hóka ment,
S jó paripád vidd oda la,
Hol előbb is gyepelt vala,
Etesd zabbal mint régebben;
Köszönts minket is szivesen,
Köszönts minket és másokat,
Köszöntsd egész mi falunkat,
Köszöntésed már elmondván,
Kalandidat mondd el aztán,
Hogy baj nélkül útaztál-e,
Egészségben maradtál-e,
Hogy napadhoz eljutottál,
Az ipadnál beszállottál,
Lyányt jó szerrel vagy erővel,
Nyeréd kapu döntésével?
A lyányt várát bevetted-e,
Falait ledöntötted-e,
Napad küszöbére lépve,
A gazdai székre ülve?“
„Kérdés nélkül is látom már,
A nélkül is jól értem már:
Szerencsésen jára utján,
Semmi baj nem érte őt ám,
Libát hozott, győztes volt ott,
Bevevé a hadi kaput,
A deszka várt porba dönté,
Hársfalat megsemmisité,
Anyósánál járkáltában,
Apósának hajlokában;
A kacsa már birtokába,
Hónya alatt a tubácska,
Oldalán a csinos lyányka,
Deli szűz ő oltalmába'.“
„Ki hozta a hazugságot,
Kósza hirrel ki ujságolt,
Hogy a kérő hijába járt,
Lova h'jában is szaladgált?
„A kérő nem járt hijába,
Szaladgált a paripája:
Van a lónak mit hoznia,
Hó sörényét mért ráznia,
Meg is izzadt a czoczócska,
Csupa tajték a lovacska,
Szüzet ide elhoztában,
Épséges lyányt szálittában.“
„Szállj ki édes már a szánból,
Kedves jószág a kasából,

Kelj ki onnan emeletlen,
Emelkedj él levétetlen,
Ha fiatal az emelőd,
Büszke maga a levevőd.“
„A szánból kiszálltod után,
Farából kibontakozván,
Lépj itt eme sík ösvényre,
Itt e szép májszinü földre,
Sertések simogattára,
Malaczoknak tapostára,
Bárányoknak kinyaltára,
Ló sörénye suroltára.“
„Járogasd fel ludjárással,
Tipegd be szép kacsalábbal
Eme tiszta udvarokat,
A sima szép tájékokat,
Ipa lakta udvarkákat,
Anyósod kormányzottákat,
A fitestvér faragóját,
A nőtestvér virág ágyát,
Tedd lábodat a pitvarba,
Küszöbön a palló fára,
Lépj a sima küszöbön be,
Azon belül telepedj' le
Eme hires tető alatt,
E gyönyörü fedél alatt.“
„E télen is, ez utolsón,
Ugy a nyáron, az elmulton
A kacsacsont palló zengett
Várván, ki majd rajta lépked,
Arany tető megszólala
Vágytában ki jár alatta,
Az ablakok örvendének,
Az ablakban ülő nőnek·“
„E télen is, ez utolsón,
Úgy a nyáron, az elmulton
Felpattant az ajtó závár
A gyürüs becsukót várván,
A küszöb is fölgörbüle
Vágyván a lágy ruhás nőre,
Egyre mindig nyilt az ajtó
Nyitogató nőt ohajtó.
„E télen is ez utolsón,
Ugy a nyáron az elmulton
Az ősi ház megfordula
Takaritót óhajtozva,
Pitvar helyből kimozdula
Kiseprőjét áhitozva,
A fészer is megmozdúla
Tisztogatót ásitozva.“
„E télen is ez utolsón,
Ugy a nyáron az elmúlton,
Még az udvar is meggörbült
Nézve forgács szedegetőt,
A kamra is alá szálla
Kamarába járót várva,
Rúd meghajolt, polcz lenyomult
Óhajtván az ifju asszonyt.“
„E télen is ez utolsón,
Ugy a nyáron az elmulton
Már az utczák is csacsogták
Az utczáknak jardalóját,
Ólak közel lenni vélték
Az ólaknak felnézőjét.“
Az aklok is ötet várták,
Az akolba száló kacsát.“
„Az imént is e mai nap,
Nem régen is csak a minap
Korán bőgött a vén tehén,
A reggelitadót lesvén,
A kis csikó is nyeritett,
Szénavető után nézett,
Bégetett a nyári bárány,
Étel javitója után.“
„Az imént is e mai nap,
Nem régen is csak a minap,
Ablakokban vének lesték,
Parton sorba a gyerekcsék,
A falaknál a leányok,
Pitvarban az apróságok
Az uj asszonyt ott vigyázva,
A menyecske jöttét várva.“

„Udvar üdvöz légy teljeddel,
Te jövevény a férjeddel,
Tornácz üdvöz a teljeddel,
Benned lévő vendégiddel,
Pitvar üdvöz a teljeddel,
Fedél te sok vendégiddel,
Légy üdvöz ház a teljeddel,
Száz deszkás a gyermekekkel,
Köszöntlek hold, király téged,
S a fejlődő cseprentéket
Nem láttatott itt még soha,
Sem az előtt, sem az óta
E seregnek delisége,
E népségnek ékessége.“
„Vőlegény, én jó testvérem,
Piros leplét simitsd félre,
Vedd le azt a selyem leplet,
Engedd látnunk te szép nyested,
Ki után öt évig jártál,
Kit nyolcz évig látogattál.“
„Elhoztad-e kit akartál,
Te kakukkot hozni vágytál,
Hófejéret földön lelni,
A vizekről ékest venni?“
„Kérdés nélkül is látom már:
Kérés nélkül a mit hoztál,
Kakukkocskát ott jártodban,
Kék kacsa van birtokodban,
A legépebb hajtásod van,
Mely volt ottan zöld bokorban,
Zelniczéből legszebb levél,
Zelniczében mit lelhetél.“
A földön kis gyerek vala,
Gyerek fakad ily szavakra:
„Magaddal mit hurczolsz bátyám,
Szurok tuskót, avagy leányt,
Karcsu nyulánk mint egy tonna,
Szálas akár egy motólla.“
„Ugyan ugyan jó vőlegény,
Szüntelen azt reméltetvén,
Kapnod lyányt száz márka érőt,
Ezren alig megvehetőt,
Kaptál bezzeg egy eladót,
Párját száz közt válogatót,
Kaptál te egy tavi csókát,
A kertből egy csörgő szarkát,
Földekről madár ijesztőt,
Rút fekete madár a nőd.“
„Mit is csinált életében,
Az elmult nyár leteltében,
Hogy egy keztyüt nem köthetett,
Egy harisnyát be nem végzett,
Üresen e házba botlott,
Anyósához mit sem hozott,
Tőle egér elczinczoghat,
Ládájában mit sem kaphat.“
Lokka derék házi asszony,
Kalevatar a szép asszony
E különös beszéd' hallva,
Ily szavakra fakad ajka:
„Mit mondtál te balga lélek,
Dicstelen te mily beszédet?
Becstelenség mást illethet,
Rágalom mást sértegethet,
E szüzet ne sértegesse,
Telkünk diszét ne illesse.“
„Hitvány szavad már elmondád,
Rágalmadat ellocsogád,
Egy éjjeli bornyu szájjal,
Napos vizsla nyivásával;
De a legény jól választott,
Messzeföldről jó lyányt hozott,
Olyant miként az áfonya,
Dombon termő szép szamócza,
Miként egy szós kakuk a fán,
Kis madarka berkenyefán,
Ékes tollú a topolyfán,
Fejérbegyü a juharfán.“
„Német-honban nem kapta voln'
Észthonban sem találta voln'
E leánynak nyájasságát,
E tubácska bájosságát,

Emez orcza deliségét,
Eme képnek ékességét,
Fejér kara bájló havát,
Büszke nyaka szép hajlatát.“
„Nem is jött ám üresen ő,
Van vele sok bunda nemü,
Gyolcs nemüje ő nekie,
Fejérnemü mindenféle.“
„Van ugyan e leánykának,
Láttatja az orsójának,
Guzsalyának önfonása,
Ujjainak ön jószága,
Fejér nemü öltözéki,
Téli dolog eredményi,
Fejéritvék tavasz tájon,
Száritgatvák oszt' a nyáron;
Finom sima lepedői,
Lágy fejalja bőven neki,
Finom ékes nyakkendői,
Gyapju szövet teritői.“
„Jó menyecske, szép menyecske,
Fejér piros kis menyecske,
Otthonn is jó hired vala,
Lyánynak atyád hajlokába',
Maradjon meg életedbe'
Asszonynak is férjhez menve.“
„Ne aggódjál, mit se búsulj,
Tartóztasd meg magad bútól,
Tóba téged mert nem vittek,
Folyó szélén ki nem tettek,
Bőtermésü helyről hoztak,
Még termőbbre szállitottak,
Sörben gazdag helyről vettek,
Gazdagabbra helyheztettek.“
„Jó szüzecske, szép menyecske,
Felelj meg e kérdésemre:
Nem láttad-e mikor hoztak,
A kerekded nagy kazlakat,
Górékat és szuszékokat,
Mind e házhoz tartozókat,
Vőlegényed ön szántatját,
Vetésinek szép láttatját.“
„Menyasszonyka fiatalka,
Hallgass ide e szavamra:
Ha e házhoz tudtál jönni,
Tudj e házban meg is lenni,
Szép ám itt uj menyecskének,
Ifj' asszonynak itten élned,
Kezed alatt tejes csuprok,
Hatalmadban vajbodonok.“
„Szép lenned ház asszonyának,
Növekedni tubácskának,
Fördőházban széles polczok,
A szobában téres padok,
A gazdák mint urad atyád,
Gazdasszonyok édes anyád,
Fiuk miként ten testvérid,
A lyányok mint hugod-néned.“
„Neked vágyad ha támadna,
Kedved arra inditana,
Atyád vágyta halfajokra,
Bátyád fogta fajdtyukokra,
Soh' se kérd a sógorodtól,
Akár pedig apósodtól,
Kérd egyenest a férjedtől,
A rád gondot viselőtől!
Az erdőnek nincs oly vada,
Négy lábain futosója,
A légnek nincs oly madara,
Két szárnyain szállongója,
Nincs a víznek sem oly hala,
Legjelesebb halak faja,
Mit neked nem fogván fogva,
Fogván fogna, hozván hozna.“
„Szép itt lenni asszonykának,
Növekedni tubácskának,
Követ nem kell itt forgatni,
Nagy mozsárral bajoskodni,
Viz őrli meg itt a buzát,
Járatja le a gabonát,
Edényeket a viz mossa,
Tenger habja takaritja.“

„Arany falunk, oh te drága,
Te a föld legjobb tájéka,
Alul mező, felül mező,
Falu köztök ép' középső,
Falu alatt az áldott part,
A partnál meg egy szép patak,
Uszkálni benn' a kacsáknak,
A vizi vad madaraknak."
Most a serget jól eltartják,
Etetgetik, itatgatják
Felesen húsdarabokkal,
Szépen kisültt kalácsokkal,
Árpasörrel, a lelkével,
Buza nemü csemegékkel."
Vala ottan böven enni,
Böven enni, böven inni,
Piros szinü edényekben,
Ékes mivü csészécskékben,
Sütemények szelegetni,
Vaj kenyérre kenegetni,
Galóczák feldarabolni,
Lazaczok felhasogatni
Ezüstözött jó késekkel,
Aranyozott nyelüekkel.
Folyt ott a ser pénzen vétlen,
Méz markákkal fizetetlen,
Jeles ser az ászok fákról,
Édes méz fatartójából,
Sör ajkaknak frissitőül,
Méz elméknek enyhitőül.
Ki fog most már dalt zengni,
Módos énekszót szerezni?
Öreg Väinö, a jámbor agg,
Ősfája a szép daloknak,
Maga fog az énekléshez,
A dallási müvészséghez,
Szóla tehát e szavával,
Következő mondókával:
„Arany felek, testvéreim,
Szós, beszédes kedveseim,
Vidám nyelvü pajtásaim,
Halljátok meg e szavaim'."
„Ritkán vannak ludak együtt,
Lyánytestvérek magok között,
Ritkán jönnek fiúk össze,
Anyafiak itt együve
E nyomoru határokon,
Pohjalai bús tájakon."
„Fogjunk-e hát énekléshez,
A dallási müvészséghez?
Csak dalnoktól telik dallás,
Nyár-kakuktól kiáltozás,
Festés csak a Kéktündértől,
Szövés csak a Gyolcstündértől.
„Lapp fiuk is dalolgatnak,
Bokázzák fü-saruikat,
Szijjas szálas szarvas hústól,
Itju irám falatoktól;
Hát én mért ne énekelnék,
Ne dallnának gyermekeink,
Kedves izü rozs kenyértől,
Lisztes étel szájizétől."
„Lapp fiuk is dalolgatnak,
Bokázzák fü-saruikat,
Ha egy pohár vizet ittak,
Fakéregből kenyért gyurtak;
Hát én mért ne énekelnék,
Ne dallnának gyermekeink,
Szemes élet sörszeszétől,
Áros árpabor levétől."
„Lapp fiuk is dalolgatnak,
Bokázzák fü-saruikat,
Füstös hasáb fák lángjánál,
Kapargatott szénmáglyánál;
Hát én mért ne énekelnék,
Ne dallnának gyermekeink
Eme hires fedél alatt,
E gyönyörü tető alatt?"
„Jó itt lakni a háznépnek,
Itten lenni menyecskének
Seres hordók vidám keblén,
Hol kéznél a mézesedény,

Szélén sérincz szorosoknak,
A galóczás tájékoknak,
Hol az étel éve nem fogy,
Iva ital nem apadoz.“
„Jó itt lakni a háznépnek,
Jó dolga a menyecskéknek,
Nem szoktak itt búval enni,
Aggódással éldegélni ;
Mindenkor bú nélkül esznek,
Aggodalom nélkül élnek
E gazdának idejében,
Gazdasszonya életében.“
„Itt legelőbb kit köszöntsek,
Gazdát, asszonyt üdvözöljek?
A régiek előbb mindég
Fel a gazdát köszöntötték,
Ki a tóról tetőt szerzett,
Házhoz valót erdőről vett,
Hozván fenyüfát tövestül,
Síma szálút tetejestül,
Alkalmatos helyre rakta,
Gondosan megoltalmazta
E nagyszerü család laknak,
Eme díszes nagy hajloknak,
Falhoz valót az erdőről,
Gerendáit bérctetőről,
Szarufáit erdő-hátról,
Léczeit a szamóczásról,
Kérgét bérczi zelniczésről,
Mohot a tó fenekéről.“
„Rendbe is van a szép tanya,
A teteje helyre rakva,
Azt száz ember rakja vala,
A háztetőn ezer vala
Eme ház megrakásakor,
Tetejét felállításkor.“
„Bizonyos, hogy a mi gazdánk,
Derék lakát felállitván,
Üstöke sok vihart látott,
A haja sok vészt kiállott,
Jó gazdánknak nem egy izben,
A keztyüje maradt szirten,
Faágakon a kucsmája,
Merült tóba harisnyája.“
„Mi jó gazdánk igen gyakran,
Korán reggel még hajnalban,
Másoknak felkölte előtt,
A falutól sejtetlenül
Ébredt fel a tüz rakásnál,
Kelt fel a haraszt-tanyánál,
Fejét a galy fésülé meg,
Szemét harmat mosdatá meg.“
„Igy kap aztán a jó gazda,
Sok ismerőst a házába,
Lóczája telt dallosokkal,
Ablakai vigadókkal,
Ház padlata csevegőkkel,,
Minden zuga kedvtöltőkkel,
Fal melléki állongókkal,
Pajta széli járkálókkal,
Udvarai átjárókkal,
Földjei rajt' utazókkal.“
Már a gazdát felköszöntém,
Most asszonyát üdvözlöm én,
Az ételek készitőjét,
Hosszú asztal megtöltőjét.“
„Nagy kenyeret ő süt vala,
Derék tésztát ő dagaszta,
Tenyerével, két markával,
A tenyere tiz ujjával,
A süteményt megkeleszté,
Vendégit megvendégelé,
Bőven sodar- s szalonnával,
Megkelesztett lapótyával;
Kicsorbult a késünk éle,
Elhajlott a vágónk vége,
A lazacz-fej vagdalásban,
A csukafej-hasgatásban.“
„Gyakorta e jó gazdasszony,
E házias derék asszony,
Még kakasszó előtt felkelt,
Tyukfiánál előbb serkent,

A lakomát készittében,
Teendőit végeztében,
A szaladját kelesztében,
Jeles sörét kifőztében.“
„Meg is tudta e jó asszony,
E szigoru házi assszony
Dicső sörét késziteni,
Édes italt szeszszé főzni
Zamatos sör szaladjából,
Az édeses malátából,
Melyet fával nem forgatott,
Doronggal nem kavargatott,
Hanem önnön két markával,
Kevergetvén ön karával
A füsttelen fördő házban,
A polczokon munkáltában.“
„Nem hagyja e jó gazdasszony,
E szigorú házi asszony,
Izetlenül a szaladját,
Földre futni a malátát,
Gyakran jár a fördőházban
Éjféltájban egy magában,
Nem törődik farkasokkal,
Nem gondol ő fenevaddal.“
„A gazdasszonyt felköszöntém,
Most vőfélünk köszöntöm én!
Ki kéretett fel vőfélnek,
Választatott meg vezérnek?
Legeslegjobb a faluba',
Falunk java okozója.“
„Ennek a mi vőfélünknek,
A ruhái hajón jöttek,
Hónya alatt megszorulnak,
Termetéhez jól simúlnak.“
„A mi derék vőfélünket
Ékesíti szép öltözet,
A széli a fövényt nyalja,
Földet éri a hátulja.“
„Inge kissé kikucsál,
Egy szikrácskát kikandikál,
Szép mint a Holdlyány szövése,
Czinkeblü hölgy remeklése.“
„A mi derék vőfélünket
Ékesíti dísz-övezet,
Napleánya szöveménye,
Tarka körme pettyezése,
Tüz nélküli ős időkből,
Tüzet még nem ismerőkből.“
„Vőfélünknek remek lábát,
Ékesítik selyem kapczák,
Selyem harisnyakötője,
Melyről csíkos szalag csüng le,
Sár aranynyal van himezve,
Hó ezüsttel ékesgetve.“
„A mi vőfél barátunknak
Tetszős szász csizmái vannak,
Mint hattyuknak a folyókon,
Mint szárcsáknak a partokon,
Vadludaknak a bozótban.
Költözőknek a csalitban.“
„A mi vőfél barátunknak
Arany göndör fürti vannak,
Arany szakál, mely befonva,
A fejében magas kucsma,
Fel a magas égre szóló,
Erdő felett is kinyúló,
Melyhez százért se juthatnánk,
Ezer markán meg nem kapnánk.“
„A vőfélt is felköszöntvén
A nyoszolyót üdvözlöm én,
Honnan került a nyoszolyó,
A szerencsés honnan való?
Onnan vették a nyoszolyót,
A boldog lyányt, jóra valót,
A Tanikka várán túlról,
Ujvár tulsó oldaláról.“
„Sőt még nem is onnan vették,
Őt korántsem ottan lelték,
Onnan került a nyoszolyó,
A szerencsés onnan való,
Dvinának a mellékéről,
Annak téres vidékéről.“

„Sőt még nem is onnan vették,
Őt korántsem ottan lelték,
Szamóczaszál réten termett,
Erdőn piros eper diszlett,
Selyem fűszál a ligeten,
Arany virágszál a réten;
Onnan került a nyoszolyó
A szerencsés onnan való.“
„Nyoszolyó lyány kedves szája,
Mint vetélő finn hazánkban,
A szemei oly ragyogók,
Miként égen a csillagok,
Tündöklők a halántéki,
Mint tengeren hold sugári.“
„E nyoszolyó lyány nyakában
Igen drága arany láncz van.
Feje arany kötelékben,
Keze arany karpereczben,
Az ujjain arany gyürü,
Füleiben arany függő,
Halántékin arany csokrok,
Szemöldjein gyöngyház ragyog.“
„Azt gondoltam, hogy a hold a,
Ugy ragyog az arany tolla,
Azt hittem, hogy a nap fénye
Inggalléra fejérsége,
Azt véltem voln' hajó evez,
A kucsmája úgy lengedez.“
„Nyoszolyónk is felköszöntvén,
Hadd látok meg mindenkit én,
Derék-e az egész népség,
Ép erős-e az öregség,
Eleven az ifiuság,
Kedves egész e társaság?“
„Már mindenkit megtekinték,
Bár jóvoltuk jól ismerém,
Nem is vala itt soha még,
S nem is hamar leszen ismét,
E társaság kedvessége,
A seregnek diszessége,
Öregeknek deréksége,
Ifiu nép fürgesége;
Egész násznép hófejérben,
Mint az erdő hóban s dérben,
Alul miként a virradat,
Felül mint a felkelő nap.“
„Könnyen telék itt az ezüst,
A sárarany bőven került,
A földeken pénzerszények,
Utczán zacskók heverésztek,
Vendégeknek tisztességre,
Meghivottak örömére.“
Väinämöinen, a jámbor agg,
Ős mestere a dallásnak,
A szánjába felpattana,
Hazafelé elindula;
Utjában is dalol vala,
Dalol vala, bűvöl vala.
Fog egy dalba, másik dalba,
A harmadik dalba kapva,
A szán talpa kőhöz farol,
Fa törzsökbe bele fordul,
Csikótól a szán elmarad,
Összerogya dalnok alatt,
Szántalpak szétcsattanának,
Deszkák szerteszét hullának.
Monda öreg Väinämöinen,
Maga szóla ilyenképen;
„Telik-e ez ivadéktól,
A növekvő sarjadéktól,
Avagy itt ez öregektől,
Hajlott korú emberektől,
Ki elmenne Halál-lakba,
Alvilági hajlokokba,
S elhozná a Vész furóját,
Alvilágnak műszerszámát,
Azzal új szánt szerkesztenem,
A korbélyát helyre tennem?“
Mint az ifjak beszélének,
Vének is úgy felelének:
„Nem telik ez ivadéktól,
E növekvő sarjadéktól,

Nagy hadunkban egy sem lévén,
Olyan nagyra termett legény,
Ki lemenne Halál-lakba,
Alvilágnak hajlokába,
S elhozná Halál furóját,
Alvilágnak műszerszámát,
Uj szánadat szerkesztened,
A korbádat helyre tenned.“
Väinő tehát a jámbor agg,
Ös mestere a daloknak
Halálhonba másodjára,
Lemegy Mána tanyájára,
S furót hoza Halálhonból,
Eszközt Mána tanyájáról.
Most Väinő, e jámbor öreg
Dalla legott kék ligetet,
Sugár tölgyet a ligetbe,
Nyulánk berkenyfát melléje,
Aztán szánná szerkesztette,
Szántalpakká megművelte,
Ebből rudat is varázsolt,
Körívet is ebből ácsolt,
Korbélyát is megremeklé,
Uj szánját igy helyre tevé,
Paripáját hámba fogá,
Barna kasba beragasztá,
Szánjába feltelepedik,
Benne jól elhelyezkedik,
Fut a lova ostor nélkül,
Csikó ostorcsapás nélkül
Régi kedves tanyáira,
Minapi táplálékira,
Elszállitá Väinämöinent,
Halhatatlan büvénekest,
Ön kapuja elejébe,
Önnön édes küszöbére.

Huszonhatodik rúnó.

Lemminkäinen neheztelvén, hogy a lakadalomba hivatlan maradt, eltökélli mégis elmenni Pohjolába, nem törődvén anyja tilalmával, és azokkal a sok veszélyekkel, melyekkel való találkoztát anyja megjósolta. 1—382. Utra indul és tudományával minden vészvidékeken szerencsésen áthat. 382—776.

Sárréten az Ahti laka,
Kaukó földnyelv hónyaalja,
Ott földjeit szántja vala,
Barázdákat húzogata,
A fülére a mily ékes,
A hallása ép' oly éles,
Zajt halla a falu felől,
Nagy morajt a tavak mögül,
Lódobogást a sík jégen,
Szán zaját az erdőszélen;
Elméjéhez ily sor juta,
Agyába ily gondolata:
Lakomát tart most Pohjola,
Menyegzőt nagy alattomba'.
Szájledúzva s fejcsóválva
Szög üstökét meg-meg rázza,
Vére meghűl orczájába'
A dolog elgondoltára,
Abba hagyja a szántását,
A földjei munkálását,
A lovára felpattana,
Hazafelé siet vala,
Édes kedves jó anyjához,
Ó kegyes asszony anyjához,
A hova eljutta után,
Szóra fakad ezent mondván:
„Oh én anyám, öreg dajkám,
Készits élést most szaporán,
Éh embernek mit ennie,
Tikkadtnak megenyhülnie;
Fűtsd a fördőt be egyuttal,
Fördőházat de azonnal,
Hol az ember megtisztulhat,
Deli hőssé alakulhat!"
Lemminkäinen anyja erre,
Nagy szaporán ételt főze,
Éhes embert etetgeté,
A tikkadtat megenyhité
A fördő elkészültéig,
A gőzbánya befűltéig.
Ekkor fürge Lemminkäinen
Ételhez lát sietősen,
S a fördőbe aztán megyen,
Fördőházban fördőt veszen
Mosakodik a pintyőke,
Ott fördik a tengelicze,
Fejét mossa gyolcs fejérre,
Nyakát hóként tündöklőre.

Fördőből a házba lépve,
Megszólalván így beszéle :
„Oh jó anyám, öreg dajkám,
Menj pajtába a domb hátán,
Hozd elő a legszebb üngöm,
A legeslegjobb felöltőm,
Azt magamra felöltenem,
Termetemre illesztenem.“
Anyja előbb megkérdezé,
Az öreg nő fürkészgeté :
„Hová készülsz fiam, merre,
Tán hiúzok üzésére,
Irám szarvas ejtésére,
Vagy evetkék lövésére?“
Monda fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli :
„Oh én anyám, kedves szülőm,
Nem mék én most hiúz üznöm,
Irám szarvast sem hajtanom,
Sem evetre vadászgatnom :
Mék' Pohjola lakmájába,
A súnyi nép lakzijába,
Hozd elő a legszebb üngöm,
A legeslegjobb köntösöm,
A lakziba abban mennem,
Lakomára felöltenem.“
Anyja fiát tiltja vala,
A neje is tartóztatja,
Tartóztatja mind a két nő,
Természeti három nemtő,
Lemminkäinent indulnia,
Pohjolába a lakziba.
Szól az anyja szülöttjéhez,
Szülője a gyermekéhez :
„Ne menj oda, én fiacskám,
Én fiacskám, szép magzatkám,
Pohjolának lakmájába,
Nagy násznépe lakzijába,
Téged oda meg nem hivtak,
És bizony nem is áhítnak.“
Erre fürge Lemminkäinen
Megfelele ilyenképen :
„Gyávák mennek meghivatva,
Hivatlan megy vitéz oda;
Im a holddal azon korú,
S a legrégibb hivogató,
Ebben a tüzélü kardban,
Szikrát szóró jó vasamban.“
Lemminkét most is az anyja
Menésében tartóztatja :
„Ne, oh fiam, ne menj oda,
A pohjai lakdáridóba,
Ott utadban rémek, csudák,
Szörnyetegek utad állják,
Három gyilkos helyre akadsz,
Ember ölő tájra bukkansz.“
Monda fürge Lemminkäi
Ama deli Kaukomieli,
„Vészt gyanítnak mindjárt a nők,
Halált látnak mindenütt ők,
A férfi nem fél ezektől,
Semmiféle rémségektől;
De hát még is mindazáltal,
Mondsza fülem hallattára,
Melyik vész lesz a legelső,
A legelső, a legvégső?“
Édes anyja ekkép szóla,
Öreg nő így válaszola :
„Mondom a vészt sora szerint,
Nem az ember kedve szerint,
Mondom tehát az első vészt,
Im e lesz a legelső is :
„Utra alig hogy indultál,
Mikor a nap lefelé száll,
Elibed tüz folyó akad,
Keresztben elzárja útad,
A folyóban tüz zuhatag,
Zuhatagban tüz sziklapad,
A sziklapad csúcsa magas,
Van a csúcson nagy tüzes sas,
Éjjel fogát élesíti,
Nappal karmát hegyesíti,

Az érkező idegenre,
A közelgő emberekre.“
Monda fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli :
„Ilyen vész csak nőket érhet,
Hős halála az nem lehet,
Tudom ennek okát fokát,
Kijátszása módja sorát;
Egy égerfa lovat dallok,
Rá égerfa hőst varázslok,
Mely mellettem lépegessen,
Én előttem hadd ügessen;
Alábukom vadkacsaként,
A habokba vadruczaként
Ama sasnak körme alá,
A lidércznek karma alá;
Mondsza anyám hű dajkálóm,
Lehető közép halálom.
Ahti anyja ekkép szóla :
„Ily vész jön rád másodszorra :
Alig mentél egy keveset,
Más nap' hogy beesteledett,
Tüzes árok lesz előtted,
Mely útad elzárja tőled,
Kelet felé messze terül,
Nyugot felé végtelenül,
Teljes teli forró kővel,
Izzó parázs kőszirtekkel,
Oda immár százan mentek,
Ezerivel oda vesztek,
Száz férfiú kardjaikkal,
Ezren vasas lovaikkal.“
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Ily vész is csak nőket érhet,
Hős halála az nem lehet;
Tudom ennek okát módját,
Kijátszása módja sorát :
Hóból embert varázsolok,
Zuzmarából egy hőst dallok,
Erővel a tüzbe dobom,
Tüz parázsba beletolom
Forró fördőt használnia,
Réz vesszővel csapkodnia;
Magam félre elvonulok,
Parázs tüzön ált' nyomulok,
Hogy szakálam szála sem ég,
Hajam meg nem perzselődik ;
Mondsza anyám hű dajkálóm,
A lehető vég halálom!“
Ahti anyja ekkép szóla :
„Ily vész jön rád harmadszorra :
Egy keveske utat téve,
Nap szálltával elérsz végre
Éjlak kapu szádlatához,
Keskeny alsó szorosához,
Ott egy farkas gubbaszkodik,
Vele medve barátkozik,
Kapujának az aljában,
Igen szoros szük utczában;
Megett az már száz embert is,
Felfalt ezer férfiat is,
Hogy ne enne hát meg téged,
Hogy ne falna fel védtelent?“
Monda fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli :
„Juhot esznek meg bárányként,
Fiatalon azt tépjék szét,
De nem egy hőst bár roszabbat,
Nálam gyámoltalanabbat!
Férfi öve az én övöm,
Hősi csat van az övömön,
Rajtam hősi boglár vagyon,
Semmiképen nem juthatnom,
Még Untámo farkasának
Torkába ő ordasának,
T'om farkasnak a furfangját,
Medvének jól a fogását :
Farkas-szájra zablát dallok,
Medvére vas lánczot adok,
Vagy szétvágom izre porrá,
Ugy bocsátom át egy rostán,

S onnan igy megszabadulok,
Igy utam végére jutok.“
Mond Lemminke édes anyja:
„Nem jutottál még el oda;
Ezek voltak ott jártadban,
Rémek eddig utaztadban,
Iszonytató három csuda,
Hősök három oda holta;
Megint oda juttod után,
Még gonoszbak várnak ott rád:
Kis darabka út haladva,
Jössz Pohjola udvarára,
Keritése épült vasból,
A sövénye van aczélból,
Földtől egész fel az égig,
Az egektől le a földig,
Láncsákkal van karózgatva,
Csúszó-mászók a fonata,
Kigyókkal van korczoztatva,
Gyikkal bőven boríttatva,
Farkaikat csóválgatják,
Csomós fejök tátogatják,
Fulánkjokkal ott sziszegnek,
Farkuk belül, künn a fejek.“
„A földön más csúszók vannak,
Ott viperák csúsznak másznak,
Fulánkjokkal fenn sziszegnek,
Farkaikkal lent verdesnek;
Legiszonyubb egy ezek közt,
Keresztben az ajtó előtt,
Hosszabb padlás-gerendánál,
Vaskosb utcza ágasánál,
Fulánkját kiöltve sziszeg,
Szája tátva-nyitva liheg,
Elvesztére senki másnak
Mint te neked nyavalyásnak.“
Monda fürge Lemminkei
A ma deli Kaukomiéli;
„E vész is csak nőknek vésze,
Férfinak nem élte vége:
Tudom a tüz bájolását,
Lobogó láng elnyomását,
Tudok kigyót is bűvölni,
Viperákat messze űzni;
Csak a minap, nem oly régen,
Szánték kigyóklakta réten,
Kigyók földét megkevertem,
Csupasz lévén a tenyerem,
A körmömön tartva kígyót,
A kezemben csúszó-mászót,
Megöltem tiz kurta kígyót,
Száz fekete mérges csúszót,
Most is véres még a kezem,
Kigyóhájas a tenyerem;
Azért tehát nem is leszek,
Teljességgel nem lehetek
Csuda kigyók szájfalatja,
Nagy csúszóknak keze alja,
E férgeket összezúzom,
A szörnyeket elpusztítom,
A kigyókat félre dallom,
Az utamból félrehajtom,
S Pohja telkét által lépve,
Hatok a ház belsejébe.“
Mond Lemminke édes anyja:
„Ne menj, fiam, oh ne soha,
Pohjának te a házába,
Száriola hajlokába!
A férfiak mind kardosan,
Fegyveresen vannak ottan,
Sörtől neki bolondulva,
Sok ivástól megbomolva,
Szegény fejed kardra dallnak,
Tüzes kardra elbájolnak;
Jobbakat is megdallottak,
Különbeket kiirtottak.“
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli:
„Már előbb is voltam ottan,
Pohjolának házaiban;
Nem dall engem le a lappfi.
Nem nyom el a turjalai;

Hanem igen én a lappfit,
Elnyomom a turjalait,
A derekát ketté dallom,
Állát neki átlyukasztom,
Ing-gallérát széthasítom,
A mellényét leszakítom."
Mond Lemminke édes anyja:
„Oh fiacskám, oh te balga,
A multkor is így beszéltél,
Mented előtt fenn kérkedél;
Igaz is, hogy voltál ottan,
Pohjolának házaiban,
De usztál is ám a lápban,
Kutya nyelvü rút mocsárban,
Az örvénybe aláhullva,
A folyamtól elsodorva.
Halál vizét megismerted,
Mána folyót ki-megmérted;
S volnál most is ott vesztegül,
Te rosz anyád gondja nélkül."
„Mit most mondok, vedd azt észbe,
Éjlakon a házba érve,
Tele domb van sok lándzsával,
Udvar tele nagy póznákkal,
Mindenikén emberfő van;
Egy lándzsa még a nélkül van,
Ama lándzsa tetejére,
Vágják a te fejed is le."
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomielí:
„Gyáva gondol ilyesekkel,
Hamvába holt mindezekkel,
Őt avagy hat harcz-esztendő,
Hét nyár hadban eltöltendő,
Ettől egy hős meg nem borzad,
Férfi vissza még nem riad;
Hozd a hadi süvegömet,
Régi csataköntösömet,
Én hozom az atyám kardját,
Nézem atyám jeles vasát,
Soká fázott hüvös helyen,
Hosszan ama szük rejtekben,
Ottan soká sirathatta,
Hordozóját ohajtotta."
Vevé mostan hadi üngét,
Önnön régi harczköntösét,
Édes atyja ős szablyáját,
Ő hűséges hadi társát,
A padlaton hajlítgatja,
Hegyét deszkán nyomogatja,
Hajlott kézben jól a szablya,
Mint ükörke ifju galyja,
Növésében a boróka.
Monda végre Lemminkäinen:
„Aligha van Pohjolában,
Száriola hajlokában,
Ime karddal meg mérköző,
E szablyával szembe néző."
Falról a kéz ijját vevé,
Szegről nyilát most letevé,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával;
„Férfiúnak azt mondanám,
Igaz hősnek azt tartanám,
Ki ijjamat felhúzhatná,
Az idegét felajjazná,
Pohjolának házaiban,
Száriola lakaiban."
Ekkor fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Csataingét már felvötte,
Harczköntösét felöltötte,
Szolgájához ekkép szóla,
Annak imezt parancsolta:
„Hallod-e ezt, jó béresem,
Pénzemen vett hű cselédem!
Fogd be hadi poroszkámat,
Az én harczi paripámat,
Hadd mehessek lakomára,
Lempó népe lakzijára."
Hű szolgája legott arra,
Mene tüstént az udvarra,

A lovat felszerszámozá,
Piros hámját reá adá,
Szóla onnan visszatérvén:
„Én dolgomat már elvégzém,
Harczi méned már befogtam,
Paripád felszerszámoztam.“
Most már fürge Lemminkein
Rajta a sor útra kelni,
Keze készti, másik tartja,
Eres ujját habozásba';
Elment, a mint határozta,
Eltökélten útra szálla.
Anyja fiát tanácsolja,
Jó szülője inti, óvja,
Ajtóból, az eresz alól,
Inté az üst-tartó zúgból:
„Én fiacskám, egyetlenem,
Nagyra termett hős gyermekem!
Hogyha jutsz majd ivókába,
Utad vezet akárhova,
Félig idd ki csak a kupát,
Csak feléig idd a pohárt,
Hadd másnak a másik felét,
Roszabbnak a roszabb részét,
A kupában csúszók vannak,
A fenekén férgek laknak.“
Fiát most is inti vala,
Jó szülője óvja vala,
A legvégső föld végéről,
A legvégső verőczétől:
„Hogy ha jutsz majd ivókába,
Útad vezet akár hova,
Csak fél helyen ülj le ottan,
Fél lépéssel járj kelj ottan,
Hadd másnak a másik felét,
Roszabbnak a roszabb részét,
Ha igy teszesz, ember leszesz,
Igy igazi hőssé lehetsz,
Sokaságon áthatolhatsz,
Kártalanul szabadulhatsz,
A vitézek közepében,
Hős férfiak seregében.
Lemminke most útra szálla,
Felüle a lovas szánra,
A lovának ostort oda,
Gyöngyházassal reá csapa,
Mire a ló megerede,
Gyors vágtatva elügete,
Kis ideig vágtat vala,
Jó óráig nyargalhata,
S fogoly-sereg van előtte,
Mely az útról fölröppene,
A madárfolt légbe röpült,
Gyorsan futó lova előtt.
Földön tollak maradának,
Uton pelyhek szállongának;
Ezeket ő mind felszedé,
Táskájába elhelyezé;
Hogy mi jöhet nem sejthetni,
Útközben mi sor érheti,
Mindennek van maga haszna,
Jó lehet az némely bajba'.
Ki ideig nyargalhata,
Nem nagy útat halad vala,
S horkantani kezd a lova,
Állva marad a csikaja.
Mostan tehát Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Szánjában felegyenedik,
Kihajlik és szélyeltekint,
Ugy vala mint anyja mondá,
Jó szülője megjósolá:
Szörnyü tüzes folyó terült,
Átellenben a ló előtt,
A folyóban tüzzuhatag,
Zuhatagban tüz sziklapad,
Sziklapadnak csúcsa magas,
Van a csúcson nagy tüzes sas,
Tüzet okád annak torka,
Zsarátnokot a tátonya,
Tollai, mint láng, lobognak,
Tüz szikrákat szerte szórnak.

Kaukót távol felismeri,
Még messziről észreveszi :
„Ugyan Kaukó merre hova,
Hová mégy te Lempi fija?“
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Megyek Pohja lakzijába,
Súnyi néphez lakomára ;
Térnél félre hát egy kissé,
Az utamból egy kevéssé,
Utas ember hadd mehessen,
Lemminkäinen különösen,
Hadd őt tőled elvonulni,
Utján hajszra elhaladni.“
A sas neki válaszolja,
Tüzes torka hörgi vala :
„Eresztem az utas embert,
Különösen Lemminkäinent,
Számon által ballagnia,
Torkomon leszaladnia ;
Oda vezet téged útad,
Egyenesen oda juttat,
Ama hosszas dáridóba.
Mindenkori szállásodra.“
Nem ijed meg Lemminkei,
Szorultságát föl sem veszi,
Bele nyúl a táskájába,
S tarsolyából hamarjába'
Fogolytollat szedeget ki,
Pehelyekre tépegeti,
A két keze tenyerében,
A tiz ujja üregében,
Melyből foglyok egész egy folt,
Terme egész csapat fajdtyuk,
Sas szájába beledobá,
Szörnyü torkát igy bedugá,
Tüzes sasnak a bendőjét,
Ragadozó madár innyét ;
Igy osztán elszabadúla,
Első napon az útjára.
A lovának ostort ada,
Gyöngyházassal reá csapa ;
Lova legott megerede,
Gyors vágtatva elügete,
Kis ideig nyargalhatott,
Valamelyest haladhatott,
S elvadúla a csikója,
Horkantani kezd a lova.
Szánjában felegyenedik,
Nézkelődik, szélyeltekint,
Ugy vala mint anyja mondá,
Önszülője megjósolá :
Előtte egy tüzes árok,
Általellen szemben tátong,
Kelet felé messze terül,
Nyugat felé végtelenül,
Teljes teli láng kövekkel,
Izzva forró kőszirtekkel.
De Lemminke nem aggódik,
Ukkóhoz igy fohászkodik :
„Oh Ukkó, te legfőbb isten,
Vagyis atyánk fenn az égben!
Adj most felhőt éj-nyugatról,
Egy másikat küldj nyugatról,
Harmadikat kelet felől,
Szaporitsd meg éj-keletről ;
Széleiket markold össze,
Tartalmukat szórd a földre,
Adj most havat, ölnyi magast,
Lándzsa-nyélig érjen a kast,
Eme tüzes kőszíklákon,
A lángoló kőmáglyákon.“
Erre Ukkó a fő isten,
Öreg atyus a menyégben,
Külde felhőt éjnyugatról,
Egy másikat meg nyugatról,
Harmadikat kelet felől,
Szaporítá éj-keletről,
Mindezeket egyesíté,
Mindenestől kiüríté,
Adván havat, ölnyi magast,
Lándzsa nyélnyi vala a kast,

Ama forró kősziklákon,
Lángoló kődarabkákon,
Hóból mocsár alakula,
Hullámzó tó módosula.
Ekkor fürge Lemminkäinen
Egy jéghidat bűvöl menten,
A hóból lett tón keresztül,
Mocsáron át mindkét felől;
S e bajból is megmenekvék,
Második nap hogy eltelék.
A lovának ostort ada,
Gyöngyházassal reá csapa,
Lova legott megerede,
Gyors vágtatva elügete,
Egy két versztet tőn a lova,
Darab utat a föld java,
Egyszer megáll hirtelenül,
Tapodtat se megyen helybül.
Gyors Lemminke most felszökik,
Óvatosan nézkelődik,
A kapuban farkas vala,
A fenevad útját állja
A kapu bejáratánál,
Hosszu utczák szádlatánál.
Ekkor fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Belenyúl a táskájába,
S tarsolyából hamarjába'
Kevés gyapjat szedeget ki,
S pehelylyé szétdörzsölgeti,
A két keze tenyerében,
A tiz ujja üregében.
Tenyerébe bele fúva,
Melyből a sok juh szétfuta,
A juhoknak egész nyája,
Jókora nagy folt bárányka;
Most a farkas rájok rontott,
A medve is utánok volt.
Maga fürge Lemminkäinen
Az utján elnyargalt szépen.
Kis darab út volt még hátra,
S elért Pohja udvarába;
Kerítése vasból épült,
Aczélból volt, abból készült,
Száz ölnyire anyaföldbe',
Ezer ölre a felhőbe',
Lándzsákkal van karóztatva,
Csúszókkal befonogatva,
Rút kigyókkal befoglalva,
Gyíkkal bőven betakarva;
Farkaikat csóválgatják,
Csomós fejök tátogatják,
Szabadon leng künn a fejök,
Farkuk belül, künn a fejük.
Bezzeg fürge Lemminkäinen
Tünődni kezd már most ezen:
„Ugy van, a mint anyám mondta,
Hü dajkálóm megjósolta:
Bizony furcsa egy berena,
Földtől fel az égig rakva;
Mélyen mászik a kigyó is,
Mélyebben áll a keritès,
A madár is magasan száll,
Magasabb ez sokkal annál."
Ámde azért Lemminkäinen
Nem igen van nagy szükségben;
Kést ránt elő a tokjából,
Kemény kardot tartójából,
A sövénybe belecsapta,
A mely legott beszakada,
Vasberenán nagy rést nyita,
Kigyósövényt leforditja,
Öt-öt fonat korcz közönként,
Hét-hét sövény-rúd közönként;
Ő maga elhajt előre,
Pohja kapuja elibe.
Utjában nagy kigyó fetreng,
A kapuban általellent,
Hosszabb mestergerendánál,
Vaskosb pitvarágosánál,
Száz szeme van a kigyónak,
Ezer ama nagy csúszónak.

Mint egy szita egy-egy szeme,
Fulánkja mint lándzsa nyele,
Mint gereblye nyél a foga,
Hét hajónyi a dereka,
Ezzel fürge Lemminkei,
Birokra nem mer kikelni,
A száz szemű rém kigyóval,
Ezer nyelvű rút csúszóval.
Monda fürge Lemminkei,
Szóla deli Kaukomieli:
„Föld alatti sötét csúszó,
Féreg, Halál szinét hordó,
Aszu avar alatt rejlő,
Lempó füve tövén tengő,
Halmok között csúszó futó,
Fák gyökere alá buvó!
Ki hozott ki a fenyérről,
Ébreszte a gyep tövéről
A föld szinén fetrengened,
Az utamba ténferegned?
Ki emelte fel fejedet,
Reá kivett, ki késztetett
A fejedet fennhordanod,
Merev nyakad feltartanod?
Az atyád-e vagy az anyád,
Vagy te nálad korosb bátyád,
Talán biz az ifjabb hugod,
Nagynemedben más rokonod?“
„Fogd be a szád, dugd el fejed,
Húzd be könnyen forgó nyelved,
Gombolyodjál gombolyagba,
Tekerődjél egy csomagba,
Engedj útat, az út felét,
Haladni az útas legényt,
Avagy menj el itt ez útról,
Pusztulj gazba te nyomorult,
Takarodjál hanga-rétre,
Bujj' a haláp közepébe,
Vonulj félre lencsepüként,
Nyirfa könnyü vesszejeként,
Dugd a fejed' a pázsitba,
A büszhödtet a hancsikba,
Fűben van a te lakásod,
Hancsik alatt a szállásod,
Ha onnan a föd kiveszed,
Ukko összetöri fejed
Tüzes hegyű réz nyilával,
Vas kemény jégzáporával.“
E szavára Lemminkének
A kigyó még nem engedett,
Egyre mindig sziszeg vala,
Fulánkját kiölti vala,
A száját már szét is tárta
Ahti feje irányába.
Erre fürge Lemminkének
Eszébe av szók jövének,
Öreg anyja tanácsolták,
Szülőjétől tanulgatvák,
Monda fürge Lemminkei:
Ama deli Kaukomieli:
„Mivel hogy nem engedsz ennek
Semmiképen nem enyhülsz meg,
Felfuvódol még bajodra,
Kinos napon megdagadva,
Fene akkor ketté szakadsz,
Három felé szerte hasadsz,
Ha anyádat előhívom,
Szülőd ide felszólítom,
Tudom fene, születésed,
Föld rosza a növekvésed:
Szyöjätär a te anyád,
E vizi szörny a te dajkád.“
„Szüöjätär a vizre köpött,
A habokra nyálat lökött,
A viz ottan lebegteté,
Vizi szellő ellengeté,
Ringatá hét esztendeig,
Egész hét nyár ebbe telék
A tengernek tiszta hátán,
Kiterjedett nagy sikságán;
Viz hosszúra szét terjeszté,
A nap lágygyá melengeté,

Víz tajtéka földre veté,
Víz zajlás a partra tevé."
„A természet három lyánya
A vad tenger szélen jára,
S im a zajló tenger partján,
Ezt a parton megpillantván :
Szóbeszédök igy intézék :
„„„Vajon ebből mi telhetnék,
Ha Teremtő lelket adna,
Neki szemet is alkotna?""
„A Teremtő meghallotta,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„„„Rosz lehetne csak a roszból,
Undok, ocsmány okádatból,
Ha hogy ennek lelket adnék,
Szemeket ajándékoznék.""
„Most ezt Hízi meghallotta,
Mindig kész a rosz dologra,
Teremtővé alakulva
Hízi bele éltet ada,
A rosz fene rút nyálába,
Szűöjätär okádtába;
Igy változék el kigyóvá,
Alakúla rút csúszóvá."
„Honnan is van az ő lelke?
Hízi szénkazlából vette;
Honnan került az ő szive?
Szüöjätärtől van a szive;
Honnan agya a csudának?
Tajtékából sebes árnak;
Öntudata eme rémnek?
Habjából a tüzörvénynek;
Miből feje a czudarnak?
Magvából a mérges babnak."
„Hát a szeme ugyan miből?
Lempó lene szemeiből;
Fülei a fején miből?
Lempó nyirfa leveléből;
Szája miből képeztetett?
Tajtékából Szüöjätärnek;
Mi a nyelve a szájába?
Keitolainenvas lándzsája;
Száj-résében a fogai?
Halál-árpa zok szálkái;
E rémségnek inyje miből?
Kálma szűze száj-innyéből."
„Hát a háta miből álló?
Hízi szenes tuskójából;
Hát a farka ugyan miből?
A gonoszok üstökéből;
Béle miből csomóztatott?
Vész övéből sodortatott.
„Im ez volt a születésed,
Messzehires tisztességed;
Föld alatti ronda kigyó,
Halál szinnel undoritó,
Agyag szinü, avas szinü,
Szivárványos mindenszinü!
Kelj az útas ösvényéről,
Fuss az útas ember elől;
Engedd menni őt utjára,
Lemminkäinent szabadjára
Pohjolának lakzijába,
A nemzetest lakomára."
Most a kigyó elképedik,
Száz szemü elkövetkezik,
Vaskos kigyó már eltisztúl,
Ösvényéről most elpusztúl,
Utast utjár' elengedé,
Lemminkäinent elereszté
Pohjolának lakmájába,
Az álnok nép lakzijába.

Huszonhetedik rúno.

Lemmminkäinen Pohjolába jön, és ott sokképen garázdául viseli magát. 1—204. Pohjola gazdája megharagszik, s minthogy varázslási tehetségben Lemminkäinent le nem győzheti, kardra hijja öt. 205—282. Kardra szállván. Lemminkäinen Pohjola urának levágja a fejét, a minek megtorlására Pohjola asszonya hadnépet gyüjt ellene. 283—420.

Kaukót immár elszállitám,
Ahtit útba igazítám,
Sok vészeken át vezetém,
A Kálma föld nyelve hegyén
Pohjolának udvarira,
Az álnok nép tanyáira;
Most már azt kell elmondanom,
Ön nyelvemmel előadnom,
Hogy ment a gyors Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Mint jött Pohja lakaiba,
Száriola hajlokiba,
A lakziba nem hivatva,
Követ nélkül hagyattatva.
Most a fürge Lemminkei,
A fortélyos eleven fi,
A szobába hogy beére,
Ült legott a főülésre,
Hogy a hársfa lócza rezgett,
Fenyőfa ház bele rengett.
Monda fürge Lemminkäinen,
Szóla legott ilyenképen:
„Isten hozott, nem is vártak,
Áldás a jót kivánónak!
Hallod-e te Éj-lak ura,
Nem volna-e ez udvarba',
A lovamnak árpa enni,
Enmagamnak söröd inni?"
Pohjolának ura maga,
Hosszú asztalfőn ül vala,
Megszólalván imígy szóla,
Neki onnan válaszola:
„Van biz' itt hely ez udvarban,
Állani hely a lovadnak;
Nem tiltalak magadat sem,
Ha e házban lészsz csendesen,
Megállanod az ajtóban,
Eresz alatt a pitvarban,
Ott ama két üst közepett,
Ama három csáklya mellett"
Gyors Lemminke e szavakra,
Szeg üstökét csóválgatja,
Haját ama szénfeketét,
S elmondja a feleletét:
„Majd az ördög menjen oda
A pitvarban ácsorgnia,

Kormotokat ledörzsölni,
Szurtotoktól szennyesülni!
Soha előbb édes apám,
Az én kedves uramatyám,
Nem ácsorgott ama helyütt,
Eresz alatt ajtó mögött!
Volt ám helye mind magának,
Mind istálló a lovának,
Ház kimosva érkeztekor,
Keztyüinek akadt zugoly,
A hová felakaszsza, szeg,
Fal a kardja nyughelyének;
Hát én nekem miért nincsen,
Mint atyámnak vala régen?"
Följebb mene legott erre,
S ott felült az asztalfőre,
A pad szélén helyt foglala,
Leüle a fenyő padra,
Ropogott a pad alatta,
Meghajolt a fenyő lócza.
Monda fürge Lemminkäinen:
„Nem láthatnak itt szivesen,
Hogy elibem sört nem tesznek,
Mint megszálló idegennek."
Ilpotar a jó gazdasszony
Szóla erre ilyen módon:
„Oh oh ifju Lemminkäinen,
Minő vendég vagy te itten!
Fejem jöttél-e beverni,
A koponyám tán betörni;
Árpául van még a sörünk,
Szaladúl az édes szeszünk,
Buzakenyér kisütetlen,
Hús ételünk még fövetlen;
Éjjel előbb ha jöttél voln',
Vagy utána való napon!"
Lemminke a nő szavára,
Szájat dúzva, fejcsóválva,
Szeg üstökét rázogatva,
S fakad legott ily szavakra:
„Itt az ételt már megették,
Lakomáztak, lakmároztak,
Seröket elosztogatták,
Mézök kézről kézre adták,
Összehordták a kantákat,
Egy rakásra a kupákat."
„Oh te Éj-lak nagyasszonya,
Hosszú fogú vén anyóka,
Lakzit koldus módra tartál,
Ebi módra hivogattál,
Nagy keny'reket sütögettél,
Árpából sert készitettél,
Hatával a követeket,
Kilenczével küldözgetted,
Hivál koldust, szegénységet,
Szemet népet, söpredéket,
Boldogtalan ringyrongyokat,
Szűkköntösü kozákokat,
Minden mást meghivogattál,
Hivatlan csak engem hagytál."
„Ez nekem igy miért történt,
En küldöttem jó árpámért?
Mások adtak kanalanként,
Igen véknyan, s azt is alig
Én mérőnként töltögettem
Sok vékát megeresztettem,
Édes magam jó árpáját,
En vetésem áros magvát."
„Nem volnék én Lemminkäinen,
Én jó hirű vendég itten,
Ha elibem sört nem adnak,
Tüzhöz kondért ha nem raknak,
Eleséget a fazékba,
Sok disznóhust a kondérba,
Ennem innom bőven immár,
Utam végire eljutván."
Ilpotar a jó gazdasszony,
Szóla tehát ilyen módon:
„Oh te leány, kis cselédem,
Örök szolgám te én nékem,
Tégy fazékba eleséget,
Hozz oszt' sört is a vendégnek."

Hitvány gyerek, kis leányzó,
Edényeket mosogató,
Kanalakat surolgató,
Fakanalat sikárlgató,
Fazékba tőn főzni valót,
Halfejeket, hitvány csontot,
Ellökdösött répa csirát,
Száraz kenyér kérges héjját,
Hoza sört is oszt' a házba,
Rosz csaviczkát a kantába,
Lemminkének azt innia,
Vele szomját oltania.
S hozzá még oszt' ekkép beszél:
„Volnál-e oly derék legény,
Itt eme sört mind meginnod,
E kancsót fel cseppig hajtnod?"
Lemminkäinen fürge legény
A kancsóba bele tekint:
Féreg van a kupa alján,
Kigyók másznak az oldalán,
Szélén csúszók fetrengenek,
Ronda gyikok henteregnek.
Monda fürge Lemminkei
Felcsattana Kaukomielí:
„Halállakra a hozója,
Alvilágra kinálója,
Még a hold feljötte előtt,
A napnak leszállta előtt."
Ezután ilyképen szóla:
„Te szegény sör, ugyan árva!
Téged is elért a szégyen,
Nagy gyalázat téged itten!
Mi benne sör azt megiszom,
A mi szemét, földre szórom,
Ujjammal a névtelennel,
A balkezem hüvelyével."
Belenyúl a táskájába,
Keresgél a tarsolyába,
S im egy horgot húz ki abból,
Szigonyt vőn ki a táskából,
Bele veté a serlegbe,
Horgászni elkezd a sörbe;
Csúszó akad a horgára,
Ocsmány kigyók szigonyára;
Kivont onnan vagy száz békát,
Ezer ronda kigyót talált,
Föld javára földre dobá,
A pallóra mind kiszórá,
Erre éles kést von elő,
Kemény vasat hüvelyéből,
Csúszók fejét elszeldesé,
Kigyók nyakát ketté metszé,
Oszt' megivá szerencsésen,
A rút méhsört édesdeden,
Szóla aztán ily igékkel:
„Nem láthatnak itt jó szivvel,
Hogy énnekem sört nem adnak,
Becsületesb, különb italt,
Sem nem adják bővebb kézzel,
Öblösb, nagyobb, jobb edénynyel,
Sem egy juhot le nem ölnek,
Sem egy bikát el nem ejtnek,
Sem egy ökröt le nem vágnak,
Hasadt körműt rá nem szánnak."
Mire maga Éj-lak ura
Szóra fakadt s ekkép szóla:
„Téged ide mi is hozott,
Hiszen ide ki sem hivott?"
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli:
„Szép a vendég meghivatva,
Hivatlanul szebb sokkalta,
Hallod-e te Éj-lak fija,
Te magad Éj-laka ura!
Pénzemért sört nem adnál-e,
Jó pénzért nem árulnál-e?"
Pohjolának ura erre
Igen nagyon fölgerjede,
Bosszuságtól megbomolva,
Tavat dalla a pallóra,
Lemminkének elejébe,
S hozzá ekkép, igy beszéle:

„Ott a patak szomjad oltnod,
Amott egy tó felkortyolnod.“
Lemminkäinen nem aggódik,
Felelete ekkép hangzik :
„Nem vagyok tán nőknek bornya,
A farkával legyző bika,
Tavi vizet kóstolgatnom,
Mocsár vizzel szomjam oltnom.“
Maga kezd a bájoláshoz,
Hozzá fog a büv dalláshoz;
A padlatra bikát dalla,
Arany szarvú ökröt arra;
Mely a vizet felhörpenté,
Patakot elnyelegeté.
Most Éj-laka szálas fia,
Szájával egy farkast dalla,
Bájla a ház padlatára
A bika szétszaggattára.
Lemminkäinen fürge legény,
Fejér nyulat dalla megint,
A padlaton ugrálnia,
Farkas előtt futosnia.
De Éj-laka szálas fia,
Görbe álló ebet dalla
Ama nyúl megölésére,
Kerekszem' széttépésére.
Lemminkäinen fürge legény
Evetkét dal mostan megint,
Az ereszen viczkándnia,
Kutyának mit ugatnia.
Pohjolának hosszú fia,
Aranyos menyétet dalla,
Ez széttépé az evétet,
Mely ott ült az eresz felett.
Lemminkäinen fürge legény,
Veres rókát dalla megint,
A menyétet mely megette,
Arany mellűt szélylyel tépte.
Pohjolának hosszú fia,
A szájával tyukot dalla,
A padlaton röpkednie,
Róka szája elejébe.
Lemminkäinen fürge legény,
Mostan ölyvet dalla megint,
Sebes körmű madárt szerze,
Mely a tyukot összetépte,
Monda Éj-lak gazdaura,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Nem javul itt a vendégség,
Mig nem széled el a vendég;
Ház dolgára, vendég utra,
Bár mily jó volt a lakoma!
Tisztulj hát el Hízi szemétje,
Emberi nem söpredéke,
Haza felé czudar féreg,
Nyomorultja haza eredj!
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Fenyegetve rá nem veszed,
Hőst bár nálam selejtesbet,
Helyéből kimozdulnia,
Te kedvedért elfutnia.“
Ekkoron Éj-laka ura
Kardját falról ott lekapta,
A tüzélüt kirántotta,
S szóra fakadt s ekkép szóla :
„Hallod-e sárréti Ahti,
Te szépséges Kaukomieli,
Mérnők össze kardjainkat,
Néznők össze aczélinkat,
Különb kardom nekem van-e,
Vagy Sárréti Ahtinak-e?
Monda fürge Lemminkäinen :
„Mit érhet a kardom nekem,
A csontokban mely kicsorbult,
Búbos fökön mely megtompult;
De hát mégis, mindazáltal,
Mert nem látsz jobb lakomával,
Mérközzünk meg tehát, nézzük,
Melyikünknek kardja különb;
Atyám sem félt vala előbb,
A kardjával mérközőktől,

Fija faja változott voln',
Sarja neme kifogyott voln'."
Kardhoz kapa, vasat ránta,
A tüzélüt kicsattantja,
Ama fényes hüvelyéből,
Ön gyönyörü tüszőjéből,
Mérik vala, nézik vala,
Kardja kinek hosszabb volna,
Egy kevéssel hosszabb vala,
Pohja laka ura kardja,
Csak egy köröm feketével,
Ujj izének a felével."
Monda Ahti a sárréti,
Ama deli Kaukomieli :
„Kardod hosszabb egy kevéssel
Első csapás tied, kezd el."
Éj-lakának a gazdája,
Hozzá csapa, üte, vága,
Arányzá, de nem találá,
Lemminkét a feje búbján,
Az ajtófát, azt találá,
Eresztékét meghasgálá,
Az ajtófa eltágula,
Eresztéke szertehulla.
Monda Ahti a sárréti,
Ama deli Kaukomieli :
„Mi roszat tett a gerenda,
Mit véthetett a szemöld-fa,
A léczeket miért bántod,
Hogy az ajtót ütöd, vágod?"
Tudod-e mit Pohja fia,
Magad Pohjalaka ura,
Bajos küzdés benn a házban,
Ügybaj női társaságban,
Ez uj házat összerontjuk,
Földjét vérrel bemocskoljuk,
Menjünk inkább a szabadba,
A paréra egy szál kardra,
Ott a sikon verekednünk;
Ott künn pezsgőbb lesz a vérünk,
Szebb ott a vér az udvaron,
Kitünőbb lesz künn a havon."
Az udvarra kimenének,
Ott egy tehénbőrt lelének,
Az udvaron kiterité,
Állásukat azon vevék.
A sárréti Ahti monda :
„Hallod-e te Éjszak fia!
A te kardod ugyan hosszabb,
A te szablyád iszonyúabb,
De ám van is rá szükséged,
Mig a válság véget érhet,
Mig a nyakad ketté szakad,
Pohja fia vágj ujonnat!"
Éjszak fia ujra vága,
Vága egyszer, másodjára,
Harmadszor is hozzá vága,
De igazán nem találá,
A husát meg nem sértheté,
Külbőrét sem repeszthetè.
Monda Ahti, a sárréti,
Ama deli Kaukomieli :
„Hadd már nekem is próbálnom,
Hisz' a sor már rajtam is voln'."
Ámde az éj-laki gazda,
Mindezekre nem hallgata,
Egyre vága, nem fárada,
Irányozta, nem találta.
Tüzet hányt az iszonyú vas,
Éle mint az izzó parazs,
Lemminkének a markában
Fénye messze el világla,
A nyakára világot vet
Éj-lak szálas gyermekének,
Kaukomieli most igy szóla :
„Oh te, oh te Éj-lak ura!
Ugy piroslik már a nyakad,
Mint mikor a hajnal hasad."
Mire fija Éj-lakának,
Úrgazdája Pohjolának
Arra veté tekintetét,
Ön nyakára szegzé szemét,

Ekkor fürge Lemminkei,
Kemény vágtát reá méri,
Emberét megvágja azzal,
Ellenét a szörnyü vassal.
Egyszertei vágására,
Válláról a főt levágta,
Nyakáról a kaponyáját,
Mint répának zöld csiráját,
Vagy mint kalászt a száráról,
Pénzét akármelyik halról.
Leesett az az udvarra,
A szabadban a kaponya,
Mikép' nyíltól találtatva,
Fáról lehull a fajd pulyka.
Száz karó volt ott a halmon,
Ezer állott az udvaron,
Fők százával a karókon,
Egy van még fő nélkül való;
Fürge Lemminkäinen tehát,
E szegénynek kaponyáját,
Az udvarról kihurczolá,
S a karóra reá szurá.
Aztán Ahti, a sárréti,
Ama deli Kaukomieli,
A szobába térte után,
Megszólala ezent mondván:
„Hozz vizet most hitvány leány,
Hogy a kezem megmoshassam,
Rosz gazdádnak a vérétől,
Czudarnak a vérszenyétől.“
Pohja neje dühösködék,
Dühösködék, boszankodék,
Embereket dalt kardostól,
Hősöket harcz-szerszámostól,
Éles kardú száz férfiút,
Ezret kasza-bárd hordozót,
Lemminkei fej vesztére,
Kauko nyaka szegésére.
El is jött már az ideje,
Nagy ideje elmennie,
Mert bizony már bajos is volt,
Nehezzé lett, ugy változott
Ahtinak ott maradnia,
Lemminkének mulatnia
Pohjolának lakzijában,
A súnyi nép lakmájában.“

Huszonnyolczadik rúnó.

Lemminkäinen sebes futással elmenekül Pohjoláből, haza ér, s tudakolja anyjától, hol rejtőzhetik el Pohjola népétől, melyet csakhamar egész seregestől egy maga ellen érkezőnek mondott vala. 1—164. Anyja feddi őt Pohjolában járta miatt. Előbb egy, majd egy másik veszedelem esetére való rejtekhelyet ajánl neki s végre egy több tengeren túli szigetre való rejtőzést javal neki, a hol előbb a nagy csata évében az atyja is békében élt vala. 165—294.

Most már Ahti, a sárréti,
Maga fürge Lemminkei,
Iparkodik rejtezkedni,
Szoronkodik menekedni,
A sötétes Pohjolából,
Szára szörnyü tanyájáról.
Vadúl futa a szobából,
Udvarra mint pára nyomúl,
Rosz tettétől rejtőznie,
Csinja elől elszöknie.
Az udvarra érve legott
Nézkelődik, szélyel-tekint,
Ön jó lovát csak kutatja,
De a csikót csak nem látja,
Sziklát láta a föld végén,
Füzfa bokrot a dülőnél.
Mely tanács voln' legbiztosabb,
Mit voln' tenni legokosabb,
Nehogy feje roszúl járjon,
Az üstöke porba szálljon,
Alá hulljon gyönge haja,
Pohjolának udvarira?
Már zaj hallik a faluban,
Lárma a szomszéd házakban,
Villogást lát a faluból,
Szemlélődést ablakokból,
Most hát fürge Lemminkének,
Ahtinak, a sárrétinek
Mássá kellett változnia,
Más egyébbé átcsapnia,
A magasba sasúl csapa,
Föl csaknem az égig hata,
Nap megsüté az orczáját,
Hold olvasztá a halántját.
Lemminke hát mostanában
Ukkóhoz igy esd magában:
„Oh Ukkó, te kegyes isten,
Igazságos a meny-égben,
Villámfelhők fenntartója,
Viharoknak kormányzója!
Szerezz ködös leget nekem,
Kis felhőcskét fenn az égen,
Oltalmában hadd mehessek,
En házamba elérhessek,
Kegyes édes jó anyámhoz,
Áldott öreg asszonyámhoz.“
Röpül, röpked meg sem állva;
Visszatekint egyszer hátra,
Észrevesz egy deres ölyvet;
A szemei tüzként égnek,

Ép mint az Éj-lak fiának,
Hajdan Pohja gazdájának.
Szóla az ölyv ilyenképen :
„Oh oh Ahti, én testvérem,
Jut eszedbe még küzdésünk,
Egyenlők közt versenygésünk?“
Monda Ahti, a sárréti,
Ama deli Kaukomieli :
„Én ölyvecském, madaracskám,
Fordulj haza de szaporán,
S innen haza érted után,
Mondsza sötét bús Éj-lakán :
„„Nehéz kézre sast keritni,
Körmös madárt szélyeltépni.““
Immár közzel s ide s tova,
Ed's anyjához haza juta
Arczban igen leveretve,
Szivében elkeseredve.
Anyja jöve ott elibe,
Ép az utczán járt'-keltibe',
A keritès mellett állván ;
Megszólitja ezent mondván :
„Én legkisebb jó fiacskám,
Legvitézebb magzatocskám,
Mért vagy te igy leveretve,
Pohjolából megtértedbe'?
Tán kupával győztenek le,
A pohjai menyegzőbe',
Ha elvették a poharad,
Kaphatsz annál te még jobbat,
Atyád csata-nyereményét,
Ütközeti szerezményét.“
Monda fürge Lemminkäinen :
„Méh'ben viselt anyám lelkem,
Ki elvenné a poharam,
Gazdával elbánnám magam,
Száz férfiút tönkre tennék,
Ezer embert letepernék.“
Mond Lemminke anyja erre :
„Mért vagy hát igy leveretve,
Tán paripán győztenek meg,
Pejlovadtól fosztatál meg?
Ha elvették a paripád,
Végy még jobbat, a legjavát,
Az atyádtól nyert életen,
Anyádtól megőrizetten.“
Monda fürge Lemminkäinen :
„Lelkem anyám egyetlenem,
A ki lóval gyalázna meg,
Paripámtól fosztana meg,
Megcsúfolnám a gazdákat,
Legyőzném a lóhajtókat,
A hősöket mind lovastúl,
Férfiakat paripástúl.“
Mond Lemminke anyja erre :
„Mért vagy hát igy leveretve,
Olyan sötét a szivedben,
Pohjolából megtértedben,
Tán a lyányok kikaczagtak,
Nőszemélyek kicsúfoltak?
Ha a lyányok kikaczagtak,
Nőszemélyek kicsúfoltak,
Másokat meg te csúfolsz meg,
Leányt szégyen könnyen érhet.“
Monda fürge Lemminkäinen,
„Méh'dben viselt anyám lelkem,
Ha lyányok kikaczagnának,
Szüzecskék kigúnyolnának,
A gazdákat megcsúfolnám,
Minden lyányuk meggyaláznám,
Csuffá tennék száz menyecskét,
S hozzá ezer más szüzecskét.“
Mond az anyja Lemminkének :
„Mi bajod hát fiam neked,
Mi érhetett téged ottan,
Pohjolában járatodban,
Talán bőven eddegélvén,
Eddegélvén, iddogálván,
Éji alvás idő táján
Szokatlan rém álmot láttál.“
Erre fürge Lemminkäinen
Szavát ejti ilyenképen :

„Azokat nők találgassák,
Az éjjeli álomlátást,
Oly álmokra emlékszem csak,
Jobb időmben melyek voltak.
Oh én anyám jó öregem,
Eleséget készits nekem,
Tarisznyámba egy kis lisztet,
Köss rongyba sót is keveset,
A fiad már elmegy innen,
Ez országból útat veszen,
Ez aranyos szép tanyákról,
E gyönyörű udvar-tájról,
Rám a hősök kardot fennek,
Rám lándzsákat élesitnek.“
Anyja tőle tudakolja,
Kinjalátott puhatolja :
„Mért fenik a kardjaikat,
Köszörülik lándzsáikat?“
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Azért fenik kardjaikat,
Köszörülik lándzsáikat :
Szegény fejem elvesztére,
Árva nyakam szegésére;
Dolog meglett, baj megesett,
Pohjolában ily történet :
Megölém Éj-laka fiát,
Pohjolának a gazdáját,
Éj-lak harczra feltámada,
Rajtam boszút állania,
Én rajtam boldogtalanon,
Annyi ellen egy magamon.“
Anyja erre válaszola
Gyermekéhez ekkép szólva :
„Mondtam én azt mindig neked,
Egyre mindig intettelek,
Folyvást óvlak, tiltlak vala
Menésedről Pohjolába;
Lehettél voln' békességben,
Anyád mellett csendességben,
Önszülődnek oltalmában,
Hű dajkálód udvarában,
Most harczba nem vegyültél voln'
Csatára sor nem került voln'.“
„Most már hová, szegény fiam,
Viseltelek boldogtalan,
Hová mégy most elrejtezned,
Rosz tettedtől menekedned,
Fejed roszúl hogy ne járjon,
Hogy szép nyakad vészt ne lásson,
Fürtid porba ne jussanak,
Ne pusztuljon gyönge hajad.“
Monda fürge Lemminkäinen
„Olyan helyet nem tudok én,
Hol bajomban rejtezhetném,
Tett csinomtól menekhetném,
Oh jó anyám édes szülőm,
Hol javallod menekülnöm?“
Mond Lemminke édes anyja,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Azt sem tudom mit javaljak,
Mit javaljak, tanácsoljak :
Ha fenyűvé válsz a bérczen,
Égerfa lészsz a hegyeken,
Rád talál ott is a végzet,
Balsorsod szint' ugy elérhet ;
Gyakran bérczen a fenyőfát,
Fáklyaszernek felaprózzák,
Gyakran hegyen az égerfát,
Sövényfának felhasználják.“
„Völgy hajlásban ha lészsz nyirré,
A berekben válsz égerré,
Rád találna ott a végzet,
Balsorsod csak ugy elérhet :
Gyakorta a völgyi nyirfát,
Hasábokra felaprítják,
Gyakorta az éger berket,
Kivagdossák szántóföldnek.“
„Ha bogyóvá lészsz a halmon,
Áfonyává válsz a dombon,
Szamóczává a tájakon,
Szederré lészsz más tájakon,

Rád találna ott a végzet,
Balsorsod csak ugy elérhet,
Kis leányok letépnének,
Czinkeblüek leszednének."
„Csukává lész a tengerben,
Kék szemlinggé a vizekben,
Rád találan ott a végzet,
Balsorsod csak ugy elérhet:
Egy-egy kormos halász legény
A halat megkeritené,
Az ifjak gyalmaikkal,
Az öregek póznáikkal."
„Légy bár farkas az erdőben,
Vagy medve a rengetegben,
Rád talál ott szint a végzet,
Balsorsod csak ugy elérhet:
Koromképü ifju legény,
A lándzsáját reád fenné,
Farkas-férget megölnie,
Erdőn medvét elejtnie."
Erre fürge Lemminkäinen
Szóra fakad ilyenképen:
„Magam is szörnyüknek tudom,
A helyeket rosznak tartom,
Hol a halál rám akadna,
Éltem vége elszakadna;
Oh éltető áldott anyám,
Tejet adó kegyes dajkám!
Menekülnöm hol javallod,
Hol javallod, hol tanácslod?
A vész igen közel vagyon,
Szakálamon gonosz napom,
Egy nap van a menekvésre,
Következik inség erre."
Lemminkéhez most az anyja,
Ön részéről ekkép szóla:
„Mondok tehát egy jó helyet,
Egy áldottat nevezhetek,
Hol bajodban elrejtőznél,
Rosz tettedtől menekülnél;
Tudok én egy kisded földet,
Egy piczinyke darab helyet,
Falók ölők nélkül valót,
Kardnak hozzá nem juthatót;
Ámde esküdj örök esket,
Másithatlan igaz hitet,
Tiz nyárnak letelte alatt,
Nem ártanod harczba magad,
Sem ezüstre vágyódásból,
Sem aranyra kácsingásból."
Monda fürge Lemminkäinen
„Örök esküt teszek ime:
Hogy az egész első nyáron,
Szint' ugy nem a másodikon,
Nagy csatába nem vegyülök,
Karddal addig én nem küzdök;
Rakva még a vállam sebbel,
Mellem tele sérüléssel,
A minapi menyegzőből,
Multkori nagy küzdelemből,
A nagyszerü hadhalomról,
Embervesztő csatasíkról."
Lemminkäinen édes anyja,
Szóra fakadt s ekkép szóla:
„Vedd atyádnak a hajóját,
Ama helyre gyorsan fuss át,
Kilencz tengert meghaladván,
A tizedik fele táján,
Tisztaságos szép sárrétre,
A tengerbe egy szigetre;
Előbb atyád is ott rejlett,
Ott rejtőzett s menekedett,
Ama szörnyü csatanyáron,
Nyomorral tölt időtájon,
Könnyü volt ott ellennie,
Kellemes ott időznie;
Légy ott évig s a másikon,
Térj haza a harmadikon,
Atyád ismert tanyáira,
Szüleid révpartjaira."

Huszonkilenczedik rúnó.

Lemminkäinen hajóra száll, s a tengeren át szerencsésen eljut a szigetre. 1—78. A Sárréten a lányokkal, s más nőszemélyekkel nagyon vigan él, a miért az emberek megharagudván, elhatározzák öt megölni. 79—290. Lemminkäinen hirtelen futásban keres menedéket, s oda hagyja a szigetet mind a szüzek, mind önmaga nagy szomorúságára. 191—402. A tengeren egy nagy vihar széttöri Lemminkäinen hajóját, ő maga uszással menekül a szárazra, uj hajót kap, melylyel az otthoni partokra bocsátkozik 403—452. Látja, hogy régi tanyája leégett, s az egész tájék el van hagyva, mire nézve keservesen sirni kezd, annyivalinkább, mert attól fél, hogy anyját is megölték. 453—514. Az anyja azonban él, s más tájékon lakik a vadon belsejében, a hol is Lemminkäinen öt nagy örömére megtalálja. 515—540. Anyja elbeszéli, hogyan jött a pohjolai had, s tette tönkre a házakat. Lemminkäinen megigéri, hogy uj és még különb házat épit, s aztán hogy Pohjolán megtorolja sanyaruságait, elbeszéli az anyjának ön vig életmódját rejtözködése ideje alatt a Sárréten. 547—602.

Lemminkäinen a fürge fi,
Ama deli Kaukomieli,
Eleséget tőn iszákba,
Nyári vajat egy kosárba,
Élni vajjal első évben,
Disznó hussal másod évben;
Mene aztán lappangnia,
Lappangnia, bujdosnia,
Szóra fakadt, ekkép szólott:
„Megyek immár, innen futok,
Három álló nyár-időre,
Egészen öt esztendőre,
Hagyván földim a kigyóknak,
Ligetim a hiúzoknak,
Szántóföldim irámoknak,
Berkeimet a lúdaknak.
„Én jó anyám, élj boldogul,
Ha Éj-laka erre vonul,
Homályhonnak hosszu serge,
A fejemet követelve,
Mondsza, hogy már eltávoztam,
Hogy másfelé vándoroltam,
E földet hogy kiirtottam,
Mely levágva van már mostan.“
A hajóját vizre tevé,
Hullámokba beleveté,
Az aczél-mű gördítőkről,
Rézből készült hengerekről,

Árboczát felvitorlázá,
Vitorlafát felgyolcsozá;
A farán elhelyezkedék,
Evezéshez készülődék,
A hajó nyir orrán állva,
A kormányhoz támaszkodva.
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Fujj most oh szél a hajómra,
Tavasz szellő csolnakomra,
Siettesd a fahajócskát,
E fenyőfa csolnakocskát,
Mondhatatlan egy Sárrétre,
Egy névtelen föld nyelvére!“
Szél a hajót lebegteté,
Viz hulláma ott lengeté
A tengernek sima hátán,
Messze terjedt nagy síkságán,
Lebegteté ott két hóig,
Idestova három hóig.
Földnyelv lányi ott ülének,
Partján a nagy kék tengernek,
Kacsontgatnak, nézkelődnek,
Tenger felé szemlélődnek,
Egy bátyjára várakozék,
Úratyjára a második,
Legnehezben várakozott,
Kedvesére a ki várt ott.
Már messziről látszék Kauko,
Még messzebbről a kis hajó,
Mint kis felhő fenn lebegve,
Viznek égnek közepette.
Szigeti nők találgatják,
Sárrét lyányi tudakolják:
„Mi idegen a tengeren,
Mi csoda az a vizeken?
Ha vagy hozzánk tartozandó,
Vitorlás komp, hozzánk való,
Siess akkor haza felé,
Eme sziget parti felé,
Szeretnénk már hirt hallani,
Tudomást külföldről kapni,
Békében-e parti népek,
Avagy csata zajban élnek?“
Szelet veszen a vitorla,
A hullám a hajót hordja,
Gyors Lemminke jól sietve,
Felevez már a szigetre,
Ott kiköt a sziget végén,
A Sárrét föld nyelve hegyén.
Szóla oda érte után,
Tudakolja oda jutván:
„Nem voln'-e hely e Sárréten,
Darab föld e szigetségen,
Hajóm földre kihúzhatnom,
Szárazra én a csolnakom?“
Sárrét szűzi erre mondják,
Sziget lyányi viszonozzák:
„Van biz itt hely e Sárréten,
Darab föld a szigetségen,
Hajód földre kihúzhatnod,
Száraz földre a csolnakod;
Készen áll itt a sok henger,
Partunk tele ily szerekkel
Volnál akár száz hajóval,
Bárha ezer ilyen komppal.“
Gyors Lemminke ezen szókra,
Hajóját a partra vonta,
Hengerekre a naszádját,
Folytatá a mondokáját:
„Nem voln' itt hely e Sárréten,
Darab föld e szigetségen,
Csekély magam elrejteni,
Erőtelent megmenteni,
Szörnyű csaták bősz zajától,
Éles kardok lármájától.“
Sárrét szűzi erre mondják,
Sziget lyányi válaszolják:
„Van biz itt hely a Sárréten,
Darab föld a szigetségen,
Csekély magad elrejtened,
Erőtlennek menekedned,

Bőven vannak a váraink,
Lakásúl nagy udvaraink,
Habár volnál száz magaddal,
Jöttél voln' bár száz férfival."
Erre fürge Lemminkäinen
Szóla megint ilyenképen :
„Nem voln' itt hely a Sárréten,
Darab föld e szigetségen,
A nyiresen egy zugacska,
Egyéb földből kis darabka,
Ott az erdőt kiirtanom,
Enmagamnak irtást fognom."
Sárrét szűzi erre mondják,
Sziget lyányi válaszolják :
„Nincs itt oly hely e Sárréten,
Talpnyi föld e szigetségen,
Nincsen itt föld egy tenyérnyi,
Nem akad itt egy mérczényi,
Hol az erdőt kiirthatnád,
Művelésre felfoghatnád ;
Földek osztva szét dűlőnként,
Vannak mérve ki mesgyénként,
Ligetekre nyilat huztak,
A réteken megosztoztak."
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Nem voln' itt hely e Sárréten,
Darab föld e szigetségen,
Dalaimat dalolgatnom,
Szép hosszu dalt szavallanom,
Számban a szók olvadoznak,
Innyem alatt fakadoznak."
Sárrét szűzi erre mondják,
Sziget lyányi válaszolják."
„Van biz itt hely a Sárréten,
Darab föld e szigetségen,
Dalaidat dalolgatnod,
Szép hosszú dalt szavallanod,
Ligetek is kedved lelned,
Földek rajta tánczod lejtned."
Erre fürge Lemminkäinen
Énekléshez kezde menten :
Az udvarra berkenyefát,
Kertelésbe dalla tölgyfát,
Ép ágakat dall a tölgyre,
Minden ágra almát szerze,
Almán arany disz karikát,
Karikára kakukocskát :
Midőn ama madár szólott,
A szájából arany hullott,
A csőrén réz olvadozott,
A szájából üst potyogott,
A sár-arany fényhalomra,
A hófejér ezüst dombra."
Lemminkäinen ismét dalla,
Ismét dalla, varázsola,
A fövényet drága gyöngygyé,
Minden követ tündöklővé,
Minden fákat piroslóvá,
Arany szinü virágot rá."
Lemminke még most is dalla,
Dalla kutat az udvarra,
Kút fölibe arany fedelt,
Azonfölül arany vedert,
Fivéreknek víz inniok,
Nővéreknek szem' mosniok.
A földekre dall tócsákat,
A tavakra kék kacsákat,
Aranybúbbal, ezüst fővel,
Lábaikon rézkörmökkel.
Sárrét szűzi csudálkoznak,
Sziget lyányi álmélkodnak,
Lemminkäinen varázslatán,
A férfi szép ajándokán.
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Még jobb dalt is énekelnék,
Különbet is zengedeznék,
Hahogy fedél alatt lennék,
Rakott asztalfőn ülhetnék ;
De ha szállást nem nyerhetek,
Se lóczán nem pihenhetek,

Igézetem erdőn hagyom,
A bokrokba széthullatom.
Sárrét szűzi megfelelnek,
Ilyenképen vélekednek:
„Vannak nekünk szép házaink,
Téres lakó udvaraink,
Hozd be dalod már kivülről,
Báj-igéid a hidegről.“
Erre fürge Lemminkäinen
Házba jutta után menten,
Kupákat dall közelébe,
Fel a hosszú asztalfőre,
Tele sörrel a kupákat,
Méhsörrel a szép kantákat,
Tálakat megrakva szélig,
Edényeket telve színig,
Sör feladva szép kupákban,
Édes méhsör nagy kannákban,
Irósvaj a duskálásig,
Disznóhús a jóllakásig,
Lemminkänek töltöznie,
Kaukónak megenyhülnie.
Ámde Kaukó neheztelve
Az evéshez nem kezdene
Ő ezüstös kése nélkül,
Aranyvágó eszköz nélkül.
Szert tőn tehát ezüst késre,
Arany vágó eszközökre,
Evék aztán az elégig,
Sört is ivék kedvtelésig.
Most oszt' fürge Lemminkäinen
Faluba szétnézni megyen,
Sziget lyányi vigságába,
Fürtösökhöz mulatságba,
Merre fejét fordította,
Csókot kapott az ő szája,
Hol kezeit kinyujtotta,
Felcsapának a markába.
Éjjelenként megindula,
A legvakabb zúgolyokba,
Pedig falu egy sem vala,
Melyben telek tiz ne volna,
Nem volt ottan olyan telek,
Hol ne volna tiz lyánygyerek,
Nem vala ott egy leányka,
Éd's anyja lyány magzatkája,
A kivel nem szeretkezett,
A kivel nem ölelkezett.
Ezer szüzet igy megismert,
Száz özvegyet megenyhített,
Hogy tiz között kettő sem volt,
Egész százban három sem ott,
Lyány általa még biratlan,
Sem özvegy megvigasztatlan.
Gyors Lemminke mostan tehát,
Vigan élé ott világát,
Három egész nyár folytában,
A Sárrét nagy falvaiban,
A lyányokat mulattatá,
Özvegyeket megvigasztá;
E nélkül csak egy marada,
Csak egy szegény agg szűz maga,
A hosszú földnyelv leghegyén,
A tizedik falu végén.
Szeretne már haza menni,
Ön földére visszatérni,
Im a vén lyány felkeresi,
Hozzá ezen szókat ejti:
„Kaukó szegény, te szép ember,
Ha rólam meg nem emlékszel,
Véghez viszem, hogy távozván,
Széttörik a hajód sziklán.“
Nem hallá a kakas szavát,
Tyukfi kukorékolását,
Az agg szűznek örömére,
Szegény lyány megenyhültére.
Igy azután egy szép napon
Némely esti alkonyaton,
Feltevé hogy ébren leszen,
Hold s kakasnál előbb serken.
Előbb kele ő fel annál,
A kiszabott időszaknál,

Legottan el is indula,
A falukat feljárnia
A szegény szűz örömére,
Vén lyány nevettetésére.
Éjjel maga járkáltában,
Falukon át ballagtában,
Ama hosszu földnyelv végén,
A tizedik falut érvén,
Már oly telket ott nem láta,
Melynek ne voln' három háza,
Oly férfit sem szemlélhete,
Ki kardot ne fenegetne,
Ki bárdot nem élesitne,
Lemminkenek fejvesztére.
Ekkor fürge Lemminkäinen
Szóra fakad ilyenképen:
„Oh jaj, gonosz napom itt van,
Kegyes napom leszállóban,
Boldogtalan egy gyereknek!
Nyavalyásnak nyakam felett!
Lempó maga is egy embert,
Az ingével be nem fedhet,
Köntösével nem takarhat,
Palástjába nem burkolhat,
Egyre százan rá támadván,
Ezeren is reá rontván!"
Lyány-ölelést abba hagyva,
Ölelteket vágyni hagyva,
Fordult már a hengerekhez,
Szegény a dereglyéjéhez,
De az porrá hamvasztatott,
Már hamuvá változtatott.
Jól látá a vihar jöttét
Nyomornapja közeledtét;
Foga hajó ácsoláshoz,
Uj csolnakot alkotáshoz.
Hajó-ácsnak nincsen fája,
A gyártónak nincs deszkája,
Alig akad egy kis fára,
Igen csekély kis deszkára,
Egy orsó öt darabjára,
Egy guzsaly hat forgácsára.
A hajóját ebből ácslá,
Uj naszádát ebből gyártá;
Hajót készit mesterséggel,
Mesterséggel, bűvöléssel,
Egy ütésre egy oldala,
Más ütésre más támada,
Hogy harmadszor hozzá vága,
Kész egészen a naszáda.
Csolnakát már vizre tevé,
A habokra rá ereszté,
Szóla aztán ily szólással,
Következő mondókával:
„Lebegj habként a habokon,
Mint virág a hullámokon!
Adj nekem sas három tollat,
Sas te hármat, holló négyet,
Csekély hajóm oltalmának,
Hitvány naszád párkányának!"
Belépe a hajójába,
Fordult annak a farára,
Leveretve rosz kedvüen,
A kucsmáját félre gyürve,
Mivel éjjel nem lehetett,
Sem nappal nem időzhetett,
Sárrét szűzi vigságában,
Fürtösökkel cziczázásban.
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli:
„Eljött immár elmenésem,
E tájakról költözésem,
Itt a szűzek vigságából,
Szépecskékkel cziczázásból:
Hej ha innen már elmentem,
E vidékről elszéledtem,
A szűzek ám nem vigadnak,
Fürtösök nem cziczázgatnak,
Eme hitvány szállásokon,
E nyomoru udvarokon!"
Sirnak is már a szüzecskék,
Jajgatnak a lyánygyerekcsék:

„Mért távozol el Lemminke,
A legények legszebbike,
Tán a lyányok szent élte bánt,
Vagy tán nőkben látsz itt hiányt?“
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli:
„A lyányok szent élte nem bánt,
Nem látok én nőkben hiányt,
Kaphatnék én száz nőt is itt,
Ezer lyányt is szerethetnék;
Azért mék' el én Lemminke,
A legények legszebbike,
Az unalom előrántott,
Rám földimre vágyás szállott,
Vágy en földim epreire,
En jószágom szedreire,
En szigetem lyányi után,
Udvarom tubái után!“
Lemminkäinen mostan aztán
Beljebb szálla a hajóján,
Jön a szél, kap a hajóba,
Jön a hullám, tova hajtja
A kék tenger tiszta hátán,
Kiterjedett nagy sikságán.
Szegény lyányok ott a parton,
Maradának a kavicson,
Sárrét szüzi ott sirának,
Aranyadták jajgatának,
Ott mindaddig sirnak vala,
Szüzek sirnak-rinak vala,
Mig csak látszott az árboczfa,
Az árboczfa-tető horga,
Az árboczot nem siratják,
A vas horgot sem sajnálják,
Ha az árbocz alatt valót,
A vas gyürükötél tartót.
Lemminke is sirt ön maga
Mindaddig sir, búsul vala,
Mig a Sárrét földje látszott,
Sziget zöldje köd-homálylott,
Sárrét földjét nem siratja,
Sziget hátát sem óhajtja,
Ha a Sárrét szüzecskéit,
A szigethát szép csibéit.
Erre fürge Lemminkäinen
Evez már a kék tengeren,
Evez egy nap, a másikon,
Hanem már a harmadikon,
Nagy szélvihar keletkezék,
Légben szélvész kerekedék,
Éjnyugati vihar dühöng,
Éj-keleti ordít és bőg,
Bezúzza mindkét oldalát,
Feldönté a hajót magát.
Fürge Lemminkäinen ekkor
Kezével a vizbe fordul,
Ujjaival kezd evezni,
Lábaival eviczkélni.
Egész éjjel, nappal uszván
S csaknem végesvég kiállván,
Észreveszen egy kis felhőt,
Éjszaknyugot tájon lengőt,
A mely földdé átidomul,
Szigetkévé átalakul,
Telekre lép a Sárréten,
A gazdasszony ép' sütésben,
Lyányok vannak dagasztásban:
„Oh te áldott jó gazd'asszony,
Éhségemet ha láthatnád,
Inségemet felfoghatnád,
Futva futnál a pajtába,
Szikraként a sörkamrába,
S egy kupa sört legott hoznál,
Darab disznóhúst is adnál,
Megsülni a tüzhöz tennéd,
Felül vajjal is megkennéd,
Ázott fázott hősnek enni,
Kényszeredett finak inni;
Egész éjjel nappal uszám,
A tengernek szörnyü sikján,
Csak a szelek oltalmazván,
A hullámok irgalmazván.“

Ez az áldott jó asszonyka
A pajtába ment a dombra,
A pajtában vajat metszett,
Disznóhust is egy szeletet,
Tűzhöz tevé megsütnie,
Éhes embert etetnie,
A kupába sört is hoza,
Elbágyadtnak mit innia;
Ada aztán egy uj hajót,
Egészen felszerelt kompot,
Hősnek tova mehetnie,
Önföldire megtérnie.
Fürge Lemminke ezután
Önföldire haza jutván,
Rá ismere földre, partra,
Szigetekre, szorosokra,
Rá a régi ismert révre,
Előbbeni lakhelyére,
Hegyekre a fenyv-erdőkkel,
Bérczekre a lucz-fenyőkkel,
Háza helyét nem találja,
Nem akad a fal nyomára,
A ház helyén nőtt már akkor
Zöld Zelnicze ifju bokor,
Fenyves van már a ház dombján,
Boróka a forrás utján.
Monda fürge Lemminkäi
Ama deli Kaukomieli:
„Ott a liget, hol futostam,
A kövek, hol játszadoztam,
A gyep is, hol sütkéreztem,
A pázsit, hol henteregtem;
Ki rontá el kedves lakom,
Én gyönyörü szép hajlokom?
Házam porrá elégették,
Hamvát szélnek cresztették.“
Keservesen sirva fakadt,
Síra egy nap, síra másnap,
Nem kesergett ő a házért,
Se nem epedt a pajtáért,
Hanem a ház lakójáért,
Tanyabeli jó anyjáért.
Arra szálló madarat lát,
A levegő sasmadarát,
Kérdezkedni ettől kezde:
„Oh sas madár, kedvesem te,
Nem mondhatnád azt meg nekem,
Hol van anyám, egyetlenem,
Hol van az én szülő anyám,
Én emtető áldott anyám?“
Ámde a sas mit sem monda,
Döre madár ezt nem tudja,
A sas őt meghaltnak tudá,
A holló elhunytnak mondá,
Szegényt kardra hányatottnak,
Karddal agyon vágatottnak.
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli:
„Méhben viselt szülő anyám,
Én emtető áldott dajkám!
Meghaltál hát én jó dajkám,
Elhunytál már kegyes anyám!
Porrá vált már tetemed,
Fenyőfa áll már feletted,
Boróka nőtt sarkaidra,
Füzfa bokor ujjaidra.“
„Büntetésül én oktalan,
Lakolásul boldogtalan
Mérköztem én karddal ottan,
Szép fegyverem midőn hordtam
Pohjolának udvarain,
Homály laka határain,
Ennen hadam romlására,
Kedves anyám halálára.“
Nézkelődik, sürgölődik,
A szemibe nyomdék tünik,
A fü közzé benyomódva,
Az avarban megszakadva,
Mene utat puhatolni,
Az irányát kitanulni;
Az erdőbe viszen az ut,
Az iránya ép oda fut.

Megy egy versztet, megy még egyet,
Megtön igy jó darab földet,
A legsürübb erdőségben,
Vadon erdő belsejében,
Lát ottan egy titkos kolnát,
Egy piczinyke hajlokocskát,
Két szikla közt egy üregben,
Három fenyőfától fedve,
Ugyan ottan kegyes anyját,
Édes kedves asszonyanyját.
Erre fürge Lemminkäinen
Szerfelelt megörült ezen,
Megszólala ily szólással,
Következő mondokával:
„Oh én kedves édes anyám,
Lelkem éltet adó anyám!
Csakhogy anyám életben vagy,
Én jó szülöm hogy meg nem halt,
A kit immár holtnak véltem,
Végképen elhunytnak hittem,
Régen kardra hányatottnak,
Lándzsával rég meggyilkoltnak.
Vidám szemem ki is sirtam,
Két szép orczám im oda van.“
Lemminkäinen anyja így szólt:
„Még életben, még meg vagyok,
Hanem bizony futnom kelle,
Meghuzódnom e rejtekbe,
Eme sötét rengetegbe,
A vadon legbelsejébe,
Mert Pohjahon feltámada,
Csatára megtorló hada,
Boldogtalan te ellened,
Szerencsétlen fiam neked,
Házunk porrá elégeték,
Udvarunkat tönkre tették.“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Kedves anyám, egyetlenem,
Azért ugyan ne aggódjál,
Ne aggódjál, ne bánkódjál,
Majd csinálok én uj szállást,
Elöbbinél különb lakást,
Ám Pohjolát harczra hivom,
Lempó népét mind kiirtom,
Lemminkének most az anyja,
Ön részéről ekkép szóla
„En fiacskám, soká késtél,
Kaukóm, hosszan éldegéltél
Ama vendég vizpartokon,
Ama távol tájékokon,
A névtelen sári réten,
Mondhatatlan szigetségen.“
„Igen jó volt ott ellenem,
Kellemes ott időzgetnem,
Fák pirosan tündöklöttek,
Fák pirosan, kéken földek,
Ezüst volt a fenyö ága,
Fünek arany a virága,
Mézből voltak ott a bérczek,
Tyuktojások a kőszirtek,
Száraz fenyvből méz foly vala,
Lucz fenyőkből tej pataka,
Ház zugából vaj bugyogott,
A sövényből sör áradott.“
„Jó dolgom volt ottan nekem,
Kellemes ott időzgetnem,
De később rosz lett ott élnem,
Bajos dolog ott ellennem,
Féltek, hogy az eladókkal,
Vélték, hogy e loncsosokkal,
Eme hitvány dorombokkal,
Ördöngös rút fajzatokkal,
Majd nagyon is szeretkezem,
Szerfelett is ölelkezem,
Pedig dehogy, futám őket,
Kerültem a lyány gyermeket,
Mint a farkas a disznókat,
Vagy a karvaly a tyukokat.“

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Harminczadik rúno.

Lemminkäinen elindul elöbbeni bajtársával Pohjola ellen hadakozni. 1—122. Pohjola asszonya nagy fagyot támaszt ellenök, mely a hajójúkat a tengerbe fagyasztja, és kevésbe mult, hogy a hajónépe is oda nem fagyott, ha csak Lemminkäinen az ő hathatós ráolvasása és bübájolása által meg nem szüntette volna a fagyást. 123—316. Lemminkäinen a jégen át a partra lép, sokáig barangol egy nagy területü rengetegb n, mig végre haza jut. 317—500.

Ahti fiu ez egyetlen,
Fürge legény Lemminkäinen,
Még hajnalban igen jókor,
A pirkadó pitymallatkor,
Lemene a hajó szinbe,
Elnéze a parti révbe,
Ott sir vala egy fa hajó,
Kesereg rajt' a vas kampó:
„Vajon rólam mit végeztek,
Szegényről mint intézkedtek;
Háboruba Ahti nem megy,
Hatvan évig nem evezhet,
Sem ezüstre vágyodásból,
Sem az arany szorultságból.“
De a fürge gyors Lemminke,
Keztyüjével rá legyinte,
Keztyüjével a tarkával,
Maga szóla ily szavával:
„Soh' se busulj fenyő hajó,
No dohogj te fa oldalu,
Mehetsz még majd háboruba,
Kerülhet sor hadi utra,
Lehet, hogy egy nap letelve,
Evezőkkel leszesz tele.“
Az anyjához mene aztán,
Maga hozzá ekkép szólván;
„Ne sirj kérlek, én jó anyám,
Ne keseregj asszony anyám,
Hogy elmegyek valahova,
Indulok a háboruba:
Én eszemhez ily sor jutott,
Agyamba ily ész támadott:
Pohja népét kiirtanom,
Nyomorunkért megtorlanom.“
Az anyja őt tartóztatja,
Öreg asszony inti vala:
„Én fiacskám, ne menj oda,
Pohjolába háborúba!
Ott vesztedet találhatod,
Utolérhet ott halálod.“
Nem hajt reá gyors Lemminke,
Elhatárzá elmennie,
Eltökéllé útra kelni,
Ő szavait ekkép ejti:

„Honnan vennék még egy társat,
Kardforgató hü bajtársat,
Ahti harcza segélyéül,
Az erősnek fedezésül.“
„Tudomásom van Tieráról,
Hallomásom van Kúráról,
Ezt vehetném talán társúl,
Kard forgató pajtásomúl.
Ahti harcza segélyére,
Az erősnek fedeztére.“
Falukon át eljut oda,
Tieráék udvarára,
Szóla legott oda jutván,
Monda oda érte után:
„Én Tierám, rég' ismertem,
Én kedvesem, egyetlenem,
Hisz' emlékszel a régire,
Éltünkre, az előbbire,
Mikor előbb ketten jártunk,
Nagy hadakban vivni szálltunk,
Olyan falu ott nem vala,
Hol tiz ház hely ne lett volna,
Nem vala ott olyan ház-hely,
Hol ne lakott voln' tiz ember,
Nem vala ott olyan legény,
Nem egy férfi bármily kevély.
A kit mi el nem ejtettünk,
Ketten le nem teritettünk.“
Atyja épen az ablakba',
Lándzsa nyelet farag vala,
Anyja pajta pitvarába'
Köpült vala, vajt csinála,
Bátyja-öcscse a kapuban,
Szántalpakat munkálóban,
Húga-nénje bürű felett,
Fejér ruhát öblögetnek.“
Mond az atyja ablak mellől,
Anyja pajta küszöbéről,
Bátyja-öcscse a kapúból,
Nénje-húga mosópadról:
„Tiera harczba most nem mehet,
A dárdája részt nem vehet,
Mert Tiera már elszerződött,
Ő már örök frigyet kötött,
Fiatal nőt ép' mostan vett,
Önmagának feleséget,
Érintetlen még a csecse,
Tapogatlan a kebele.“
A kályhánál vala Tiera,
A kemencze mellett Kúra,
Csizmástúl a lába kályhán,
Másik lába meg a lóczán;
Kapuban felövezkedik,
Kivülről felkészülődik,
A lándzsáját előrántja,
Nem volt igen nagy a lándzsa,
Igen kicsiny sem a dárda,
Épen közép a nagysága,
Sima részén egy ló állott,
Lapján futó csikó látszott,
Farkas üvölt eresztékén,
Medve czammog a kötésén.
A lándzsáját megforgatá,
Megforgatá, ellóditá,
Elhagyitá, hogy ölnyire
Furódott a földbe bele,
Feltöretlen sima gyöpbe,
Buczkátlan, tar parlag földbe.
A lándzsáját Tiera most
Oda tevé Ahtiéhoz,
S elindula, elsiete,
Lenni Ahti segélyére.
Most hát Ahti a sárréti,
Hajóját a vizre veti,
Mint egy pázsit-lakó csúszót,
Egy eleven vizi kigyót,
S vevé utját Éj-nyugatnak
A Pohja sik tengerére.
Éj-lakának az asszonya,
Rettenetes fagyott hoza,
A pohjai sík tengerre,
A nyiltságos rengetegre,

Maga pedig ekkép szóla,
Ekkép szóla, parancsola :
„Fagy, kicsinyke nemzedékem!
Ennen kedves növendékem!
Eredj oda hova mondom,
Hova mondom, parancsolom,
Fagyaszd be a cseles kompját,
Lemminkének a hajóját
A tengernek sima hátán,
Messze terjedt nagy sikságán!
Vedd meg magát is a gazdát,
Dermeszd meg e cselest magát,
Hogy soha ő ez életben,
Szabadulást ne vehessen,
Mig én magam fel nem oldom,
Bajából nem szabaditom.“
A fagy ez a gonosz fajzat,
Rosz erkölcsü hitvány magzat,
Indul tenger' fogyasztani,
Vizeket megállitani ;
Már is oda mente közben,
Arra felé jár-keltiben,
A fákat mind lelevelzé,
A füveket leperzselé,
Aztán oda érte után,
A tengerhez már eljutván,
A végtelen tenger szélen,
Mindjárt a legelső éjjen,
Befagyaszta öblöt tavat,,
Átállitá a partokat,
A tenger még befagyatlan,
Hullámai beállatlan ;
Pintyőkének még a sikján,
Billegőnek a viz habján,
Még a körme nem fagyott meg,
Piczi feje nem fázott meg.
Ámde már a jövő éjjel,
Hozzá láta egész éllel,
S minden szégyent félre csapva,
Iszonyuan dühöng vala ;
Teljes hideg zúzt ereszte,
Iszonyatos fagyat külde,
Ada jeget egy könyöknyit,
Deret, havat egész ölnyit.
Igy Ahtinak a bárkáját,
Befagyasztá a naszádját,
Kezdé Ahtit is fagylalni,
A jeles hőst vaczogtatni,
Már a körmét kérlelgeté,
Lábujjait követelé.
Lemminke is megharagszik,
Megharagszik, boszankodik,
A fagyat a tüzbe dobá,
Vas kohóba bele csapá,
Oszt' a fagyot kézbe fogá,
A hüs léget megmarkolá,
Szóla hozzá e szavával,
Következő mondókával :
„Fagy, te az Éjszak szél fia,
Te a Télnek fagyos fattya,
Hagyj békét a körmeimnek,
Lábom ujja véghegyének,
Ne érintgesd a fülemet,
Se ne fagylald a fejemet.“
„Van neked mit fagyasztanod,
Sok is neked vaczogtatnod,
Az emberi irha nélkül,
Anyaszülött testén kivül,
Fagyassz tókat és földeket,
Fagyaszd meg a hűs köveket,
Vedd meg vizben a füzeket,
Nyárfák héjját is levehetd,
Nyirfák kérgét rüfögtessed,
Fenyük sarját repesztgessed,
De ne bántsd az ember irhát,
A szűz adta legény haját.“
„Ha ezeket nem elégled,
Fagyaszsz forróbb más testeket,
Izva forró láng köveket,
Tüzzel égő kőszirteket,
Vastartalmú kőbérczeket,
Merő aczélkő hegyeket,

Vuokszi szörnyü zuhatagát,
A borzasztó nagy Imatrát,
Örvényének szörnyü torkát,
Rettenetes tajtékzatát.“
„Elmondjam a nemzetséged,
Hireszteljem dicsőséged?
Tudom ám a nemzetséged,
Tudom egész növekvésed,
Születék Fagy a füzesben,
A zúzos lég a nyiresben,
Éj-lakán a hajlék szélén,
Sötétlaki tanya végén,
Gyalázatos rosz atyjától,
Hitvány czudar rongy anyjától.“
„Fagyot vajon ki szoptatta,
Hűs léget ki dajkálhatta,
Hisz az anyja tej nélkül volt,
A szülője emlőtlen volt.“
„Fagyot kigyó emtetgeté,
Az emteté, dédelgeté,
Ő bimbótlan csúf csecsével,
Épségtelen emlőjével,
Az éjszaki szél ringatá,
Dermesztö lég altatgatá,
Büszhödt füzes érmocsárban,
A iszapos ingoványban.“
„Lőn a gyerek rosz erkölcsü,
Elvetemült természetü,
Nem vala még neve ennek
A hasztalan rosz gyereknek;
A hitványnak nevet adtak,
Elnevezék ötet Fagynak.“
„Sövényeknél tanyázgata,
Galyak között fanyalg vala,
Vizerekben tenge nyáron,
Igen mélyen a tó háton,
Télen zajga fenyvesekben,
Dühönge a fenyv erdőkben,
Nyiresekben suhog vala,
Égresekben dudol vala,
Fát-bokrokat megfagyaszta,
Rétet, mezőt sorra foszta,
Lemará a fák zöld lombját,
Fünek mezőn a virágát,
Luczfenyőket megczibálá,
Fenyveseket megtépászá.
„Most már nagyra növekedtél,
Nagy magasra fejledeztél,
Kezdesz engem is fagylalni,
Füleim megdagasztani,
Alul lábam kéregetni,
Fent a körmön követelni?“
„De engem meg nem fagyasztasz,
Dideregtetsz, sem vaczogtatsz,
Tüzet teszek harisnyámba,
Izzó parazst a csizmámba,
Apró szemet köntösömbe,
Zsaratnakot az övömbe,
A fagytól nem bántathatnom,
Hideg légtől szabadulnom.“
„Elüzlek én téged oda,
A pohjai határokra,
A hova elérted után,
Ten tanyádra haza jutván,
Fagyaszd tüzhöz az üstöket,
Kályhák pestjén az üszköket,
Tésztába a nők kezeit,
Keblén anyák gyermekeit,
Tejét juhnak a tölgyébe,
Csikót lónak a méhébe.“
„Ha ezeket sem elégled,
Oda üzlek én el téged,
A Hízi szénkohójába,
Lempó tüzes kályhájába;
A hol majd a tüzbe szorulsz,
Az ülőre reá borulsz,
A kovácsnak pörölyözni,
Kalapácscsal összetörni,
Pörölylyel eldöngettetned,
Kalapácscsal széttöretned.“
„Ha nem volna ez sem elég,
Ha meg nem szünsz mostan is még,

Más tájat is emlithetek,
Más helyet is tudok neked,
Viszem szád a nyár házába,
Nyelved a nyár hajlokába,
A honnan meg nem szabadulsz,
Teljes élted napjaiba',
Mig én el nem eresztelek,
Mentésedre míg nem kelek."
Éjszaki szél fia, a Fagy,
A vész jöttét már jól látja,
Most már könyörgéshez foga,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Lépjünk szilárd egyességre,
Egymásnak bármi esetre,
Nem vétenünk mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág."
„Ha meghallasz fagyot hoznom,
Avagy bármi kárt okoznom,
Dobj azonnal be a tüzbe,
Fényes lángba tüz özönbe,
Kovács izzó porazsába,
Ilmarinen kohójába,
Vagy vidd szám a nyár lakába,
Nyelvem a nyár hajlokába,
Ne jöhessek én ki onnan,
Teljes éltem napjaiban!"
Mostan fürge Lemminkäinen
A nászadját hagyva jégen,
Hadi hajót el a fagyon,
Előre megy maga azon ;
Tiera is mint hű társa,
Barátjának a nyomába'.
Halad a jég sima hátán,
Sietve megy a sikosán,
Megyen egy nap, a másikon,
Mig aztán a harmadikon,
Az éhség-csúcs már felötlék,
Hitvány fala előtünék.
Megyen a földcsúcs várába.
Szóra fakadt s ily szót válta :
„Nem volna-e hús e várban,
És halacska ez udvarban,
Általfázott jövevénynek,
Elbágyadt hős legényeknek?"
Nem vala hús ama várban,
Sem halacska az udvarban.
Monda fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli :
„Tűz égesse meg a várat,
Viz hordja el a hitványat."
Hát előbbre sietgete,
A rengeteg felé mene,
Szállástalan rosz útakon,
Ismeretlen nyomdokokon.
Most hát fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
A kövekről gyapjat tépe,
Onnan mohot szedegéle,
S harisnyának megkészité,
Keztyüjévé megszerkeszté,
Fagy átjárta helyeire,
Hideg vette részeire.
Mene utat puhatolni
Az irányát kitanulni,
Az erdőbe viszen az ut,
Az iránya ép oda fut.
Monda fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli :
„Kenyeresem, jó Tiera!
Most jutánk csak valahova,
Éjjel nappal baranganunk,
Világ végén bolyonganunk."
Tiera igy válaszola,
Szóra fakad s ekkép szóla :
„Büntetésül oktalanok,
Lakolásul balgatagok,
Fogtunk eme nagy csatába,
Itt a sötét Pohjolába,
Életünket itten hagynunk,
Itt örökre elmaradnunk.
Eme gonosz tájékokon,
Ismeretlen ily utakon."

„Mi már mostan azt sem tudjuk,
Nem tudhatjuk, gyanithatjuk,
Melyik az ut, mely visz minket,
Mely sors vezet el bennünket,
Az erdőbe oda halnunk,
Rengetegben elhullanunk,
A hollóknak e tanyáján,
Varjak kedves lakó táján.“
„A hollók itt egyre járnak
Madarak nagy számmal szállnak,
Elkapkodják a husunkat,
Forró vérünk a sok varjak,
Testünkön a hollók, varjak,
Orraikkal vértort tartnak,
Csontunk bérczre felhordozzák,
Köszikláкra felhurczolják.“
„Nem tudhatja szegény anyám
Engem viselt áldott dajkám,
Hol mozoghat önnön teste,
Forgolódik önnön vére,
Hogy vajon nagy ütközésben,
Egyenlőkkel versenygésben,
Vagy mélyen a tenger hátán,
Kiterjedett nagy sikságán,
Toboz-termő bércz hegyeken,
Csalitbokor szigeteken?“
„Én jó anyám mit sem tudhat,
Szegény firól mit nem hallhat,
Anyja őt meghaltnak tudja,
Elhunytnak hü ápolója,
Anyám most igy siránkozik,
Jó szülőm igy jajgatózik :
„„Ott szegénynek a magzatom,
Árvának az én aranyom,
Halál földit vetegetvén,
Kalma laka környékein!
Nyughatnak most a fiamtól,
Az én kedves magzatomtól,
A nyilai pihenhetnek.
Szép ijjai heverhetnek.
Meghizhatnak a madarak,
Réti foglyok futoshatnak,
A medvék is veszekhetnek,
Az irámok legelhetnek.“
Monda fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli :
„Ugy van ugy, én szegény anyám,
Ugy van áldott szegény dajkám,
Falka tyukot elültettél,
Sereg hattyút felneveltél,
Jött a vihar, elzüllöttek,
Jöve Lempó, elszéledtek,
Egyik erre, másik arra,
Harmadikok erre arra.“
„Jól emlékszem a régire,
Mostaninál jobb időkre,
Mint a virág ugy lebegtünk,
Szamóczaként éldegéltünk ;
Sok megnézte a képünket,
Bámulták a termetünket,
Nem ugy mint itt mostanában,
Ez áldatlan vadonságban,
Csupán a szél kit ismerünk,
S a nap kit már előbb láttunk,
Felhők azt is elfedezik,
Záporesők tőlünk rejtik.
„De ezért nem buslakodom,
Sőt eszemben azt forgatom,
Hogy a szüzek hogy s mint vannak,
Fürtös fejük mint mulatnak,
A nevetős lyánymagzatok,
Édes kedves hajadonok,
Unalmokban nem sirnak-e,
Bú miatt nem hervadnek-e?
„Nem igéz meg az igéző,
Az igéző, szemmel verő,
Ez utunkba oda halnunk,
Utaztunkban elhullanunk,
Fiatalon elnyugodnunk.
Ép erőben elhullanunk.“
„Mit büvészek büvölgetnek
Szemmel verők igézgetnek,

Házaikra mind az gyüljön,
Szállásukon teljesüljön;
Büvöljék meg az apjokat,
Dallják meg az ön fattyokat,
Önfajokat veszitsék el,
Nemzetségök szégyenével.“
„Soha előbb az én apám,
Az én kedves uram atyám,
Büvészeknek nem engedett,
A lappoknak nem kedvezett;
Igy szólott az édes apám,
S igy szólok én magam is ám:
„Ovj teremtőm nagy kegyesen,
Oltalmazz meg áldott isten,
Ments meg kegyes ten karoddal,
Te hathatós hatalmaddal,
Emberek ész fortélyától,
Az asszonyok furfangjától,
Szakállosok szólásától,
S szakálatlan nép átkától,
Egyedül te légy segélyem,
Oltalmazó erősségem,
Nehogy fiad itt elveszszen,
Asszony szülött eltévedjen,
Teremtője ösvényéről,
Istene kijelöltéről!“
Ekkor fürge Lemminkei
Gondjaiból Kaukomieli,
Két paripát büvölgetett,
Ménlovakat feketéket,
Rosz napiból kantárt szerzett,
Titkos búból bajból nyerget,
Veté magát a hátára,
Hóka lova derekára,
Nagy nehezen indulhat el
Tiera ismerősével,
Lassan halad csak a parton,
Sok bajjal a fövény marton,
Édes kedves jó anyjához,
Ő áldott asszony anyjához!
Kaukót már elbocsáthatom,
Már továbbra elhagyhatnom,
Tierat is utra tévén,
Hazájába elvezetvén;
Én pedig most az énekem,
Más ösvényre terelgetem.“

Harminczegyedik rúnó.

Untamo a testvére Kalervo ellen hadat indit, Kalervót seregestül elejti, ugy hogy csak is egy terhes nő marad meg az egész nemzetségből, a nőt magával viszi, és ennek Untamolában Kullervo nevü fia születik. 1—82. Kullervo már a bölcsejében eltőkéli Untamón boszút állani, Untamo pedig mindenkép igyekezik öt megölni, de nem foszthatja meg az életétől. 83—202. Nagyobbra növekedve Kullervo, ennek minden dolgait elrongálja, Untamo pedig boszuságában eladja öt Ilmarinennek rabszolgául. 203—374.

Tyukot nevelt volt egy anya,
Sereg hattyút kikölt vala,
Tyukjait a kertbe vitte,
Hattyúit a vizre tette,
Jöve egy sas, szétzavará.
Jött a karvaly szerte szórá,
Szárnyhatalmas elhurczolá,
Az egyiket Karjalába,
A másikat Oroszhonba,
Harmadikát otthon hagyta.
Oroszhonba a kit vive,
Abból ottan kalmár leve,
Karjalába a kit tőn le,
Lőn Kalervó ő belőle,
A kit pedig hagya otthon,
Ime abból lett Kullervo,
Atyjának bús napjaira,
Anyjának búbánatjára.
Untamoinnen hálót vete,
Kalervo halas vizébe;
Kalervo a hálót látja,
A halakat zsákra rakja;
Bösz Untamo ezt megtudvu,
Nagy haragra fölbuzdula,
Ujjaival neki esik,
Öklözödik, verekedik,
Pert támaszt a hulladékért,
Patvart sűgér ivadékért,
Verekednek bősz haraggal,
Nem bir egyik a másikkal,
Mennyit egy a másiknak ad,
Ugyan annyit vissza is kap.
Másod izben nem sokára,
Két három nap elmultával,
Kalervoinen zabot vetett,
Az Untamo háza megett,
Untamónak erős juha,
Kalerv' zabját letarolta;
A Kalervo dühös ebe,
Untam' juhát szélyel tépte.
Untamo most a testvérét,
Kalervoinent fenyegeté,
Hogy a hadát kivesziti,
Nagyját aprát elkiöli,
A ház népét tönkre teszi,
Házát porrá elégeti.

Kardövedzett hadat gyüjte,
Hősöket felfegyvereze,
Gyermekeknek övben lándzsa,
Szépek vállán kasza vala.
Elindula villongásra,
Öcscse ellen bősz csatára.
Kalervo szép menyecskéje
Az ablakban üldögéle,
Az ablakon kitekinte,
Megszólalván igy beszéle:
„Vajon sürü füst ködlik ott,
Avagy sötét felhő az ott,
Az új szántás tulsó végén,
Az új járás külső részén?“
Borongó köd nem vala ott,
Nem is sürü füst az amott,
Ott Untamo hősi jönnek,
Harczra kelni ők sietnek.
Untam' hada elérkezett,
Kardos népe ottan termett,
Kalerv' népét elejtették,
Ő nagy hadát mind kiveszték,
Telkét porrá elégeték,
Földdel egyenlővé tevék.
Kalervoné csak egyedül
Méh terhével ez menekült,
De ezt is az Untam' népe
Elhurczolta, tovavitte
A házakba takaritni,
A padlatot surolgatni.
Ennek aztán idő-telve,
Születék egy figyermeke,
Boldogtalan anyácskának,
Mi lesz neve az árvának?
Anyja hivá Kullervonak,
Untamo kard-forgatónak.
Tételék a porontyocska,
Helyezteték a fiucska,
Bölcsejébe ringania,
A vaczkában hintáznia.
Bölcsejében reng a gyerek
A fiu reng, a haja leng,
Rengett egy nap, ringott más nap,
De már oszt' a harmadik nap,
Hogy a gyermek rugdalózott,
Rugdalózott, kapálózott,
Pólyaövét szétszakgatá,
Takaroját lerugdalá,
Hárs bölcséjét széttördelé,
Minden rongyát szétrepeszté.
Nagy erejét már is láták,
Derékségét jósolgaták;
Ugy hogy egész Untam' háza
A gyerektől ilyet vára;
Jóslá hősnek, nagy eszűnek,
Őt valódi nagy embernek,
Száz szolgával felérőnek,
Ezernél több erejünek.
Nőve két vagy három hóig,
A harmadik hogy elmúlik,
A csak térdig érő gyerek,
Ime már is ilyest rebeg:
„Bár csak nőnék már nagyobbra,
Hős termetnyi magasságra,
Megfizetnék én atyámért,
Édes anyám kinzásáért.“
Meghallá ezt Untamoinen
Szóla legott ilyenképen:
„Ez még hadam veszte lehet,
Ebből Kalervó eredhet.“
A férfiak tanakodnak,
Az asszonyok összesugnak,
Hová tegyék a gyereket,
Halálát hogy s mint lelje meg.
Betevék nát egy hordóba,
Belezárák egy akóba,
Azután a vizhez vivék,
A tengeren elereszték.
Mennek aztán látására,
Két három éj elmultával,
Hogy a fiú majd vizbe halt,
A hordóba bele fulladt.

De a vizbe az nem hala,
A hordóba sem fulada,
Hordóból kiszabadulva,
Hullám hátán ott ül vala,
Réz horognyél a kezében,
Selyem zsinór csüng a nyélen,
Tenger halát halászgatja,
A mélységét vizsgálgatja;
Tenger vize oly parányi,
Alig lehet két kanálnyi,
Azt igazán ha felmérnék,
Három kanál alig telnék.
Most Untamo tőri fejét,
A gyermeket hová tegyék?
Őtet ugyan hova vigyék,
Hogy biztosan elveszitsék?
Meghagyá a szolgáinak,
Hogy száraz nyárfát hordjanak,
Száz ágbogas fenyőfákat,
Szurkos fenyő gerendákat,
A gyermek elégettére,
Kallervo elvesztésére.
Gyüjtögeték, összehordák,
A tömérdek száraz nyárfát,
Száz ágbogas fenyőfákat,
Szurkos fenyő gerendákat,
Hozának fát ezer szánnal,
Köris fát száz öl rakással;
A fa máglyát meggyujtották,
A rakást fellobogtatták,
Szegény fiut bele dobák,
Égő tüzbe betuszkolák.
Ége egy nap, ége más nap',
Ége még a harmadik nap',
Menének oszt' látására:
A hamuban térdig álla,
Könyökéig a parazsban,
A markába szénvonó van,
Melylyel ő a tüzet szítja,
Szenet összekapargatja,
Hajszála leeste nélkül,
Hajtincse megégte nélkül.
Untamo igy dühösködött:
„Ezt a faityút hová tegyük,
Már most ugyan hová vigyük,
Hogy biztosan elveszitsük?"
Te hát fára felakasztják,
Magas tölgyfán lógni hagyják.
Két három éj telheték el,
Ugyanannyi nap mulék el,
Ezt gondolja most Untamo:
„Megnézni már ideje voln',
Kullervo már meghalhatott,
Akasztófán száradhatott."
Szolgát rendel nézésére,
Ki ezenkép' értesite:
„Kullervo még most sem halt meg,
Akasztófán a rosz gyerek;
Képeket ir ő a fára,
Kis szikáncscsal a markába;
Tele a fa tarkasággal,
Mindenféle furcsasággal,
Ott emberek, ottan szablyák,
Mellettök meg vannak lándzsák."
Nem boldogul teljességgel,
Untamo a gyerekcsével,
Bármit tegyen is vesztére,
A gyerek megölésére,
Halálnak nem jut torkába,
Elpusztitni nincs módjába.
Meg kellett hát unni végre,
Törni ennek a vesztére,
Nevelni kell hát a szolgát,
Kullervót ön fia gyanánt.
Untamo igy szóla hozzá,
Ily szavakkal biztatgatá:
„Hogy ha jámbor éltet vezetsz;
Jó erkölcsü fiu leszesz,
Itt e telken ugy ellehetsz,
S itt szolgai munkát teszesz,
Megkapod a béredet is,
Érdem szerint a fizetést,

Csinos tüszőt a csipődre,
Vagy nyaklevest a füledre.“
Kullervo most hogy kifejlett
Egy araszny termetü lett,
A dologra reá fogák,
Már munkára szoritották,
Kis gyereket gyügyögtetni,
Ujnyi babát kell rengetni.
„Gondod legyen a kicsinyre,
Az ő, s magad ételére,
Öblitsd ki a pelenkáját,
Folyóban a ruhácskáját.“
Egy két napig hogy dajkálá,
Kezét töré, szemét vájá,
A harmadik napon reá,
Betegen meghalni hagyá,
Pelenkáját vizbe veté,
A bölcsőjét elégeté.
Untamoinen ezt gondolja :
Nem való ez sehogy arra,
Kis gyereket gyügyögtetni,
Ujjnyi babát ez rengetni ;
Biz' nem tudom mire fogjam,
Mely munkára szoríthassam !
Talán erdő' irtogatni ?
Küldé erdőt irtogatni.
Kullervo a Kalerv' fia
Fakad legott e szavakra :
„Addig ember nem is leszek,
Mig fejszére szert nem teszek,
Mindjárt többet is mutatok,
Előbbinél különb vagyok,
Öt emberrel felérhető,
Hat férfival mérkőzhető.“
Mén a kovács műhelyébe
S megszólalván igy beszéle :
„Oh te kovács, én testvérem,
Kovácsolj egy fejszét nékem,
Fejszét mérve emberéhez,
A dolognak miségéhez ;
Megyek én most erdő vágni,
Sima nyirfát irtogatni.“
Vágyát kovács teljesíti,
A fejszéjét megkészíti,
Fejszét mérve emberéhez,
Vasát dolga miségéhez.
Kullervo Kalervo fia
A fejszejét élesíti,
A fejszéjét nappal feni,
Este nyelet készit neki.
Indul onnan az erdőbe,
A mélységes rengetegbe,
A legkülönb nagy szálfákhoz,
A legjava gerendákhoz.
Ott a fákat fejszéjével,
Döntögeté az élessel,
Egy vágással szebb szálakat,
Egy féllel a roszabbakat,
Hamarosan öt fát dönte,
Nyolcz fát ejte le mindössze,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával :
„Lempó döntse le a többit,
Hízi ejtsen gerendát itt!“
Felugrék egy fatuskóra,
Nagy fenszóval kiált vala,
Füttyent vala, sivít vala,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Ez erdő itt tönkre menjen,
Sima nyirfa mind kiveszszen,
Mennyire a szavam hallszik,
Füttyentésem szava hangzik.“
„Ne tenyészszék egy vesszőszál,
Ne teremjen meg a füszár,
Soha itten mig a világ.
Süt az arany szép holdvilág,
Kalervofi ez irtásán,
Igazi hős keze alján!“
„Ha ez a föld vetést kapna,
Ifju vetés kihajtana,
Ha a szára szárasodnék,
Vagy a szála szálasodnék,

Az kalászba soh' se hajtson,
Aratásra ne juthasson."
Gondos ember Untamoinen,
Szélyel nézni oda megyen,
Kalervofi irtásához,
Ujdon szolga vágásához,
Nem ismerszik az irtásnak,
Ifju ember munkájának.
Untamoinen ezt gondolja:
„Nem való ez sehogy arra;
Levágta a legszebb fáim,
Legkitünőbb gerendáim;
Nem tudom én mire fogjam,
Mely munkára alkalmazzam,
Sövényt csináltassak vele?"
S csináltata sövényt vele.
Kullervo Kalervo fia,
Sövény csináláshoz foga.
Magas fenyőfa ágakat,
Keritésnek elrakosgat,
A sok jegenyfenyőt sorba
Karóknak mind leszurdossa,
A sövény korczvesszejének,
Veszen szálas berkenyéket,
S a sövényt rés nélkül hagyva,
Nem csinála kaput abba;
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Ki mint madár nem röpülhet,
Két szárnyán nem szállhat-kelhet,
Ne léphesse az soha át,
Kalervofi boronáját."
Untamoinen nem sokára,
Hogy meglássa, arra jára,
Kalervofi boronáját,
Hadi szolga új munkáját.
Hát látja hogy nyilás nélkül,
Van rés nélkül, ajtó nélkül,
Mely alul az anyaföldtől,
A felhőkbe bele vegyül.
Szóra fakadt s imigy szóla:
„Nem való ez ilyesmire:
Sövényt csinált nyilás nélkül,
Megkészité ajtó nélkül,
Felvivé a magas égig,
Magasitá a felhőkig,
Rajta által nem mehetni,
Belé sehogy sem férhetni;
Nem tudom én mire fogjam,
Mily dologra alkalmazzam,
Rozsot csépeltessek vele?"
S csepéltete rozsot vele.
Kullervo Kalervo fia
Már javában csépel vala,
A rozsot mind lisztté veré,
A szalmáját mind törekké.
Arra tére a gazdája;
Oda mene meglátnia,
Kalervofi csépelését,
Kullervo művelkedését;
A rozs lisztté szétcsapdosva,
Zsúp törekké van vagdosva.
Boszus Untam' ekkép szóla:
„Nem lesz ebből semmi soha,
Vele bármit végeztetek,
Összerontja mindenemet,
Elviszem már őt Muszkába.
Karjalába a vásárra,
Jó lesz kovács ős Ilmárnak,
A fuvója hajtójának.
Kullervot hát árba hajtá,
S Karjalába' el is adá,
Ama hires ős Ilmárnak,
A nagy tudós bölcs kovácsnak,
Kovács érte mit is adott?
Kovács érte nagy árt szabott,
És pedig hét ócska kazánt,
Három és fél kampós csáklyát,
Öt viseltes régi kaszát,
Hat rosz ütött kopott kapát,
Sok mihaszna ily emberért,
Hasznavétlen rosz cselédért.

Harminczkettedik rúnó.

Ilmarinen gazdasszonya Kullervót pásztornak teszi es csúfságból a kenyerébe követ gyúr. 1—32. A gazdasszony a nyájat szokott módon átadja, s a medvetávolító igék ráolvasásával legelöre bocsátja. 33—548.

Kullervo Kalervo fia,
Kék harisnyás szép magzata,
Deli gyermek, szőke hajú,
Nyalka csizmás délczeg ifju,
Kovács-lakba megérkezve,
Dolgot kére még az este,
A gazdától esti dolgot,
Nejétől napközben valót.
„Mondanátok meg a dolgot,
S a nevét is tudatnátok,
Mi dolgot kell tenni nekem,
Minő munkát itt végeznem?“
Ilmár kovács gondos neje,
Meg is hányta, kieszelte,
Mit dolgozzék uj béresök,
A pénzen vett uj cselédjök,
S őt csordásnak meg is tevé,
A nagy nyájat legeltetni.
Kovács neje csufolódó,
A rovását mutogató,
Kenyeret süt csordásuknak,
Nagy kenyeret a fiunak,
Alul zabból, fent buzából,
Közepébe követ tákol.
Megkené a kenyért vajjal,
Annak héjját kivül hájjal,
Részletéül a szolgának,
Eleségül a csordásnak.
A szolgát most igy oktatá,
Hozzá eme szókat mondá:
„Ebből addig te ne egyél,
Mig a nyáj a rétre nem ér.“
Ezzel Ilmár gazdasszonya,
Marháit a rétre adja,
Szól azután ily szavával,
Következő mondókával:
„Teheneim küldöm rétre,
Tej-adóim' a mezőre,
A nyárasba a csákókat,
A nyiresbe a kajlákat;
Adom őket hájasodni,
Hájasodni, faggyasodni,

Az irtások tisztásain,
Az égresek nyilásain,
A magasló nyireseken,
Az alacsony nyárhelyeken,
Az aranyos fenyvesekben,
Az ezüstös szigetekben.“
„Őrizd meg oh áldott isten,
Óvd teremtőm őket szépen,
Védd a kárnak utjaitól,
Őrizd mindenféle bajtól.
Hogy ne érjék őket bajok,
Ne járjanak csufúl sehogy!“
„A mint itthon oltalmaztad,
Megőrzéd a fedél alatt,
Azonképen a szabadban,
Védd legelőn künn jártokban,
Gazdasszonynak hogy a java,
Gyarapodtát találhassa
Jó kivánók örömére,
Rosz kivánók ellenére.“
„Ha tán gyávák a pásztorok,
Gondatlanok a leányok,
Tedd pásztornak te a füzfát,
Tehenésznek az égerfát,
Vigyázónak a berkenyét,
Hajtsárnak meg a zelniczét,
A gazdasszony tudtán kivül,
Más nép észrevette nélkül“
„Ha füzfa nem legeltetné,
Berkenye meg nem őrizné,
Tehént éger nem hajtaná,
A zelnicze nem nógatná,
Rendelj nálok' különbeket:
A természettündéreket,
Marháimhoz vigyázókúl,
Egész nyájam oltalmáúl,
Van ugyanis sok szolgálód,
Százával a parancs hallód,
A lég alatt élő lények,
Természeti jó tündérek.“
„Nyár tündére, áldott nő te,
Déltündér, természet üke,
Hongatar, jóságos asszony,
Katajatar, szép hajadon,
Pihlajatar, kis leányka,
Tuometar, Tápió lyánya,
Mielikki, erdő neje,
Tellervo, a Tápjó szűze!
Őrizzétek meg a nyájom,
Ápoljátok a jószágom
Egész nyáron szépségesen,
Zöldség időn ti kegyesen;
Mig fákon a levél rezeg,
A mezőn a fű-szál zizeg.“
„Ékes asszony, nyár tündére,
Déltündér természet üke,
Teritsd le te lágy kendődet,
Terjeszd rájok szép kötődét,
Marháimra boritóúl,
Apraimnak takaróúl,
Fergetegi ártás ellen,
Záporeső-verés ellen.“
„Óvd meg nyájam minden rosztól,
Őrizd károk utjaitól,
Ingoványos mocsároktól,
Áradozó forrásoktól,
Hánykolódó vizerektől,
Körben forgó örvényektől,
Hogy ne érjék semmi bajak,
Hogy csufúl ne járhassanak.
Körmök tóba ne süppedjen,
A posványba ne sülyedjen,
A jó isten tudtán kivül,
Akarata hire nélkül.“
„Hozd kürtödet el messzébbről,
Az egeknek köldökéről,
Más kürtödet az egekből,
Édeset az anyaföldből!
Fujj is bele a kürtödbe,
Nagy harsányan a dicsőbe,
Fujd a halmot virágossá,
Erdő szélit pompázóvá,

Haraszt szélét kellemessé,
Liget szélét fujd kedvessé,
Tószéleket tiszta mézzé,
Forrás szélit füszeressé.“
„Etesd meg oszt' a marháim,
Töltöztesd a jószágaim,
Etesd mézes eleséggel,
Itasd őket mézes vizzel,
Etess velök arany gyepet,
Ezüst réti fű fejeket!
Itasd buzgó forrásokból,
Csörgedező patakokból,
Zúgva ömlő zuhatagból,
Gyorsan futó folyamakból
Aranyt játszó fű-halmokon,
Az ezüstös pallagokon!“
„Arany kutat is áss aztán,
A legelő két oldalán,
Hogy ihassék a nyáj vizet,
Magába hadd szedjen mézet,
Duzzadozó tölgyeibe,
Fakadozó csecseibe,
Jószág erei hadd teljenek,
Tejpatakok eredjenek,
Tejforrások fakadjanak,
Tölgyeikből tejzuhatag,
Tejes tavak támadjanak,
Tejfolyamok áradjanak,
Hogy örökké tejeljenek,
Minden perczben tejt öntsenek,
Irigyeknek boszujára,
Rosz kivánók fájdalmára,
Manába a tejt nem hagyva,
Irigyektől nem rontatva.“
„Sokan vannak olyan roszak,
Kik Manába tejet hordnak,
Nyájadta tejt pocsékolva,
Tehén hoztát tönkre rontva;
Csak kevesen az olyan jók,
Mánából a tejet hozók,
Faluból a sürű tejet,
Máshonnan meg a tejfelet.“
„Édes anyám előbb soha,
Faluban nem tudakola,
Nem járt máshoz ő tanácsért;
Ő Manából kapta tejét,
Aludt tejét a rontóktól,
A tejfelét más sarokról,
Messziről is előcsalta,
A távolból is megkapta,
Előhozta Halálhonból,
Alvilágról, a föld alól,
Sötét éjjel egymagában,
A sötétben éjféltájban,
A roszaktól meg nem hallva,
Rontóktól nem gyanittatva,
Rosz kivánót fel nem verve,
Irigytől nem irigyelve.“
„Az én anyám igy szólott volt,
S magam is igy szólok én most:
Tehén java hol maradhat,
Hogy tehenem tejet nem ad?
Idegenek rejtették el,
Más telkeken dugák-e el,
A tekergők kebelébe,
Irigyeknek az ölébe?
Vagy tán fákra tapadozott,
Az erdőben elpotyogott,
A ligeten elszóródott,
A pusztán ellocsolódott?“
„Nem megy tejem Alvilágra,
Idegenhez tehén java,
Tekergőknek a keblébe,
Irigyeknek az ölébe,
Sem tapadni nem fog fákra,
Elpotyogni erdőn kárba,
A ligeten elszóródni,
A haraszton elhullani;
Szükség van a tejre otthon,
Áhítják azt mindenkoron,
A gazdasszony otthon várja,
Kézben fenyőfa rocskája.“

„Nyár tündére áldott nő te,
Déltündér, természet üke!
Menj etesd meg Süőtikkit,
Itasd meg jó Juotikkit,
Enyhitsd szegény szép Hermikkit,
Ujultasd meg Tuorikkit,
Adj tejet jó Mairikkinak,
Aludt tejet az Almának,
Puha finom fü fejeket,
Kedves izü perjefüvet,
A jó-izü anyaföldről,
Mézzel folyó legelőről,
Mézes-gyökér termő rétről,
Bogyószárban dús vidékről,
Hangavirág tündérétől,
Szénamurva tündérétől,
Felhők tejes tündéretől,
Ég kicsinyke tündérétől,
Hozhatniok tejes tölgyet,
Duzzadozó nagy emlőket,
Asszonykának mit fejhetni,
Kis leánynak hüvelyezni.“
Kelj fel, oh szűz, ott a völgyből,
Szép köntösü az ergéből,
Nyájas sellő a forrásból,
Tiszta képü az iszapból!
A csermelyből hozz friss vizet,
Melylyel nyájam locsolgasd meg,
Hogy a nyájam megszépüljön,
Asszony java hadd épüljön,
A gazdasszony jötte előtt,
Pásztor leány látta előtt,
Ügyefogyott gazdasszonynak,
Gyáva pásztor leányzónak.“
„Mielikki, erdő nője,
Nyájaknak bőkezű üke,
Küld legszálasb leányodat
A legjobbik szolgálódat,
A marháim oltalmára,
A nyájam megóvására,
E nagy nyárnak a derekán.
A teremtő forró nyarán,
A jó Isten adakoztán,
Jóvoltából nekünk adtán!“
„Tellervo, te Tapjó lyánya,
Kicsi köpczös magzatkája,
Köd-ümögü, lágy köntösü,
Te gyönyörü szőke fürtü,
Nyájaknak ki az őre vagy,
Óvd javát a gazdasszonynak,
Ott az áldott Metzolában,
Takarékos Tapjolában,
Oh legeltesd szépen a nyájt,
Sikeresen mind a marhát!“
„Őrizd te szép kacsóiddal,
Lágy fogásu ujjaiddal,
Vakard hiúzbőr tisztára,
Halpénzeként ragyogóra,
Mint tengeri-leány haja,
Erdei juh pihegyapja!
Este felé, éj közelgvén,
A szürkület elérkezvén,
Tereld haza majd a nyájat,
Elibe jó asszonyának,
Tej patakkal a hátokon,
Tejes tóval derekokon.“
A nap haza menésekor,
Esti madár verésekor,
Magad igy szólj a marhához,
Szarvasmarha-nyáj csordához:
„Tinók-binók most már haza,
Tejadók a tanyátokra!
Oda haza jó most nektek,
Almos földön hevernetek,
Erdőn bajos már járnotok,
A partokon ugrálnotok;
Hogy ti haza mehessetek,
A nők tüzet gerjesztenek,
Méz gyökeres gyepfödeken,
A szamóczás ligeteken.“
„Te Nürikki, Tápjó fia,
Kék köntösü szép magzata!

Dönts fenyveket tőnél fogva,
Luczfenyőket lombnál fogva
Süppedékek hidlatáúl,
Rosz tájakon átjárásúl,
Mocsárokon, kottyanókon,
Csörgedező patakokon!
A csákók hadd mehessenek,
A hasitott sik körmüek,
Hol a füst az égbe vonul,
Eljutniok hibátlanul,
Tóba bele bukatlanul,
Süppedékbe rogyatlanul.“
„Ha hogy a nyáj nem akarna
Haza menni éjtszakára;
Berkenye szűz kis leányka,
Borókaszüz szép magzatka,
A ligetből mess nyirágot,
A csalitból egy husángot,
Hozz berkenyeszál suhogót,
Borókaszál marha hajtót,
Tápjó vára háta mögül,
A Zelnicze váron felől,
Hajtsd a nyájat a szállásra,
Fördőfütés időtájba;
Hajtsd a házi csordát haza,
A vadnyájat Erdőlakra!“
„Otczó, erdő szép almája,
Méz tenyerü, púp-termetü!
Kössünk együtt békességet,
Tegyünk határ-egyességet,
Egyszerre és mindenkorra,
Teljes éltünk napjaira,
A jószágim hogy nem bántod,
Tej-adóim nem pusztitod,
Ezen egész nyárnak szakán,
A teremtő forró nyarán.“
„Ha hallod a kolomp szavát,
A pásztorkürt harsogását,
Menj feküdni fel a dombra,
Nyugodni a gyephalomra,
A füledet dugd a gazba,
A fejedet a bozótba,
Avagy menj a rengetegbe,
Mohból készült lágy fészkedbe,
Avagy eredj más hegyekbe,
Takarodjál más bérczekre,
Hol nem hallik nyáj kolompja,
A csordásom kurjantása.“
„Én Otczócskám, egyetlenem
Te gyönyörü méztenyerem!
Nem tiltalak ott jártodtól,
Arra felé ballagtodtól,
Tiltlak nyelved vérszomjától,
Csúnya szád feltárásától,
Fogaiddal marczanglástól,
Karmaiddal szaggatástól.“
„Kerüld inkább ki a mezőt,
Rejtőzködve a legelőt,
Nyáj kolompja hangját futva,
Csordás szavától szaladva!
Mikor a nyáj a pusztán van,
Te a tóra fuss el onnan;
Ha a nyáj a tóhoz tódul,
Az erdőre siess akkor;
A nyáj hegyen járta alatt,
A hegy alatt huzd meg magad,
Nyájnak alá le szálltakor,
Menj a hegyre fel ilyenkor;
A pallagon jár-keltébe',
Fordulj be a reketyésbe;
Reketyésben járta alatt,
A pallagon huzd meg magad!
Haladj arany kakuk gyanánt,
Siess ezüst galamb gyanánt,
Mint a sérincz sikolj félre,
Vonulj el mint hal a vizbe,
Kerülj-fordulj gyapjukóczként,
Sürögj-forogj lencsomóként,
Dugd el körmöd' a szörödbe,
Fogaidat az innyedbe,
Nehogy a nyáj szétriadjon,
A csordácska elvaduljon!“

„Hadd a csordát csendességben,
Hasadt körmüt békességben,
Nyájat szépen elballagni,
Szép csendesen elhaladni,
Tavakon át, földeken át,
Az erdei bérczeken át,
Hozzá ne nyulj semmiképen,
Avagy kárt tégy bennök épen!“
„Emlékezzél az eskedre,
Halál vizén letettedre,
Ama szörnyü vizesésnél,
Teremtőnek a térdénél!
Akkoron megengedtetett,
Három izben közel lenned,
Nyáron kolomp hallásnyira,
Harangszó elhatásnyira;
Ámde fel nem szabadittak,
Sehogy fel nem hatalmaztak,
Gyalázatos tettbe fognod,
Magad roszba elfoglalnod.“
„Dühöd téged ha meglepne,
Vagy a fogad ingerelne,
Csapd dühödet a harasztba,
Gonosz vágyid fenyőfákra;
Vagdosd ott az odvas fákat,
A reves nyirfa tuskókat,
Ziláld vizbe a bokrokat,
Kapard a bogyós halmokat!“
„Ha eleség szüke késztet,
Éhszorultság üzne téged,
Az erdőben egyél gombát,
Szedj magadnak hangya-bolyhát,
Gyökerét a medve fünek,
Méz falatit az erdőnek,
Takarmányom azért ne bántsd,
A füvembe ne csinálj kárt.“
„Meczolának mézes vedre,
Kelni kezd már, megerjede
A gyönyörü arany halmon,
Azon a szép ezüst dombon;
Ott az éhes jól lakhatik,
Szomjas ember ott ihatik,
Nem fogy étel evés közben,
Sem az ital ivás közben.“
„Tegyünk tehát egyességet,
Csapjunk örök szövetséget,
Szép csendesen éldegélnünk,
Egész nyáron békén lennünk;
Földink nekünk bár közösek,
Eledelink különböznek.“
„Ha kedved van verekedni,
Hadi módra viselkedni,
Télen által hadakozzunk,
Havazáskor csapdosódjunk;
Nyáron tavak olvadtakor,
Mocsárok kiengedtekor,
Ne közelits e tájakra,
Arany nyájam tanyáira!“
„Mert ha eljössz e vidékre,
Elvetődöl e rétségre,
Bizonyára itt meglőnek;
Ha lövészek honn nincsenek,
Vannak nekünk derék nőink,
Született jó gazdasszonyink,
Kik útadat el-megrontják,
Visszautad kik elvágják,
Hogy te semmit itt ne bánthass,
Szégyendolgot ne munkálhass,
Azt az isten sem akarván,
Nekem csak is jót kivánván.“
„Oh Ukkó, te legfőbb isten!
Ha meglátod őtet itten,
Változtasd el a marháim,
Varázsold át a jószágim,
Kővé édes enyéimet,
Fatuskóvá kedvesimet,
Ama rémség itt jártakor,
A loncsos megfordultakor.“
Én Otczónak hogyha volnék,
Mézes tenyér neked lennék:
Nem forognék én olyakban,
Egyre csak a nők nyomában;

Vannak földek más felé is,
Keritések messzebbre is,
Rest embernek kóborolni,
Munkátlannak kujtorogni,
Karmod végét lejárdosnod,
Lábikráid elkoptatnod,
A kék erdő belsejében,
A rengeteg közepében."
„Ott a tobzos erdő járnod,
Homokbuczkák barangolnod,
Kész ott az ut arra menned,
Tenger partja elszéledned,
Pohja hosszu határira,
Lapphon meddő lapályira;
Igen jó lesz ott ellenned,
Kellemes ott időzgetned,
Nyáron lenned csizmátlanul,
Őszön harisnyátalanul,
Ottan a nagy tóhátakon,
Téres száraz vizpartokon."
„Ha hogy oda nem találnál,
Valahogy el nem juthatnál,
Irányodat vedd más felé,
Haladj akkor arra felé,
Halállaki erdőhátra,
Vagy a Kalma vadonába!
Van ott tó is lubiczkolnod,
Ávar is van, rajt' czammognod,
Van ott Tarka, van ott Barka,
Sok más egyébféle marha
Vasból való lánczaikon,
Tizszerezett béklyóikon;
A sóványak ott meghíznak,
Még a csontok is húst kapnak."
„Segélj erdő, nagy rengeteg,
Kedvezz nekem, kéklő berek,
Engedj nyugtot marháimnak,
Hasadt körmü jószágimnak,
E nagy nyárnak a derekán,
Ur istennek enyhe nyarán."
Erdő király Kuippana,
Vadon deres szakálosa,
Tartsd féken a kutyáidat,
Tartóztasd a vizsláidat,
Dugj taplót orrlyukaikba,
Egy makkot a másikéba,
A marhát ne zimatolják,
Ne érezzék a nyáj szagát,
Kösd be selymmel a szemeik',
Tekerővel a füleik',
Járásukat hogy ne hallják,
Kelésöket ne láthassák,"
„Ennyi elég ha nem volna,
Még a bajtól meg nem óvna,
Tiltsd el innen a fiaid,
Tartóztasd el a fattyaid;
Vidd innen e tájékokról,
Távolitsd el e partokról,
Eme keskeny legelőkről,
Terjedelmes széleikről,
Rejtsd kutyáid' barlangokba,
Vérebeid' tedd béklyókba,
Sár aranyból való fékkel,
Fénylő ezüst kötelékkel,
Nehogy botrányt kövessenek,
Szégyen-dolgot műveljenek."
„Ha még ez sem volna elég,
Meg nem óvna ennyi is még,
Arany király, áldott Ukkó,
Drága ezüst uralkodó,
Halld meg arany szavaimat,
Az én buzgó fohászimat!
Tégy kapcsokat berkenyéből,
Orraikon körüskörül;
Ha berkenye nem tartana,
Réz kapcsokat tégy azokra;
Ha a réz sem tartana még,
Orraikra vas kapcsot tégy!"
Ha még ezt is szétszaggatnák,
A vasat is megrongálnák,
Szurj keresztül arany dárdát,
Mind a két álcsontjukon át,

Végeiket fogd jól össze,
Jó keményen szerkeszd egybe,
Hogy az állok ne mozduljon,
A fogok ne moczczanhasson,
Ha csak vassal szét nem nyitják,
Aczéllal szét nem hasítják.
Vas késekkel ki nem bontják,
Szekerczével szét nem rontják!“
Ilmarinak most a neje,
Kovács gondos felesége,
Teheneit elengedte,
Ólból ki a legelőre,
A csordást is ellóditá,
Tehenivel elbocsátá.

Harminczharmadik rúnó.

Kullervo legeltetés közben este felé elöveszi a kenyeret a tarisznyájából, szelni kezdi, s a kését szerencsétlenül eltöri, a mit annál jobban szivére veszen, mert családjától ezen egyetlen emléke maradt. 1—98. Felteszi megboszulni magát a gazdasszonyon, a nyájat a tóba hajtja, gyüjt egy sereg farkast és medvét, melyeket este haza hajt. 98—184. A gazdasszonyt fejni mentében a vadak széttépik, s megölik 185—208.

Kullervo Kalervo fia,
Élést tesz az iszákjába,
Marháit tó mellett hajtja,
Maga mezőn ballag vala,
Ballagtában megszólala,
Jártában igy búslakodva :
„Oh én szegény árva gyerek,
Oh beh inségverte lélek!
Oh mily sorsra nem jutottam,
Tétlenségre kárhoztattam,
Tehén farka pásztorának,
Tehén borjuk gyámolának,
Bármely tavat meggázolnom,
Rögös földön barangolnom.“
Egy halmon leheveredék,
Sütkörészni telepedék,
Danolászni kezde legott,
Énekében igy busongott :
„Süss oh kegyes isten napja,
Ragyogj urnak fény-órsaja,
Kovács nyája csordására,
Boldogtalan pásztorára,
Ne süss Ilmár hajlokára,
De kivált az asszonyára!
A gazdasszony ugyan jól él,
Mert ő búza kenyért metél,
Szelhet szép nagy karélyokat,
Keneget rá irósvajat,
Szegény csordás száraz kenyert,
Kenyérhéjjat rág, eszeget.
Izetlen zabkenyért majszol,
Mely polyvával tele vagyon,
Kenyerébe szalma vegyül,
Éte fenyühajból készül,
Vizét iszsza fakéregből,
Italát a nyirok tetőn.“

Haladj oh nap, siess búza,
Szállj le isten kimért napja,
Tűnj le oh nap a fenyvesbe,
Búzakenyér a ligetbe,
Menj a gyalog fenyők közé,
Az égerfák háta mögé,
Szegény pásztort juttasd haza,
Magának vajt vághatnia,
Lágy kenyeret szelhetnie,
Friss kalácsot ehetnie.“
Addig Ilmár gazdasszonya,
Mig a csordás dalol vala,
Kullervo künn dalt énekelt,
Jól lakott vajas kenyérrel,
Friss sütetjét már megette,
Pogácsáit elköltötte,
Vizes lécskét kotyfoltannak,
Hült káposztát Kullervonak,
Melynek zsirját eb lenyalta,
Kormos uzsonázott abba,
Vigyázz kedve szerint evett,
Torkig lakott a Deres eb.
A ligetből egy madár szól,
Kis pipiske a bokorból :
„Ideje voln' immár enned,
Atyátlannak estelizned.“
Kullervo Kalervo fia,
Feltekinte most a napra,
Majd azután igy merenge :
„Evésnek már az ideje,
Ebédemet megkezdenem,
Eleségem elővennem!“
Teheneit nyugalomra,
Pihenni a nyájat hajtja,
Maga leült egy szép dombra,
Egy viruló zöld halomra ;
Az iszákját oszt' letevé,
S a kenyerét elővevé,
Nézegeti, fordítgatja,
Azután e szókat mondja :
„Sok sütemény kivül nyalka,
Héjra nézve igen sima,
Belől pedig csupa kéreg,
Héjja alatt izék, törek.“
Hüvelyéből kését veszi,
Hogy a kenyert majd megszeli,
Im a kése kőbe akadt,
Kemény kövön ketté pattant,
Bele szakadt kése hegye,
Ketté tört jó vágó-szere.
Kullervo Kalervó fia,
Keservesen néze arra,
Nagy zokogva sírni kezde,
Szóra fakadt s igy keserge ;
„Csupán e kés volt testvérem,
Kedveseim helyett nékem,
Atyámról ez egy jószágom,
Szüleimről egy sajátom,
Ezt is kőbe szalasztottam.
A sziklán elpattantottam,
A rosz asszony kenyerében,
Gonosz nőnek a süttében ;
Hogy toroljam most ezt én meg,
Asszonyi gúnyt, nevetséget,
Ama gőgös nő kenyerét,
Gonosz ringyó süteményét?“
A bokorban varju károg,
Varju károg, holló krákog :
„Oh atyádnak arany csatja,
Kalervonak te egy fia,
Ugyan mért vagy oly rosz kedvü,
Oly boröngós sötét szivü?
Végy egy vesszőt a bokorból,
Egy nyirágat a hajlásból,
Lamosokat hajtsd a lápba,
Teheneket a mocsárba,
Felét ad a farkasoknak,
Másik felét a medvéknek.“
Gyüjtsd össze a farkasokat,
A medvéket mindnyájokat ;
Farkasokat kis kedvesnek,
A medvéket hivd csécsésnek,

Hajtsd őket nyáj gyanánt haza,
Tarkabarkát az udvarra,
S megtorlod az asszony gúnyát,
Női gonosz hebehurgyát.“
Kullervo Kalervo fia,
Ő maga e szókat mondja :
„Várj csak, várj csak te rosz asszony!
Atyám kését én siratom,
Sirathatod majd te magad,
Tejet adó marha javad.“
A bokorból vön husángot,
Gyalogfenyő vesszó-ágot,
S a csordát a tóba hajtá,
Az ökröket szétzavará,
Farkasoknak felét enni,
Mást medvéknek széjjel tépni,
A sok farkast tehenekké,
A medvéket nyájjá tevé,
Kit elnevez Kicsikének,
Kit megteve Piczikének.
A nap már leszállófélben,
Nyugot felé letértében,
Fenyvesekkel egy vonalban,
Tehénfejés ideje van ;
Most a gonosz csordás fattya,
Kullervo Kalervo fia,
A medvéket haza hajtja,
Farkas nyájat az udvarra,
S még oktatja a medvéket,
Farkasokhoz igy beszélget :
„Te az asszony tomporáját,
Te meg mard a lábikráját,
Ha majd eljön szélyelnézni,
Lehajlik majd tehén' fejni!“
Tehen csontból sipot szerkeszt,
Ökör szarvból kürtöt képez,
Dudát Csákó lábszárából,
Furuglyát a Kajláéból,
Megfujja oszt' a dudáját.
Harsogtatja furuglyáját,
Háromszor a házi halmon,
Hatszor a kert bejáraton.
Már az Ilmár menyecskéje,
Kovács nyalánk felesége,
A tejre rég vágyik vala,
Vajat enni kácsing vala ;
Kürtszót hall most a tó felől,
Sipharsogást a mezőről,
Szóla tehát ily szavával,
Következő mondókával :
„Kegyes isten, hála neked,
Szól már a kürt, most érkeznek,
Ám a sípot hol szerezte,
Kürtjét szolga hol vehette,
Hogy ő haza dudálással,
Tér meg síp-harsogtatással,
A fülem majd szétszagatja,
Csakúgy zúg fejem abba.“
Kullervo Kalervo fia
Igy felesel neki vissza :
„Szolga sípját tóból kapta,
Kürtjét ő a lápról hozta,
Csordád haza térő-félben,
Tehenid a kert végiben ;
Mennél ki hát füst' szerezni,
Eredj immár tehén' fejni!“
Ámde Ilmár gazdasszonya,
Fejni egy agg asszonyt hajta :
„Eredj öreg tehen' fejni,
Szarvasmarhát elhelyezni,
Magam mostan rá nem érek,
Mivel magam kovászt teszek.“
Kullervo Kalervo fia,
Ezt feleli neki vissza,
„Valamennyi jó gazdasszony,
A ki gondos mindenkoron,
A tehenét maga feji,
Szarvas marhát elhelyezi.“
Ilmár neje e szavakra,
Füst' csinálni kezd ő maga,
A fejéshez készülődik,
Maga körül szemlélődik,

A nyájat szemügyre veszi,
Majd szavait ekkép ejti :
„Az egész nyáj igen csinos,
Reá nézve szép takaros,
Mindegyiknek hiúzbőre,
Egytől egyig vadjuh bőre,
Kicsattanó szép tölgyeik,
Vannak duzzadt nagy csecseik.“
A fejéshez készülődik,
Hüvelyzéshez telepedik,
Húzza egyszer, másod izben,
Megkisérti harmad izben ;
Im a farkas rá rohana,
A medve is rá támada,
A farkas a száját marja,
Medve czombját marczangolja ;
Letépik a láb-ikráját
Lábszáráról szint' a sarkát.
Kullervo Kalervo fia,
A nő gunyját igy torolja,
Nő-kaczajért, nevetésért,
Juttat neki ilyetén bért.
Ilmar büszke gazdasszonya
Sirni kezde, felsikolta,
Ajkán van ily szemrehányás :
„Roszul tevél hitvány csordás,
Hisz medvéket hajtál haza,
Farkasokat az udvarra?“
Kullervo Kalervo fia,
Igy felesel neki vissza :
„Szegény csordás roszul tevék,
Ennél nem jobb tett a tiéd,
Kőből sütéd a kenyerem,
Sziklát adál enni nekem,
Késem kőbe igy szalasztám,
A kősziklán elpattantám,
Édes atyám ez egy kését,
Családom egy ereklyéjét.“
Ilmár neje ekkép szóla :
„Oh jó csordás, jámbor szolga!
Oh másitsd meg szánt szándokod,
Vedd el tőlem ezt az átkot,
Ments farkasnak a szájából,
Medvének ki a karmából,
Ezért inggel tisztellek meg,
Uj gatyába öltöztetlek,
Vaj- s buzával etegetlek,
Tejben vajban fürösztelek,
Egy évig nem dolgoztatva,
Más évben rá nem szoritva.“
„Mert ha hamar meg nem mentesz,
Mentésemre tüstént nem kelsz,
Azonnal elér halálom,
Földdel egyenlővé válom.“
Kullervo Kalervo fia,
Erre ekkép' válaszola :
„Ha meghalsz, hát halj is ott meg,
Ha elvészsz, hát veszsz is ott el,
Van elég hely a föld alatt,
Halállakán a holtaknak,
Erősöknek elnyugodni,
A nagyoknak nyujtózkodni!“
Szóla Ilmár neje igyen :
„Oh fölséges Ukkó isten!
Ajazd fel a legjobb nyilad,
Vedd elő legkülönb ijjad,
S réz nyilvesszőt illessz arra,
Te lángoló kéz ijjadra,
Tüzes nyilad jól helyezd el,
Réz vesszejét gyorsan lődd el,
Lődd keresztül őt a vállán,
Tüzd által a lapoczkáján,
Kalervónak veszd el fiát,
Öld meg eme hitvány szolgát,
Aczélhegyü tüz nyiladdal,
Te réz vessző szálaiddal!“
Kullervo Kalervo fia,
Részéről igy szóla vissza :
„Oh fölséges Ukkó isten!
Ne lőjj kérlek meg te engem,
Lődd meg Ilmár gazdasszonyát,
Asszonyok legnyomorúbbját,

Helyéből nem mozdulóra,
Onnan meg nem moczanóra.“
Erre Ilmár felesége,
Kovács gondos menyecskéje,
Legottan meghalálozék,
Mint üstkorom lehanyatlék,
Önházában a szabadban,
290. Elkeritett udvarokban.
Ez volt vége ama szépnek,
A kedves kis menyecskének,
Oly régóta keresettnek,
A hat évig kéretettnek
Ilmár örök jó kedvére,
A kovácsnak nagy diszére.

Harmincznegyedik rúnó.

Kullervo megszökik Ilmarinentől, szomorúan jár-kél a pusztában, s egy ottani irtási asszonytól megtudja atyja, anyja, fitestvére, és hugának életben létét, 1—128. Az irtási asszony útasitása folytán Lapphon határán meg is leli őket. 129—188. Anyja elmondja, hogyan vélte őt még kis korában elveszettnek, s azt is, hogyan veszett oda öregebbik lyánya a szamóczaúton. 189—246.

Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás szép magzata,
Deli gyermek, szőke hajú,
Nyalka csizmás, délczeg ifju
Azonnal el is menekül
Ilmár kovács közeléből,
Mielőtt a nő elhunyta
A kovácshoz még eljutna,
Mielőtt még dühbe jönne,
Boszú-vétre sor kerülne.
Kovács-lakot vigadozva,
Furuglyázva hagyá oda,
Mezőn vigan tárogatva,
A réteken dudolgatva,
Tó csapkodott, a föld rengett,
Erdő visszafelelgetett
Kullervo víg zenéjére,
Bomlott széles jó kedvére,
A vinnyébe hat a zaja,
Hol a kovács álla vala,
Kitekinte a pitvarba,
Onnan pedig az udvarra,
Mi zaj lehet az az erdőn,
Tárogatás künn a mezőn?“
Megtudá a valóságot,
Másithatlan igazságot,
Látá most már neje holtát,
Szép kedvese vég elhunytát,
Az udvaron történt vesztét,
Ottan halva földre estét.
A kovács megállapodik,
Szivére mély gyász rakodik,
Egész éjjel ott siratta,
Keservesen zokog vala,
Kedve nem jobb a szuroknál,
Fejérb szive a koromnál.
Kullervo csak megyen vala,
Hegyen völgyön áthaladva,
Nappal a mély rengetegben,
Hízi szálas erdeiben,
Este jövén, éjjeledvén,
A földre éj ereszkedvén,
Ott üle az atyátalan,
Merenge a boldogtalan:
„Ki is teremthetett engem,
Boldogtalan mért születtem,

Éjjel nappal futva mennem,
Egyre az ég alatt élnem!“
„Mások haza érkezhetnek,
Tanyáikra megtérhetnek;
Nekem erdőn a lakásom,
Vad rengeteg a szállásom,
Szélben van az én tüzhelyem,
Esőben a fürdőm nekem.“
„Ne is teremts, kegyes isten,
E világra soha ilyen
Árvahodott egy gyermeket.
Ily nyomorú növendéket,
Világra ily atyátalant,
Különösen anyátalant,
Mint a hogy jó isten engem
Teremtettél szegény fejem,
Kit órhalak közzé vetél,
Sirályt a kőszirtre tettél!
Feljön napja a fecskének,
Verőfénye a verébnek,
Öröm a lég madarinak,
Csak nekem nem, egymagamnak
Nem viradhat fel immáron,
Örömnapom a világon.“
„Azt sem tudom, hogy ki nemzett,
Nem ismerem ki teremtett,
Szárcsa tett-e ki az útra,
Avagy kacsa tojt a tóba,
Partra récze pottyantott-e,
Szikla-résbe a vadlúd-e.“
„Atyámtól én kis koromban,
S anyámtól is elmaradtam,
Apám meghalt, anyám meghalt,
Egész én nagy nemem kihalt;
Nekem jeges csizmát hagyva,
Fagyharisnyát rám juttatva
Jég közepén feledtenek,
Szédelítő hidra tettek,
Ott a tóba belebuknom,
Az iszapba aláhullnom.“
„De még mostan eme korba',
Nem jutok én még oly sorra:
Lenni tóba átjárónak,
Ingoványon álló hidnak;
Addig tóba én nem bukom,
A mig a két kezem birom,
Öt ujjaim forgathatom,
Tiz körmömet fennhordozom.“
Mostan juta már eszébe,
Ily gondolat a fejébe,
Menni Untam falujába,
Atyja veszte torlására,
Atyja vesztét, anyja vérét,
Boszúlni ön jajos létét.
Szóla tehát ilyenképen:
„Várj csak, várj csak Untamoinen,
Hadam vesztét megfizeted!
Ha majd harczra kelek veled,
Porrá teszem a házadat,
Hamuvá az udvarodat!“
Elébe egy nő akada,
Kék fejkendős vén anyóka,
Ki is őtet megállítja,
Ily kérdéssel megszólítja:
„Hová mégy te Kullervoinen.
Kalervofi sietősen?“
Kullervo, Kalervo fia,
Neki ekkép felel vissza:
„Az jutott most az eszembe,
Ily gondolat a fejembe,
Indulnom egy másik tájra,
Untamonak a falvába,
Megtorolnom atyám vesztét,
Atyám vesztét, anyám vérét,
A házait tönkre tennem,
Por-s hamuvá elégetnem!“
De az asszony ekkép szóla,
Ily szavakkal válaszola:
„Te családod nincs kiirtva,
Kalervo még meg nem hala,
A te atyád még életben,
Édes anyád egészségben.“

„Édes kedves jó asszonyom,
Mondd el jámbor, engedd tudnom :
Hol lehet én édes atyám,
Hol van az én kedves anyám?“
„Hát ott van az édes atyád,
Ugyanottan kedves anyád
Lapphon téres vég határán,
Halastónak a tájékán.“
„Édes kedves jó asszonyom,
Mondd el jámbor, engedd tudnom :
Hogyan jutok én el oda,
Mehetek én ama tájra?“
„Igen könnyü oda menned :
Járatlannak útad venned
Erdőnek kell a tisztássán,
Haladnod a folyópartján ;
Utazz' egy nap, a másikon,
Mig aztán a harmadikon,
Tartasz majdan éjnyugotnak,
Ott elédbe egy hegy akad,
A hegy alatt el kell menned,
Attól utad balra venned ;
Azután majd egy folyó jön,
Az fog esni jobb kéz felöl,
A folyótól térj el aztán,
Hármas vizeséshez jutván ;
Legott érsz egy földnyelvéhez,
Hosszas földnek a hegyéhez,
Hajlék van a földnyelv hegyén,
Halász kunyhó az elején,
Ott éldegél a te atyád,
Azonképen édes anyád,
Ugyanott két lyánytestvéred,
Gyönyörü két leány gyermek.“
Kullervo, Kalervo fia
Arra legott elindula,
Megyen egy nap, másodikon,
Ugy szinte a harmadikon,
Éjnyugotnak tarta vala,
Elibe egy hegy akada,
A hegy alatt hogy elmene,
Utját balkéz felé vette,
S a folyóhoz már elére,
A folyótól ő eltére,
E folyónak a balpartján,
Egy hármas vizzuhatagnál
Eljuta oszt' a földnyelvhez,
Hosszas földnek a hegyéhez,
Hajlék volt a földnyelv hegyén,
Halász kunyhó az elején.“
Mene oszt' a házba onnan,
Nem ismerik őt meg ottan :
„Vizentuli jó útazó,
Ki s ki vagy te, s honnan való?“
„Fiatok nem ismernétek,
Nem-e önnön gyermeketek,
Kit emberi Untamonak
Mint csecsemőt elhurczoltak,
Mikor atyja araszányi,
Volt csak anyja orsójányi.“
Anyja szóval megelőzi,
Az öreg nő igy üdvözli :
„Édes kedves szegény fiam,
Boldogtalan arany kapcsam!
Csakhogy élő szemmel végre
Jutál mégis e vidékre,
Kit holt gyanánt siratgattam,
Rég elhunytnak hivő voltam.“
„Két fiacskám vala nekem,
S két gyönyörü lyánygyermekem,
Kikből szerencsételenül,
A két öregb végkép eltünt,
A fiam egy hadjáratba,
A leányom tudatlanba,
Lelkem fiam ime megjött,
De a lyányom meg nem került.“
Kullervo, Kalervo fia,
Sietősen tudakolja :
„A te lyányod el hol veszett,
Kedves hugom mondd hova lett?“
Anyja neki igy viszonza,
Neki ekkép válaszola ;

„Az én lányom igy veszett el,
Kedves hugod ekkép' tünt el :
Erdőre ment eprészgetni,
A hegy alá málnaszedni,
Ott veszett el a tubácska,
Madár holtát ott találta,
Mondhatatlan halál-nemmel,
Minekünk isméretlennel.“
„Kinek teher a lányka,
Anyjának nem bizonyára,
Anyjának ő legfőbb vágya,
Anyja vágyja, ohajtása ;
Menék én is szegény anya,
Leányomat kutatgatva,
Erdőn futék medve módra,
A berkekben mint a vidra,
Keresém egy, s másodnapon,
Keresém a harmadikon,
Harmadnap is igy letelvén,
A hétnek a végső fején,
Fölhágék egy magas dombra,
Egy meredek nagy hágóra,
Kiáltozám lányom után,
Az eltüntet kutatgatván :
„„„Hol vagy édes kedves lányom,
Jere haza már virágom !““
„Igy kiálték lányom után,
Veszteségem sohajtozván,
Csak a hegyek viszhangzának,
A puszták igy viszonzának :
„Ne hivogasd már a lányod,
Ne hivogasd, ne kiáltozd !
Nem tér ő meg már soha sem,
Soha többé ez életben
Édes anyja lakhelyére,
Agg atyjának révjeibe !“

Harminczötödik rúnó.

Kullervo megkisérti szüleinél munkát végezni, de minthogy abban segitségökre nem lehetett, az atyja adó-vivő utra küldi. 1—68. Adószállitás közben már a megutjában ráakad ismeretlen, a szamóczaúton elveszett nőtestvérére, kit elcsábit, s megszeplösit. 69—188. Ezután kitudódván kik volnának, nénje a folyóba ugrik. Kullervo haza rohan, elbeszéli nénje gyászos esetét az anyjának, s maga is véget akar vetni napjainak. 189—344. Anyja tiltja az öngyilkosságtól, s ajánlja neki valami rejtekben lelkiismeret-furdalását lecsillapitani, ugy szinte fejébe veri mindenekelőtt az Untamón való boszuállásra menetelt. 345—372.

Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja fia,
Éldegéle attól fogva,
Szüleinek oltalmába';
Csakhogy nem bírt eszesedni,
Szert férfias észre tenni,
Minthogy ferdén neveltetett,
Oktalanul még mint gyerek,
Egy oktalan oktatónál,
Ő tudatlan dajkájánál.
Ám a fiu dologba kezd,
Munkálkodás után eseng,
El is indul halászgatni,
Gyalmot vizre bocsátani,
A mi közben ily szót válta,
Evezővel a markába':
„Meghuzzam-e erőm szerint,
A mint tőlem kitelhetik,
Avagy a viz erejéhez,
Mérve csupán a szükséghez?"
Kormányos a hajó-farból
Neki erre igy válaszol:
„Egész erőd bár kifejtve,
Telhetőkép evezgetve,
A hajót csak nem töröd szét,
Nem rongálod meg a szélét."
Kullervo, Kalervo fia,
Lapátját jól megszoritva,
A hogy csak tud, hajtja, húzza,
Hajó szélét összezúzza,
Fenyv bordáit összetöré,
Nyirfa hajót tönkre tevé.
Ezt Kalervo hogy meglátja,
Ily szavakat szólt hozzája:
„Evezésre való nem vagy,
Hajóm szélét összezúztad,
Fenyv bordáit szélyeltöréd,
Egész hajót tönkre tevéd;
Jobb gübüvel menj halászni,
Evvel jobban tudsz tán bánni!"
Kullervo, Kalervo fia,
Mén halhajtó halászatra,
Szóla a halhajtás előtt:
„Gübüzzek-e válmegvetve,

Egész erőm megeresztve,
Vagy csak a viz erejéhez,
Mérve csupán a szükséghez?“
Hálótartó ekkép szóla:
„Ugyan derék halász volna,
Ki válvetve nem hajtana,
Az erejét reá adva!“
Kullervo Kalervo fia,
Válmegvetve gübüz vala,
Az erejét megereszté,
S igy a vizet sárrá veré,
A hálóját pozdorjává,
A halakat kotyfolékká.
Ezt Kalervo hogy meglátta,
Ily szavakat szólt hozzája:
„Halhajtásra sem való vagy,
Hálóm rongygyá elroncsoltad,
A gyalmot mind szétmorzsoltad,
A rudját eldaraboltad;
Eredj inkább adót vinni,
A föld bérét lefizetni,
Utazásra tán valóbb vagy,
Járni-kelni alkalmasabb.“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja fia,
Deli gyermek, szőke hajú,
Nyalka csizmás, délczeg ifju,
Mene adót megvinnie,
Földterményből fizetnie.
Az adót kielégitvén,
A föld bérét teljesítvén,
A szánjába ott felszökik,
Ülésén elhelyezkedik,
Kezd tartani immár vissza,
Ön földire utaznia.
Sebesen hajt, megy vágtatva,
Utirányát immár tartva,
Väinämöinen ligetein,
Régtől müvelt jó földjein.
Elibe jön egy leányka,
Arany fürtü korcsolyázva,
Väinämöinen ligetein,
Régtől müvelt jó földjein.
Kullervo Kalervo fia,
A leánykat birni vágyva,
Kezdi a lyányt hivogatni,
Hivogatni, csalogatni:
„Jere lyányka a szánomba,
Ülj ide a takarómra!“
Monda a lyány korcsolázva,
Futás közben meg sem állva:
„Menjen halál a szánodba,
Nyavalya a takaródra.“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja fia.
A lovának ostort ada,
Suhogóval reá csapa:
Paripája vágtatva fut,
Suhog a szán, halad az ut,
Sebesen hajt, megy vágtatva,
Ut irányát immár tartva
A tengernek tiszta hátán,
Messze terült nagy sikságán.
Elibe egy lyány akada,
Nyalka czipős halad vala,
A tengernek tiszta hátan,
Kiterjedett nagy sikságán.
Kullervo, Kalervo fia,
Lovát menten megállitja,
Száját kissé rendbe hozza,
Mondókáját igy módozza:
„Jere lyányka a szánomba,
Föld éke a korbélyomba.“
De a leány visszafelel,
Nyalka czipős igy felesel:
„Halál menjen a szánodba,
Alvilág a korbélyodba!“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja sarja,
A lovának ostort ada,
Gyöngynyelüvel reá csapa,

Paripája vágtatva fut,
Suhog a szán, halad az ut,
Lóhalálba vágtat vala,
Út irányát most már tartva
Éjlak sivár pusztaságin,
Lapphon téres tág határin.
Elibe egy lyány akada,
Egy czinöves szüz bukkana,
Éjlak sivár pusztaságin,
Lapphon téres tág határin;
Kullervo, Kalervo fia,
Lovát menten megállitja,
Száját kissé rendbe hozza,
Mondókáját igy módozza:
„Jöszte lyányka a szánomba,
A pokróczom alá kedves,
Eddegélni az almáim,
Tördösni a mogyoróim.“
A lyány neki visszaszóla,
A czinöves válaszola:
„Köpök hitvány rosz szánkádra,
Ütött-kopott talicskádra,
A pokróczod igen hideg,
A te szánod nagyon rideg.“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja sarja,
Szánjába a lyányt felkapja,
A szánjában megragasztja,
Takaróra ráülteti,
Pokrócz alatt elhelyezi,
De a leány ellenkezve,
Czinöves hölgy perel vele:
„Ereszsz engem el dolgomra,
Lyány gyereket én utamra,
Illetlen szók hallásától,
Azok miatt pirulástól,
Vagy szétrugom szánod alját,
Széttöröm a rakonczáját,
A korbélyod izre porrá,
Gyeplőszárad pozdorjává.“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja fia,
Pénzszekrényét most felnyitá,
Tarka fedlét leboritá,
Az ezüstjét megmutatá,
Szép kendőit fitogtatá,
Arany szélü harisnyáit,
Ezüstös övpántlikáit.
Pénz a lyánynak eszét veszté,
A drágaság megszédité,
Fénylő ezüst elcsábitá,
A sárarany megbóditá.
Kulervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja sarja,
A leányt megczirógatá,
Czirógatá, csíkolgatá,
Egy keze a ló gyeplőjén,
A másik a lyány emlőjén.
Igy a leányt felingerlé,
A czinövest elszédité,
Réz czifrájú lepel alatt,
Tarka-barka paplan alatt.
Isten immár reggelt adott,
Felhozta már a más napot,
Mostan a lyány megszólala,
Tudakolja, puhatolja:
„Te micsoda családból vagy,
Mondsza nekem büszke hadad,
Te nagy nemből lenni látszol,
Nagy nemzetü uratyától!“
Kullervo, Kalervo fia,
Erre ekkép válaszola:
„Nem nagy az én nemzetségem,
Nagy ugyan nem, de kicsiny sem,
Közép vagyok származásra,
Kalervonak szegény fia,
Ő eszelős sarjadéka,
Oktalan egy ivadéka:
Mondsza te is már tennemed,
Tennen büszke eredeted,
Nagy-e a te nemzetséged,
Fö nemü-e atyád néked?“

Meg is mondá a leányka,
Neki ekkép válaszolva :
„Nem nagy az én nemzetségem,
Nagy ugyan nem, de kicsiny sem,
Közép vagyok származásra,
Kalervonak szegény lyánya,
Dőre, bohó sarjadéka,
Oktalan egy ivadéka.“
„Menék még kis gyerek-létben,
Kegyes anyám életében,
Az erdőre eprészgetni,
A hegy alá málnaszedni,
Mezőn, réten én szamóczát,
A hegy alatt szedék málnát,
Nappal gyüjték, éjtt pihenék,
Egy nap s más nap eprészgeték,
Harmadik nap utat veszték,
Haza sehogy sem lelheték,
Mindegyik ut az erdőbe,
Ösvény vitt a rengetegbe.“
„Ott ülék és sirdogálék,
Első s más nap ott jajgaték,
Harmadik nap is elmulva,
Felhágék egy magas dombra,
Nagy hágóra feleredék,
Ott nyöszörgék, ott kesergék,
Csak a hegyek viszhangozák,
Az erdők e választ adák :
„„Ne kiabálj, bohó lyányka,
Hasztalanul jajgatózva,
Kiáltásod mind hiába,
Nem hallják azt odahaza.“
Igy három-négy napot töltve,
Ötöd hatod napon végre,
Halálra már csaknem váltam,
Végvesztemhez közel álltam,
De meghalni nem halhattam,
Elveszni én boldogtalan !“
„Oh bárcsak meghaltam volna,
Nyomorult elvesztem volna,
Immár én a másod évbe',
Harmadik nyárt meg sem érve,
Mint gyep, mint fü virultam voln',
Rét virága nyitottam voln',
A földön jó szamóczaként,
Erdőn piros áfonyaként,
Egy ily csudát el nem érve,
Ily rémséget meg nem élve !“
Szavait hogy elvégezte,
Gyász esetét elbeszélte,
Szánból tüstént el-kiszökék,
A folyóba bele ugrék,
Sebes folyam forgójába,
Tajtékozó zúgójába,
Hol halálát meg is lelé,
Veszedelme végét éré,
Nyugodalmát Halállakán,
A habok közt megtalálván.
Kulervo, Kalervo fia,
A szánjából ott kiszálla,
Sirni kezd nagy jajgatással,
Keseregni zokogással :
„Oh jaj szegény napjaimnak,
Boldogtalan szegény finak,
Ki enhugom megfertézém,
Anyám szültét szeplősitém !
Oh jaj apám, oh jaj anyám,
Jaj nektek is szüleim már,
Engem miért is nemzétek,
Nyavalyást mért teremtétek !
Mennyivel jobb lett voln' nekem,
Nem születnem, nevekednem,
E világra nem is lennem,
E földre meg nem teremnem ;
A Vész sehogy sem jól tevé,
Halál roszúl cselekedé,
Hogy meg nem ölt ő engemet,
Mint két éjjes kis gyereket.“
Gyeplőszijjat elvagdalá,
Késsel összeapritgatá,
Felugrék a ló hátára,
Hóka lova derekára.

Darab utat teszen vala,
Nem sokáig nyargalhata,
S az atyai lakba ére,
Ön apjának téreire.
Udvaron az anyját látván:
„Édes kedves szülő anyám,
Hogy nem tudál én hü dajkám,
Engem mindjárt szültöd után,
A fördőben, füstre tenni,
Az ajtót rám reteszelni,
Fojtottál vón füstbe ottan,
Két éjjeles kis koromban,
Vittél voln' kendőben vizre,
Pólyástól löktél voln' bele,
Raktad voln' a bölcsőm tüzre,
Gyerek-vaczkom tüzelőbe!"
„A falu hadd kérdezte voln'
Hol a bölcsö ama házból,
Mért a fördő ott reteszen,
Mondtad voln' meg egyenesen:
„„„Én a bölcsőt megégettem,
Kemenczébe bevetettem:
A fördőben t'ék szaladot,
Malátámat kelesztém ott.""
Siet anyja kérdezkedni,
Hozzá ezen kérdést teszi:
„Mi bajod van édes fiam,
Mi csuda forg itten szóban,
Hogy mintha csak a Halálból,
Érkeztél voln' Alvilágról?"
Kullervo, Kalervo fia,
Erre ekkép felelt vissza:
„Csuda dolgot kell hallanod,
Megesett nagy gyalázatot:
Minthogy húgom megfertézém,
Anyám szültét szeplősitém."
„Az adópénzt lefizetvén,
Föld bérét kielégitvén
Egy lyány akadt ott elibém,
A kivel jó kedvem töltém:
S ez saját testvérem vala,
Édes anyám lyány-magzata."
„Ez halálát már meglelé,
Végveszte őt ott eléré
Sebes folyam forgójában,
Tajtékozó zugójában.
Ámde én most azt sem tudom,
Én eszemmel fel nem fogom,
Hol találom fel halálom,
Nyomorú végpusztulásom,
Sívó farkas bősz szájában,
Medve torka rút poklában.
Czethalnak-e a hasában,
Tengercsuka rém fogában?"
Anyja ekkép válaszola:
„Ne menj édes fiam oda,
Sivó farkas rém szájába,
Medve torka rút poklába,
Sem czethalnak a hasába,
Rém csuka nagy tátonyába:
Ott van Szuomi nagy földnyelve,
Szavo határ-területe,
Ember csinyját elfedezni,
Gonosz tettét rejtegetni;
Rejtőzzél ott öt-hat évig,
Öt, hahogy kell kilencz évig,
Mig az idő behegeszti,
Keservedet megenyheszti."
Kullervo, Kalervo fia,
Ekkép felelt erre vissza:
„Soh' se megyek én rejtezni,
Gonosz tettem elleplezni,
Megyek Halál bősz torkába,
Kálma táji tátonyába,
A nagy csaták térségire,
Hősök küzdő sik helyére;
Hisz' Untamo még életben,
Czudar ember elejtetlen,
Atyám jajja bosszúlatlan,
Anyám kinja torolatlan,
Nem emlitve más egyebet.
A mit rajtam elkövetett."

Harminczhatodik rúno.

Kullervo harczra készül, s búcsut vesz az övéitől, kik közül egyedül csak az anyja aggódik rajta, hová megyen, él-e, hal-e. 1—154. Untamolába ér. Mindent felforgat, s a házakat lángba boritja. 155—250. Haza tér s a telket üresen találja, életben is más senkit az egész tájékon, mint egy vén fekete kutyát, a melylyel elindul az erdőn magának élelemre valót vadászni. 251—296. Erdei utjában ráakad a helyre, a hol nőtestvérét megszeplősitette, s lelkiismérete fordulása miatt végnapjainak kardjával véget vet. 297—360.

Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja fia,
Háboruba készülődik,
Harczra kelni sürgölődik,
Előbb kardját élesité,
Majd lándzsáját hegyesité.
Anyja hozzá ekkép szóla:
„Szegény fiam, ne menj oda,
Ne fogj ama bősz csatákba,
Ne vegyülj a harcz zajába!
Ki ok nélkül kezd csatázni,
Szántszándekkal hadba járni,
Elesik a hadakzásban,
Megölik a csatázásban,
Az olyant ott kardra hányják,
Csata-bárddal őt levágják.“
„Ha kecskével mégy a hadba,
Bakkal indulsz el a harczra:
Kecskéd hamar leteperik,
Bakod földre leteritik,
S kutyával jösz te majd haza,
Békával meg az udvarra!“
Kullervo, Kalervo fia,
Válaszola erre vissza:
„Nem esem én tóba bele,
Nem terülök a földre le,
Hollóknak a lakhelyein,
Varjaknak a ligetein
Midőn harczba elindulok,
Küzdő- térre elvonulok;
Dicső halni harczolásban,
Elhunyni kardcsattogásban.
Pompás az a harcznyavalya,
A hőst hamar elszállitja,
Betegséggel nem bágyasztja,
Soványsággal nem fogyasztja.“
Anyja most igy szól hozzája:
„Ha meghalnál a csatába,
Ki marad fenn majd atyádnak,
Agg napjai oltalmának?“
Kullervo, Kalervo fia,
Erre ekkép felel vissza:

„Haljon meg a szemét halmon,
Hadd veszszen el az udvaron!“
„S ki marad fenn majd anyádnak,
Agg napjai gyámolának?“
„Haljon meg az istálóban,
Ölben zsuppal ott az ólban.“
„S ki marad majd meg öcsédnek,
Rosz napjai védőjének.“
„Hadd veszszen el az erdőbe',
A mezőn hadd rogyjék össze!“
„S ki marad meg majd nénédnek,
Rosz napjai vedőjének?“
„Veszszen kutra eljártában,
Szapulni elindultában!“
Kullervo, Kalervo fia,
Honnról menten elindula,
Atyjától igy búcsuzgatván:
„Isten veled, én jó atyám,
Meg siratsz-e majd engemet,
Ha hogy hallod elestemet,
E családból kihaltomat,
Hadunkból el ki hulltomat?“
Atyja ád ily feleletet:
„Nem siratlak meg tégedet,
Ha meghallom elestedet;
Más fit nemzek te helyetted,
Te náladnál emberebbet,
Okosabbat, eszesebbet.“
Kullervo, Kalervo fia,
Viszonzásul ekkép szóla:
„Én sem sírok hát utánad,
Ha megértem halálodat;
Helyetted más atyát veszek,
Sár-száját, kő fejét teszek,
Szemét a tó bogyóiból,
Szakállát kisült avarból,
Lábait füzfa ágából,
Egyéb testét rohadt fából.“
Ezután a bátyjához szól:
„Kedves bátyám élj boldogul!
Meg siratsz-e te engemt,
Ha meghallod elestemet,
A családból kihaltomat,
Nemzetségből elhunytomat?“
Bátyja ad ily feleletet:
„Nem siratlak meg tégedet,
Ha meghallom elestedet,
Kapok testvért mást helyetted,
Tenáladnál derekabbat,
Nálad kétszer daliabbat,“
Kullervo, Kalervo fia,
Viszonzásul ekkép szóla:
„Én sem sírok hát utánad,
Ha megértem halálodat,
Magamnak más testvért szerzek,
Kő fejét, sár száját teszek,
Szemét a tó bogyóiból,
Hasát száraz, sült avarból,
Lábait füzfa ágából,
Egyéb testét rohadt fából!“
Ezután a nénjéhez szól:
„Kedves néném, élj boldogul,
Meg siratsz-e te engemet,
Ha meghallod elestemet,
A családból kihaltomat,
Nemzetségből elhunytomat?“
Nénje ad ily feleletet:
„Nem siratlak meg tégedet,
Ha meghallom elestedet,
Kapok testvért mást helyetted,
Te náladnál derekabbat,
Kétszerte is okosabbat.“
Kullervo, Kalervo fia,
Viszonzásúl ekkép szóla:
„Én sem sirok hát utánad,
Ha megértem halálodat,
Magamnak más nénét szerzek,
Kő fejét, sár száját teszek,
Szemét a tó bogyóiból,
Haját száraz, sült avarból,
Füleit tó-virágiból,
Testét juharfa ágiból!“

Anyjához szól utóljára:
„Édes anyám, oh te drága!
Kegyes méh'dben hordozgatóm,
Aranyom, hű ápolgatóm,
Megsiratsz-e te engemet,
Ha majd hallod elestemet,
A családból kihaltomat,
Nemzetségből elhunytomat?“
Szól az anyja ily szavával,
Következő mondókával:
„Nem érted az anya eszét,
Nem tudod a szülő szivét!
Megsiratlak én tégedet,
Ha hogy hallom elestedet,
A nép közül eltüntedet,
A családból kivesztedet;
Szobánkba könyözönt sirok,
Pallójára áradatot,
A járást beharmatozom,
Ólat könynyel elárasztom,
A havat sík jéggé sírom,
Könyeimmel meglágyítom,
S a felázott föld kizöldül,
Rajta patak fut keresztül.“
„Ha hogy nyilván nem sirhatok,
Fennszóval nem zokoghatok,
Emberek közt nem tehetve,
Titkon sirok a fördőbe',
Könyem folyni ott engedem,
Polczait átnedvesitem.“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja sarja,
Zenélve megy háboruba,
Ütközetbe vigadozva,
Furuglyázva tavan, földön,
Riadozva réten, mezőn.
A kerteken harsog vala,
Parlagokon kurjant vala,
Utána egy követ ered,
Füléhez jut ily üzenet:
„Édes apád már meghala,
Jó öreged immár oda:
Siess tehát halott' nézned,
Temetésén jelen lenned.“
Kullervo, Kalervo fia,
Erre is igy válaszola:
„Hadd haljon ott, ha meghala,
Van egy ménünk odahaza,
A melylyel őt kivihessék,
Őt Kalmába eltemessék!“
Zenél a tón utaztában,
Az irtáson haladtában,
Utána egy követ ered,
Fülébe jut ily üzenet:
„Fitestvéred is meghala,
A te bátyád már elhulla:
Jere tehát halott nézned,
Temetésén jelen lenned.“
Kullervo, Kalervo fia,
Erre is igy válaszola:
„Hadd haljon ott, ha meghala,
Van csődörünk oda haza,
A melylyel őt kivihessék,
Őt Kalmába eltemessék!“
Zenél a tón utaztában,
A fenyvesben tárog vala,
Nyomába egy követ ered,
Jut füléhez ily üzenet:
„Lyánytestvéred is meghala,
Most már néned is elhulla;
Jere tehát halott nézned,
Temetésén jelen lenned.“
Kullervo, Kalervo fia,
Erre is igy válaszola:
„Hadd haljon ott, ha meghala,
Van egy kanczánk oda haza,
A melylyel őt kivihessék,
Őt Kalmába eltemessék!“
Zajongva megy az irtáson,
Nagy zsivajjal a kaszállón
S im nyomában még egy követ,
Jut füléhez ily üzenet:

„Kegyes anyád is meghala,
Drága szülöd is elhulla;
Jere tehát halott nézned,
Temetésén jelen lenned!“
Kullervo Kalervo fia,
A vett hirre feljajdula:
„Szegény finak, jaj jaj nekem
Hogy jó anyám elvesztettem,
Eltünt ágyam megvetője,
Takarómnak készitője,
Hosszú fonal eregető,
Orsaját jól peregtető;
Hogy nem voltam közel hozzá,
Mikor lelkét ő kiadá,
Meghalhatott nagy hidegben,
Talán kenyér nem létében.“
„Mossák meg a holtat szépen,
Németföldi szappan lében,
Őt selyembe göngyölgessék,
Patyolatba öltöztessék,
Bocsássák a földbe végre,
Kálmának a kebelébe,
Őt bús dalok között vigyék,
Haló-földbe sirva tegyék;
Nem lehet még haza mennem,
Mig életben Untamoinen,
Czudar ember elejtetlen,
E nyomorult elvesztetlen.“
Zenélve megy a csatába,
Nagy zajt csapva Untolába,
Szóla aztán ilyenképpen:
„Oh felséges Ukko isten,
Oh adj nekem most egy kardot,
A lehető legszebb vaskót,
Egész serggel is felérőt,
Ritkitót a párját száz közt!“
Kap innyére való kardot,
A lehető legjobb vaskót,
Melylyel mindet el is ejté,
Untam hadát el ki veszté,
A házait felégeté,
Por-hamuvá felperzselé,
Pest köveit hagyva csak meg,
S udvaron a berkenyéket.
Kulervo, Kalervo fia,
Fordul onnan immár vissza,
Atyja régi lakására,
Szülőjének tanyájára;
Üres volt már a ház akkor,
A szobába benyittakor,
Nem jön senki őt ölelni,
Nem ád kezet neki senki,
Kezét a szén felé tartja,
Jéghideg már a szén abba',
S átlátja megtérte után,
Nincs életben az anyja már.
Kezét a kályhára tartja,
Jéghideg már a kő abba',
S átlátja megtérte után,
Nincs életben az atyja már.
Szemét a padlóra szegzi,
S azt rendetlenségben leli,
S átlátja megtérte után,
Nincs életben a nénje már.
Elfordula most a révbe,
A révnek nincs dereglyéje;
S átlátja megtérte után,
Nincs életben a bátyja már.
Most azután sirva fakadt
Sira egy nap, ríva más nap,
Bús szavait igy hallatván:
„Lelkem édes kedves anyám!
Mit hagyál te itten nekem,
E világon itt éltedben?“
„De te anyám nem hallasz meg,
Bár szemeden kesereglek,
Halántékod felett sirok,
Fejtetődön sirok-rivok.“
Anyja sirból most megszólal,
A föld alól ezen szóval:
„A Kormos eb maradt neked,
Az erdőre vele menned,

Vedd magadhoz hát az ebet,
Keresd fel a rengeteget,
A vadonba mélyen behass,
A rengeteg lyányaihoz,
A kék szüzek udvarára,
A vadonvár közelében,
Élelmedet ott keresned,
Adományik kikérlelned!“
Kullervo, Kalervo fia,
Kormos ebet előhijja,
Megyen utat puhatolni,
Az erdőbe behatolni.
Darab utat teszen vala,
Egy keveskét haladhata,
S eljuta az erdőhátra,
S ott elére azon tájra,
Hol a lyányt megszeplősité,
Anyja szültét fertézteté.
Ott keserg a viruló gyep,
Sir vala a vidám liget,
Gyöngéd füvek sohajtozzák,
Zokogja a hangavirág
Ama szegény lyány megestét,
Asszonyszülött gyász-esetét,
Nem diszlék a selyem pázsit,
Hangavirág nem virágzék,
Nem nőtt az meg ama tájon,
Gyászos helyen, a hitványon,
A hol a lyány megrontatott,
Asszonyszült elcsábittatott.
Kullervo, Kalervo fia,
Ő jó éles kardját rántja,
Szemlélgeti, megforgatja,
Kérdezgeti, igy faggatja,
A kardjától azt kérdezi:
Vajon voln'-e kedve neki
Bünös testét felfalnia,
Vétkes vérét meginnia?“
Kard ő eszét ott átlátja,
Férfi tervét kitalálja,
Szóla tehát ily igékkel:
„Mért ne falnám én jó szivvel,
Ne enném te bünös tested,
Mért ne innám vétkes véred,
Ki jók testét is felfalom,
Ártatlanok vérét iszom?“
Kullervo, Kalervo fia,
Kék harisnyás anyja sarja,
A kard markát földbe nyomja,
Fogatékát leszoritja,
Hegyét melle iránt tartja,
Maga pedig ráborula,
Halálát ő ottan lelé,
Végveszte ott utoléré.
Ez volt vége az ifjunak,
Halála hös Kullervónak,
Eleste a férfiunak,
Elhunyta a szánandónak.
Ekkor öreg Väinämöinen,
Haláláról hogy hirt veszen,
Kullervo elhunytát hallva,
Szóra fakad s igyen szóla:
„Jövő népek gyermekitek
Fonákul ne neveljétek,
Oktalan dajkákra bizva,
Vagy idegen kézre adva.
A fonákul nevelt fiu,
Ferde szoktatásu ifju,
Értelemre szert nem tehet,
Nem nyer soha férfi eszet,
Érjen bár mily nagy vénséget,
Testben erőt, egészséget?“

Harminczhetedik rúnó.

Ilmarinen sokáig siratja megholt nejét, azután aranyból és ezüstből uj nőt kovácsol magának, melyet sok bajjal és fáradsággal lelkét kivéve, elkészit. 1—26. Az éjet arany menyasszonya mellett tölti, s reggel fölébredvén igen hidegnek találja azt az oldalát, a melylyel a szobor felé feküdt vala. 63—196, Elviszi az arany menyasszonyt Väinämöinennek, s megkinálja vele, de a kinek ez nem kell, hanem Ilmarinennek azt javasolja, hogy más szükségre forditsa, avagy ugy a mint van, vigye más vidékekre, aranyra kacsingózó kérők számára.

Ilmár kovács most a nejét,
Csak siratja őt esténként,
Álmatlanul sir éjente,
Naphosszanta étlen érte,
Napkeltétől késő estig,
Sohajtozik epekedik,
Mert oda szép ifju neje,
Sírban hamvad eltemetve;
Nem fordul meg most kezében
Pőrölye réz-mivű nyele,
Mühelyéből egy hónapig
Csörömpölés nem hallatszik.
Szóla kovács Ilmarinen:
„Nem tudhatom szegény fejem,
El hogy legyek, mikép éljek;
Feküdjem-e, éjjel üljek?
Sulyos az éj, bódult a fő,
Nyomott, bágyadt igy az erő.
Az estém most oly unalmas,
A reggelem hosszadalmas,
Még sulyosabb éjjel nekem,
Keserübb az ébredésem,
Nem vágyódom az estére,
Nem sovárgok a reggelre,
Gyászlom régi jó időmet,
Sohajtom szép ifju nőmet,
Egyre kincsem után vágyom,
Szép fekete szeműm gyászlom.
Már több izben ki-ki nyultak,
Nekem ágyban nyugovónak,
Éjfélkoron álom közbe',
Markaim az üres légbe,
Kezem vissza elhanyatlott,
Hogy két felől tapogatott."
A kovács nő nélkül éle,
Feleségtelen vénüle;
Sír vala két három hóig,
Hogy eltelt a negyed hó igy,
Aranyat gyüjt a tengerből,
Ezüst érczet a vizekből;
Nagy rakás fát összehalmoz,
Harmincz szánnal haza hordoz,

Fáját szénné elégeti,
A kohóba beleveti.
Az aranyat elővevé,
Az üstöt is előszedé,
Őszi bárány hasonlatút,
Mint téli nyúl olyan nagyot,
S arany-olvasztáshoz foga,
Ezüstjét a kohba dobja,
Szolgáival szittatgatja,
Béresivel csak fujtatja.
A szolgái szitják, hajtják,
Béresei csak fujtatják
Keztyütelen markaikkal,
Befödetlen vállaikkal;
Ilmarinen kovács maga
A kohóját igazgatja,
Arany képet kiván vala,
Ezüst arát óhajtana.
De a szolgák nem jól szitnak,
Béresi nem jól fujtatnak,
Ilmarinen kovács hát most,
Maga lát a tüz-szitáshoz;
Szítja egyszer, másod izben,
Hogy fujtatta harmadizben,
Megnézé a kohó alját,
Kohójának a tartalmát,
Mi kerül ki a kohóból,
Mi pattan ki az izzóból?“
Bárány fut ki kohójából,
Nyomul elő a tüzlángból,
Arany és réz annak gyapja,
Részint üst a bunda rajta;
Az mindenkit gyönyörködtet,
Csak Ilmari nem örvendett.
Ilmár kovács monda erre:
„Farkas kivánt olyant mint te,
Aranyomból nőt reménylek,
Ezüstömből feleséget.“
Erre kovács Ilmarinen,
A juh't tüzbe dobá menten,
Az aranyt megszaporitja,
Az ezüstöt megpótolja,
Szolgáival ezt szittatja,
Béresivel csak fujtatja.
A szolgái szítják, hajtják,
Béresei csak fujtatják
Keztyütelen markaikkal,
Befödetlen vállaikkal;
Ilmarinen kovács maga,
A kohóját igazgatja,
Arany képet kiván vala,
Ezüst arát óhajtana.
De a szolgák nem jól szítnak,
Béresi nem jól fujtatnak,
Ilmarinen kovács hát most,
Maga lát a fujtatáshoz;
Szítja egyszer, másod izben,
Hogy fujtatá harmadizben,
Megnézé a kohó alját,
Kohójának a tartalmát,
Mi kerül ki kohójából,
Pattan ki az izzó lángból?
Csikó fut ki kohójából,
Pattan ki az izzó lángból,
Ezüst feje, arany szőre,
Rézből vala mind a körme;
Az mindenkit gyönyörködtet,
Csak Ilmari nem örvendett.
Ilmár kovács monda erre:
„Farkas kivánt olyant mint te,
Az aranyból nőt reménylek,
Az ezüstből feleséget.“
Ilmarinen kovács erre,
A csikót a tűzbe lökte,
Az aranyt megszaporitá,
Az ezüstöt megpótolá,
Szolgáival meg szittatja,
Béresivel csak fujtatja.
A szolgái szítják, hajtják,
Béresei csak fujtatják
Keztyütelen markaikkal,
Befödetlen vállaikkal;

Ilmarinen kovács maga,
A kohóját igazgatja,
Arany képet kiván vala,
Ezüst arát ohajtana.
De a szolgák nem jól szítnak,
Béresi nem jól fujtatnak,
Ilmarinen kovács hát most,
Maga fog a fujtatáshoz;
Szítja egyszer, másodizben,
Hogy fujtatta harmadizben,
Megnézé a kohó alját,
Kohójának a tartalmát,
Mi kerül ki kohójából,
Pattan ki az izzó lángból?
Leány fut ki a kohóból,
Arany fürtü a parazsból,
Arany fürtje, ezüst feje,
Gyönyörü az egész teste;
Mindenki megijed tőle,
Csupán Ilmár ki nem féle.
Ilmár kovács aztán arra,
Arany képét kovácsolja,
Egész éjjel kalapálva,
Egész napon nem nyugodva;
A leánynak lábat szerkeszt,
Lábat szerkeszt, kezet képez,
De a lába meg nem mozdul,
Ölelni a keze nem nyul,
Fület is ad a leánynak,
A fülei nem hallának;
Szájat alkot, igen szépet,
Szép szájat és vidám szemet.
A szája nem nyert beszédet,
Szeme nem beszédességet.
Kovács Ilmár most igy szóla:
„Hej beh derék egy lyány volna,
Ha beszélni szintén tudna,
Ha esze és nyelve volna!“
A leánykát elővevé,
Puha ágyra felfekteté,
Igen puha fejaljakra,
Finom pehely ágyalatra.
Ilmarínen kovács erre,
Gözös fördőt melengete,
Mosdásához szappant szerze,
Fördő vesszőt is készíte,
Három akó vizet merit,
A pintyőke abban fördik,
Tengelicze ott megtisztul,
Aranynak a salakjától.
A kovács hogy kénye szerint
Fördött, mosdott az elégig,
Felfeküvék a lyány mellé,
A puha lágy ágyba belé,
Annak aczél állványára,
Vasból készült alkotmányra.
Ilmarínen kovács aztán,
Mindjárt első éjetszakán,
Takaróit elöszedé,
A dunyháit mind feltevé,
Két vagy három medve bundát,
Öt avagy hat gyapju subát
Feleségét elhálnia,
Arany képpel aludnia.
Elég meleg az oldala,
Mely a dunyha felé vala,
De a lyányka felől való,
Az arany kép mellett való,
Az a része fagyos vala,
Oly hideg mint a zuzmara,
Akár a jég a tengerbe',
Kő-keménynyé megdermedve.
Monda kovács Ilmarinen:
„Ez sehogy sem való nekem:
Viszem a lyányt Väinölébe,
Megtisztelem Väinöt vele,
Hozzá adván feleségül,
Ölben hordó gilijéül.“
S Väinölébe vivé a lyányt,
A hová elérte után,
Szóla hozzá ilyenképpen:
„Oh te öreg Väinämöinen,

Ime itt egy szép leányzó,
Igen kedves szép orczájú,
A szája sem nagy üregű,
Ajka sem nagy terjedelmű.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Végig néz az arany képen,
Szemét reá irányozá,
Szavait igy aránvozá:
„Te ezt nekem miért hozád,
Nekem ezt az arany csudát?“
Ilmár kovács ekkép szóla:
„Mi egyébre mint csak jóra,
Neked örök feleségül,
Ölben hordó giliczédül.
Monda öreg Väinämöinen:
„Oh te kovács, én testvérem,
Ezt a lyányt csak dobd a tűzbe,
S kovácsolj bármit belőle,
Avagy vidd őt Oroszhonba,
Szállitsd szobrod Némethonba,
Gazdagoknak pert nyerniök,
Nagyoknak bajt szerezniök.“
„Nem illik az én hadamnak,
S kiváltképpen enmagamnak
Arany nőre vágyakodnom,
Ezüst után sóvárognom.“
Tiltá aztán Väinämöinen,
Habok höse mindenképpen:
Tiltá népét a növekvőt,
A csak még most cseperedőt
Aranynak meghajolnia,
Ezüstnek hajbókolnia;
Szóla tehát ily szavával,
Következő mondókával:
„Soha szegény jó gyermekek,
Majd leendő nagy emberek,
Legyetek bár mily bőségben,
Akár pedig szegénységben,
Soha ne ti mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág,
Arany nőre ne vágyjatok,
Ezüstöt ne óhajtsatok!
Hideg arany ragyogása,
Fagyos ezüst csillogása.

Harmincznyolczadik rúnó.

Ilmarinen Pohjolába megy első nejének ifjabb nőtestvérét hősleni, s ott jó válasz helyett gúnyszavakkal találkozik, megharagszik, a lyányt elrabolja, s hazafelé megy. 1—124. A lyány utközben is csúfolja Ilmarinent, s ennek kedélyét úgy felháborítja, hogy Ilmarinen végre bosszúságában sirálylyá dalolja. 124—286 Azután haza jön, s Väinämöinennek elbeszéli, minő gondtalan életet élnek Pohjolában a szampó birtokában, valamint azt is, mi történt vele höslö utjában. 287—328.

Erre kovács Ilmarinen,
Örök ötvös műveiben,
Elhagyá az arany bálványt,
Az ezüstből készült leányt,
A csikaját hámba fogá,
Barna szánhoz beragasztá,
A szánra feltelepedék,
Korbélyban elhelyezkedék,
Eltökéllé utra kelni,
Ő magában elvégezé
Pohjolába erednie,
S a másik lyányt megkérnie.
Igy egy napig nyargal vala,
Másik nap is elhalada,
A harmadik napon végre
Azután Éjlakra ére.
Louhi, Éjlak nagyasszonya
Az udvaron mozog vala,
Elkezd mindjárt beszélgetni,
Hozzá fordul kérdezkedni
Ön gyermeke hogy létéről,
Kedvesének életéről,
Menyecskének az uránál,
Asszonynak a napa-háznál?“
Ilmár kovács rosz kedvüen,
A fejét a földre sütve,
Ötölgetve hatolgatva,
Neki ilyen választ ada:
„Oh ne kérdezz, én napácskám,
Ne tudakolj te most immár
A leányod élte után,
Kedvesed hogyléte után!
Őt a halál már elvette,
Életének immár vége;
Földben nyugszik már édesem,
Künn a mezőn szép kedvesem,
Parlagon én korom szemüm,
Künn a réten hó ezüstöm,
Jövék mostan a másikért,
Ifiabbik leányodért.“
Add nekem jó napam őtet,
Ifiabbik lyány gyermeked

Az előbbi nőm helyére,
Nő testvére életére!“
Louhi, Éjlak nagyasszonya,
Szóra fakad s ekkép szóla:
„Roszúl tevém boldogtalan,
Nyomorultnak nagy a vétkem,
Hogy eljegyzém virágszálom.
Neked adám másik lyányom
Ily ifian meghalnia,
Virágában elhulnia,
Akár őtet farkas szájra,
Vagy medvének adtam volna.“
„E másikat már nem adom,
Férjhez hozzád e leányom,
Szurtod, szennyed mosójának,
Kormod tisztogatójának;
A leányom inkább adom,
Inkább kedves egy magzatom
Sebes folyam mélységébe,
Víz tajtékzó örvényébe,
Mána nyűvi rút szájába,
Halál hala agyarára.“
Ilmarinen kovács erre,
Fejcsóválva, szájbigyesztve,
Göndör haját rázogatja,
Fürtös fejét csóválgatja,
Majd a házba betoppana,
Fedél alá bevonula,
A hol is oszt' ekkép szóla:
„Jere hozzám, kedves lyányka,
Testvérednek a helyére,
Előbbi nőm életére,
Méz kenyerem sütögetned,
Söritalom főzögetned!“
Gyerek dalla a pallóról,
Ki dalközben ekképen szól:
„El e várból, nincs itt helyed,
Ez ajtóknál idegennek,
E várra te már bajt hoztál,
Keserves nagy bút okoztál
Előbbeni itt jártadban,
Ez ajtókhoz találtodban.“
„Jó nénikém, drága lélek,
Ne örvendj e vőlegénynek,
A szája szép állásának,
Lábai szép tartásának!
Kérőd inyje farkas inyje,
Róka körme van ő vele,
Medve karma hónya alatt,
Övben kés a vérszomjasnak,
Melylyel fejed ő levágja,
A hátadat felhasítja.“
Szóla most a leány maga
Ilmár kovácshoz fordulva:
„Nem megyek én hozzád soha,
Nincs gondom ily csélcsapokra:
Előbbi nőd is megöléd,
Nénikémet kivégezéd,
Még engem is megölhetnél,
Magamat is kivégeznél;
Egy ily leány többre számit,
Megérdemel különb férfit,
Derekabb is elveheti,
Becsesb szán is elviheti
Őt boldogabb lakhelyekre,
Nagygyal különb vidékekre,
Nem a kovács szénhelyére,
Pimasz ember tüzfészkébe.“
Erre Ilmar e nagy mester,
Örök hirü müves ember,
Száját fejét félre rántja,
Szeg üstökét megcsóválja:
A leányzót ölbe kapja,
Karaival által fogja,
Ki a házból nagy sietve
Egyenest a szánhoz mene,
A leányt a szánra teszi,
Korbélyába elhelyezi,
Azzal tüstént utra kele,
Sebesen elhajta vele,
Egy keze a ló gyeplőjén,
A másik a lyány emlőjén.“

Sír a leány keservesen
Szavát ejti ilyenképen :
„Mily hinárba nem jutottam,
Víz fenékre lehullottam,
Szegény galamb oda veszek,
Árva madár halált lelek.“
Ámde halld meg Ilmarinen,
Ha te el nem engedsz engem,
A szánkádat szerte rugom,
Darabokra töröm rontom,
Szétrugdosom lábaimmal,
Lábaimmal, száraimmal.“
Erre kovács Ilmarinen,
Maga felel azonképen :
„Azért kovács szánkájának
Oldalai vasra vannak,
Hogy a rugást kiállhassák,
Szép leány rugkapálását.“
A szegény lyány, jajgat zokog,
A czinöves sir, rí, busong,
Az ujjait kucsolgatja,
Kezét töri, tépi vala,
S e közben szól ilyenképen :
„Ha te el nem engedsz engem,
Magam hallá változtatom,
Tenger serinczévé dallom.“
Mire kovács Ilmarinen
Megfelele ilyenképen :
„Nem menekszel tőlem igy sem,
Én mint csuka üzlek ott lenn.“
A szegény lyány egyre jajong,
A czinöves most is zokog,
Az ujjait kulcsolgatja,
Kezét töri-tépi vala,
S e közben szól ilyenképen :
„Ha te el nem engedsz engem,
Rejtőzöm a vadonságba,
Mint menyét a kösziklába.“
Mire kovács Ilmarinen
Maga felel ilyenképen :
„Nem menekszel tőlem ottan,
Vidra leszek a nyomodban.“
A szegény lyány egyre jajong,
A czinöves most is zokog,
Az ujjait kulcsolgatja,
Kezét töri, tépi vala,
S e közben szól ilyenképen :
„Ha te el nem engedsz engem,
Mint pacsirta szárnyra kelek,
A felhőben elszéledek.“
Mire kovács Ilmarinen
Válaszola ilyenképen :
„Nem menekszel ott sem tőlem,
Követlek mint sas a légben.“
Kevés utat haladhata,
Csak kicsinykét teszen vala :
Lova horkant, csökönyös lesz,
Fület hegyez, lépést se tesz.
Lyány a fejét emelintvén,
Nyomokat lát a hó szinén,
Tudakolja, puhatolja :
„Itten mostan el mi futa ?“
Monda kovács Ilmarinen :
„Nyúl futott el mostan itten.“
A szegény lyány epekedik,
Epekedik, lelkendezik,
Szájából ily szók erednek :
„Jaj szegénynek, én fejemnek,
Oh mennyivel jobb lesz vala,
Jobb helyzetem voln' sokkalta,
A futosó nyúl nyomában,
A lőcslábu tapostában,
Hogysem egy ily hős szánjába',
Betakarva pokróczába ;
Tapsi füle szebb a nyúlnak,
Szájnyilása sokkal annak.“
Ilmár a nő e szavára
Ajkába mar fejcsóválva,
S még gyorsabban nyargal vala,
De nem soká haladhata,
Lova horkant s csökönyös lesz.
Fület hegyez, lépést se tesz.

Lyány a fejét emelintvén,
Nyomokat lát a hó szinén,
Tudakolja, puhatolja :
„Itten mostan el mi futa ?“
Monda kovács Ilmarinen :
„Róka futott el most itten.“
A szegény lyány epekedik,
Epekedik, lelkendezik :
Szájából ily szók erednek :
„Jaj szegénynek, én fejemnek !
Oh mennyivel jobb lesz vala,
Jobb dolgon voln' nagy sokkalta,
Bár rókának a lyukában,
A futkosó barlangjában,
Hogysem egy ily hős szánjába',
Betakarva pokróczába ;
Szebb a szőre a rókának,
Szája rése sokkal annak.“
Ilmár a nő e szavára,
Ajkába mar fejcsoválva,
S még gyorsabban nyargal vala,
De nem soká haladhata,
Lova horkant s csökönyös lesz,
Fület hegyez, lépést se tesz.
Lyány a fejét emelintvén,
Nyomokat lát a hó szinén,
Tudakolja, puhatolja :
„Itten mostan el mi futa ?“
Monda kovács Ilmarinen :
„Farkas futott most el itten.“
A szegény lyány epekedik,
Epekedik, lelkendezik,
Szájából ily szók erednek :
„Jaj szegénynek, jaj fejemnek,
Oh mennyivel jobb lesz vala,
Jobb dolgom vón' nagy sokkalta,
Bősz farkasnak járt nyomában,
A fenevad nyomdokában,
Hogysem egy ily hős szánjába',
Betakarva pokróczába,
Szebb a szőre a farkasnak,
Szája rése sokkal annak.“
Ilmár a nő e szavára
Ajkába mar fejcsoválva,
Már faluba hajt robogva,
Éjjel ottan meghálnia.
Utazástól elfáradtan
Mély álomba merült ottan,
S nejét más nevetteté meg,
Neki mélyen alvó férjnek.
Kovács Ilmár aztán erre
Másnap reggel felébredve,
Száját, fejét félre huzza,
Barna haját megcsóválja :
Szóla végre bosszankodva,
Elméjében ezt forgatva :
„Mivé dalljam már most őtet,
Rosz erkölcsü, hitvány nőmet,
Erdők fenevadjává-e,
Avagy vizek halává-e ?“
„Nem dallom őt erdőn vaddá,
Egész erdőt elvadítná,
Sem pedig őt vizi hallá,
A vizeket felzavarná :
Megölöm őt a kardommal,
Elveszitem aczélommal.“
Kard ő eszét ott átlátja,
Férfi tervét kitalálja,
Közbe szóla tehát menten :
„Én arra nem teremtettem,
Asszonyokat elejtenem,
Gyönge nőket kivégzenem !“
Ilmarinen kovács erre
Büvöléshez hozzá kezde,
Bősz igéit rá olvasá,
S őt sirálylyá varázsolá
A sziklákon nyávognia,
Vizi szirten sápognia.
Földnyelveken kerengnie,
Ellenszélben lebegnie.
Erre kovács Ilmarinen
A szánjába üle menten,

Elroboga sietősen,
Fejlesütve, rosz kedvüen,
Elutaza ön földére,
Önnön ismert vidékére.
Jámbor öreg Väinämöinen
Vele szembe jön utközben,
S szóba ered ilyenképen :
„Kedves öcsém, Ilmarinen,
Mért vagy te oly borús kedvvel,
Egész félre gyürt süveggel,
Pohjolából megútadban,
Hogy mint vannak, mondsza, ottan ?
Ilmár erre igy felel meg :
„Pohjolában hogyan élnek ?
A szampo javában őről,
Tarka orma rajt' csörömpöl :
Egy nap őrle enni valót,
Más napon eladni valót,
Harmad nap eltenni valót."
„A mit mondék most is mondom,
Állitom azt azon módon :
Mi megélni Pohjolában,
A szampónak birtokában ?
Van ott szántás, van ott vetés,
Van ott mindenféle termés,
Örök jóllét, megélhetés !"
Monda öreg Väinämöinen :
„Kedves öcsém, Ilmarinen,
Hova hagyád új asszonyod,
A te hires menyasszonyod ;
Hogy üresen haza tértél,
Mostan is csak nőtlen jöttél ?"
Szóla kovács Ilmarinen
E beszédre ilyenképen :
„Rosz erkölcsü hitvány arám,
Tengeren sirálylyá dallám ;
Kőszirteken ott csatangol,
Vizi madár sír, nyivákol,
Sziklákon a vizben sivít,
Kőszirteken nyávog, visít !"

Harminczkilenczedik rúnó.

Väinämöinen ráveszi Ilmarinent, hogy vele a szampó elvétele végett Pohjolába utazzék, mely ajánlatba Ilmarinen beleegyezik, s a férfiak hajón utnak indulnak. 1—330. Lemminkäinen összeakad velök az uton, s megértvén, hogy hová mennek harmadik társnak ajánlkozik, szivesen elfogadtatik harmadiknak. 331—426.

Väinämöinen a jámbor agg
Fejében ily tervet forgat:
„Oh oh kovács Ilmarinen,
Indulnánk el mind a ketten,
Éj-lakára a szampóért,
S annak tarka ormójáért.“
Mire kovács Ilmarinen
Ekkép' szóla válaszképen:
„Nem oly könnyü azt megkapnunk,
Tarka ormát elhozhatnunk
Ama sötét Pohjolából,
A borongós Szárióból;
El van jól a szampó téve,
Tarka orma fel van vive
Pohja szikla bérczeire,
Érczermő hegy belsejébe,
Kilencz zárral van lezárva;
Töve földbe lebocsátva,
Kilencz ölnél is mélyebbre,
Anyaföldbe egy gyökere,
Viz örvénybe a második,
Házi hegybe a harmadik.“
Monda öreg Väinämöinen:
„Atyámfia Ilmarinen,
Menjünk csak mi Pohjolába,
A szampó elhozására!
Készitsünk egy jó nagy hajót,
Rakjuk arra fel a szampót,
Tarka ormát azon hozzuk,
Pohja-hegyről elszállitjuk,
Az érczhegynek belsejéből,
Kilencz lakat reteszéről.“
Ilmár felel ily szavakkal:
„A száraz ut biztosb sokkal,
Lempó menjen a tengerre,
Halál ama sík vizekre,
Ott a szélvész felfordítna,
A vihar még felboritna,
Evezhetnénk ujjainkkal,
Kormányzhatnánk markainkkal!“
Väinő ekkép felelt legott:
„Biztosb ugyan a száraz ut,
Biztosb ugyan, de bajosabb,
Azután meg kanyargósabb;
Vizen könnyü a fa kompnak,
Uszva futni a hajónak
Nagy vizeken fen lebegni,
Puszta sikján evezgetni:

A hajót a szél ringatja,
A hullám meg tova hajtja,
Nyugoti szél lebegteti,
Délszél tolja, terelgeti;
De hát mégis mindazáltal,
Ha nincs kedved vizen által,
Jó, utazzunk a szárazon,
Ugy huzódva el a parton."
„Készits nekem ujdon kardot,
Egy jó tüzes élű vaskót,
Farkasokat azzal vágnom,
Pohja népét kiirtanom,
A szampóért eredtemben,
Fagyfaluba bementemben,
Ama sötét Pohjolába,
A homályos Szariolába."
Erre Ilmar, a nagy mester,
Örök hirű müves ember,
Tüsténi vasat dob a tüzbe,
Jó aczélt a szenelőbe,
Aranyat is jó fogásnyit,
Ezüstöt egy markolásnyit:
Szolgáival megszittatja,
Béresivel csak fujtatja.
A szolgái ugyan szitják,
Fuvót nyomják, egyre hajtják,
A vas pépként olvadozik,
Aczél mint a tészta nyúlik,
A hó ezüst vizként fénylik,
Hullámként az arany ömlik.
Erre Ilmar, a nagy mester,
Örök hirü müves ember,
Megnézi a kohó alját,
Tüzhelyének zegét zugát,
S megszületett látja a kard,
Megképződött az arany mark.
Tüzből a szert most kivevé,
Jó anyagot ott kiszedé,
Feltevé az ülőjére,
Pörölyzésnek a helyére,
Kedve szerint kovácsolja,
Legjobb karddá varázsolja,
Mit aranynyal is kiképzett,
Ezüsttel felékesített.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Nézésére ennek megyen;
A láng kardot kézbe veszi,
Jobb kezébe elhelyezi,
Nézegeti, megforgatja,
Ilyen szókat mond az ajka:
„E kard méltó-e a hőshöz,
Szablya az őt viselőhöz?
Méltó vala az a hőshöz,
Szablya az őt viselőhöz;
A hegyén a hold tündöklött,
Az oldalán a nap sütött,
Csillagok a markolatán,
Csikó nyerit a vaskóján,
A gombján egy macska nyávog,
A hüvelyén meg kutya fut.
Most a kardját bele vágja
Termés-vas hegy hasadásba.
Szóla aztán ily szavával:
„Én ez éles jó szablyával,
Sziklát ketté szakithatnék,
Szirteket széthasithatnék!"
Maga kovács Ilmarinen
Szóla erre ilyenképen:
„Hát én szegény mivel óvjam,
Mivel óvjam, védjem magam,
Szerelkedjem, övezkedjem,
Föld, viz vésze, baja ellen?
Büvös vértet vegyek-e fel,
Vagy vas inget öltsek-e fel,
Szerelkedjem aczél övvel?
Büv-vértben a hős biztosabb,
Vas ümögben derekasabb,
Aczél övben hatalmasabb."
Menés sora következett,
Az indulás elközelgett;
Ugy az egyik: Väinämöinen,
Mint a másik: Ilmarinen,

Lókeresni elmenének,
Legelőre eredének,
Öveikben zabolával,
A hátukon lószerszámmal:
Mind a ketten lót keresnek,
Fák közt ló-főt nézegetnek,
Tekintgetik figyelmesen,
Köröskörül kék ligetben;
A lovat meglelik végre,
Szép serényüt a fenyvesben.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Másik kovács Ilmarinen,
Reá arany féket vetnek,
A szájába zablát tesznek;
Gyors vágtatva elrohannak,
Mentén mindkét hős a partnak,
Hallanak a partról sivást,
Kikötőből sivást, rivást.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla mostan ilyenképen:
„Ott valami lyány zokoghat,
Valamely szép tuba jajgat,
Nem mennénk megtekinteni,
Közelről szemügyre venni?“
Maga hozzá közel mene,
Közel látni elerede,
De ott nem lyány zokog vala,
Nem gilicze mi jajgata,
Ott egy hajó keserg vala,
Fa dereglye, az jajgata.
Kérdi öreg Väinämöinen
A hajóhoz érve menten:
„Minek sírsz te fából való,
Kormánynyal felszerelt hajó,
Siratod tán fa létedet,
Hogy kapcsokkal tele vertek.“
A fahajó most így szóla,
Az evezős válaszola:
„Hajó esze a vizen jár,
Álljon szurkos tengeren bár,
Férjhez mentén a lyány esze,
Bármi nagy ház eredete;
Azért sírok szegény hajó,
Azért vagyok én jajgató,
Vizre tevőm után sírok,
Habra vivőm után rivok.“
„Mondák csináltatásomkor,
Dallák alkottatásomkor,
Fognom lenni hadhajóvá,
Hadviselésre valóvá,
Telve élést szállitanom,
Kincset hordnom az aljamon,
Csatára nem forditottak,
Zsákmány-utra sem használtak.“
„Más hajók, bármily hitványak,
Minduntalan hadba járnak,
Megfordulnak ütközetben,
Nyáron által három izben,
Megrakodva bőven pénzzel,
Az aljokban tele kincscsel;
Magam jól megácsolt hajó,
Csak én magam száz deszkájú
Rothadok itt forgácsimon,
Tespedek műhely tanyámon;
Leghitványabb földi férgek,
Oldalomban tanyát vernek;
Rút madari levegőnek,
Árboczomon fészket ütnek;
Erdei békák, rút varangyak,
Az orromon ugrándanak;
Igy kétszerte különb volna,
Két háromszor is jobb volna,
Hegyen fenyőfának lennem,
Mint luczfenyő bérczen élnem,
Ágaimon friss evettel,
Ágim alatt futó ebbel.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Megnyugtatá ilyenképen:
„Soh' se sírj te fából való,
Kormánynyal ellátott hajó,
Csatába mégysz nem sokára,
Vérengező hadjáratba.“

„Hajó ha vagy mester müve,
Mester müve szerződ dísze,
Széllel fordulj be a vizbe,
Oldaladdal a tengerbe
Markom hozzád nyulta nélkül,
Kezemet rád tettem nélkül,
Vállammal nem taszittatva,
Karaimmal nem tolatva.“
A fa hajó igy felele,
Sok evezös nagy dereglye :
„Nincsen olyan nagy nememben,
Komp testvérem nincsen egy sem,
Mely szállitlan vizre menne,
Önmagától vizmederre,
Ha csak kézzel azt nem tolják,
Előre nem karral nyomják.“
Väinő tovább is kérdezget :
„Ha hogy én a vizre teszlek,
Fogsz-e futni evezetlen,
Lapátokkal tereletlen,
Kormánynyal nem igazgatva,
Vitorlád nem lobogtatva ?“
A fa hajó igy felele,
Jó kormányú szép dereglye :
„Nincsen az én nagy nememben
Komp testvérem nincs én nekem,
Mely futhatna evezetlen,
Lapátokkal tereletlen,
Kormánynyal nem igazgatva,
Gyolcsa széltől nem fuvatva.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Ismét ilyen kérdést teszen :
„Evezve fogsz-e szaladni,
Lapátolva jól haladni,
A kormánynyal igazgatva,
Vitorlád a szél ha fujja ?“
A fahajó rá felele,
Jó kormányú szép dereglye :
„Bizonyára nagy nememben,
Akármelyik komp testvérem,
Szabad kézzel eveztetve,
Fut lapáttal tereltetve,
Kormánynyal igazgattatva,
Vitorláját lobogtatva.“
Öreg Väinő e szavakra,
Már a lovat cserbe hagyja,
Kötőfékét fára hajtja,
Gyeplőt ágra felakasztja,
A hajót a vizre tolá,
A dereglyét habra dallá ;
A hajótól ezt kérdezé,
Ő szavait igy intézé :
„Hallod-e te öblös hajó,
Szép dereglye fakormányú,
Oly jó vagy-e szállitásra,
Mint a mily szép látomásra ?“
A fa hajó megfelele
Szép kormányú nagy dereglye :
„Mily szép vagyok reám nézve,
Ép' oly téres fenekemre,
Befogadnom száz evezőt,
Ezeret a nélkül ülőt.“
Erre öreg Väinämöinen
A dalláshoz kezde menten ;
Első szélre dalla legott
Szőrös állú férfiakat,
Szörösöket, öklösöket,
Nyalka csizmás jó hősöket,
Más oldalra eladókat,
Czínöves szép leányzókat,
Ékesitve czinnel, rézzel,
Díszes arany gyürűikkel.
Dalla az agg Väinő végre
Minden ülést néppel tele,
Voltak ezek öreg népek,
Kik mindig ott üldögéltek,
Hol a korább megjött ifjak,
Nekik egy kis helyet hagytak.
Maga felül a farára
A hajó nyirfa tatjára,
S hajót útnak elinditja,
Szavával igy bátoritja :

„Fuss most hajó a fátlanon,
A rengeteg sikságokon,
Lengj hólyagként a habokon,
Mint virág a hullámokon!
Most evezni hősit küldi,
A lyányokat veszteg ülni,
A legények jól eveznek,
De semmire sem mehetnek.
Leányokat küld evezni,
Az ifjakat oda nézni;
A leányok erőlködnek,
De semmire sem mehetnek.
Véneket küld most evezni,
Az ifjakat oda nézni;
A vének is görnyedeznek,
De semmire sem mehetnek.
Kovács Ilmár mostanába'
Evezéshez maga láta,
A fahajó bezzeg szaladt,
Hajó szaladt, az ut haladt,
Messze hallott a locsogás,
A kormányrud lubicskolás.
Nagy erővel evezgetnek,
Ülés remeg, oldal rezeg,
A berkenye lapát csattog,
Nyele mint a fogoly nyikorg,
A lapátja mint a fajdtyuk,
Hajó orra mint a hattyuk,
Fara mint a holló károg,
Kormánya mint a lud gágog.
Öreg Väinö pedig maga,
Kormányon ül, s igazgatja,
Piros hajót fenn a tatján,
Kormány rudra vigyázgatván;
Utjokba földnyelv akada,
Rajt' nyomoru falu vala.
Ahti lakik annak szélén,
Kaukó földnyelv görbülésén,
Sír vala hal nem létében,
A kenyérnek nagy szükében,
Tanyája kis volta miatt,
Ficzkó ő balsorsa miatt.
Hajó oldalt ácsol vala,
Uj hajónak alját raka,
Éhség verte földnyelv végén,
Egy nyomorult tanya lejtjén.
A mily éles a hallása,
Még élesebb a látása,
A szemét délestre szegzé,
Fejét a nap alá veté,
Szivárványt jó távol láta,
Lengő felhőt messze állva.
Ám szivárvány az nem vala,
Lengő felhőfolt darabja,
Hajó vala az futtában,
Nagy dereglye haladtában,
A sík tenger tiszta hátán,
Messze puszta nagy síkságán,
Hajó farán derék ember,
Evezőnél egy más ügyel.
Monda fürge Lemminkäinen:
„Én e hajót nem ismerem,
E gyönyörű derék hajót,
Erre Szuomihonból tartót,
Kelet felől evezgetőt,
Éjnyugotnak most eredőt.“
Már messziről kiáltoza,
Kiáltoza, kurjantgata,
Legény a földnyelvről kiált,
Virgoncz messze a vizen át:
„Ki az ura a hajónak,
Hullámokon ama kompnak?“
A hajóról az emberek
S asszonyok is igy felelnek:
„Ki vagy erdő lakozója,
Te vadon kiáltozója,
Hogy e hajót nem ismered,
Väinő kompját hogy nem sejted,
Taton nem a kormánytartót,
Sem ki evez a férfiút?“
Monda fürge Lemminkäinen:
„A kormányost már ismerem,

S az evezőst nem különben :
Jámbor öreg Väinämöinen,
A kormányt önmaga tartja,
Az evezőt Ilmár hajtja ;
Deli hősök hova mentek,
H'á indultok jó emberek?"
Monda öreg Väinämöinen :
„Éjszak felé egyenesen,
Örvényeken áthaladunk,
Hullámokon áthatolunk,
A szampót elvenni megyünk,
Tarka ormát elnyerhetnünk,
Pohjolának bércz hegyéről,
Érczhegyének belsejéből."
Monda fürge Lemminkäinen :
„Oh oh öreg Väinämöinen !
Végy fel engem is társodnak,
Magad mellé harmadiknak,
Szampó lévén útad tárgya,
S tarka orma birtoklása !
Ember leszek bizonyára,
Sor ha kerül majd csatára,
A markomnak dolgot adok,
Vállaimnak parancsolok."
Jámbor öreg Väinämöinen
Az embert felveszi menten,
Fürge legényt hajójára ;
S vig Lemminke nem sokára,
Az ember felkerekedik,
Csakhamar felszerelkedik,
S oldaldeszkát hoz szálltába,
Väinämöinen naszádjára."
Öreg Väinö ekkép szóla :
„A hajómon van elég fa,
Elég deszka s más ilyen szer,
Felesen is rajt' a teher ;
Deszkát tehát minek is hozsz,
Hajómra fát miért halmozsz ?"
Lemminkäinen ekkép szóla :
„Gond nem árthat egy naszádnak,
Mint támasz nem a boglyának,
Jutva Pohja tengerére,
Gyakran lehet szükség léczre,
Ellenszélben a habvédre."
Szóla öreg Väinő erre :
„Hadi kompnak ám a melle,
Vassal azért van takarva,
Orrára az aczél rakva,
Hogy azt a szél be ne törje,
Ne tehesse vihar tönkre !"

Negyvenedik rúnó.

A szampó-utasok vizre szállnak, s a viz alatt a hajó egy nagy csuka hátába ütközik. 1—94. A csukát megölik, a feje felét a hajón, megfőzik, s megebédelik. 95—204. Väinämöinen a csuka álcsontjából lantot csinál, melyen sokan próbálkoznak, de senki sem tud zenélni. 205—342.

Jámbor öreg Väinämöinen
Elvitorláz immár menten
A hosszas földnyelv végéről,
Éhség falva közeléből:
Eveztében dalol vala,
Vigságot a vizen csapva.
Földnyelv hegyen levő szűzek,
Széttekintnek, nézkelődnek:
„A tengeren mi zaj lehet,
A habokon minő ének,
Eddiginél különb vigság,
Többieknél szebb mulatság?“
Evez öreg Väinämöinen,
Evez egy nap földi vizen,
Másik napon tó vizeken,
Harmadnapon folyó medren.
Megemlékszik Lemminkäinen
Némely szóról még régebben,
A tűz folyó közelében,
A szent patak örvényében;
Szóla tehát ily szavával,
Következő mondókával:
„Szüntesd zugó a zajlásod,
Te sebes viz hullámzásod,
Zugó szűze, hab leánya,
Ülj az örvény sziklájára,
Örvény-szirtre telepedj le,
A habokat szedd öledbe,
Fogd kezedbe a forgókat,
Markodba a hullámokat,
Ne huljanak a mellemre,
Locsogjanak a fejemre!“
„Hullám alatt lévő anyó,
A tajtékzat szélén lakó,
Kapaszkodjál a tajtékba,
Kerülj felül a hullámra
A zúgókat összeszedned,
Tajtékfőkre felügyelned,
A büntelent ne nyomják el,
Ártatlant ne sodorják el.“
„Víz mederben levő kövek,
Örvényből kiálló szirtek,
Arczaikra boruljanak,
Fővel alá forduljanak,
Piros hajó viz utjáról,
Szurkos naszád járatából!“
„Ennyi elég ha nem volna:
Kövi Kimmo Kammo fia!

Furd keresztül furó árral,
Furdancsoddal szakitsd által
Viz közepett a kősziklát,
Gonosz szirtnek az oldalát,
Futhatnia szakadatlan',
A hajónak hibázatlan'.
Ennyi elég ha nem volna :
„Meder alatt lakó gazda!
Változtasd a követ mohhá,
Hajót csukakopoltyúvá,
Örvényeken haladtában,
Lejtős foknál szaladtában!"
„S te vizesés melletti nő,
Folyó szélén lakó sellő!
Fonj egy pehely finom szálat,
Puha szöszből jó fonalat,
Huzd fonalad a vizen át,
Kék szálad a habokon át,
Hogy a hajó annál fusson,
Szurkos öblü haladhasson,
Járatlan' is elmehessen,
Bár szokatlan, útat leljen!"
„Kormány tündér, kegyes sellő
Jó kormányod vedd most elő,
Melylyel óvhass meg kártól,
Büvölt folyón szállits által
Az irigység háza előtt,
A varázsló ablak előtt.
„Ha még ez sem volna elég :
Ukkó égi fő istenség!
Hajónk farát a kardoddal,
Oltalmazd meg a kivonttal,
Fahajónk hadd szaladhasson,
Fenyő naszád haladhasson!"
Jámbor öreg Väinämöinen
Egyre evez mind szüntelen,
Általevez a szirteken,
Szörnyen zugó örvényeken,
A fahajó egyre halad,
Tudós kézben fenn nem akad.
Ámde beljebb beljebb jutván,
A sík vizre érte után
Szünt a hajó gyors futása,
A naszád vig szaladása,
Ki nem mozdul álló helyből,
Mozdulatan egy helyben ül.
Ekkor kovács Ilmarinen,
És a fürge Lemminkäinen,
Kormányrudat jól lenyomják,
Fenyőszálat vizbe dugják,
Mindenképen erőlködnek,
Hogy a bajon segitsenek;
De a hajó csak nem szalad,
A fa naszád állva marad.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen :
„Oh te Lempó fürge fia
Hajolnál ki s nézd meg mi a,
A hajót mi tartóztatja,
Utjában mi hátráltatja
E kiterjedt sik vizeken,
A nyugodt vizfelületen;
Kőszirtek-e avagy ágak,
Vagy más bajok, akadályok?"
Gyors Lemminke eme szóra
Látására kihajola,
Alátekint a hajónak,
Ajkáról ily szók hallatnak :
„Nincs a hajó sem kőszálon,
Sem kőszálon, sem faágon,
Hanem egy nagy csuka hátán,
Vizi ebnek válla csontján."
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen :
„Van mindkettő a folyóban,
Dült fa is van, csuka is van!
Ha volna az csuka válla,
Vizi eb hát-lapoczkája,
Vágd a vizbe a kardodat,
S vágd ketté ott azt a halat!"
Errre fürge Lemminkäinen,
Virgoncz legény egyszeriben,

Kardját rántá az övéből,
A csontmarót maga mellől,
A tengerbe bele csapá,
Jó mélyen a hajó alá,
Maga is a vizbe fordult,
Markával a habokba hullt.
Kovács Ilmár ezt meglátva,
Bele ragadt a hajába,
Vizből az hőst kirántott,
S hozzá ezen szókat mondta :
„Szükség van ám itt a hősre,
Itt a szakálviselőre,
Hogy a száz szám itt kilegyen,
Az ezer szám teljes legyen!“
Kardot ránta az övéből,
Szörnyü vasát hüvelyéből,
S azt a halnak után' vágta,
Mélyen alá a hullámba ;
Kardja ahajt ketté hulla,
Róla a hal mit sem tuda.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla mostan ilyenképen :
„Nem értek ti félembert sem,
Nem egy harmadrészyni hőst sem,
Ha a szükség úgy kivánja,
Okos ember kell a gátra,
Az elmétek hanyatlóban,
A gondotok szanaszét van.“
Erre maga kardot húza,
Éles aczél után nyúla,
A tengerbe bele csapá,
Jó mélyen a hajó alá,
Karvalyhalnak a hátába,
A vizi eb válcsontjába.
Élevenre talál a kard,
Halszájában zárva marad ;
Öreg Väinő mostan tehát,
Ott kiráutá oszt' a csukát,
Nagy halat a hullámokbul,
Mely a hajón két felé hull ;
Farka csattant vizfenékre,
A hajóba meg a feje.
Most a hajó már jól futa,
Álltából elszabadula ;
Jámbor öreg Väinő arra,
A hajót part felé hajtja,
Egy szigethez igazgatja,
Csak forgatja, nézegeti
A nagy csuka elhullt fejét,
Maga pedig szóla ekkép :
„Az ifjak legkorosbika
A csukát fel az aprítsa,
A halat szétdarabolja,
Vagdalja fel falatokra.“
Az emberek így szólanak,
Padokról a nők mondanak :
„Áldottabbak a markai,
Fogájának az ujjai.“
Most a jámbor öreg Väinő
Táskájából kést vőn elő,
Maga mellől hideg vasát,
S felapritá oszt' a csukát,
A halat feldarabolá,
Maga ezen szókat mondá :
„A szűzek legifjabbika,
A csukát megfőzni fogja,
Készitse el reggelinek,
Kedves ízű halászlének.“
Lyányok főzni elmenének,
Rajt' tizen is versenygének ;
A csuka igy megfőzeték,
Reggelinek készitteték ;
Nem maradt csak csont és szálka,
A sziklás sár-réten hátra.
Jámbor öreg Väinämöinen
A csontokat nézni megyen,
Nézegeti, válogatja,
Aztán fakad e szavakra :
„Ebből vajon mi lehetne,
Halfogakból kerülhetne,
Ebből a nagy széles állból,
Feldolgozva a kovácstól,

Tudós mester műhelyében,
Értelmesnek a kezében?“
Ilmár ád ily feleletet:
„Hitványságból mi sem lehet,
Semmi eszköz halszálkából,
Feldolgozva bár kovácstól
Tudós kovács műhelyében,
Értelmesnek a kezében.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen:
„Ebből bizony mégis lenne,
Halcsont koboz készülhetne,
Csak készitő kéznél volna,
Hozzá értő ha akadna!“
Minthogy senki sem akadott,
Olyan művész nem vala ott,
Ki csont hangszert alkothatna,
Jámbor öreg Väinő maga
A dologhoz hozzá foga,
Készitővé alakula;
A halcsontból kobzot képzett,
Örök örömárt kelesztett.
Miből öble kobozának?
Álcsontjából nagy csukának;
A szegei miből vannak?
Fogaiból csukahalnak;
Hurja miből a lantjának?
Szőréből a Híz' lovának.
A zengő lant már gyártva volt,
A nagy koboz készen állott,
A csengő lant csuka állból,
A nagy koboz hal csontjából.
Jövének most a legények,
Jövének a nős vitézek,
Fiucskák félidejüek,
Iczipiczi lyánygyerekek,
Ifju lyányok vén anyókák,
Közép korú ifj'asszonykák
A szép hangszer nézésére,
A jeles kobz' szemlétére.
Öreg Väinő mindezeket,
Ifiakat, és véneket,
Középkorú embereket
Zenélésre serkegetett,
Ujjaikkal a csont kobzon,
A halcsontból készült lanton.
Pengeték is ifjak, vének,
Középkorú meglett népek;
Ifjaknak az ujjok ernyed,
Véneknek a fejök remeg,
De örömár nem árada,
Sem kedvtelés nem támada.
Lemminke most igy beszélget:
„On ti fiuk féleszüek,
Oktalanok ti is lyányok,
Többi népek nyavalyások,
Tudjátok is ti jól verni,
Lantot szépen elpengetni,
Adjátok csak azt a lantot,
Ide hozzám azt a kobzot
Két térdemnek a hegyébe,
Tiz ujjamnak a hegyére.“
Most tehát a vig Lemminke
A szép lantot kézbe véve,
Kobzot közel illesztgeté,
Az ujjait egyengeté,
A hangokat rendezgeté,
A zenélést megkisérté;
Ámde öröm nem árada,
Kedvtelés csak nem támada.
Monda öreg Väinämöinen:
„Ez ifjakban nincsen egy sem,
A növekvő ifjuságban,
Öreg népben az aggságban,
Eme lantnak pengetője,
Vidám öröm s kedv szerzője,
Ugy lehet hogy Pohjolába',
Lantos inkább akadhatna,
Vigasságnak okozója,
Ha elvinném Pohjolába!“
Elküldé hát Pohjolába,
A szép kobzot Szárjolába

Éj-lakán is csak pengetik,
Fiuk, lyányok csak verdesik,
Nős emberek rajt' zenélnek,
Már férjhez ment nőszemélyek,
A gazdasszony is önmaga,
Kézbe fogja, megforgatja,
Ujjai közt igazgatja,
A tiz körme között tartja.
Van pengetés Pohjolában,
Megkisértik azt mindnyájan,
De öröm csak nem támada,
Sem vigasság nem árada,
Hurok összecsavarodtak,
Kelletlenül nyikorogtak,
Igen durva a kobz hangja,
A lant csunyán sivít vala.
Kályha tetőn egy öreg van,
Nyugovék egy világtalan,
Vén a kályhán felébrede,
A kemenczén felrezzene,
Alvó-helyről így kiálta,
Zugolódva dohog vala :
„Szünjetek meg, ne bántsátok,
Hagyjátok el a lármátok,
A fülem szétszaggatjátok,
A fejem elbódítjátok,
Feláll minden hajam szála,
Oda álmom nagy sokára!"
„Ha a szuomi nép hárfája,
Nem alkalmas vigasságra,
Nem képes elszenderitni,
Éd's álomba elmeritni;
Csapjátok hát azt a vizbe
A hullámok mélységébe,
Avagy vissza elvigyétek,
Kobzot oda megküldjétek,
A készitő emberéhez,
Adjátok át a kezéhez."
Mire a lant megszólala,
A koboz ezt monda vala :
„Nincs kedvem a vizbe menni,
Habok alá lemerülni,
Inkább zengek a művésznél,
A nehéz bajt látott hősnél!"
El is vivék hát nagy bölcsen,
Elszálliták szépségesen,
Azt készitett emberéhez,
Őt óhajtó térdeihez.

Negyvenegyedik rúnó.

Väinämöinen lantot penget, s minden élők, még a lég, föld, és tenger örszellemei is megindulnak, és összegyülekeznek a zenét hallgatni. 1—168. Mindegyiknek annyira megindult a szive a zenére, hogy szemeikből könyek peregtek, magának Väinämöinnek szemeiből is nagy könycseppek hullottak a földre, s peregtek a vizbe, a hol nagy kék gyöngyszemekké változtak. 169—200.

Väinämöinen a jámbor agg,
Ősmestere a dallásnak,
Az ujjait igazgatja,
Hüvelyeit mosogatja;
Örömkőre települe,
Föllépe a dalló kőre,
Ezüst szinü halmocskára,
Aranyt játszó dombocskára.
Lantját legott kézbe vevé,
Végét térdén elhelyezé,
Kéz-ügyébe a jó kobzot,
Maga pedig ekkép' szólott:
„Jöjön ide és hallgassa,
Ki eddig még nem hallotta,
Az ős dalnok örvendését,
Hegedősnek éneklését.“
Erre öreg Väinämöinen
Pengetni elkezdé menten
A halcsontból készült kobzot,
Csuka csontból való lantot;
Keze ujja gyorsan szálla,
A hüvelye jár-kel vala.
S ím örömre öröm támad,
Vigasságra vígság árad,
Hangok hanghoz simulának,
Kedves dalok csapongának;
Édesen peng a csukafog,
Halhéj koboz dicsőn csengbong,
A húrszálak megpendülnek,
Lószőr húrok megcsendülnek.
Egyre zenél Väinämöinen,
De nem is volt az erdőben,
Állat a négy lábán futó,
A talpain futkározó,
Mely nem jött voln' el hallgatni,
A szép zenét bámulhatni.
Az evetkék ágrol-ágra
Lótnak, futnak, szöknek vala,
Menyétkék is oda futtak,
A pajtánál megállottak,
A szarvasok szökdösének,
A hiúzok örvendének.
Farkas a tón lábra kele,
Erdőn medve fölébrede,
Fenyőgalyból készült ágyán,
Czirbolyából való vaczkán;

A farkas nagy útat teszen,
Medve erdőn czammog megyen.
Berenához bandukolva,
Verőczénél befordula,
Sövény felszállt a bérczekre,
Verőcze meg a ligetbe;
Ott egy fenyő lombra állott,
Magas fenyőfára hágott,
A zeneszót hallgatnia,
Az örömárt bámulnia.
Erdőlaka gondos aggja,
Vadonlaka ura maga,
Tápiónak minden hada,
Ugy a lyánya, mint az ifja,
Felhágott a hegycsucsára,
A zeneszó hallására;
Maga erdő gazdasszonya,
Tápjólaka nagy asszonya,
Kék harisnyát ölt lábára,
Vér szalagot önmagára,
Felhág egy nyirfa dúczára,
Égerfaág hajlására,
A lant szavát hallgatnia,
Zeneszónál vigadnia.
Mi a légben madár vala,
A két szárnyán elszállhata,
Lelkendezve megjövének,
Mind lihegve sietének,
A dicső dal hallására,
Az öröm megbámultára.
Hallván a sas a zeneszót,
A bübájos szuomi kobzot,
Fészke alját oda hagyva,
Ó maga a légbe szálla
A dicső hős zenéjéhez,
Väinő lantja csengéséhez.
Leszáll a sas a magasbol,
Felhőkön át csap a karoly,
Vadruczák mély hullámokból,
Hattyúk csendes láptavakról,
A piczinyke pinty madárkák,
A csicsergő sok badarkák,
Százanként a tengeliczék,
Ezerivel a pipiskék,
Fenn a légben örvendeznek,
A vállain csicseregnek.
Jámbor ember játszta közben,
Öreg Väinő zenéltében.
A természet szép tündéri,
Lég kedves lyánycsemetéi,
A zenét ők is bámulják,
A lantszót jó kedvvel hallják;
Ki az égnek boltozatán,
Ragyog az ég szivárványán,
Ki az apró felhőcskéken,
Fénylik piros felhő szélen.
Bájos szűz a Hold tündére,
A szorgalmas Naptündére,
A vetéllőt teszik-veszik,
A szálakat emelgetik,
Arany vásznat szőnek vala
Ezüst gyolcsot himznek vala,
Piros felhő szegélyzetén,
Kerek felleg perémzetén.
Midőn ezek meghallották
A zenének bájos szavát,
Már a borda elszabadult,
A vetéllő kézből kihullt,
Aranyszálak elpattantak,
Ezüst nyüstök szétszakadtak.
Nem vala ott oly teremtmény,
Sem a vizben oly élő lény,
Hat lábszáron járó-kelő,
Hal a vizben evezgető,
Mely nem jött voln' el hallgatni,
A vigságot bámulhatni.
Csukák úsznak, jól sietnek,
Vizi ebek ügyekeznek,
Szemligek a szirtek közül,
Lazaczok a mélységekből,
Piros pontyok és sügerek,
Eperlánok, s más egyebek,

A nádashoz mellen úsznak,
A partnál megállapodnak,
Väinő dala hallására,
Zenéjének csudájára.
Ama hullám-király Ahto,
Sás szakállas vizi atyó,
Víz szinére emelkedik,
Víz-virágra helyezkedik,
A vigságot ott hallgatá,
Ő maga e szókat mondá :
„Ilyesmit én még nem értem,
Soha világ életemben,
Väinämöinen zenélését,
Örök dallnok kedvtelését.“
Kacsa-sellő nőtestvérek,
Parti sási rokon szűzek,
Hajaikat fésülgeték,
Fürtjeiket kefélgeték,
Ezüst nyelü keféikkel,
Arany ékü fésüikkel ;
Hogy meghallák az uj zenét,
A bübájos lant-pengetést,
Keféjök a vizbe bukott,
Fésüjök a habokba hullt,
S hajok maradt fésületlen,
Fürtjök félbe rendezetlen.
Maga a viz gazdasszonya,
Víz sáskeblü ük urnéja,
Tengerből kiemelkedék,
A habokból felvetődék,
Csengeren átverekedik,
Vizi kóre telepedik
Hallgatnia a szép zenét,
Agg Väinő lant engetését,
Mert e hang oly csudálatos,
E zene oly bűvös-bájos ;
A zenén elszenderüle,
A hasára leterüle,
Nagy iromba kő hátára,
Izmos kőnek a lapjára.
Öreg Väinő egyvégtibe
Egy nap, s más nap is zenéle,
Nem vala ott hős olyatén,
Nem ott egy is olyan legény,
Sem férfiak, sem asszonyok,
Fürtős fejü hajadonok,
Ki sirásra nem fakadott,
A szive nem olvadozott.
Zokogtak ott ifjak, vének,
Sírtak nőtlen élt legények,
Sírtak a már nős férfiak,
Ifiak, félkorácsúak,
Az ifiak, meg a szűzek,
A piczinyke lyánygyermekek ;
Minthogy az oly csudálatos,
Agg zenéje oly bűbájos.
Magának is agg Väinőnek
Könnyei megeredének,
Szeméből csak úgy csepegtek
A megáradt nagy könycseppek,
Tavi babnál izmosabbak,
Borsó szemnél vaskosabbak,
Gömbölyübbek fogoly-monynál,
Nagyobbak a fecske-búbnál.
A könnyei egyre hullnak,
Egymást érve lepotyognak,
Potyognak az orczájára,
Kellemes ábrázatára,
Kellemetes orczájárul,
Könnye állán alácsordul ;
Széles szabtú szép álláról,
Boltozatos keblére húll,
Boltozatos kebeléről
Kemény térdén tova perdül,
Az ő kemény térdeirül,
Szép lábán lepereg, gördül,
Az ő ékes lábairúl,
Földön lába alá gurúl ;
Posztó ruhán mind az ötön.
A hatszoros arany övön,
Selyem ingen, mind a heten,
Végig a nyolcz felső mezen.

A könycseppek utat vertek,
Väinő mellől tovább mentek,
A kék tenger sík partjára,
Partjáról a kék tengernek
A sík tenger legaljára,
Sötét szinü iszapjára.
Ekkor öreg Väinämöinen
Szóla aztán ilyenképen :
„Van-e itt ez ifju népben,
Ifju népben, leventékben,
A nagyságos rokonságban,
E nagy atyafiuságban,
Én könnyeim meggyüjtője,
A viz alól felszedője?“
Az ifiak igy szólottak,
Öregek igy válaszoltak :
„Nincs senki ez ifju népben,
Ifju népben, leventékben,
A nagyságos rokonságban,
E nagy atyafiuságban,
Könnyeidnek meggyüjtője,
A viz alól felszedője.“
Monda öreg Väinämöinen
Erre ismét ilyenképen :
„Ki könnyeim felhozhatná,
Csöpjeit kihalászhatná,
A sima viz szine alul,
Pihe-bundát kap jutalmul!“
Jön egy holló nagy' károgva,
Öreg Väinő megszólítja :
„Eredj holló könnyeimért,
Víz alá könycseppeimért,
S pihe bundát adok neked.“
De a holló nem kapá meg.
A kék récze meghallotta,
Jöve a kék réczerucza ;
Monda öreg Väinämöinen :
„Kék kacsa te gyakor izben
Orroddal a vizbe bukol,
Hullámokban lenn csapkodol ;
Menj, könnyeim gyüjtsed egybe,
A viz alól hozd fel ide,
S veszed ennek bő jutalmát,
Adok neked pihe-bundát!“
Megy a kácsa gyüjtegetni,
Väinö könnyét szedegetni,
A sík tenger legaljáról,
Feketéllő iszapjáról ;
S a könnyeit összeszedve,
Felhozá Väinő kezébe,
Im azok már elváltoztak,
Gyönyörüvé alakultak ;
Drága kővé fényesedtek,
Gyöngyház zománcz fényt öltöttek,
Királyoknak diszitésül,
Hatalmasak örömèül.

Negyvenkettedik rúnó.

A hösök Pohjolába jönnek, s Väinämöinen megmondja, hogy a Szampón osztozni jöttek, s ha jó szerivel a magok részét meg nem kapják, az egészet elviszik erővel. 1—58. Pohjola asszonya nem akarja se jó szerivel, se erővel od'adni, s összegyüjti Pohjola népét ellentállást tenni. 59—64. Väinämöinen előveszi a lantját, zenélni kezd, s zenéjével elaltatja egész Pohjola népét; aztán társaival a Szampó nézésére megy, leveszik a szikla-bérczről, s hajóra szállitják. 65—164. A Szampóval hajón elindulnak Pohjolából, s mennek szerencsésen hazafelé. 165—308. Harmadnapra fölébred Pohjola asszonya az álmából, s a Szampó elvitelét tapasztalván, sürü ködöt, nagy szelet, s más akadályokot támaszt a Szampó elvivői feltartóztatására, míg utólérné öket; mérgében a Väinämöinen új lantját a tengerbe veti. 309—562.

Jámbor öreg Väinämöinen,
Másik kovács Ilmarinen,
A harmadik Lemminkei,
Ama deli Kaukomjeli
Indulnak a sík tengerre,
Messze távol nagy vizekre,
Ama hideg Fagyfalvára,
A borongós Éj-lakára,
Emberevő tájékokra,
Hösök' vizbefulasztókra.
Ki volt ottan az evező?
Ilmár kovács volt az első,
Ez vezeté az evezőt,
Terelgeté ő a felsőt,
Lemminke a másik vala,
Ez meg alól lapátola.
Jámbor öreg Väinö maga
Hajó farán helyet fogva
A hajóját elereszté,
Hullámokon átterelé
Ama szörnyű vizforgókon,
Tornyosodó hullámokon,
Tartva Pohja révpartinak,
Már rég ismert tájékinak.
Immár oda értök után,
Utjokban már czélhoz jutván,
A hajót a földre huzák,
Szurkos öblüt reá tolák
Az aczélzott hengerekre,
Gördítő érczeszközökre.
Onnan házba bemenének,
Hamarosan ott termének,
Kérdi Éj-lak nagyasszonya,
Tudakolja, puhatolja :

„Mi ujság az emberek közt,
Mi hírt tudnak ott a hősök?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Felel erre ilyenképen:
„A Szampóról ujságolnak,
Tarka ormán tanakodnak;
Jövénk szampón osztozkodni,
Tarka ormán nyilathúzni!“
Maga Éj-lak nagyasszonya
Szóra fakadt s ekkép szóla:
„Nem osztoznak foglyon ketten,
Három ember egy eveten;
A szampónak jó zörögni,
Fedelének dörömbölni,
Éj-laka kőbérczeiben,
Érczhegyei belsejében,
Mint jó lenni egy magamnak,
Nagy szampóm megtartójának!“
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen:
„Ha nem adod ki a részünk,
Szampó felét szépen vinnünk,
Ugy egészen s mind elviszszük,
A hajónkra mind felteszszük.“
Louhi Éj-lak nagyasszonya
Ezen igen felindula,
Összegyüjté most Pohjolát,
Kardosan az ifjuságát,
Fegyverestül a hősöket,
Fejvesztére agg Väinőnek.
Jámbor öreg Väinő erre
A kobzához elsiete,
Maga leült lantot verni,
Lantját kezdé penegtetni;
Nosza mind csak azt hallgatni,
Örvendezve, csudálkozni,
Víg elmével a férfiak,
Nők nevetős szájjal vannak,
Szemökben könny embereknek,
Földön térden a gyerekek.
A népséget elbágyasztá,
Egész hadat lelankasztá,
Hallgatói álmosodnak,
Bámulói bágyadoznak,
Alszik, nyugszik ifja, vénje,
Väinämöinen zenéjére.
Ekkor a bölcs Väinämöinen
Örök táltos elérhetlen,
Belenyúl a táskájába,
Keresgél a tarsolyába,
Álom tűit elővevé,
S szemeiket elernyeszté,
Szemöldeik leszegezé,
Szemhéjjaik reteszelé
Az elbágyadt népségeknek,
Álmosodott embereknek;
S mély álomba elmerité,
Tartósan elszenderité
Pohjolának egész népét,
Falva minden nemzetségét.
Mén a szampót elvinnie
Tarka héjját levennie,
Pohjolának bérczhegyéről,
Érczhegyének belsejéből,
Rajta kilencz lakat mögől,
Tíz hátulsó retesz felől.
Most hát öreg Väinämöinen
Büvdalához kezde menten,
Az érczhegynek ajtajánál,
Sziklavár bejáratánál,
Rengnek már a vár ajtai,
Ingadoznak a sarkai.
Kovács Ilmár pedig önnön,
Szinte hozzá szegül rögtön,
Megkené a lakatokat,
Hájjal, zsirral a sarkakat,
Az ajtó ne nyikorogjon,
A sarka ne csikorogjon;
Zárt letépé az ujjával,
Ajtóreteszt egy csáklyával,
S ím a lakat mint az izék,
Kemény ajtó már kinyílék.

Erre öreg Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen :
„Oh te fürge Lemminkäinen,
Fő barátom te én nekem,
Eredj, hozd el már a szampót,
Tépd le rajt' a tarka ormót."
Erre fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli,
Kérés nélkül is kész erre,
Késztés nélkül ilyesmire,
Mene tüstént a szampóért,
Az iromba boritóért,
Monda a mint oda mene,
Ott keltében hegykélkedve :
„A mily igaz, hogy dalia,
Hogy Ukkónak vagyok fia,
Oly igazán elvitessék,
Ormóstul ellódittassék
A jobb lábam segélyével,
A sarkam érintésével!"
Erőlködik Lemminkäinen,
Húzza- vonja mindenképen,
Majd a szampót ölre fogja,
Majd a földön térdén állva,
De a szampó nem mozdula,
Fedele el nem tágula :
Gyökerei mélyen voltak,
Kilencz ölre lehatottak.
Éj-lakán van egy szép ökör,
Termetére izmos, tömör,
Hatalmas a két oldala,
Gyönyörü egy izmos marha:
Ölnyi hosszu öklelői,
Széles orra másfél ölnyi.
Az ökröt a legelőről,
Veszi, s ekét hoz a földről,
S kiszántja a szampó tövét,
S tarka orma eresztékét,
S ím a szampó megmozdula.
Tarka héjja eltágula.
Erre öreg Väinämöinen,
A másik meg Ilmarinen,
A harmadik Lemminkäinen,
A nagy szampót egyszeriben
Elviszik Éj-lak bérczéről,
Érczhegyének belsejéből,
Hajójukra elszállitják,
Naszádra felrakosgatják.
Ott a szampót jól eltéve
Ormóstól a komp öblébe,
Hajójuk a vizre tolák,
Százdeszkást a vizbe dobák,
Lezudult az a habokra,
Oldalvást a hullámokra.
Kérdi kovács Ilmarinen.
Szavát ejti ilyenképen :
„A szampó h'á fog vitettni,
Tarka orma helyheztetni,
Eddigi rosz tájékáról,
E nyomoru Pohjolából?"
Jámbor öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen :
„A Szampó el fog vitetni,
Tarka orma helyezteni,
A ködös földnyelv hegyére,
Enyhe sárrét legvégére,
Ott békében ellennie,
Állandóan léteznie ;
Lesz ott kevés oly helyecske,
Egy kis darab oly térecske,
Sérthetetlen, illetetlen,
Kardnak hozzá férhetetlen!"
Öreg Väinő ezt elmondva,
Éjszakhonból kiindula,
Utjára jó kedvvel kele,
Örömmel ön földeire ;
Maga előbb ekképen szól :
„Fordulj hajó Pohjolából,
Fordulj immár haza felé,
Háttal vendég földek felé!"
„Ringasd oh szél a hajómat,
Tereld víz a naszádomat

Adj segélyt az evezéshez,
Lapátoknak habszeléshez
E rengeteg nagy vizeken,
Kiterjedett sík tengeren!“
„A lapátok ha csekélyek,
Az evezők erőtlenek,
Ha gyengék a kormányosok,
Csak gyermekek a hajósok:
Add Ahti ten lapátodat,
Vizek atyja naszádodat,
Legjobb ujdon lapátodat,
Más kormányt, és derekabbat,
Magad láss a kormányzáshoz,
Evezve a lapátláshoz,
Hadd futhasson a fahajóm,
Vasas gúzsa nyikorogjon;
A tajtékzó vizforgókon,
Tornyosodó hullámokon.“
Erre öreg Väinämöinen,
A kormányhoz láta menten,
Maga kovács Ilmarinen,
Meg a fürge Lemminkäinen,
Ezek pedig evezgetnek,
Evezgetnek, igyekeznek,
A nyílt tenger tiszta hátán,
Beláthatlan nagy sikságán.
Monda fürge Lemminkäinen:
„Eddig elfolyt életemben,
Vize is volt a hajósnak,
Dala is ám a dallosnak;
De mostan már ez időkben,
Nem hallani már ingyen sem,
A hajóban vígan dallást,
Hullámokon dal-viszhangzást.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen:
„Dalolni nem kell a hajón,
Énekelni a habokon;
Dal és ének restté tehet,
Evezésben késleltethet;
Az arany nap leszállhatna,
Éj bennünket közben kapna
E rengeteg nagy vizeken,
Beláthatlan sík tengeren.“
Ismét szóla Lemminkäinen
E szavakra ilyenképen:
„Hisz az idő ugy is halad,
Elmúlik ugy is a szép nap,
Éj sietve elérkezik,
Alkonyat bekövetkezik,
Ha dalt soha nem is zengesz,
Mig a világ nem énekelsz.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Csak evez a kék tengeren,
Evez egy nap, másodikon,
Mig aztán a harmadikon
Meg-meg fürge Lemminkäinen,
Megszólala másod ízben:
„Mért nem dalolsz Väinämöinen,
Zengedezesz jó öregem,
A jó szampót már elnyervén,
Igaz utad már fellelvén?“
Jámbor öreg Väinő erre
Nagy komolyan igy felele:
„Idő előtt voln' a dallás,
Korai még a vigadás;
Akkor lesz a dalnak helye,
Tombolásnak az ideje,
Ha feltünnek min ajtaink,
Csikorognak kapusarkink!“
Monda fürge Lemminkäinen:
„Csak a kormány voln' kezemen,
Erőm szerint zengedeznék,
Dallanék mig tőlem telnék:
Bár a dallás más különben
Nem is igen telnék tőlem;
Ha te magad hozzá nem fogsz,
Magam kezdek a dalláshoz.“
Ekkor fürge Lemminkei,
Ama deli Kaukomieli
Egyengeté az ajkait,
Rendezgeté dallamait,

S a dalláshoz hozzá kezde,
Hozzá láta szegény feje,
Rikácsoló rút hangjával,
Ő recsegős rosz torkával.
Víg Lemminke dalol vala
Kaukomieli kurjong vala,
Rezg a szája, s a szakálla,
Remegett az álkapczája,
Messze halszék el a vizen,
A hullámzó rengetegen,
Elhatott az hat helységbe,
Messze hetedhét tengerre,
Özönfának a tetején,
Daru állt egy zsombék hegyén,
Számlálgatá lábujjait,
Emelgeté szárcsontjait;
Felriada ez mód nélkül,
Lemminkäinen énekétől.
Daru torkát tátogatva
Iszonyatos lármát csapa
Nagy sietve szárnyra kele,
Pohjolába elsiete,
Aztán oda érte után,
Az éjlaki tóra jutván,
Iszonytatón zajonga még,
Rémségesen kiáltozék,
Fölzavará így Pohjolát,
Fölzaklatá bősz hatalmát.
Éjszak hölgye felserkene,
Mély álmából felébrede
Kiméne a nyájkarámba,
Elfuta az éléstárba,
Sorban nézé mind a nyáját,
Vizsgálgatá éléstárát,
De nem veszett el a nyája,
Az életnek sincs hiányja.
A kőhegyre mene most oszt',
Érczhegynek a kapujához,
Szóla oda érkeztében:
„Jaj szegénynek, jaj jaj nekem,
Idegen járt immár itten;
Minden lakat le van tépve,
A várkapu kilóditva,
Kapu sarka kiszakitva!
Vajh! a szampót nem vitték el,
Nem-e erő erejével?“
Biz a szampót elberhelék,
Tarka ormát elemelék,
Pohjola kő bérczeiről,
Az érczhegynek belsejéből,
Kilencz erős lakatjáról,
A rajta volt tiz závárról.
Louhi Éj-lak nagyasszonya
Ezen igen felfortyana,
Ön hatalma elenyésztét,
Sejté becse sülyedését,
Ködtündérhez ekkép esde:
„Köd tündére, párák szűze,
Szitálj alá sürü ködöt,
Töltsd el gőzzel a levegőt,
Bocsáss párát, gőzt az égből,
Permeteget a felhőkből,
A nyilt tenger sík hátára,
Rengeteg nagy sikságára,
Väinő el ne illanhasson,
Uvántó a hullámokon!“
„Mind ez elég ha nem volna:
Iku Turzo Aeiö fia,
Dugd ki fejed a tengerből,
Fejed búbját a vizekből,
Veszitsd el a Kalev népét,
Uvantola legénységét,
Rontsd meg bitang férfiait,
Hullámokba temesd el mind,
S hozd oh vissza sértetlenül,
Szampóm vizbe este nélkül!“
„Ha még ez sem volna elég:
Oh Ukkó legfőbb istenség,
Légnek arany kormányzója,
Levegőnek ezüst ura!
Szerezz vihart, rettenetet,
Támasz szörnyü fergeteget,

Merő szelet, hullámokat
Gátlására a hajónak,
Valahogy el ne illanjon,
Vén Väinő a hullámokon!“
Ködtündér, a gőzök szűze,
A tengerre ködöt külde,
Köddel fedé a levegőt,
Fogva tartá öreg Väinőt
Három egész álló éjjen,
A kék tenger belsejében,
Őt sem merre nem bocsátva,
Haladnia az utjába'.
Három egész éjt pihenvén
A kék tenger felületén,
Szóla öreg Väinämöinen,
Boszankodva ilyenképen:
„Még nálamnál roszabb hős sem,
Gyámoltalanb férfiú sem
Fog a ködben elmerülni,
A gőzöktöl legyőzetni!“
Kardjával a vízre húza,
Tengert vele megsujtotta:
S színméz támadt a kard árkán,
Édes íz a vizbarázdán
Ködök légbe illanának,
A gőzök mind fölszállának,
Tenger színe feltisztula,
A gőztöl megszabadula,
Nagyszerüen felderüle,
Reá verőfény terüle.
Erre kevés idő várva,
Mindössze is nem sokára,
Hallik nesze nagy zugásnak,
Szélén piros hajójának,
Iszonytató zajlás árja
Támad Väjnö hajójára.
Ilmarinen kovács erre,
Igen nagyon megrettene,
Arczájáról vérverejték
Nagy cseppekben serkedezék;
A fejére paplant húza,
Még a fülét is eldugta,
Elfedé szintúgy a képét,
Annál inkább a két szemét,
Jámbor öreg Väinämöinen,
Vízbe néz a hajó szélen,
S az oldalán kitekintve,
Egy kis csudát vesz ott észre,
Ikku Turzó Aeiö fia,
Piros hajó mellett dugja,
Feje búbját ki a vízből,
A hullámok mélységéből.
Jámbor öreg Väinämöinen
Fülön kapja egyszeriben,
Kirántja fültövön fogva,
S tudakolja, puhatolja,
Hozzá ezen szókat mondja:
„Ikku Turzo Aeiö fia,
Tengerből ki miért kelél,
Felszállani hogyan merél
Szeme elé férfiaknak,
De kivált egy Kalevfinak?“
Ikku Turzó Aeiö fia
Örömöt sem bizonyíta,
Ámde meg sem félemedett,
S nem is adott feleletet.
Öreg Väinő másod ízben
Faggatá most is keményen,
Harmad ízben rá rivalga:
„Ikku Turzó Aeiö fia,
Tengerből ki miért kelél,
Fölszállani hogyan merél?“
Ikku Turzó Aeiö fia,
Most harmadszor felszólítva,
Válaszola most ekképen;
„Tengerből ki azért keltem,
S emelkedtem a habokra,
A szándékom mert az vala,
Kaleva'ék' elejtenem,
Oszt' a szampót visszavinnem;
De ha visszabocsátanál,
Nyavalyást még élni hagynál,

Én másodszor soha többé,
Nem kerülök ember elé.
Jámbor öreg Väinő erre
Nyavalyást elerésztette,
Maga pedig ekkép szóla :
„Ikku Turzó Aeiö fia !
Viz szinére többet ne jöjj,
Fel ne kelj már a tengerből,
Embereknek szeme elé,
Te e mai naptól kezdvén !“
S csakugyan e naptól fogva,
Nem kél Turzó a habokra,
Embereknek szemláttára,
Mig a hold és napvilága,
Mig verőfény és derület
Viditják a mindenséget.
Hajóját agg Väinő erre
Kompját tova terelgette ;
Mire nem sok idő várva,
Mindössze is nem sokára
Maga a főisten Ukkó,
A levegőben uralkodó,
A szeleket fujni hajtva
Iszonytató szélvészt ada !
Kezdnek fujni most a szelek,
Kezd bömbölni a fergeteg,
Keményen csap ,vág nyugotról,
Éjszaknyugot versenyt tombol,
Még szilajabb délszak felől,
Borzasztóan dúl keletről,
Délkeletről sipol, üvölt,
Éjszaki szél ordit süvölt.
Szél a fákat lelevelzé,
A fenyveket tarrá tevé,
Virágtalan volt már a rét,
Himetlenek a gyepfélék,
A vizeket felcsapdosá,
Feketére, iszapossá.
Borzasztóan dúlt a szélvész,
Csapdosá a hajót hab, s viz,
Elsodrák a halhéj lantot,
A csukacsont dicső kobzot
Vellamói nép javára,
Ahtolának vigságára ;
Ahto látá meg a vizen,
Fiai a tenger szinen,
S el is vivék haza legott,
Magokkal az ékes lantot.
Erre oszt' az agg Väinőnek
A szemébe könyek gyülnek,
Maga szóla ilyenképen :
„Oda minden tehetségem !
Vége kedves hangszeremnek,
Vigasságom eszközének,
Azt én többé meg nem kapom,
Soha immár e világon,
Csukacsontból való kobzom,
Halcsontjából készült lantom.“
Maga kovács Ilmár pedig
Borzasztón megfélemedék,
Ajkiról ily szók hallatnak :
„Oh jaj szegény napjaimnak !
Mért is szálltam a habokra,
Mérhetlen vizsivatagra,
Mért léptem e forgó fákra,
Izgó mozgó rosz fa-ágra !“
„Látott az én hajam szelet,
Az üstököm fergeteget ;
Rosz napokat a szakállom,
Immár itt is e hullámon,
De ilyet még alig látott,
Előbb egy ily nagy zimánkot,
Ily borzasztó tajtékzatot,
Tornyosodó vizzajlatot ;
Csak a szél az oltalmazóm,
Tenger habja a fentartóm.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Vélekedék ilyenképen :
„Hajón szükség nincs sírásra,
Naszádon a jajgatásra ;
Sírás nem ment meg a bajtól,
Jajgatás a gonosz naptól.“

Szóla aztán ily szavával
Következő mondókával :
„Tiltsd el viz a fiaidat,
Gátold hullám magzatidat,
Csititsd Ahto el a vizet,
Vellamo a vizi népet,
Ne locsogjon a szélére,
Hasson hajóm öbölébe !“
„Szállj fel oh szél az egekbe,
Száguldva a fellegekbe,
Ten nemedhez, fajzatodhoz,
Ten cseléded, családodhoz !
Ne veszesd el deszka hajóm,
Ne boritsd fel fenyő kompom,
Dönts inkább fát az irtáson,
Fenyűfákat a hegyháton.“
Most a fürge Lemminkei
Ama deli Kaukomieli,
Megszólala ily igékkel :
„Turjai sas, siess, jövel,
Oh hozz tollat, három szálat,
Holló négyet, sas te hármat,
Csekély hajó oltalmának,
Roncsolt naszád párkányának !“
A deszkákat pótolgatá,
Hajó szélét megujitá,
Habvédőket is tőn rája,
Ölnyi azok magassága,
Áthághatlan a haboknak,
Szélire nem locsesanhatnak.
Készen már a hajó széle,
A párkánya elrendelve,
A viharral daczolnia,
Örvényeken áthatnia
Zajlásokon haladtában,
Bércz habokon uszkáltában.

Negyvenharmadik rúnó.

Pohjola asszonya hadihajót állit ki, és a szampó darablói visszahajtására indul. 1—22. Midőn eléri őket, a tengeren ütközet keletkezik Pohjola és Kalevala között, melyben az utóbbiak nyernek győzedelmet. 23—258. Mindazonáltal sikerül Pohjola asszonyának a szampót a hajóról tengerbe zúditani, a hol az összetörik, és darabokra szakadozik. 259—266. A nagyobb darabok a tengerbe sülyednek t nger kincseivé, a kisebbeket a hullámok partra hajták, a minek Väinämöinen megörül, s már ezekből is szerencséjének uj alapját reményl találni. 267—304. Pohjola asszonya fenyegetőzik, hogy Kalevalának minden boldogulását megronta, de a mely fenyegetőzéstől Väinämöinen azt mondja, hogy nem fél. Uralma megrontása miatt rosz kedvvel tér vissza Pohjola asszonya, s az egész szampóból csak is a hitvány fedelét kapja meg. 369—384. Väinämöinen gondosan összeszedi a szampó darabjait, a parton nőni hagyja, s örök időkön át sikerét reményli. 385—434.

Louhi, Éj-lak nagy asszonya
Most Éj-lakát összeh jja,
Hadseregét felnyilazza,
Embereit felkardozza,
A hajóját készitgeti,
Hadihajót felszereli.
Hajóján az embereket,
Elhelyezé a hősöket,
Mint a kácsa a fiait,
Üli récze az aprait,
Száz emberét felkardozva,
Ezer legényt felnyilazva.
Árboczokat állitgata,
Volt gondja vitorla rudra;
Az árboczra vitorlát vont,
A rudakra gyolcs lobogót,
Mint egy hosszan lógó felhőt,
A levegő égben lengőt,
Eztán útnak elerede,
Elerede, megy sietve,
S a szampót elhozni indul
Väinämöinen hajójárul.
Jámbor öreg Väinömäinen
Evez már a kék tengeren,
Maga igy szól a kormányról,
Hajójának a faráról:
„Oh te Lempi fürge fia,
Te szivem legfőbb barátja,
Mászszál fel az árboczcsúcsra,
Lépj oszt' a vitorla rúdra,

Nézd az eget magad előtt,
Hátad mögött a levegőt,
Vajon tiszta-e az alja,
Tiszta vagy be van borulva?“
Erre fürge Lemminkäinen,
Fürge gyerek, víg eleven,
Nem kéretve is kész erre;
Késztés nélkül ilyesmire,
Felmászа az árboczfára,
A vitorla-rúdra hága.
Néz keletre, est irányba',
Éj-nyugatra, majd déltájra,
Majd meg Éj-lak partjaira,
S e szavakkal utasíta:
„Elől ugyan tiszta a lég,
De mögöttem borult az ég,
Csekély felleg áll éjszakról,
Terhes felhő éjnyugatról.“
Monda öreg Väinämöinen:
„Hazudol te ebb' az egyben;
Hogy felleg voln' az amoda,
Hogy az felhő darab volna;
Ott vitorlás hajó közelg,
Másodszor hát jobban nézd meg.“
Megint nézi, jól megnézi,
Most szavait így intézi:
„Messziről egy sziget látszik,
Mely délfelől ködhomálylik;
Rajta nyárfák karvalyokkal,
Nyirfák tele fajdtyukokkal,“
Monda öreg Väinämöinen:
„Hazudol te ebb' az egyben;
Mert azok ott nem karvalyok,
Korántsem fajdtyukok azok,
Az éjlaki fiak jönnek,
Harmadszor hát jobban nézd meg.“
Erre fürge Lemminkei
Harmad ízben is megnézi,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Már jön is Éj-lak hajója,
Száz lapáttal lapátolva;
Száz ember van evezésben,
Ezren veszteg ott ültökben.“
Meglátja most Väinämöinen
Már a valót leplezetlen,
Szóla tehát ilyenképen:
„Evezz kovács Ilmarinen,
Evezz fürge Lemminkäinen,
Egész népség egyetemben,
Hogy a hajó jól futhasson,
Naszád előhaladhasson!“
Evez kovács Ilmarinen,
Evez fürge Lemminkäinen,
Az egész nép mind evez ott;
Fenyő kormány szólt, csikorgott,
Berkeny kampók feszültenek,
A fenyőfahajó rengett,
Orra vizi ebként hörge,
Fara mint vízesés dörge,
Víz fodrokba bodorodék,
Hólyagokban fut a tajték.
Versenyezve evezének
Vetélkedve a legények;
Azért csak nem halad az út,
Fahajó elfutni nem tud
A vitorlás hajó elől,
Az éjszaki dereglyétől.
Ekkor öreg Väinämöinen
Már vész jöttét látja jelen,
Fejére nagy bajnak nőttét,
Gondolkozik, töri eszét,
El hogy legyen, meg hogy éljen,
Szóla végre ilyenképen:
„Ennek is van oka módja,
Jut eszembe egy kis csuda,“
A taplóját kikeresé,
Tűz szerszámát előszedé,
Vőn belőle kis darabkát,
A taplóból csak egy szikrát,
S bele dobá a tengerbe,
A bal vállán által-vetve,

Szóla legott ily szavával,
Következő mondókával :
„Ebből mindjárt zátony legyen,
A viz alatt szirt teremjen,
Hogy Éj-laka kompja azon
Száz evezős szétszakadjon
A tengernek örvényében,
A hullámok mélységében!“
Az ott mindjárt szirtté leve,
Kőzátonynyá a tengerbe',
Hosszant nyulva kelettájnak,
Szélességben éjszaktájnak.
Siet Éj-lak nagy hajója,
A habokon áthatolva,
A kőszirthez elvergődék,
S oly annyira beütődék,
Hogy ketté tört a fahajó,
Szétszakadt a száz bordájú,
Árboczai vízbe hulltak,
Vitorlái lecsapódtak
A szelektől sepretniök,
Tavasz széltől üzetniök.
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
Lábával a vízbe bukva,
Megy a hajót kiemelni,
Naszádját felszedegélni ;
A hajó nem emelkedik,
A mélységben megfeneklik,
Bordái szétszakadozva,
Minden horga összezúzva.
Gondolkodik, fejét töri,
Önmaga e szókat hörgi :
„Mit voln' tenni tanácsosabb
Elővenni legokosabb?“
S elváltozék tüstént másra,
Más alakot vőn magára.
Legott elővön öt kaszát,
Ugy szinte hat ócska kapát,
S körmeivé alakitá,
Karmaivá idomitá ;
Egy részét a komp romjának,
Szerzé teste alsajának,
Oldalait a szárnyává,
Tatját pedig a farkává,
Száz embert vőn a szárnyára,
Ezeret a fark csúcsára,
A száz embert mind kardosan,
Ezer legényt mind nyilasan.
A légbe fölemelkedve
Röpülni sas gyanánt kezde ;
Lebegve száll a magasba,
Hogy agg Väinőt elkaphassa,
Egy szárnya az eget veré,
A másik a tengert sepré.
Ékes nő a vizek anyja,
Ez is mostan ekkép szóla :
„Forditsd Väinő csak a fejed,
El a naptól egy keveset,
Szemeidet éj-est-tájra,
Egy kevessé néznél hátra!“
Öreg Väinő egy keveskét
A naptól elhajtá fejét,
A szemeit éj-est-tájra,
Visszatekint aztán hátra ;
Jön már Éjszak boszorkánya,
Csudamadár arra szálla,
Vállai mint a karvalynak,
Termete mint egy sárkánynak.
Väinämöinent utolérve
Árbocz tetőn oszt' leüle,
Majd az árbocz-rúdra szálla,
S árbocz-tetőn oszt' megálla ;
Hogy a hajó majd felfordult,
Hogy oldalvást majd fölborult,
Ilmarinen most a kovács
Istenére bizza magát,
Teremtőhöz fohászkodik,
Ily szavakkal imádkozik :
„Jó teremtő csak most ments meg,
Kegyes isten oltalmazz meg,
Hogy a fiu el ne essék,
Asszony szülött ne enyészszék

A teremtő adta számból,
A jó isten soroztából.“
„Ukkó, nyilvánvaló isten,
Égi atyánk te oda fenn!
Oh hozz tüzes bundát nekem,
Bűvös inget nagy kegyesen,
Melyben bízvást csatázhassak,
Tőle védve harczolhassak;
Ne járjon a fejem roszul,
Az üstököm igen pórul,
A fénylő vas czikáztánál,
A bősz aczél szurásánál.“
Maga öreg Väinämöinen
Szóla mostan ilyenképen:
„Itt vagy te éj-laki asszony
Osztozkodni a jó szampón,
Ködös földnyelv orra hegyén,
Kies sárrét enyhe végén?“
Éjl-ak hölgye közbe vága:
„Nem jövék én osztozásra
Szampón veled nyomorulttal,
Väinämöinen vén magaddal“
S szampót vinni is akarja,
A hajóról el önmaga.
Lemminkäinen ezt meglátva
Öve mellől kardot ránta,
Éles vasát hirtelenül
Kikapá a balja mellől,
Vele a sas körmét csapá,
A karmait ott leszabá.
Sujta Lempi fürge fia,
Vágta közben ekkép szóla:
„Földre hősök, földre kardok,
Gyámoltalan hitvány fattyak,
Szárnya alatt a száz legény,
S az a tíz a körme hegyén.“
Most Pohjola gazd'asszonya
Az árboczról le igy szóla:
„Oh te Lempi fürge fia,
Silány Kaukó, sehonnaija,
Hogy család meg így tenanyád,
Ten szülődnek azt hazudád:
Nem szállanod már csatába,
Hatvan egész nyár folytába',
Sem aranyra szorulásból,
Sem ezüstre vágyódásból.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Táltosságban elérhetlen,
Érzé immár nagy idejét,
Végszüksége elérkeztét;
Fogja most a kormány rúdját,
Tengerből a tölgygerendát,
S azzal vágá meg a karmát,
A sas madár körmös markát,
Minden ujját levagdalá,
Meg csak a kis ujját hagyá.
Sas szárnyáról a legények
A tengerbe cseppenének,
Száz ember a szárnya alól,
Tiz legény a sas farkáról.
Maga a sas legurula
A bordákra lefordula,
Mint fajdtyuk lehull a fáról,
Mint evet a fenyőágról.
Elbánt azért szampójával,
A névtelen kéz-ujjával,
A nagy szampót kiboritá,
Tarka ormát lelóditá,
A mely is a komp széléről,
Kék tengerbe alámerül;
Széttörvén ott ízre porra,
Tarka orma darabokra.
Darabjai így jutának,
Maradványi szampójának
A mélységes vizfenékre,
A fekete sár fölébe,
Javára a tenger viznek,
Kincséül a vizi népnek;
S attól fogva mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág
Nem lát hiányt vtz jószágban,
Ahto kincsben, gazdagságban.

Többi kisebb töredéki,
A csekélyebb részecskéi,
A víz szinén maradának,
Felszinén a kék hullámnak,
A széltől hintáztatniok,
Hullámoktól hajtatniok.
Hajtá most a szél azokat,
Lebegteté a hullámzat,
A kék tenger sima hátán,
Téres vizek tajtékzatán,
A szél oszt' a földre tevé,
Hullám ki a partra veté.
Öreg Väinő észreveszi,
Hogy a dagály ím kiteszi,
Az apály a földön hagyja,
Hullám fel a partra hajtja
A szampó e töredékit,
Tarka orma részecskéit.
Megörvende ezen igen,
Szóra fakad ilyenképen:
„Im a vetés eredete,
Örök jóllét ős kezdete,
Ebből szántás, ebből vetés,
Ebből minden növekedés;
Holdnak ebből a fénylése,
Szerencse-nap kisütése,
Szuomi hon tág téreire,
Finnhon áldott földeire."
Louhi, Éj-lak nagyasszonya
Nagy boszusan ekkép szóla:
„Tudom ennek is ok-módját,
Elrontása csinját-binját,
Szántásodnak, vetésednek,
Marháidnak, termésednek,
Holdvilágod fénylésének,
A napod kisütésének:
Holdad kövek közé teszem,
A napot kőbérczbe rejtem,
Fagyot adok megvennie
Nagy hideget késlelnie
Szántásodat, vetésedet,
Életedet, termésedet,
Küldök vasas jégesőket,
Aczél-kemény jégköveket
Legjobb szántóföldeidre,
Legkitünőbb réteidre."
„Medvét keltek a vadonból,
Ritkafogút a bozótból
Méneid elvesztésére,
Kanczáid megölésére,
Csordáid kiirtására,
Tehenid csufitására;
Néped kórral elpusztítom,
Egész hadad mind kiirtom,
Hogy mig a hold fensüt, róla
Emlékezet sem lesz soha!"
Erre öreg Väinämöinen
Maga felel ilyenképen:
„Egy lapp engem meg nem dallhat,
Turjalai el nem nyomhat;
Istennél van a lég java,
Teremtőnél sorsunk nyitja,
Nem irigyek hóna alatt,
Ujján a rosz akarónak."
„Ha bizom a teremtőben,
Oltalmam lesz az istenben;
Vetésem megvédi rosztól,
Marháim rosz akaróktól,
Veteményim feldulástól,
Terményim a pocséklástól,
Rétem a legyepeléstől,
Jószágimat minden vésztől!"
„Pohjolának asszonya te,
Vidd a rontást a kövekbe,
Rekeszd a vészt a sziklákba,
Rejtsd a bajt a hegy gyomrába,
De nem ám a holdat, se a
Verőfényes napot soha!"
„Ereszsz fagyot, hadd vegye meg,
Késleltesse azt a hideg:
Saját magad zöldségeit,
Veteményid, terméseid;

Adj esőket vassal, jéggel,
Aczélkemény jégkövekkel,
Ten ekédnek az árkára,
Éj-lakán a barázdákra."
„Küldj medvét a rengetegből,
Ádáz maczkót az erdőből,
Horgas körmüt a vadonból,
Ritkás fogút a bozótból,
Éj-lakának az utjára,
Pohja marhajárására!"
Erre Éj-lak nagyaszonya
Szóra fakadt s ekkép szóla:
„Jaj hatalmam már elveszett,
Tekintetem elsülyedett,
Gazdagságom tengerbe fult,
Szampóm a vizfenékre hullt!"
Sírva mene haza felé,
Pohjolába jajjal teli,
Valamicskét alig hoza
A szampóból épen haza,
Egy keveset mégis vitt el,
Ujjával a névtelennel:
A fedelét Pohjolába,
Fogantyúját Szariolába;
Leve is ott aztán inség,
Éjszakon nagy kenyér-szükség.
Jámbor öreg Väinämöinen,
Száraz földre érkeztében,
A szampónak ráakada
Tarka orma romjaira
A tengernek fövény partján,
Partja finom porpalaján.
Most a szampó darabjait,
Tarka orma romladványit
A ködös földnyelvre vitte,
Kies Sárrét enyh szélére
Ott nőniök, fejlődniök,
Terjedniök, képződniök,
Sernek való jó árpává,
Lágy kenyérnek való rozszsá.
Erre öreg Väinämöinen
Könyörg aztán ilyenképen:
„Engedd isten, add teremtőnk,
Boldogságban ellehetnünk,
Mindig jámbor éltet élnünk
Tisztességes véget érnünk,
Ime kedves Szuomiságban,
A gyönyörü Karjalában!"
„Védj teremtő meg kegyesen,
Oltalmazz meg áldott isten,
A férfiak fortélyitól,
Az asszonyok furfangitól;
Gátold meg a földi rontást,
Szüntesd vizen a varázslást!"
„Légy mellette fiaidnak,
Segélyére magzatidnak,
Egész éjjel megvédjök,
Naphosszanta őrizőjök
Gonosz napjok sütte elől,
A hold bősz feltetszésétől,
Vad szelek kártételétől,
Zivataros jégesőktől,
Rosz fagytól megvétetlenül,
Nagy hidegtől illetlenül."
„Vasból való sövényt készits,
Kőből való várat épits
Az én éléstárim körül,
Népem körül mind két felől,
Földtől fogva fel az égig,
Égtől egész le a földig,
Lakásomúl, szállásomúl,
Gyámolómúl, oltalmamúl,
A hivatlan ne töltözzék,
Javaimból az ellenség
Soha itten mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág."

Negyvennegyedik rúnó.

Väinämöinen elindul elveszett lantjának keresésére a tengeren, a melyet azonban többé kézhez nem kaphat. 1—76. Nyirfából ismét uj vidám lantot csinál, a melyen megint zenél, s megörvendeztet mindent, a mi csak a természetben találtatik. 77—334.

Jámbor öreg Väinämöinen,
Hányja veti elméjében:
„Helyén voln' már a zenélés,
Most immár az öröm-szerzés,
Ezeken az uj tanyákon,
E gyönyörü udvarkákon;
De elveszett ám a lantom,
Oda öröm hangulatom,
Eltünt ama halas tanyán,
A lazaczos tömés sziklán
Vizi karvaly birtokába,
Vellamói nép javára:
Nem is adja azt már soha,
Ahto nekem többet vissza."
„Oh te kovács Ilmarinen!
Kovácsoltál nem régiben,
Kovácsolnál hát most ismét,
Számomra egy vas gereblyét,
Gereblyének sürü fogát,
Sürü fogát, hosszu szárát,
Melylyel vizet gereblyéljek,
Petrenczébe gyüjtögessek,
Csátét, szittyót felkavarjak,
Minden partot felzavarjak,
Igy a lantom visszakapnom,
Hegedőm feltalálhatnom,
Ama halak tanyájáról,
A lazaczos kősziklárol."
Ilmar kovács, a nagy mester,
Orök hírű müves ember,
Kovácsola vas gereblyét,
Rézből szerzé annak nyelét;
A fogait száz ölesre,
A nyelét meg öt ennyire.
Erre öreg Väinő tüsténT
Vevé a kész vas gereblyét,
Kevés utat teszen vala,
Kis darabkát, s már eljuta,
Révi aczél gurulókhoz,
Rézből való lóditókhoz.
Ottan két kis hajó vala,
Mindkét hajó készen álla,
Aczél gurultatóikon,
Rézből való lóditókon;
Egyike uj hajó vala,
Ócska hajó a másika.
Szóla öreg Väinämöinen
Az új komphoz ilyenképen:

„Mennél hajó a vizekre,
Hullámokra új dereglye
Karommal nem fordittatva,
Hűvelyemmel nem tartatva!“
El is ment a hajó vizre,
Hullámokra a dereglye;
Jámbor öreg Väinämöinen
A farára üle egyben,
Mene tengert kotorgatni,
A habogat kavargatni;
Víz virágit összesepré,
Part törekit gereblyélé,
Összekapart sást, töreket,
Sás-töreket, nád-izéket;
Összekotort minden burjányt,
Gyimet-gyomot, gazt egyaránt,
Nem akada, nem találа,
Csuka halhéj kobozzára,
Végkép eltünt örömére,
Oda veszett hangszerére.
Jámbor öreg Väinämöinen
Mostan tehát haza megyen,
Rosz kedvüen s fejlesütve,
A süvegét félregyűrve,
Maga pedig szóra fakadt:
„Nem keltek én soha többet,
Csuka csontból már jó kedvet
Halhéjjából örömöket!“
A ligetben járkáltában
Az erdőn megfordultában,
Hall ottan egy nyírfát sírni,
Bús könnyeket lát önteni;
Most feléje közeledvén,
Hozzá egész közel menvén,
Tudakolja, puhatolja:
„Miért sírsz te vidám nyírfa?
Panaszokat miért hallatsz,
Fejérövü te mért jajgatsz?
Hisz' csatába nem visz senki,
Nem akarnak meg sem ölni.“
Okosan a nyír így szóla,
A bús fa igy válaszola:
„Sokan mondják azt én rólam,
Felőlem ugy vélik sokan,
Hogy vígság az én életem,
Csupa öröm a lételem;
Én szegény, ki ha vígadok,
Még akkor is borús vagyok
Bús napjaim keseregvén,
Gyászom felett epekedvén.“
„Gyámoltalanságom felett
Sírva méltán keserghetek,
Hogy én szegény szerencsétlen
Elhagyatva itt egészen,
Eme puszta legelőkön,
Árvahodva így tengődöm!“
„Más boldogok szerencsések
Mind éltig csak jót reménylnek
Szép kikelet jövetelét,
A forró nyár elérkeztét;
Ám én szegény másképp vagyok,
Nyavalyás mást nem várhatok
Kérgem lehántatásánál,
Galyaim leszaggattánál.“
„Gyöngécskéhez sokszor igen,
Védtelenhez gyakor ízben,
Gyermeki a kikeletnek,
Én hozzám elközelgetnek,
S éles késsel a hasamat
Kihasitják leve miatt,
Azok a rosz pásztorok meg,
Elviszik hó szín övemet
Kit edénynek, kit kaszubnak,
Kit szamóczás kosaruknak!“
„Gyöngécskének sokszor igen,
Védtelennek gyakor ízben
Alattam a lyányok játszva,
Én mellettem itt cziczázva
Zöldségemet lemetélik,
Nyír-seprővé kötözgélik.“
„Igen gyakran gyöngét engem,
Gyakran gyöngét szegény fejem,

Irtás közben kivagdalnak,
Hasábfának aprítanak;
Háromszor már e tavaszon,
E nagy forró nyár-évszakon
Alattam járt-kelt emberek,
Rám baltákat fenegettek
Árva fejem vesztésére,
Gyarló éltem vételére."
„Im ez volt a nyár öröme,
A forró nyár ekkép tölt le;
A tél ennél mivel sem jobb,
Havazás nem áldást hozóbb."
Ezért van, hogy már ily korán
Eltorzitá gyász az orczám,
A fejem megzilálódott,
Képem rúttá elváltozott,
Oly fekete bús napokra,
Rosz időkre rá gondolva."
„Nyomort hoznak rám a szelek,
Terhes gondot a hidegek:
Szél elviszi vidám bundám;
Hideg az én ékes ruhám,
Igy aztán én szegény árva,
Én nyomorult csekély nyírfa,
Egész csupasz, tar maradok,
Öltözetem nélkül vagyok,
A hidegben dideregnem,
Nagy fagyokban dermedeznem."
Öreg Väinő erre szóla:
„Ne sírj, jajod hagyd már abba,
Ágbogas nyír a keserved,
Fejér-öves epedésed!
Jobban lesz most már a dolgod,
Kedvesebb uj életmódod;
Sírni fogsz majd örömödben,
Riadozni jó kedvedben!"
Erre az agg Väinő legott
A nyírből hangszert alkotott,
Egész álló nyári napon
Faragcsálván az uj lanton
Ködös földnyelv orra végén,
Kies sárrét enyhe szélén,
Az üregét kifaragá,
Anyafáját megalkotá,
Az üregét kemény nyírből,
Anyafáját ereséből.
Szóla öreg Väinämöinen
Erre aztán ilyenképen:
„Ürege már készen állna,
Az örök lant anyafája:
Hát szegeket honnan vegyek,
Kulcsait már hol szerezzek?"
Díszlik vala tölgy a kertben,
Szép nagy fa az udvar-végben;
A szép tölgynek sima ága,
Minden ágán egy-egy alma;
Almán arany érczkarika,
A karikán kakuk vala.
A mikor a kakuk szólott,
Öt-öt izben kiáltozott,
A szájából arany hullott,
Tiszta ezüst olvadozott
A sár-arany halmocskára,
A szép ezüst dombocskára;
Szege ebből ím lantjának,
Kulcsai a lant nyakának.
Szóla öreg Väinämöinen
Erre aztán ilyenképen:
„Kaptam szeget már a lantnak,
Kulcsait az eres fának;
Ámde van még egy kis hijja.
Hangszeremnek az öt hurja;
Húrokat én honnan vegyek,
Hangideget hol szerezzek?"
Elindula húrt keresni,
Baliagván az irtás felé,
A harasztnál lyányka üle,
A hajlásban egy szűzecske;
A lyány ugyan nem is síra,
De szerfelett víg sem vala;
Egymagában énekele
Estéje eltöltésére,

Legényére várakozva,
Kedvesére vágyakozva.
Jámbor öreg Väinämöinen
Lábujj-hegyen hozzá megyen,
Észrevétlen hozzá jutván,
Legott oda érte után
Kezdi ennek haját kérni,
Mondókáját igy intézi :
„Ádnál oh lyány a hajadból,
Gyenge fürtid szálaiból
Húrjaiul a kobzomnak,
Nyelvéül az örök lantnak“
Ada a lyány a hajából,
Gyönge fürti szálaiból,
Ada neki ötöt, hatot,
Sőt neki hét szálat adott,
Húrjai ebből ím' lantnak,
Nyelvei az örök kobznak.
Igy a hangszer elkészüle :
Öreg Väinő most leüle,
A dalkőre telepedék,
Kőbürün elhelyezkedék,
Felsejét égfelé tartá,
Alját térdén felállitá,
Felhangolá a húrokat,
Rendezgeté a hangokat.
A húrokat hogy felhúzta,
A hangszerét rendbe hozta,
Kéz ügyébe alkalmazá,
Térdén által felállitá,
A tíz körmét reá tevé,
Az öt ujját megereszté
A hurokon szökdösniök,
Hangnyelveken röpdösniök.
Erre öreg Väinämöinen
A kobozzán végig megyen,
Nyúlánk ujjal, kis kezével,
Kifordított hüvelyével,
Megszólala az eres fa,
A volt ágbog cseng-bong vala ;
Szól a kakuk adta arany,
A szűz haja igen vigan.
Väinő ujja játékára
Csengett-bongott a lant hurja,
Hegy viszhangzott, a bércz zúgott,
Minden kőszál ingadozott,
Vizi szirtek megrepedtek,
A kavicsok úszni kezdtek,
A fenyőfák vigadoztak,
Erdőn tőkék ugrándoztak.
Kaleva nőrokonsága
Tarka himzést abban hagyva
Áradatként futamának,
Folyó gyanánt folyamának
Ifj'asszonykák mosolygással,
Asszonyok nagy vigassággal,
A zeneszót hallgatniok,
A vigságot csudálniok.
Mi férfi volt a közelben
Mind kalappal kezeikben ;
Mi csak nő volt a közelben,
Kezeikkel képeiken ;
Lyánykák könnyel szemeikben,
A gyerekek földön térden
Mind csak a lant bájos szavát,
A vigságot csudálgaták,
Mind azon egy szájjal vallván,
Egyhangulag magasztalván :
„Nem volt előbb itt hallható,
Ily gyönyörü szép zeneszó,
Mióta fennáll a világ,
Süt az arany szép holdvilág.“
Amaz ékes zene szava,
Hat faluba hallszik vala :
Nem is vala ottan élő,
Ki hallani nem jött elő
Amaz ékes zene szavát,
A lant büvös-bájos hangját.
Mi az erdőn csak állat volt,
A körmein alláguggolt
Hallgatni a szép lantolást,
Csudálni a kedvcsapongást ;

Lég madari eljövének,
Az ágakra özönlének,
Vízből a sokféle halak
A partokra kiszállának,
Föld alól a gyíkneműek,
Földszinére felköltöztek,
Forgódának, édelgének
Édes hangján a zenének,
A lant örök vidámságán,
Öreg Väinő szép játékán.
Erre öreg Väinämöinen
Zenél vala nagy ékesen,
Bájlón veré ő szép kobzát,
Hangoztatá több napon át;
Nem volt hossza, nem volt vége,
Reggelitől reggelente,
Míg öv övzé a csipőjét,
Mig leölté felöltöjét.
A mint ottan zenél vala
Ő fenyőfa hajlokába',
Fedelek megcsendülének,
Padlatok megzendülének,
Lóczák daltak, ajtók zúgtak,
Az ablakok riadoztak,
A kő tüzhely hangot ada,
Fa oszlopa rezeg vala.
A fenyvesben járkáltában,
Az erdőn megfordultában
A luczfenyők bókolának,
Bérczi fenyvek hajlongának,
Tobozkák lefordulának,
Ágak gyökig szóródának.
Midőn ő a ligetben járt,
Vagy a tallón ott künn sétált,
A ligetek játszodának,
Az irtások vigadának,
A virágok lebegének,
Vesszők földre terülének.

Negyvenötödik rúnó.

Pohjola asszonya járványos betegséget küld Kalevalára. 1—190. Väinämöinen meggyógyítja a népet az ő hathatós ráolvasásával és írjaival. 191—362.

Louhi, Pohja nagyasszonya,
Füleihez híre juta
Väinő-laka éledtének,
Kalevala jóllétének
A szampói maradványból,
Tarka orma romjaiból.
Ez ezt nagyon irigylette,
Magában azt eszelgette,
Minő rontást készítene,
Minő halált, vészt szerezne
Väinő-lakán a népségnek,
Kaleváék nemzetének.
Most Ukkóhoz igy könyörgött,
Esengett a menydörgőhöz:
„Oh Ukkó, te legfőbb isten!
Kalevala népét ejtsd el
Kemény vaskő záporoddal,
Aczélhegyü nyilaiddal,
Vagy kórsággal verdd meg őtet,
Egész gonosz hadát öld meg,
Férfiait udvar hosszán,
Asszonyait ól hidlatán!“
Halálnak volt egy vak lyánya,
Loviatar e vén banya,
Halál lyányi legroszabbja,
Mánutarok legrutabbja,
Ez kezdete minden rosznak,
Ezerféle romlásoknak,
Rút fekete az ő képe,
Utálatos bőre színe,
Halál e gyász leányzója,
Sivatag vak szipirtyója,
Tevé ágyát az utfélre,
A vaczkát egy rosz térségre,
Háttal fekvék a szeleknek,
Oldalvást a fergetegnek,
Farral a hűs léghuzatnak,
Felé a lemenő napnak.
Támada egy szörnyü vihar,
Kelet felől egy nagy zivar,
A szél őtet terhbe ejté,
A hitványt megterhesité
Egy bokratlan nagy sikságon,
A halmatlan pusztaságon.
Hordá méhe keménységét,
Hasa kínos megtelését,
Hordá két vagy három hóig,
Negyed hóig, öt hónapig,
A hetedik-, nyolczadikig,
Körülbelől kilencz hóig,
Vén asszonyi rovás szerint
Tizediknek a féléig.

Kilenczedik hó végével,
Tizediknek kezdetével,
Terhe igen megfájula,
Hasa igen megdagada,
Nem születék meg a magzat,
Termetlenek még a fattyak.
Helyéről elköltözködék,
Más tájékra következék,
Mén a ríma megkölykezni,
Tűzre való fattyat vetni
Két sziklának a közébe,
Öt sziklabércz üregébe,
Ott sem lett meg még a magzat,
Világra a szaporulat.
Szülőhelyet keres vala,
Méhe kínját leraknia
A hánykodó mocsároknál,
Bugyogó érforrásoknál,
Helyet ottan sem találа
Méh- terhe lerakására.
Elszülné már a fiait,
Érzé méhe nagy kinjait,
Egy tűzfolyam sodrójánál,
A sebes víz forgójánál,
Három folyó partja alatt,
Kilencz merev vízmart alatt,
De a szülés most is késik,
Hitvány terhe nem könnyebbszik.
Sírni kezde a szörnyeteg.
Orditni a rosz képezet,
Nem tudhatja, hová menne,
Költöznie merre kéne,
Hasa kinját leraknia
Fiait elfiadznia.
Szóla isten a felhőből,
Teremtő a magas égből:
„Van számodra egy háromszeg,
A tengerben a part mellett
A borongós Pohjolában,
A sötétes Szariolában;
Oda menj lebetegedni,
Terhedtől megkönnyebbedni;
A hol reád nagy szükség van,
Gyermekestől várnak ottan.“
A Halál gyászképü lyánya,
Alvilági undok pára
Jöve Pohja házaiba,
Száriola gőzbányaiba
Gyermekeit elszülnie,
Nemzedékre szert tennie.
Louhi, Pohja nagyasszonya,
Éj-lak eme gyérfogúja
Viszi titkon a bányába,
A községi fördőházba
Észrevétlen a községtől,
Falu híre tudta nélkül.
Titkon fördőt melengete,
Igen nagyon siet vele,
Sörrel kené meg az ajtót,
Szaladdal az ajtósarkot,
Az ajtó ne nyikorogjon,
A sarka ne csikorogjon.
Szóla aztán ily szavával
Következő mondókával:
„Természetnek Kape lyánya,
Arany áldott magzatkája,
Te a nők legkorosbika,
Lények között első anya!
Ugorj térdig a tengerbe,
Övkötésig a vizekbe,
Vedd nyálát a sérincz halnak,
Ivó nedvét a menyhalnak,
Kend meg csontim üregeit,
Az oldalam mellékeit,
Mentsd meg a lyányt nagy kinjától,
Nőt a méhe fájdalmától,
Ez iszonyú szenvedéstől,
Méhe szörnyü gyötrelmétől.“
„Ha ennyi nem volna elég,
Oh Ukkó, legfőbb istenség!
Jövel ide szükségünkben,
Segélyünkre légy kértünkben!“

„Im itt a lyány nagy kinjában,
Nő a méhe fájdalmában,
Gőzök között a bányában,
Falubeli fördő házban!“
„Arany sulykod a markodba,
Vedd kezedbe a jobbodba,
Told el vele az akadályt,
Döngesd meg az ajtófélfát,
A teremtő zárát tépd le,
A belreteszt taszitsd félre
Menni nagynak, kicsinykének,
Haladnia a gyengének.“
Erre ama roszak roszát,
A Halálnak vak leányát,
Méhe kinja elővette,
Csúf fatyjait el is szülte
Rézzel tarka paplan alatt,
Gyöngéd puha lepel alatt.
Kilencz fiát ott szülé el,
Egyetlen egy nyári éjjel,
Egyetlen gőzeresztéssel,
Egyetlen egy fördő véttel,
Ő egyetlen méh-terhéből,
Hasa fájós megteltéből.
Elnevezé a fiait,
Hivogatá ön fattyait,
Kinek mi volt teendője,
Megnevezé jó előre;
Kit neveze nyilallásnak,
Kit megteve csikarásnak,
Kit rendel csonthasgatásnak,
Kit beállit szaggatásnak,
Kit kénytete rosz kelésnek,
Kit elragaszt himlőzésnek,
Kit pusztitó rosz ragálynak,
Kit dögvészes nyavalyának.
Név nélkül csak egy marada,
A legvégső méh vakarcsa,
Azt is előparancsolá,
A vizeken garabonczczá,
Rontássá völgyhajlásokon,
Bűbájlássá minden tájon.
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
A többit elküldé oda
A ködös földnyelv csucsához,
Kies sárrét enyh fokához;
A kórokat felingerlé,
Ragályokat szétereszté
Väinő népét pusztítani,
Kalev' hadát kiirtani.
Väinőlä megbetegedék,
Kalev' népe ágyba esék,
Ragályos kór járványokba,
Neveik sem tudhatókba,
Elrohadt az ágy alattok,
Felettök a takarójok.
Ekkor Väinő a jámbor agg,
Mestere a táltosságnak
Megy fejeket szabaditni,
Életeket megváltani,
Megy Halállal verekedni,
Kórságokkal megküzdeni.
Legott fördőt melengetett
Nagy köveket tüzesitett
Legtisztább fadarabokkal,
Víz hordta fahasábokkal,
Árnyas helyre vizet hordott,
Nagy gondosan vesszőt hozott,
A vesszőket megbágyasztá,
A reketyét meglankasztá.
Ehhez aztán méz-gőzt adott,
Illatos színméz-oldatot,
Forró kövön átbocsátá,
Tüzes sziklán általhajtá,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Jövel isten most e gőzbe,
Lég atyja e meleg ködbe
Egészséget itt szerezned,
Békességet helyre tenned!
Vedd az átkos betegséget,
El a gonosz fekélyeket,

Verd földre a feles ködöt,
Távoztasd el a rosz gőzöt,
Hogy fiaid ne égessék,
Teremtményid ne gyötörjék,
„A mi vizet a kövekre,
Öntök tüzes felszinökre,
Legott mézzé elváltozzék,
Szinméz gyanánt áradozzék,
Mind abból méz-folyó legyen,
Színméz tócsa itt eredjen
Keresztül itt a kőfütőn,
Kasul eme mohos fürdőn!“
„Nem ok nélkül emésztetünk,
Kór nélkül nem ölettetünk,
Az alkotó tudtán kivül,
Isten ölö-kedve nélkül;
Ki ok nélkül emésztene,
A szájára ön igéje,
Szálljon reá az ártása,
Fejére rosz kivánása!“
„Hogy ha tán nem volna erő
Ukkó fiban elegendő
Nyavalyáik elvehetnem,
Betegségtől megmentenem,
Megteheti Ukkó maga,
Fellegeket a ki tartja,
Derüs felhők között lakó,
Viharokon uralkodó.“
„Oh Ukkó, te legfőbb isten,
Felhők felett lakó isten!
Jövel ide e szükségben,
Ne késs téged kérleltemben
E nyavalyák' elhajtanod,
Nyüg napjaink eloszlatnod,
Sérveseket meggyógyítnod,
Szenvedőket megtisztítnod.“
„Hozz' nekem egy tüzes kardot,
Szikrát szóró jeles vaskót,
Hogy a roszat elhajthassam,
A rémséget távoztassam,
A kórt szélnek szétereszthén,
Bajt pusztára elkergetvén.“
„Oda hajtom a kórokat,
Kergetem el a kinokat,
A kősziklák odvaiba,
A vas kövek halmaiba
Ott köveket kinozniok,
Kősziklákat morzsolniok,
Kő a kinját nem fájlalja,
Bajait nem panaszolja,
Gyüljön bár az még oly nagyra,
Határtalan nagy halomra.“
„Te Kórsellő, Halál szűze,
Ki ott űlsz a kórköveken
Három folyó folyásánál,
Három viznek oszlásánál,
Őrölvéd a kórköveket,
Morzsolvád a kőhegyeket,
Kelj a kinok gyüjtésére
Kéklő kövek réseibe,
Avagy forditsd be a vízbe,
Szórd a tenger mélységébe,
Melyet a szél át nem járhat,
Hova napfény le nem szállhat.“
„Hogy ha tán ez elég nem voln',
Kórtündér, te áldott asszony,
Sérvtündére, kegyes nő te,
Jere vele, jövel ide
Egészséget épitened,
Békességet helyre tenned,
Kórokat tedd kártalanná,
Nyavalyáik árthatlanná,
Hogy a beteg pihenhessen,
Gyengélkedő enyhülhessen,
Magánál a lázas legyen,
Nyavalygó felépülhessen.“
„A kórokat gyüjtsd sajtárra,
A bajokat rézvékádba,
A kórokat oda vinned,
A sérveket beterelned,
Betegség-domb kczepére,
Betegség-hegy tetejére;

A kinokat főzd meg abban
A te piczi fazekadban,
Egy ujra tán rá menőben,
A hüvelyre fel férőben.“
„Dombok között van egy kőhegy,
Kőhegyekben van egy üreg,
Mely furóval fúrattatott,
Vas furdancscsal lyukasztatott,
Bajok abba tolassanak,
Rosz sérvek elnyomassanak,
Szörnyű sebek dobassanak,
Rosz napok el tolassanak
Hogy éjjel ne árthassanak,
Nappal ki ne juthassanak.“
Erre Väinő a jámbor agg,
Mestere a táltosságnak,
Ápolgatja mostan is még,
A sérveket is keni még,
Kilenczféle irszeréel,
Nyolczféle büvkenőcséel,
Szóla aztán ily szavával:
Következő mondókával:
„Oh Ukkó, te legfőbb isten,
Öreg isten a mennyégben!
Támassz mostan kelet-felhőt,
Éjszak felől terhes időt,
Nyugot felől sürű esőt,
Mézet, vizet, elegendőt,
A sérveknek ir-szeréül,
A sebeknek enyhitésül.“
„Én magam nem sokat érek,
Ha teremtőm nem segit meg,
A teremtő segélyt adjon,
Segélyt kegyes isten hozzon,
Szemeimmel hogy felnéztem,
Kezeimet reá tettem,
A mint a szám megszólala,
Életöket fentartotta.“
„Hová kezem nem érhet el,
Az istené érje azt el,
Hová ujjaim nem illenek,
Istenéi hadd illjenek,
Isten ujja sokkal könnyebb,
Tapintása teremtőnek.“
„Jöjj alkotó most bájolni,
Jövel isten rá fuvalni,
Mindenható beteg látni!
Oh adj éjjel itt épséget,
Nappal erőt, egészséget,
Hogy se kivül ne ismerszék,
Se ott benn a baj, s betegség,
Szívre magok ne vehessék!
Hogy cseppet se éreztessék,
Többé észre se vétessék,
Soha többet mig a világ,
Süt az arany szép holdvilág.“
Väinämöinen, a jámbor agg,
Mestere a táltosságnak
Igy a járványt megszüntette,
Kelevényik' igy elvette,
Rosz bajaik' meggyógyítá,
A csapást eltávolítá,
Népét menté a haláltól,
Kalevát vég pusztulástól.

Negyvenhatodik runó.

Pohjola asszonya medvét támaszt a kalevalai nyájak pusztitására. 1—20. Väinämöinen elejti a medvét, mire aztán a szokásos ünnepélyes lakomák megtartatnak Kalevalában. 21—606. Väinämöinen énekel, lantját pengeti, s a jövendő időkben is hasonló örvendetes életet reményltet Kalevalában. 607—644.

Pohjolában híre futa,
Fagy falvára már eljuta,
Väinölä fellábbadtának,
Kalevala gyógyúltának
A járványos kór-bajokból,
Ott dühöngött nyavalyákból.
Louhi, Éj-lak nagyasszonya,
A gyérfogú vén anyóka
Ezen nagyon bosszankodva,
Szóra fakadt s ekkép szóla :
„Jut még más mód is eszembe,
Most hát térek más ösvényre,
Medvét küldök az erdőből,
Horgas markút rengetegből
Väinő-laka szántásira,
Kalevala nyájaira.“
Medvét külde az erdőből,
Fenevadat rosz vidékről
Väinő-laka ligetire,
Kalevala mezeire.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen :
„Ilmár kovács, én testvérem,
Készits egy új lándzsát nekem,
Ujdon lándzsát, három élűt,
Rézből való nyéllel együtt,
Mert medvére kéne mennem,
Szörösť-bőrösť elejtenem
Csikóimat pusztitástól,
Kanczáim elrablásától,
Nyájaimat fogyasztástól,
Tehenimet zavarástól!“
Kovács lándzsát kovácsola,
Sem rövidre, sem hosszúra,
Hagyá közép nagyságúra,
Lapján farkas ült guggolva,
Hegyén medve vad czammogott,
Fogatékán szarvas futott,
Nyelén ménló száguldozott,
Gombján taránd vad vágtatott.
Erre aztán friss hó esett,
Igen apró hópehelyek,
Mint őszi juh gyapja szála,
Téli nyúlnak a bundája ;
Monda öreg Väinämöinen,
Szavát ejti ilyenképen :
„Kedvem van most már énnekem,
Metzolába immár mennem,

Lyányaihoz az erdőnek,
Telkére a kék szüzeknek."
„Emberekről az erdőre
Térek a kül teendőkre;
Végy fel erdő emberednek,
Jó Tápió legényednek,
Most szerencsét segélj lelnem,
Erdő szépét elejtenem."
„Mielikki, erdő hölgye,
Tellervo, Tápjó felesége,
Nyügözd össze a kutyáid,
Tedd pórázra a vizsláid,
Ott a fenyves tisztásain,
A tölgyesek nyilásain."
„Otczó, erdő szép almája,
Mézes talpú gyöngy jószága!
Ha meghallod érkezésem',
Jámbor hősnek lépkedésem,
Húzd be körmöd' a szőrödbe,
Fogaidat az innyedbe,
Ne mozduljon egy cseppet sem,
Ne motszanjon egy szikrát sem."
„Én Otczócskám, egyetlenem,
Én gyönyörü méztenyerem,
Feküdj' szépen le a dombon,
Azon a szép szikla-halmon,
Teregess rá fenyügalyat,
Csak zörgesd ott a lombokat;
Aztán maczkó forogj rajta,
Méz tenyerü keringj rajta,
Mint a fogoly a fészkében,
Lud tojáson ülte közben."
Mostan öreg Väinö tehát,
Hallva kutya ugatását,
A vizslája csaholását,
A kis szemü vad udvarán,
A sík orru galy-tanyáján,
Szóra fakad ekkép szólván:
„Azt hittem, hogy a kakuk szól;
A szózatos madár dalol,
De ez nem a kakuk szava,
A szós madár vidám dala;
Ott kutyáim vonítanak,
Szép adamra ők ugatnak
Maczkó háza ajtajában,
A szép legény udvarában."
Jámbor öreg Väinämöinen
Maczkót el is ejté menten,
Ékes ágyát elhordotta,
Arany helyét lerontotta;
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával:
„Légy egyedül isten áldva,
Jó teremtő neked hála,
Hogy te maczkót nekem adtad,
Zsákmányom kiparancsoltad."
Nézegeti az aranyát,
Mondja hozzá ezen szavát:
„Én maczkócskám, egyetlenem,
Én gyönyörü méztenyerem,
Ne neheztelj rám ok nélkül!
Nem én voltam az elejtőd:
Lefordultál görbe ágról,
Siklottál fa derekáról,
S kiszakadt a gatyaszárod,
S fenyő-galylyal tölt kabátod;
Utak őszszel oly sikosak,
Felhős napok borongósak."
„Erdő arany szép kakukja,
Kecses tollú csacsogója!
Hadd most pusztán a házadat,
Elhagyottan lakásodat,
Hadd el nyírfaág hajlokod,
Fagalyakból készült lakod;
Jöszte hires már elszállnod,
Erdő dísze kelned-járnod,
Könnyü csizmás lépegetned,
Kék harisnyás eltipegned
Eme kicsiny udvarokról,
Csak vadaknak járottakról
Az emberi háznépekhez,
Férfiúi seregekhez."

„Nem tartanak roszúl ottan,
Nem élnek ott koldusosan,
Mézzel szokták ott etetni,
Elibe friss mézet tenni
A beszálló idegennek,
Az érkező vendég népnek.“
„Minthogy jösz is, jere ebből
A te picziny kis fészkedből
Ama hires tető alá,
A szépséges fedél alá;
Förödjél ott majd a hóba,
Mint tóban a vizi-rózsa,
Úgy szökdécselj a galyakon,
Mint az evet az ágakon!“
Väinämöinen, a jámbor agg,
Örök fája a daloknak,
Zenélve jár a ligetben,
Derüs kedvvel a berekben
Ő nagyhirű vendégével;
Szőrösbőrös kedvenczével,
A kürtszó behat a házba,
Tető alá a vig lárma.
A ház népe megszólala,
A szép népség ezt forgatja:
„Halljátok-e künn a zaját,
Az erdei sipos szavát,
Kedves madár csacsogását,
Erdő lyánya furuglyáját?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Az udvarra már bemegyen,
A ház népe kitódula,
A szép népség ekkép' szóla:
„Voln' az arany már utjában,
Ezüst itt befordultában,
A drága kincs betérőben,
Ezüst hozzánk belépőben,
Erdő mézet juttatott-e,
Vadon ura hiúzot-e,
Hogy utadból dúdolgatva,
Térsz haza víg nótát fujva?“
Monda öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen:
„Szavaimra vidrát adott,
Kértemre az isten vadat;
Azért jövünk dalolgatva,
Térünk meg ily vigság' csapva.“
„De nem vidra az korántsem,
Se nem hiúz, bár vidra sem,
Ő maga van betérőben,
Erdő java szálló félben,
A vén jámbor itt járóban,
Posztó ruhás fordulóban;
Ha vendégünk óhajtjátok,
Az ajtókat kitárjátok;
Ha vendégünk gyülölitek,
Ugy jól elreteszeljétek.“
Viszonzásul a ház népe,
A szép népség igy beszéle:
„Isten hozott itt jártodban,
Mézestalpu beszálltodban
Eme tiszta udvarokra,
E szépséges hajlokokba!“
„Vágytam reá életemben,
Sovárogtam fejlődtömben,
Tápjó kürtje víg szavára,
Erdő sípja szólaltára,
Aranyának beszálltára
Ezüstje elfogadtára,
E kicsinyke udvarokon,
Itt eme szük bejárókon.“
„Vártam mint a jó esztendőt,
Jöttét mint a nyári időt,
Mint a hótalp az új havat,
Fasaru a sikos utat,
Ifju lyányka szeretőjét,
Piros pozsgás, feleségét.“
„Este ültem az ablakban,
Reggelenként a pitvarban,
A kapuban heteken át,
Hónapokat utcza sarkán,
Télen át a kertelésen;
Szikkadatig hóban lestem,

Szikkadattól száradatig,
Föld göröngygyé megasztáig,
A göröngy elporladtáig,
Föld pora kivirultáig;
Minden reggel gondolkoztam,
Nappal észben tartogattam,
Otczó hogy oly soká marad,
Vadon kincse hol mulathat,
Viróba nem tévedett-é,
Szuomihonból el másfelé?"
Ekkor öreg Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen:
„Hol lássam el a vendégem,
Aranyomat hova vigyem,
Vajon őt a csürbe helyzzem,
Avagy tán az ólba tegyem?"
Viszonzásul a ház népe,
A szép népség igy felele:
„Ott lásd el mi vendégünket
Aranyunkat, vidd kincsünket
Ama hires tető alá,
A szépséges fedél alá;
Ott éléstár elrendelve,
Italnemü van eltéve,
Minden hidlat rendbe tartva,
A pallók kitakaritva,
Mindenik nő felöltözve
Igen tiszta köntösökbe,
Gyönyörü fejcziczomákba,
Hószin fejér gyolcs ruhákba."
Mostan öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen:
„Én Otczocskám, szép madarkám,
Édes kedves méztalpacskám!
Darab utat kell még tenned,
Az erdőből házba menned."
„Eredj tehát most aranyam,
Sétálj drága kincsem, javam,
Czammogj barna harisnyásom,
Fordulj posztó nadrágosom
Pintyőkéknek az utjára,
A verebek sétáltára,
Alá az öt szarufának,
A hat fedél-gerendának."
„Asszonyok most ugyan résen!
Nehogy a nyáj szélyelmenjen,
Apró marha szétszaladjon,
A gazdasszony java fogyjon,
Otszó házba betértekor,
Szörös képü beszálltakor."
„Félre fiuk az ajtóból,
Ti leánykák a pitvarból,
Hősünk házba betértekor,
Jámbor ember beléptekor."
„Otczó erdő kegy-almája,
Vadon erdő szép jószága!
Ne félj semmit a lyányoktól,
Fürtös fejü magzatoktól,
Ne ügyelj az asszonyokra,
Ama czifra kapczásokra,
A ki csak nő van e házban,
A pest mögé menjen hátra,
Mihelyt házba betér a szép,
Nyalka legény a házba lép."
Monda öreg Väinämöinen:
„Hála neked itt is isten,
Itt e hires tető alatt,
A szépséges fedél alatt
Hová tegyem jószágomat,
Most már én lágybundásomat!"
A háznép ily választ ada,
„Isten hozott megutadba!
Oda akaszd a madarad,
Arra függeszd fel aranyad,
A fenyőfa ösztörüre,
Vas horgának a hegyére,
Bundájával ismerkedned,
A szőrét megtekintened."
„Otczó azzal ne törödjél,
Egy cseppet meg ne ütődjél,
Ha a bunda-ismeretség,
A szőrnézés megkezdetik,

A bundád itt nem nyomkodják,
Sem a szőröd nem fogdossák,
Csufondáros hegykeségből,
Nyavalyások öltönyéül."
Az agg Väinő pedig erre,
Otczó bőrét oszt levette,
A kamara-héjra hordta,
Husát pedig üstbe rakta,
Aranyos réz kazánokba,
Rézfenekű kondérokba.
Tüznél voltak a fazekak,
Fénylő lángnál sok réz csanak,
Szines szinig tele rakva,
Felesen husdarabokkal;
Hozzá sót is vegyítettek,
Melyet messze földről vettek,
Hozván a sót Németföldről,
Dvinántuli nagy vizekről,
A sófokon átevezve,
Onnan hajón leeresztve.
Mikor oszt' az étel megfőtt,
Elvéteték tűztől az üst,
Hozzá láttak a zsákmányhoz,
Drágalatos adományhoz,
Feladák az asztalfőre,
Arany tálba, gyönyörűbe,
Hozzá méhsört szürcsölniök,
Melléje sört hörpölniök.
Az asztal volt veres fenyő,
A tálak mind öntött rézből,
A kanalak mind ezüstből,
Kés nyeleken arany ékül;
Csészék tele kifolyásig,
A tálak kicsordulásig,
Az erdei adománynyal,
Arany sárrét zsákmányával.
Ekkor öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen:
„Liget arany mellü atyja,
Tápjó telke jó gazdája,
Metzola méz urasszonya,
Erdő kegyes gazdasszonya,
Tiszta ember Tápjó fia,
Piros csalmás szép dalia,
Jó Tellervo Tápjó szüze,
Tápjó többi cselédsége,
Jertek most az ökrötöknek,
Torára szőrbőröstöknek!
Van most bőven enni való,
Elég enni inni való,
Magatokat jól tartanom,
A falut is elfogadnom."
A háznépe megszólala,
A szépséges nép ezt hajtja:
„Otczó vajon hol született,
Szőr-bőrös hol nevekedett,
Vajon gabnakévéken-e,
Avagy fördő-ház földén-e?"
Erre öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen:
„Nem született gabnakévén,
Maczkó csürnek az izékén,
Mert ő Otczó ott született,
Mézestalpas teremtetett
A holdnál, a nap tanyáján,
Fenn a gönczöl szekér vállán,
A levegő szüzeinél,
A természet tündérinél."
„Szüz leszállt a lég széléről,
Lyány az égnek köldökéről,
S mén a felhők környékire,
Ég határa széleire,
Égszinü kék harisnyában,
Ő iromba topányában,
Kézben tartva szőr kosarat,
Gyapju csomót hónya alatt,
Szórá gyapját hullámokba,
Szőrcsomóját a habokba;
Ott azt a szél lebegteté,
Enyhe szellő elrengeté,
Vizi szellő hintázgatá,
Hullám partra hajtogatá,

Méz bereknek a partjára,
Kies földnyelv legcsucsára.“
„Mielikki, erdő hölgye,
Tápjó igen gondos nője,
Kiszedé a szőrkóczokat,
Habokból a puha gyapjat.“
„Egyengeté hamarosan,
Pólyálgatá szép csinosan,
Egy juharfa kosárkában,
Bölcsőjében, csinoskában,
Föltevé a kötelékét,
Fölilleszté arany végét,
Legkiállóbb szép faágra,
Terepélyesb águmbjára.“
„Ott ringatá a babáját,
Rengeté ön kis porontyát,
Arany lombú fenyő alatt,
Veres fenyő árnya alatt;
Otczót ő ott gyügyögteté,
Jeles bundást fölnevelé
Mézes erdő háta szélén,
A kies sárrét közepén.“
„Felnőtt Otczó igen szépre,
Igen erős, nagyon épre:
Lába rövid, térde görbe,
Sima kerek orra köre,
Széles feje, jó szaglása,
Puha neki a bundája;
De foga még most nem vala,
Sem körmei betákolva.“
„Mielikki, erdő anyja,
Ekkép szóla önnön maga:
„„Tákolnék én körmöt oda,
Fogakat is a szájába,
Hogy ha ott nem volna bajra,
Fordittatnék rosz dologra.“
„Maczkó eskét hát letette
Az erdei nő térdére,
Nyilvánvaló isten előtt,
Mindenható szine előtt,
Roszat tenni nem fognia,
Csuf dologtól elfutnia.“
„Mielikki, erdő hölgye,
Tápió igen gondos nője
Elindula fog' keresni,
S neki körmöt is szerezni,
Igen kemény berkenyfából,
Barkóczafa zok szálából,
Igen szilárd fagyökökből,
Szurkos fenyőfa göbökből;
De körmöket még nem kapott,
Fogakat sem találhatott.“
„Bérczen fenyőfa nő vala,
Luczfenyőfa diszlik vala,
Fenyőfának ezüst ága,
Lúcz fenyőnek arany ága:
Szűz ezeket leszakitá,
Körmökké átalakitá,
Álcsontjába bele tevé,
Az inyjbe beülteté.
„Oszt' a szőrösst elbocsátá,
Kedvesének ám meghagyá
A tavakban eveznie,
A folyókban csejtetnie,
Szántás szélén elszéledni,
Marczalokon tévelyegni;
Inté szépen sétálnia,
Szép módosan járkálnia,
Víg időket csak élnie,
Napjait jól töltenie
Föld köldökén, tó derekán,
A viruló vadon hátán,
Nyárban lenni czizmátlanul,
Ősszel pedig kapczátlanul,
Rosz időben benn laknia,
Téli fagyban szunyadnia
Maga hordta galyházában,
Galyfa vára mohágyában,
Magas fenyőfa lábánál,
Barkóczafa hónyaljánál,
Ötrét' gyapju paplan alatt,
Nyolczad rétü köpeny alatt;

Onnan hozám zsákmányomat,
Szerzém ritka jószágomat.“
Az ifju nép tudakolja
S az öreg nép is igy szóla :
„Hogy kedvezett igy az erdő,
Enyhült vadon, lágyult erdő,
Sárrét ura vidám hogy lett,
Örök Tápjó kedvébe vett,
Hogy kiadta egyetlenét,
Ő szépséges méztenyerét,
Vajon lándzsa ejteménye,
Vagy pedig nyil lövöménye?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen :
„Kedvezett az erdő nekünk,
Erdő lágyult, vadon enyhült,
Sárrét ura is vidám lett,
Örök Tápjó kegyelmezett.“
„Mielikki, erdő hölgye,
Tellervo, a Tápjó szüze,
Erdő kecses magzatkája,
Vadon picziny leánykája
Jött az utat tanácsolni,
Jegyekkel kalauzolni,
Ut lejtőit kijelölni,
Utaimon vezérelni;
Rovást vésett fák hosszába',
A halomra árkot vága
Derék Otczóm rejtekéig,
Tanyájának a széléig.“
„Aztán oda értem után,
Czélomhoz immár eljutván,
Lándzsára nem volt szükségem,
Vesztegetnem a lövésem,
Maga fordult görbe ágról,
Siklott a fa derekáról
Ama hegyes szálka fába,
Mely furódott a hasába.“
Szóla ismég ily szavával,
Következő mondókával :
„Én maczkócskám, egyetlenem,
Badaracskám, édes lelkem!
Add le most a fejtakaród,
Engedd ide a fogsorod,
Hullasd ki te gyér fogaid,
Tárd ki széles álkapcsaid!“
„S nehezedre az se essék,
Ha közöttünk ilyes esnék :
Csont zörgése, föd rezgése,
Kemény fogad zörrenése!“
„Orrát veszem a medvének,
Társáúl egy előbbinek,
Nem teszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt csak egyedül.“
„Fülét veszem a medvének
Társáúl egy előbbinek,
Nem veszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt csak egyedül.“
„Szemét veszem a medvének,
Társáúl egy előbbinek,
Nem veszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt csak egyedül.“
„Arczát veszem a medvének,
Segédül egy előbbinek,
Nem veszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt csak egyedül.“
„Száját veszem a medvének,
Társul másik medvéjének,
Nem veszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt csak egyedül.“
„Nyelvét veszem a medvének,
Segédül egy másik nyelvnek,
Nem veszem én azt rosz végből,
Nem is lesz itt egy s egyedül.“
„Azt mondanám én erősnek,
Tartanám én igaz hősnek,
Ki körcsontját kiolvasná,
Agyarait kihuzhatná
Emez aczél álkapczából,
Vas markával vas vaczkából.“
De senki sem vállalkozván,
Egy férfi sem találkozván;

Körfogait kiolvasá,
Fogsorait kivarázslá
Az álkapcza altájában,
Aczélkemény csont vaczkában.
Otczó fogát mind kiszedé,
A szavait ekkép ejté :
„Otczó, erdő szép almája,
Vadon kegye, szép jószága!
Szükség most már útra kelned,
Utazásod vígan tenned
Ebből a kis fészkecskéből,
Ily alacsony helyiségből
Sokkal magasb tág tanyákra,
Jóval téresb dísz lakásra.“
„Aranyom hát kelj most útra
Drága kincsem jer amoda,
Sertés úttól tartva félre,
Süldőkétől messze térve,
Tartva ama erdős hegynek,
Felé ama magas bércznek
Terepélyes fenyőfához,
Száz ágbogas sudarához,
Igen jó lesz ellenned ott,
Boldogság lesz mulatoznod,
Nyáj kolompja jól hallatván,
Harangszónál mulathatván.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Amint onnan haza téré,
Az ifju nép faggatózva,
A szép népség ekkép szóla :
„Hova tevéd zsákmányodat,
Hol hagyád el jószágodat,
Talán bizony oda hagytad,
Jeges vizbe fulasztottad,
Tófenekre bele hánytad,
Az erdőben tán elástad.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Válaszola rá ekképen :
„Nem hagytam én őtet oda,
Jeges vizbe bele dobva,
Ott az ebek elhurczolnák,
A madarak megcsufolnák,
Sem a tóba be nem hánytam,
Sem erdőben el nem ástam,
Ott férgek megrongálhatnák,
Felfalnák a barna hangyák.“
„Oda vittem én a zsákmányt,
A jószágom maradványát,
Arany fenyves bércz csúcsára,
Réz csillamú hegy ormára,
Tisztaságos derék fának,
Száz ágbogas fenyőfának,
Legkitünőbb nagy ágára,
Legzöldelőbb sudarára,
Az emberek örömére,
Járó-kelők gyönyörére.“
„Inyjt tevém kelet felé,
Szemét éjszak-nyugot felé,
De szerfelett nem magasra ;
Ha magasra teszem vala,
Ottan a szél összedúlná,
Tavaszi szél megroncsolná;
Nem is nagyon alacsonyra,
Ha alantra teszem vala,
Ugy a disznók elhordanák,
A turkálók felforgatnák.“
Most már öreg Väinömöinen
Dalra áll ki a középen,
A zajos est örömére,
Lemenő nap gyönyörére.
Monda öreg Väinämöinen,
Szóra fakad ilyenképen :
„Adj most fáklya jó világot,
Énekelni hadd jól látok,
Következik ének sora,
Éneket a szám óhajtja.
Énekelt hát, aztán zenélt,
Soká tölté igy az estét,
Dal végére hogy eljutott,
Utoljára ekkép szólott :
„Engedd máskor is jó isten,
Teremtőm ezt többször érnem,

Ily vigságot szerezhetnem,
Ilyeténkép örvendeznem,
Markos gyerek ily torában,
Hosszú szőrü lakzijában!“
„Engedd máskor is, jó isten,
Teremtőm, ezt többször érnem,
Hajkolatra akadhatnom,
Fákat jelzve találhatnom,
Uri népnek a javára,
Férfi sereg vigságára!“
„Engedd máskor is, jó isten,
Teremtőm, még többször érnem
Tápjó kürtje rikoltását,
Erdő sipja sikoltását
E kicsinyke udvarokon,
E szoroska pitvarokon.
„Nappalanta is zengenék,
Este is jó kedvet keltnék,
E szép száraz földrészeken,
Szuomi honi térségeken,
A serdülő ifjuságban,
S a növekvő gyönge korban.“

Negyvenhetedik rúnó.

A hold és nap leszállanak Väinämöinen zenéje hallgatására. Pohjola asszonya kézre keriti, a hegyek belsejében elrejti, és a tüzet is elorozza Kalevala házaiból. 4—40. A főisten Ukkó idegenli (restelli) a sötétséget az égen, és uj napnak és holdnak tüzet csihol. 41—89. A tüz a földre hull, Väinämöinen pedig Ilmarinennel elindul annak gátat vetni. 93—126. A lég szüze elmondja nekik a tüznek az alui tóba lett estét, és ott egy haltól lett elnyeletését. 127—312. Väinämöinen és Ilmarinen elmennek a halnak hársfa háncs hálóval való megfogására, de a melyet azzal nem kapnak meg. 313—364.

Jámbor öreg Väinämöinen
Soká zenélt egy végtiben,
Zenéle is, énekle is,
Vigadozék a nélkül is.
Elhallatszék Hold házába,
Öröm a Nap ablakába,
Hogy házából a hold kiszállt,
Egy görbe nyirfára felállt;
Ön várából a nap szinte,
Egy fenyőfa csucsra lépe
A lantolást hallgatnia,
A vigságot csudálnia.
Louhi, Pohja nagyasszonya,
A gyérfogu vén anyóka
Most a napot fogva ejté,
A holdat is megkerité,
A holdat a görbe nyirről,
Napot fenyő tetejéről,
S el is vivé legott haza,
A borongós Pohjolába.
A holdat ő elrejtette,
Tarka bérczek közé tette,
A verőfényt beigézte,
Aczélhegyek belsejébe.
Maga szóla ilyenképen :
„Ki ne mehess immár innen,
Fel ne kelj, hold, világitnod,
S te nap sütve fenn ragyognod,
Míg én magam mentéstekre,
Nem jövök felkeltéstekre,
Érettetek kilencz ménnel,
Egy kanczának a vemhével.“
Hogy a holdat elrejtette,
S a napot is beterelte
Pohjola köhegyeibe,
Annak vaskő bérczeibe,
Megfosztá igy a világtól,
Väinölakát a tüz lángtól,
Házak, lakok tüz,fény nélkül,
Maradának világ nélkül.

Elkezdődék az örök éj,
Hosszas merő vak sötétség,
Éjszaka van Kalevában,
Väinölänak házaiban,
Oda fenn a magas égben,
Ukkónál a légi székben.
Nehéz lenni el tüz nélkül,
Igen nagy baj világ nélkül,
Unalmas az embereknek,
Önnön Ukkó fő istennek.
Ukkó tehát az ég ura
A lég dicső alkotója
Idegenve eme dolgot,
Fejét törte, gondolkodott,
Mi csoda az a hold előtt,
Nap utjára mi vetődött?
Hogy a hold nem világolhat,
Nem süt a nap, se ragyoghat.
Lép a felhők párkányára,
Az egek véghatárára,
Ég szinü kék harisnyában,
Ö iromba sarujában,
S megy a holdat felkeresni,
A napot is felfedezni,
Csak nem leli meg a holdat,
Keresi, nincs sehol a nap.
Kiütött a lég Ukkója;
Tüzet üte, kicsihola
Tüzes élü szablyájával,
Szikrát szóró jó kardjával;
Tüzet ütött önkörméből,
Keze ujja véghegyéből,
A legmagasb nagy felhőben,
Csillagokkal egyenlőben.
Kiütéssel tüzet szerze,
A tüz szikrát elrejtette
Egy sárarany tarisznyába,
Fénylő ezüst tarsolyába,
Lyánynak adá dédelgetni,
Lég szüzének gyügyögtetni,
Majdan uj hold képzéséhez,
Az ujdon nap kezdetéhez,
Lyány egy hosszu felhő felett,
Szüz a lég legszéle hegyett,
A tüzet ott hintálgatta,
Fényes lángot csak ringatta
Annak arany bölcsőjében,
Ezüstös felkötőjében.
Az ezüst rúd hajladozott,
Hogy a bölcső lóbálódott,
Az ég nyögött, felhő rengett,
Ég fedele görnyedezett
Hintáztában a tüzlángnak,
Rengtében a fényvilágnak.
Szüz a tüzet hintázgatja,
A parazsát csak ringatja,
Ujjaival piszkálgatja,
Kezeivel igazgatja;
Dőre lyánytól a tüz elhull,
Izzó tüz a gondatlantul.
Hogy kezével igazgatta,
Ujjaival piszkálgatta.
Égen rések repedeztek,
Légen aknák fesledeztek;
Pattogva húll a sziporka,
A piros láng száll robogva,
Az égen át szökve szalad,
A felhőkön kasul átcsap,
Áttör mind a kilencz égen,
Hat iromba ég-fedélen.
Szóla öreg Väinämöinen,
„Kovács öcsém, Ilmarinen,
Jöszte velem már megnéznünk,
Jere velem kifürkésznünk,
Micsoda tüz támadt ottan,
Hogy oly rémes világa van,
Magas égből alásütve,
Le ide az anyaföldre;
Vajon holdnak az udvara,
Tanyéra a napnak volna?“
A két ember elindula,
Mendegélnek tanakodva,

Hogy lehetne eljutniok,
Mikép' oda találniok,
Tüztámadat tetthelyére,
Izzó parázs helyszinére?
Eléjök jön im egy folyó,
Mint a tenger akként zajló,
Most hát öreg Väinämöinen,
Ácsolni kezd hajót menten,
Erdő alatt kifaragni,
Másik, kovács jó Ilmari,
Kormányt szerkeszt fenyőfából,
Lapátokat szintén ácsol.
Igy a hajó elkészülvén,
Gúzs, evező készen lévén,
Hajóstúl a vizre mennek,
Evezgetnek, igyekeznek,
Alá s fel a Néva vizén,
A földnyelvét kerülgetvén.
Szép Ilmatar lég magzata,
Természet legidősb lyánya,
Velők szembe hogy akada,
Puhatolja, tudakolja:
„Kik s kik vagytok ti férfiak,
Azután meg hogyan hivnak?“
Monda öreg Väinämöinen:
„Tengerészek mind a ketten:
Én az öreg Väinämöinen,
Társam kovács Ilmarinen;
Mondd meg te is tennen hadad,
Hát tégedet kinek hivnak?“
A nő erre igy felele:
„Legidősb az asszonyok közt,
Vagyok a lég leányi közt,
Minden lények első anyja,
Ki felérek öt asszonynyal,
Képemre hat eladóval;
Hova mentek ti legények,
Indultatok jó vitézek?“
Monda öreg Väinämöinen
Neki erre válaszképen:
„Elfogyott a tüzünk nekünk,
Elmult a tüzvilág tőlünk;
Régóta tüz nélkül vagyunk,
Sötétségben vakoskodunk;
A szándékunk most az nekünk,
A tüzet megtudni mennünk,
Mely leszállott az egekből,
Lehullott a fellegekből.“
Szóla a nő ily szavával
Következő mondókával:
„Nehezen lesz kitudható,
Égő tüz kikutatható,
Már eddig is sok bajt szerzett,
Az izzó tüz nagy sok kárt tett;
Szétpattant a piros szikra,
Lehullott a láng sziporka
Isten adta székhelyéről,
Légben Ukkó rendeltéről,
Keresztül a sima égen,
Kasul a szép vidám légen,
A füstfogón általcsapa,
Száraz fákon általhata
Túri ujdon lakházába,
Palvoinen csináltába.“
Hogy lecsapott ama házba,
Túri ujdon hajlokába,
Hozzá foga tetteihez,
Gyászos cselekményeihez,
Szüzek mellét megszaggatá,
Lyányok csecsét marczangolá,
Ifjak térdét tönkre gyötré,
Atyák bajszát megperzselé.
„Kis csecsemőt emtet vala,
Bölcsőben egy szegény anya,
Tűz a házba hogy bejutott,
Marakodni kezde legott,
Bölcsőstül a gyermekecskét,
Megcsapá az anya keblét;
Manába ment a gyermekcse,
Halálhonba a cseprente,
Mely meghalni teremtetett,
Elvesznie kinézetett

A piros láng gyötrelmében,
Izzó tüzet szenvedtében.“
De az anya többet tudott,
Alvilágra ez nem jutott,
Minthogy tudá megbüvölni,
Izzó lángot általüzni
A piczinyke tűnek lyukán,
Keresztül a fejsze fokán,
A tüzes jég-furó száján,
Hosszú szántóföld határán.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Sietve ily kérdést teszen :
„Hová mentek oszt' a szikrák,
Merre onnan el a tüzláng,
Túr földjéről hogy elmene,
Erdőbe-e vagy tengerbe?“
A nő erre így felele,
Következő választ teve :
„A tüz onnan távoztában,
Izzó láng elfordultában,
Elpusztíta sok földeket,
Sok földeket, tóvizeket,
Végre vízbe lefordula,
Alu taván a habokba,
S az egész tó tüzbe borult,
Maga körül sziporkát szórt.“
„Háromszor egy nyári éjjen,
Őszi éjjel kilencz izben
Ért fenyőfa magasságot,
Partjain túl messze áradt,
A dühöngő tüz markában,
Izzó parázs hatalmában.“
„A halait megaszalá,
Sügereit kiszárasztá;
Most a halak gondolkoznak,
A sügérek tanakodnak,
Hogy élnek még, mint lesznek el!
Háza után sir a süger,
A halak ön udvarukért,
Sérinczek kőváraikért.“
„Kigyónyaku sügér erre,
A tűz-szikrát üzni kezdte,
De a sügér nem találta,
A kék semling mén utánna,
Mely a lángot el is nyelé,
A lobogót elsülyeszté.“
Alu tava visszavonult,
Partjairól visszafutott,
Az előbbi viz-medrébe,
Egyetlen egy nyári éjjel.“
„Kevés idő mulva erre
Elnyelőjét nagy baj érte,
Betegség a parázs evőt,
Gyötrelem a nagyehetőt.“
„Úszik, úszik egész napon,
Az elsőn s a másodikon,
Semling lakta szigeteknél,
Lazaczos szirt-üregeknél,
Ezernyi földnyelv fokánál,
Száz sárrétnek a hónyánál,
Minden földnyelv bizonyitá,
Minden sárrét csak ezt hajtá :
„„„Nincs e csendes vizecskében,
Alu csekély viz-medrében,
Szegény halnak elnyelője,
Nyavalyásnak elvesztője,
Tüz okozta nagy kinjában,
Iszonyatos tüzbajában.““
„Most egy fejér lazacz jöve,
Kék semlinget mely elnyelte,
Kevés idő mulva erre,
Elnyelőjét nagy baj érte,
Betegség a poklos evőt,
Gyötrődés a nagy ehetőt.“
„Uszik, uszik egész napon,
Az elsőn s a másod napon,
Lazaczos szirt-üregeknél,
Csukával telt töméseknél,
Ezernyi földnyelv fokánál,
Száz szigetnek a hónyánál;
Minden földnyelv bizonyitá,
Minden Sárrét csak ezt hajtá :

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

„„Nincs e csendes vizecskében,
Alu csekély vizmedrében,
Szegény halnak megszánója.
Nyavalyás elpusztitója,
Tűz okozta nagy kinjában,
Iszonytató tüzbajában.““
„Most a halvány csuka jöve,
A lazaczot ez elnyelte;
Kevés idő mulva erre,
Elnyelőjét nagy baj érte,
Betegség a poklos evőt,
Gyötrődés a nagy ehetőt.“
„Uszik, uszik egész napon,
Első nap, s a másodikon,
Lazaczos szirtüregeknél,
Csüllő-lakta köszirteknél,
Ezernyi földnyelv fokánál,
Száz szigetnek a hónyánál,
Minden földnyelv bizonyitá,
Minden Sárrét csak azt hajtá:
„„Nincs e csendes vizecskében,
Alu csekély viz medrében,
Szegény halnak elnyelője,
Nyavalyásnak elvesztője,
Tüz okozta nagy kinjában,
Iszonytató tűzbajában.““
Jámbor öreg Väinämöinen
Meg a kovács Ilmarinen
Hálót kötnek hársfa háncsból,
Barkócza korcz-vessző szálból,
Beitatják fűzfa lébe,
Fűz kérgének főtt nedvébe.
Jámbor öreg Väinämöinen
Lyányokat küld első izben;
Mire legott elmenének
Halászni a nőtestvérek,
Evezgetnek, ereszkednek,
Szigeteknek, sárréteknek,
Lazaczos szirt üregektől,
Semling lakta sárrétektől,
A pirosló nádasokhoz,
A vidám zöld sásosokhoz.
Gyalmozgatnak, hálót huznak,
Előbb odább tapiczkolnak,
Hálót vetnek mind hasztalan,
Nincs haszon a gyalmászatban,
A halra ők nem találnak,
A melyre oly igen vágynak.
Legények is vizre szállnak,
Gyalmászni elindulának,
Lubiczkolnak, tapiczkolnak,
Hálót húznak, behatolnak,
Öblökhöz, sárrét fokokhoz,
Kaleva kőszálaihoz.
A halhoz nem juthatának,
Melyet épen akarának,
Nem jött fel a halvány csuka,
Ama csendes öböl hátra,
Nem tünt fel a tenger hátán,
Apró halak, csekély zsákmány!
Már a halak panaszlának,
Csuka mondja a csukának:
Kérdi semling a szélhaltól,
A lazacz a más lazacztól:
„Meghaltak a nagy emberek,
Kalevaék kivesztenek,
A lenhálók kötözői,
Sodrott kötelszál verői,
A nagyszerü csáklyahordók,
Negytermetü bajoskodók!““
Meghallván ezt Väinämöinen
Ráfelele ilyenképen:
„A nagy hősök nem haltak ki,
Élnek Kalev hős fiai,
Hol egy meghalt ott kettő lett,
Kik csáklyái még különbek,
Testök nagyobb arasznyival,
Kétszer olyan nagy hálókkal!“

Negyvennyolczadik rúnó.

Lenhálót készitenek, s elindulnak a tüzet elnyelt hal megfogására, s meg is kapják a halat. 1—192. Meglelik a tüzet a hal hasában, de a láng megint kicsap és gonoszúl megégeti Ilmarinen arczáját és kezeit. 193—247. A tüz elhamvasztja az erdőt, sok házat eléget, és mindig előbbre megy, mig végre megfogják, és a sötétben vakoskodó kalevalai házakba viszik. Ilmarinen meggyógyúl a tüz sebeiből. 297—372.

Öreg Väinő, a jámbor agg,
Ős fája a táltosságnak,
Gondolkodván arra tére,
Elhatárzá utóvégre :
Lenből való hálót kötni,
Sok száz szemü varsát szőnni.
Szóla tehát e szavával,
Következő mondókával :
„Van-e itten lenmag-vető,
Lenmag-vető, megmüvelő,
Abból hálót készithetnünk,
Száz szemünek szerit ejtnünk,
Szegény hal megölésére,
Nyavalyás elvesztésére?“
Egy kevés föld találtaték,
Égetetlen csekély tájék,
A tó hátán igen mélyen,
Két tuskónak a közében.
Tuskó tövét hogy kiásták,
A lenmagot ott találák,
Halál nyüve rejtekében,
Földi féreg őrzetében.
Rakás hamu szintén vala,
Aszu pornak korhadata,
Hajónak elhamvadtából,
Dereglyének porladtából;
A lenet hát abba veték,
Korhadványba beülteték,
Alu tava vize partján,
Agyag alju földbe szórván.
Ki is kele a növevény,
Igen buján a vetemény,
Szárba is ment már az uj len,
Egyetlen egy nyári éjen.
A len éjjel vetteték el
Ültetteték hold töltével,
Irtogaták, gyomlálgaták,
Meg is nyövék, kibugázák,
Keményen megtépegeték,
Bolyhait leszedegeték.
Vivék oszt' az áztatóba,
Megáztaták hamarjába';
Szaporán kivonák onnan,
Megszáriták igen gyorsan.

Onnan egyben hazahordák,
Alkalmasan megtilólák,
Simára megsulykolgaták,
Pozdorjáját kitapodák,
Nagy mohón megfésülgeték.
Gerebenen meghéhelék,
Már marokká idomula,
Gyorsan tevék az orsóra,
Egyetlen egy nyári éjen,
Két nap között létezőben.
Nénék hugok fonogaták,
Tüzbe huzák az ángyikák.
Hálóvá a legény népség,
Kötél szélét ipák szövék.
Volt dolga a háló tűnek,
Járt le s fel a hálótühegy,
Mig a háló el nem készült,
Pórász varsa létre nem jött
Egyetlen egy nyári éjen,
S azonfelül még egy félen,
Legott készen volt a varsa,
Kötél háló megalkotva,
Annak alja száz öl vala,
Szélessége hét száz vala,
Majd kövekkel is ellátták,
Kellően megsúlyozgaták.
Háló vetni ifjak mennek,
Öregek honn vélekedtek,
Megkapják-e ugyan vajon,
Mit óhajtnak olyan nagyon.
Hálót vetnek, evezgetnek,
Huzzák, vonják görnyedeznek
Huzogatják víz hosszában,
Majd megvetik más irányban,
De csak apró halat fognak,
Sérinczet s más hitványfajat,
Csupa szálkás sügéreket,
Sok epéjü keszegeket,
De a halat meg nem ejték,
A melynek a hálót szerzék.
Monda öreg Väinämöinen
„Ugyan kovács Ilmarinen,
Mennénk magunk tán el oda,
Hálóval a hullámokra!“
Elment a két férfi egyben,
Hálójukkal egyetemben;
Egyik szélét vetik vala
Tengeren egy sziget partra,
Másik szélét vetik vala
Egy kaszálórét oldalba,
A hálónak hasas öblét,
El a Väinő révén helyzék.
Tapiczkolnak, evezgetnek,
Hálót húznak, beljebb mennek,
Fognak halat bár eleget,
Sérinczeket, sügéreket,
Ángolnákat, pisztrángokat,
Semlingeket, lazaczokat,
Mindenféle más halakat,
Csak arra nem akadhattak,
A melynek a hálót szerzék,
Pórász gyalmot készitették.
Erre öreg Väinämöinen,
A hálóján toldást teszen,
Megbővité mind két felől,
Öt száz öllel, s azonfelül
A korczát is kétszáz öllel,
Szóla végre ily igékkel:
„Vigyük hálónk még mélyebbre,
Hatoljunk még előbbre be,
Huzzuk egyszer még a vizen,
Vessük ki egy másod ízben,
Vivék tehát még mélyebbre,
Behatának jó előre,
Megis húzák oszt' egyszer még,
Másodszor is kivetették.
Erre öreg Väinämöinen
Szóla maga ilyenképen:
„Oh Vellamo, viznek hölgye,
Haboknak sás mellű üke!
Jöszte velem ing-cserélned,
Változtatnod öltönyödet,

Gyékényből az üngöd neked,
Tajték burok van a felett,
Széltündérek készitménye;
Habtündérek szövöménye;
Én viszont len inget adok,
Patyolatot lenből valót,
Holdtündére szövöményét,
Naptündére remeklését.“
Hullámgazda, vizi Ahto,
Száz viz aknán uralkodó!
Végy egy póznát öt öleset,
Gübücsáklyát hét öleset,
Kavard azzal fel a tengert,
A fenekét zavard, keverd,
Kergesd azt a szálkás népet,
Terelgesd a halsereget
Kézügyébe e gyalomnak,
A száz súlylyal ellátottnak
Fel a halas udvarakról,
A lazaczos haltanyákról,
A mély tenger örvényéből,
Sürü sötét mélységéből,
Melyet a nap át nem járhat,
Fövény alja tisztán marad.
Kis emberke a hullámból,
Férfi támad a habokból,
Megálla a tenger hátán,
Ily szó lebeg annak száján:
„Van-e szükség itt hajtóra,
Hosszú rúddal csápolóra?“
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen:
„Nagy szükség van a hajtóra,
Hosszu rúddal csápolóra.“
Csekély hős, a kis emberke
A partról egy fenyőt töre,
Nagy magas fát a fenyvesből,
Sziklát szorit rá hegyéül,
Kérdezgeti fürkészgeti,
„Erőm szerint tereljek-e
Mint csak a jobb vállam birja,
Vagy a szükség még kivánja?“
Felel a bölcs Väinämöinen
Neki erre ilyenképen:
„Ha itt szokás szerint terelsz,
Ugy is elég sokat tehetsz.“
Piczi hős a kis emberke,
Tereléshez hozzá kezde,
Szokás szerint terel vala,
S igy is elég halat hajta
Kéz ügyébe a hálónak,
A száz súlylyal ellátottnak.
A kovács csak evez vala,
Jámbor öreg Väinő maga
Volt a háló kivetője,
S a vizből kiemelője.
Monda öreg Väinämöinen:
„Csak ugy nyüsg a hal már itten
Kézügyében a hálónak,
A száz súlyú nagy gyalomnak.“
Most a hálót már kihúzzák:
Rázogatják, kiforditják,
Väinämöinen hajójába;
S igy leltek a rajra rája,
A melynek a hálót szerzék,
Poráz gyalmuk készitették.
Jámbor öreg Väinő erre,
A hajóját partra tette,
Melléje a kéklő hidnak,
Piros szinü átjárónak,
A halakat osztályozá,
Szálkás részét elválasztá,
S megkapá a halvány csukát,
Mely után oly sokáig járt.
Erre öreg Väinämöinen
Vélekedik ilyenképen:
„Illessem-e puszta kézzel,
E halat vaskeztyütlennel,
Kőből való keztyü nélkül,
Rézből való keztyü nélkül?“
Meghallá ezt a nap fia,
Ez tehát most ekkép szóla:

„Én a csukát felhasitnám,
A kezembe fel is fognám,
Atyám kése ha itt volna,
Uramatyám jó taglója!
Kés hult alá a felhőből,
Tagló a nagy magas égből,
Arany nyelü, ezüst élü,
Övébe hullt onnan felül.
Mostan a nap büszke fia
A kést tüsténi kézbe fogta,
S a csukát felhasitotta,
Nagy szájút felapritotta;
Halvány csuka bendőjében,
Kóbor lazacz ott vala benn,
Kóbor lazacz bendőjében,
Ott vala a sik semling benn.
Kihasitá a semlinget,
S ime ott egy kék csomót lelt,
Semling halnak a belében,
A harmadik gyürüjében.
A kék csomót bontogatva,
Belsejéből kipattanta
Piros csomó, és ezután
Ezt szinte kibontogatván,
Piros csomó közepette,
A tüz-szikrát im meglelte,
A mely le az egekből szállt,
Lehullva a felhőkön ált',
Áttörve mind a nyolcz égen,
Keresztül a kilencz légen.
Mig Väinő igy töprenkedék,
A tüz már most hogy vitessék
A tüzetlen lakásokra,
Világtalan lakházakba,
Rést nyer a tüz, elmenekül,
Nap fiának a kezébül,
S kap a Väinő szakállába,
S még inkább a kovácséba,
Az orczáját megperzselé,
Tüz a kezét megégeté.
Innen tovább futostába',
Alu tavan általszállva,
Lecsapott a borókásba,
A borókást felgyujtotta,
Bele kapott a fenyvesbe,
S a fenyvest is felégette,
Mindig beljebb, beljebb hata,
Fél Pohjola elhamvada,
Határszéle Szávolának,
Két oldala Karjalának.
Väinämöinen, a jámbor agg,
Legott maga ered utnak,
Veszi utját a vadonnak,
Nyomában a szörnyü lángnak;
Meg is lelé szerencsésen,
Két fa tuskó tő közében,
Redves éger-gyök aljában,
Podvas törzsnek a hónyában.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen:
„Tüz te isten teremtménye,
Nagy alkotó keze müve,
H'jába mentél be oly mélyre,
Hasztalanul oly messzire;
Ha visszatérsz, jobban teszesz,
A házi kő tüzhelyekhez,
Elrejtözöl hamvaidban,
Lappangasz a zsarátnokban,
Napközben eltakartatva,
Nyír hasábba elvonulva,
Elboritva majd éjjelre,
Kerek arany medenczébe."
S a tüz-szikrát most felkapá,
Gyuló tapló közé csapá,
A nyir kemény fakérgébe,
Rézből készült medenczébe;
Oszt' elvivé mind üstöstül,
Elszállitá nyir-kérgestül,
A ködös földnyelv orrára,
Gőzös sárrét enyh' fokára,
A házakba tüzet szerze,
Fényvilágot a fördőkbe.

Ilmár kovács erre legott,
Tenger szélén vizbe ugrott,
Vizi szirtre felvánszorgott,
Parti kövön helyett fogott
Tűz okozta gyötrelmében,
Láng sebei jaj nyügében,
Igy a tüzet oszt' elnyomá,
Izzó lángot megfoghatá,
Szóla végre ily szavával,
Következő mondókával:
„Tüz, te isten alkotmánya,
Panu, te a Napnak fia!
Ily gonoszszá ki tett téged,
Az orczám hogy megégetted,
Az ágyékom hogy elkinzád,
Oldalaim elbágyasztád?
„Most a tüzet mivel oltsam,
Égetését hogy tompitsam,
Mint tegyem hatástalanná,
Izzó hevét kártalanná,
Hogy tovább ne kinozhasson,
Untalan ne nyomorgasson?"
„Jövel Turja deres szűze,
Lapp hazádból röpülj ide,
Dér harisnyád-, dér csizmádban,
Fagyos keblü hó ruhádban,
Kezeidben dér kazánnal,
A kazánban jég kanállal,
Hints belőle fagyos vizet,
A mely zúzzal jéggel elegy
Testem sajgó helyeire,
A szörnyü láng sebzésire."
„Ennyi elég ha nem volna,
Pohjolának jöszte fia,
Gyerek ide a Lappságból,
Szálas fi Pimentolából,
Jegeny fenyűfa nagyságu,
Tavi fenyő magasságu,
Kezeden dér keztyüiddel,
Lábadon dér lábbelivel,
Föd tetején dér süveggel,
A csipődön deres övvel."
„Szállits deret Pohjolából,
Zúzot-jeget Fagy-falváról;
Van elég jég Pohjolában,
Elég fagy hűs Fagyfalvában,
Folyók jégben, tavak fagyban,
Az egész lég zúzmarában;
Deres nyulak ott szökdösnek,
Jeges medvék ott ügetnek,
Közein a hó hágóknak,
Szélein a havasoknak,
Deres hattyuk eviczkélnek,
Jeges kacsák evegetnek,
Hóval teljes vizmedreken,
Jéggel rakott vizkebleken."
„Szállits szánkán fagyat, deret,
Rakott szánon ide jeget,
A havas bércz tetejéről,
A meredek hegy széléről!
Oszt' a dérrel hűtögesd meg,
Fagygyal, jéggel enyhitgesd meg
A tüz égés sebzéseit,
Lángja kinos sértéseit."
„Ha még ez sem volna elég,
Oh Ukkó legfőbb istenség!
Ukkó a felhőket tartó,
Viharokon uralkodó,
Oh küldj felhőt most keletről,
Ereszsz vihart nyugot felől,
Fogd egybe a széleiket,
Zuditsd le az öbleiket,
Adj deret, adj ide jeget,
Alkalmatos írszereket,
A tüz-égés helyeire,
A szörnyü láng sebeire,
Tüzet Ilmár igy megfogá,
Sajgó kinját elnyomhatá,
S fájdalmát lecsillapitva,
Ilmár kovács meggyógyula
Előbbinél még épebbé,
Tüz-sértéstől egész' mentté.

Negyvenkilenczedik rúnó.

Ilmarinen uj holdat és napot kovácsol, de sütésre nem hozhatja. 1—74. Väinämöinen sorsvetéssel megtudja a holdnak és napnak Pohjolában a hegyek belsejében létét. Megütközik Pohjola népével, s győzelmet nyer. 75—230. Megy a holdat és napot a hegyekben nézni, de nem hathat be. Hazatér szerszámokat kovácsolni, melyekkel a hegyet megnyithatná. Ilmarinen azokat faragtában Pohjola asszonyát magát is roszul járással fenyegeti, mire ez a holdat és napot kibocsátja a hegyekből. 279—362. Väinämöinen megpillantván a holdat és napot az égen, üdvözli őket, s reménykedik, hogy szépségesen járnának, s a földnek szerencsét adnának. 363—422.

A nap csak nem akar sütni,
Az arany hold felderülni
Väinölänek házaira,
Kalevala tanyáira,
Fagytól oda minden vetés,
Nyájának az élte tengés,
Szokatlan a repesőknek,
Unalmas az embereknek,
Minthogy a nap soha sem süt,
Nem terjeszt már a hold derüt.
Mert bár csuka az árkokat,
Sas a madár-járásokat,
Szél szinte a hajós-időt
Ismerheté, de a hősök
Nem tudhaták, mikor virrad,
Az éj rájok mikor támad,
Ama ködös földnyelv orrán,
Gőztől enyhe Sárrét fokán.
Az ifiak tanácskoznak,
Félkoruak gondolkoznak,
Hold nélkül el hogy lehetnek,
Nap nélkül meg hogy éljenek,
Ama szegény határokon,
Pohjolai bús tájakon.
A lyánykák is tanácskoznak,
Szépecskék is tanakodnak,
Kovács-lakba behatolnak,
A hol is oszt' ekkép szólnak:
„Kelj fel, kovács, a fal mellől,
Ötvös ember a szegletből
Ujdon holdat kovácsolni,
Az uj napot megalkotni;
Gonosz lennünk el hold nélkül,
Szokatlan nap sütte nélkül.
Felkele ez a fal mellől
Ötvös ember a kő mögől,
Az uj holdat kovácsolni,
Ujdon napot megalkotni,

Aranyból a holdat képzé,
Ezüstből a napot szerzé.
Öreg Väinő is eljöve,
S az ajtóban helyet véve,
Szóla ottan ilyenképen :
„Ugyan kovács, én testvérem!
Mit kalapálsz a vinnyédben,
Mit csörömpölsz ott szüntelen?“
Érre kovács Ilmarinen
Válaszola ilyenképen :
„Arany holdat képezgetek,
Ezüst napot készitgetek,
Oda az ég tetejére,
A hatod égbolt felibe,“
Erre öreg Väinämöinen
Szóla ismét ilyenképen :
„Atyámfia Ilmár kovács,
Ez hasztalan munkálkodás!
Hisz az arany hold ki nem süt,
Ezüst nap nem áraszt derüt.“
Kovács holddal készen vala,
S a napot is megalkotta,
Azt nagy gonddal felszállitá,
Szépcsinosan felállitá,
Jegeny fenyőfa csucsára,
Luczfenyőfa sudarára;
Veriték hullt a fejéről,
Vivőjöknek a képéről
E fárasztó nagy munkában,
Szörnyen bajos egy dolgában.
A holdat elhelyezteté,
S a napot is elrendezé,
Az erdei fenyő csúcsán,
Jegeny fenyőfa sudarán,
De biz' a hold csak nem sütött,
Nem árasztott a nap derüt.
Erre öreg Väinämöinen
Szóla aztán ilyenképen :
„Ideje már sorsot vetni,
A jegyeket megkérdezni,
A nap tőlünk hogy hova lett,
Tőlünk a hold hova veszett?“
Maga Vainő a jámbor agg,
Mestere a táltosságnak,
Éger fáról háncsot metsze,
Forgácsait rendbe tette,
Mene aztán sorsot vetni,
Ujjaival rendezgetni,
Szóla aztán ily szavával,
Következő mondókával :
„Teremtőtől sorsot kérdek,
Tőle igaz választ kérek,
Mondj igazat istenijegy,
Jó alkotó sorsa mondd meg :
A nap tőlünk hogy hova lett,
Tőlünk a hold hova veszett?
Hogy a világ őket ott fenn
Nem láthatja már az égen.“
„Mondd ki sors ezt oka szerint,
Nem az ember esze szerint,
Hozzsza igaz jó hireket,
Nekünk biztos üzenetet!
Ha valótlan szavat szólna,
Az értéke alászállna,
S sors a tüzbe lökettetik,
Emberjegy elégettetik.“
De igaz hirt hoz a sorsjegy,
Emberjegy ily feleletet;
Elmondá a nap eltüntét,
El a holdnak oda vesztét
Pohjola kőhegyeibe,
Rézbérczei belsejébe.
Jámbor öreg Väinämöinen
Szóla erre ilyenképen :
„Ha elmegyek Pohjolába,
Éjszak fiak nyomdokába,
Én a holdat kisüttetem,
A napot is helyre teszem!
Elsiete, útra szálla,
A borongós Pohjolába,
Mene egy nap, másodikon,
Mig aztán a harmadikon,

Látszott Éj-lak várkapuja,
Feltünt annak szikladombja.
Kurjanta egy nagyot legott,
A folyóhoz hogy eljutott :
„Hozzatok egy hajót nekem,
Hadd mehessek át a vizen!“
A kiáltás nem hallatván,
Hajót neki ki sem hozván,
Gezemiczét gyüjtögete,
Száraz fenyü galyat szede,
S tüzet gyujt a parton vele,
Sürü nagy füstfelhőt szerze;
Felszállt a tüz az egekig,
Sürü füst a fellegekig.
Louhi, Éj-lak nagy asszonya,
Az ablakhoz oda futa,
Néz az öböl torka felé,
Majd azután ezt kérdezé :
„Micsoda tüz éghet annál
A szigeti öböl-szádnál?
Harczi tüznek csekély volna,
Halász tüznek igen nagy a.“
Maga Éj-lak ura fia
Fut szaporán az udvarra,
Nosza nézi figyelgeti,
Szigorún szemügyre veszi :
„Ott a folyó tulsó partján,
Egy dalia férfi járkál!“
Ekkor öreg Väinämöinen
Kiált ismét másod izben :
„Hozz egy hajót Éjszak fia,
Agg Väinőnek a számára.“
Monda erre Éjszak fia,
Neki ekkép' válaszolva :
„Innen hajó nem megy érted,
Ujjaiddal kell evezned,
Lapátolnod a markoddal,
Pohjola e vizén által.“
Öreg Väinő mostanában
Gondolkozék igy magában :
„Nem voln' férfi bizonyára,
Ki utjából meghátrálna.“
S most csukává elváltozék,
Vizbe szálla mint egy semling,
Öblön áthat nagy szaporán,
Általúszék meg sem állván,
Tőn egy lépést, másodikra
A pohjai parton vala.
Erre az éjlaki ifjak,
Igy szólt ama gonosz fajzat :
„Jer csak Éj-lak udvarára“
Egyenesen oda szálla.
Ismét az éjlaki ifjak,
Igy szólt ama gonosz fajzat :
„Jöjj csak te Éj-lak házába.“
Egyenesen abba szálla,
A küszöbre lábát tevé,
A kilincsre meg a kezét,
Oszt' a házba bevonula,
Fedél alatt helyet foga.
Ott ép méz sört iszogatnak,
Édes levet kortyolgatnak.
Az emberek mind kardosan,
Fegyverekkel megrakottan,
Väinő feje vesztésére,
Uvantolai megöltére.
A belépőt megkérdezék,
Hozzá ezen szókat tevék :
„Mi hirt hozál hitvány ficzkó,
Mi szándékod lubiczkoló.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen :
„Hoztam csuda hirt a holdról,
Csuda dolgot én a napról,
A nap tőlünk hogy hova lett,
Tőlünk a hold hova veszett?“
Az éjlaki fiak szóltak,
Ekkép ama gonosz fajzat :
„Hát tőletek a nap elment,
A nap s a hold oda veszett :
Egy iromba hegy keblébe,
Egy vastermő bércz ölébe;

S onnan ki sem menekülnek,
Mig szabaddá nem tétetnek."
Erre öreg Väinämöinen
Válaszola ilyenképen :
„Bérczből ha ki nem jön a hold,
A verőfény a sziklából,
Nosza szálljunk küzdőtérre,
Határozzon kardunk éle."
Kapja magát, ott kardot ránt,
Hüvelyéből szörnyü vasát,
Melynek hegyén hold tündöklött,
Markolatán a nap sütött,
A kard fokán egy ló állott,
Gombján macska ott nyávogott.
Kardjaikat összemérék,
Vasaikat összetevék :
Valamivel szálasb vala,
Hosszabb az agg Väinő kardja,
Szálasb úgy egy szem árpával,
Vagy pedig egy szalmaszállal.
Kimenének az udvarra,
Az egyenlő sík avarra ;
Sujt az öreg Väinämöinen,
Villámként csap első izben,
Igy vág egyet, aztán kettőt,
Vágta mint a répa gyököt,
Szeldelé mint kenderbugát,
Az éjlaki fiak bubját.
Erre öreg Väinämöinen
A holdat fellelni megyen,
Napot kézre keriteni,
Tarka hegyből kimenteni,
Onnan ama aczélbérczből,
Vas termő hegy belsejéből.
Kevés utat teszen vala,
Csak keveskét haladhata,
S egy igen szép szigetet lát,
A szigeten pompás nyirfát,
Nyirfa alatt vaskos követ,
A kő alatt szikla szirtet,
Rajta kilencz zárt ajtóval,
Az ajtókon száz lakattal.
Rést vőn észre a kő lapján,
Kis repedést csak a sziklán ;
Ő jó kardját ott kirántá,
A nagy követ megkarczolá,
A tüz élü szörnyü karddal,
Szikrát szóró szablyájával ;
Ketté repedt a kő tüstént,
Háromfelé a szikla szét.
Jámbor öreg Väinämöinen
Betekint a repedéken :
Hát sert isznak ott a kigyók,
Szeszt szürcsölnek ocsmány csuszók
A tarka kő belsejében,
A máj szinü repedékben.
Szóla öreg Väinämöinen
Mostan tehát ilyenképen :
„Ezért jut hát itt a nőknek,
Kevesebb ser szegényeknek,
Mert a kigyók elfogyasztják,
Csúszók tőlök mind megiszszák."
Levagdosá a búbjokat,
Csúszók kigyók rút nyakokat,
Szóla aztán e szavával,
Következő mondókával :
„Mig a világ jövendőre,
Soha im e naptól kezdve,
Kigyók serrel ne éljenek,
Árpaszeszt ne szürcsöljenek."
Próbálgatja Väinämöinen
Örök táltos műveiben
Az ajtót feltörni kézzel,
Reteszét büvigéivel,
Nem enged az ajtó kéznek,
Retesze a büvigéknek.
Ekkor öreg Väinämöinen
Szóla tehát ilyenképen :
„Asszony a hős fegyver nélkül,
Pulya csákánykapa nélkül,
Legott haza el is megyen,
Fejlesütve, rosz kedvüen,

Hogy a holdat meg nem kapta,
A napot fel nem találta.
Monda fürge Lemminkäinen
„Oh oh öreg Väinämöinen,
Mért nem vittél el engemet.
Uti társnak engem veled,
S a lakat már felszakitva,
A retesz letörve volna;
A hold már feltünt voln' eddig,
Kisütött voln' a nap is itt.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Maga szóla ilyenképen :
„Bűvigéktől a reteszek,
S a lakatok le nem esnek,
Sem marokkal fogdosástól,
Sem karokkal rángatástól.“
Megy a kovács vinnyéjébe
Megszólalván így beszéle :
„Oh oh kovács Ilmarinen!
Készits hármas kapát nekem,
Réstörőket egy tuczatot,
S egy nagy bokor tolvaj-kulcsot,
Kihozhatnom a bérczekből,
Napot holdat sziklák közől.“
Erre Ilmár, e nagy mester,
Örök hirü müves ember,
Elvégzé a kivánatot,
Csinált furót egy tuczatot,
Egész bokor tolvaj-kulcsot,
Lándzsákat is egész csomót,
Sem nagyot, sem kicsinyeket,
Épen középszerüeket.
Louhi, Éj-lak nagy asszonya,
A gyérfogu vén anyóka,
Toll szárnyakat ölt magára,
S velők fel a légbe szálla;
Előbb közel, a ház körül,
De csakhamar tovább röpül,
S tengeren túl el is ére
Ilmár kovács mühelyébe.
Ilmár kinéz az ablakán,
Hogy a szél zúg, azt gondolván,
Szélzúgása az nem vala,
Egy deres ősz karvaly volt a.
Most hát kovács Ilmarinen
Szóla hozzá ilyenképen :
„Mit keresesz itt te madár,
Ablakomra miért szálltál.“
A madár most szólni kezde,
S neki ilyen választ teve :
„Oh oh Ilmár, te nagy mester,
Örök hirü müves ember.
Nagy művész vagy valójában,
Nincs másod a kovácsságban.“
Monda kovács Ilmarinen
Válaszola ilyenképen :
„Azon nincs mit csudálkoznod,
Hogy én ügyes kovács vagyok,
Ki az eget kovácsoltam,
Tarka ormát megalkottam.“
A madár most szólni kezde
Tudakolást ilyent teve :
„Ugyan kovács mit dolgozol,
Mostan miben fáradozol?
Erre kovács Ilmarinen
Felel neki ilyenképen :
„Hát bizony én nyaklánczokat
Amaz Éj-lak asszonyának,
Melyekkel megkötözhessék,
Hegy alján lebilincseljék.“
Louhi, Éjlak nagyasszonya
E gyérfogú vén anyóka,
Látá már a vész érkeztét,
Szükülő nap jövetelét,
Tehát legott el is szálla,
Egyenesen Pohjolába.
Holdat napot a bérczekből,
Kibocsátá a hegyekből,
Maga elvált legott mássá,
Átalakult egy galambbá,
S ezzel aztán szárnyra kele,
Röpült Ilmár mühelyébe,

S ottan galambképben szállt le,
A házpitvar küszöbére.
Mire kovács Ilmarinen
Szóla hozzá ilyenképen :
„Te madár mért jövél ide,
Galamb e ház küszöbére.“
Szól a madár az ajtóból,
Galamb felel a pitvarból :
„Küszöbödön azért vagyok,
Mert én neked jó hirt hozok,
Felszállt már a hold a bérczről,
Kiszabadult nap a hegyből.“
Erre kovács Ilmarinen
Ezt megnézni maga megyen,
Lép a mühely ajtajába,
Felnéz égnek a boltjára,
S látja hogy a hold már feljött,
Azonkép a nap kisütött
Agg Väinöhöz ott elmene,
S vele szóba igy erede :
„Oh oh öreg Väinämöinen,
Örök művész énekedben,
Eredj már a holdat nézni,
A szép napnak örvendezni,
Ott vannak már fenn az égen,
Előbbeni helyeiken.“
Jámbor öreg Väinämöinen
Az udvarra hát kimegyen,
Felemelé ott a fejét,
Égfelé a tekintetét :
A hold feljött, a nap felkölt,
Égen a nap előkerült.
Mire öreg Väinämöinen,
Hálálkodni kezde menten :
Szóla tehát ily szavával,
Következő mondókával :
„Világodért légy áldva hold,
Hogy szép orczád megmutatod,
Arany nap kisütésedért,
A jóságos verőfényért !“
„Arany nap hogy a bérczekből,
Kimenekvél a hegyekből,
S mint aranyos kakuk madár,
Szelid ezüst galamb gyanánt
Szállsz fel ismét ős székedre,
Előbbeni ösvényedre.“
„Kelj reggelről fel reggelre,
Oh dicső nap mától kezdve.
Egészséget, erőt hozz ránk,
Gyarapodjék mi vagyonkánk,
Adj bőfogást ujjainkra,
Szerencsét mi horgainkra.“
„Járj jó léttel utaidon,
Örvendezve a pályádon,
Futásodat végezd szépen,
Szállj le este örvendésben !“

Ötvenedik rúnó.

Szüz Marjattának a veres áfonyától fia születik. 1 - 350. A fiucska még csecsemő korában elvész s végre a tóban megtalálják. 351—424. Egy öreget hoznak megkeresztelésére, de az öreg nem keresztelí meg az atyátlan gyermeket, míg meg nem vizsgáltatik, (hogy életben hagyandó-e) 351—424. Väinämöinen a dolog vizsgálására megy, és a csudálatos gyermeket megöletendőnek ítéli, de az áfonya fiu megfeddi öt hamis ítéletéért. 425—440. Az öreg a fiut Karjala királyává kereszteli, a min Väinämöinen boszankodva, végképen elszáll azon jövendöléssel, hogy egykor még óhajtani fogják a népnek uj szampó, lant és világosság szerzésére. Rézhajón a föld és ég közé száll, a hol lehet még most is, de lantját, és magasztos énekét örökségül a népnek hagyta. 475—512.

Marjatta a bájos gyermek,
Otthon soká nevekedett,
Uri atyja házaiban,
Édes anyja szobáiban;
Már öt övet elkoptatott,
Elhasznált hat gyürü kapcsot,
Atyja bokor kulcsaival,
A csipőjén ragyogókkal.
Elnyövé a küszöb felét,
Igen pompás öltönyével,
Felét ajtó szemöldjének,
Fejkendője lágy selymével,
Az ajtófél fának felét,
Ruha ujja végeivel,
Deszkáit a házpadlatnak,
Sarkával kis topányának.
Marjatta a bájos magzat,
Ez a picziny kedves alak,
Óvta soká szüzességét,
Tisztaságos vala mindig;
Szép halakkal táplálkozék,
Lágy fenyőhéjt falatozék,
Soh' sem éle tyúktojással,
Kakas adta tyúk monyával,
Birka hust sem ett voln' soha,
A mely együtt volt a kossal.
Fejni küldi öt az anyja,
Nem megy fejni, abba hagyja,
Magával igy ered szóba:
„Oly szüz mint én nem nyúl soha
Tölgyéhez az oly tehénnek,
Melylyel bikák enyelgének,
Ha csak nem csorg az üszőtől,
Szüzi tej a bornyu tölgyből.“
Majd szánkázni küldi atyja,
Nem ül csödör huzta szánba,

BŰBÁJOLÓ OLVASÁSOK JEGYZÉKE.

Áldozó igék, ... 14: 253—264.
Betegágyas nö igéi, . . 45: 117—146.
Bizonytalan bajok születése, 17: 167—244.
Biztató igék, ... 17: 157—166.
Bűbájosnak kérkedő igéi, . 12: 144—184.
Csordát kihajtó igék, . . 32: 37—542.
Csordát hazahajtó igék, . 32: 273—314.
Ebet megbájló igék, . . 12: 373—378.
Ereket bűvölő igék, . . 15: 315—376.
Evező igék, ... 42: 197—216.
Fagy elleni igék, . . . 30: 143—316.
Feddő igék, ... 12: 255—296.
30: 447—480 43: 401—434.
Fenyegető igék, . . . 17: 485—494.
Fördő igék, ... 45: 211—228.
Fogva tartó igék, . . . 17: 433 - 446.
Halász igék, ... 48: 123—150.
Harczos igéi, ... 43: 191—206.
Haza kergető igék, . . . 17: 309—396.
Inségben használt igék, . 17: 495—504.
Ir-készitő igék, ... 9: 419—500.
Javos ember igéi, . . . 45: 197—354.
Járványok, rontás, ártás elleni igék, ... 17: 185—238.
Kigyó távolitó igék, . . 19: 78—90.
Kigyó-születése, . . . 26: 695—758.
Kigyóüző igék, . . . 26: 633 - 670.
Kór-igék, ... 45: 259—312.
Kergető igék, ... 17: 397—446.
Kötöző igék, ... 9: 539—546.
Ló-kináló igék, . . . 17: 447—474.
Méhesz igéi, ... 15: 393—534.
20: 345—380.
Medve születése, . . . 46: 355—458.
Medvevadász igéi, . . . 46: 47—144.
Oltalom-igék, ... 9: 507—516.
Oltalom-igék betegségben, . 17: 179—184.
Otczót fenyegető igék, . . 32: 315—542.
Roszak születése, . . . 45: 23—176.
Roszat üző igék, . . . 17: 245—256.
Segélyt kérő igék, . . . 17: 257—308.
Sorsvető igék, . . . 49: 81—104.
Tejeltető igék, . . . 32: 141—228.
Tüz ellen való igék, . . 48: 1—372.
Megégett ember igéi, . 48: 301—366.
Tüz születése, . . . 47: 67—364.
Utra inditó igék, . . 17: 475—484.
Vadász-olvasás, . . . 14: 23—264.
Vas születése, . . . 9: 29—258.
Vasat pirongató igék, . 9: 271—342.
Vérzést szüntető igék, . 9: 343—416.
Vizi kigyó születése, . . 15: 591—602.
Vizre szálló igék, . . . 18: 29—40.
Zuhatag elleni igék, . . 40: 23 - 82.

Hoz a bátyja hát egy kanczát,
Ily szavakra nyitja ajkát:
„Nem ülök én kancza szánra,
Mely csődörrel immár jára,
Ha csak azt nem csikók húzzák,
Hat hónapos kis czoczócskák.“
Marjatta a bájos gyermek,
Ki él vala csak szüzileg,
Mindig szives üdvözletü,
Szép szemérmes fürtös fejü,
Pásztor lyánynyá lön szegényke,
Hajtja nyáját ki a rétre.
Hegyre mennek ki a birkák,
Dombtetőre kecske-gidák,
Zöld ligetben a szűz ott járt,
Éger bokrok között ugrált,
Arany kakuk szép szavánál,
Ezüst madár vig dalánál.
Marjatta a bájos magzat,
Körültekint, figyel, hallgat,
Ül egy bógyó-dús halomra,
A domblejtőn nyúgalomra,
Kezd azután ily beszédet,
Önmagával igy beszélget:
„Arany kakuk csak kiabálj,
Ezüst madár csak hangicsálj,
Te czín-begyü csevegj szépen,
Német eper mondd meg nékem:
Meddig leszek még konty hijján,
Báránykák közt pásztorleány,
E térséges mezőségen,
Ligeteken, erdőségen,
Egy nyáron-e, két nyáron-e,
Öt nyáron-e, hat nyáron-e,
Tán egész tiz nyár eltelik,
Avagy már e nyár is alig?“
Marjatta a szép sarjadék,
Soká juhász-lyányoskodék;
Silány élte a juhásznak,
Még inkább egy juhászlyánynak,
Kigyó kúszik a rét fűvén,
Gyik sompolyog a föld szinén.
De ott kigyó most nem csúszik,
A föld szinén nincs sehol gyik,
Hegyről kiált az áfonya,
Erdőből igy a kukojcza:
„Jöjj szakits le szép szüz jöszte,
Piros képü lyányka szedj le,
Czinkeblü hölgy tépj le engem,
Válasz ki réz öves szépem,
Mielőtt a csiga felfal,
Undok féreg eltölt nyállal.
Százan láttak már itt engem,
Ezren ültek körülöttem,
Száz leányka, ezer asszony,
A gyermekek számtalanon,
Egyiköjök sem érintett,
Engem szegényt le nem téptek.“
„Marjatta a gyöngy hajadon
Arra indul el az uton,
Az áfonyát megy megnézni,
Piros bogyót hogy letépi
Szép ujjai hegyeivel,
Gyönyörü kis kezeivel.
Meglátja a bogyót halmon,
Áfonyát a magaslaton;
Bogyó, nem más az alakja,
Nyilván nem más mint áfonya,
Földről magas voln' elérni,
Alant érte fára menni.
Az erdőben vesszőt tépe,
S leveré a bogyót véle;
Földről bogyó fel igy hága,
Szép takaros topányára,
Topányjáról ekkép ére,
Szeplőtelen szűz térdére,
Szűz térdéről szoknyájára,
Szép patyolat ruhájára.
Onnan feljebb száll az övre,
Az övről fel az emlőkre,
Emlőiről az állára,
Álláról az ajakára,

Szájába besurran sebten,
Átsikamlik ott a nyelven,
Nyelvéről le a torkába,
Onnan pedig a gyomrába.
Marjatta a kedves gyermek,
Töle megtelt, terhbe esett,
Egészen megvastagodott,
Termete megvaskosodott.
Kezde járni öve nélkül,
Öltözködni övetlenül,
Titkon járni a fürdőben,
Időzni a sötét gőzben.
Gyanuperrel él az anyja
Szüntelen csak ezt firtatja,
„Mi eshetett Marjattánkkal :
A mi házi tubácskánkkal,
Hogy szoritó nélkül jár-kel,
Nem köriti magát övvel,
Hogy titkon jár a fördőbe,
Sötétségbe rejtőzködve?“
Előáll egy gyerek és szól,
A kis fiu igy ujságol :
„Hát biz e baj esék evvel,
Marjatánkkal, szegénykével,
Hogy a nyájjal szabadjára,
Soká járt kelt egy magába'.“
Hordja vala nehéz terhét,
Szűzi méhe kinos teljét;
Heted hava, nyolcz is immár,
Egymás után kilencz lejár,
Vén asszonyi rovás szerint,
Tizediknek a feléig.
Tizedikén e havaknak
Jövének rá nagy fájdalmak,
Már a méhe fájni kezdett,
Szülő-kinja rajt' erőt vett.
Kér anyjától fördőt mondván :
„Lelkem édes kedves anyám!
Oh adj nekem enyhes helyet,
Enyhe fördőt lágy meleget,
Megenyhülnöm lyánynak nekem,
Asszonynak lebetegednem.“
Anyja hozzá ekkép szóla,
Szavára igy válaszola :
„Átok rád te Hízi személy,
Mondsza kivel fetrengettél,
Vajon nőtlen legénynyel-e,
Avagy már nős emberrel-e?“
Marjatta a bájos magzat,
Neki erre ily választ ad :
„Nem voltam én férfiuval,
Sem nőtlennel, sem házassal;
A halomra kirándultam,
Piros bogyó szedni voltam,
A kukojczát megkivánám,
A nyelvemre tevém aztán,
Leszalada a torkomra,
Onnan pedig a gyomromba,
Tele azzal, vastag lettem,
Terhességem innen nekem.“
Atyjától kér fördőt, mondván :
„Lelkem édes kedves atyám,
Oh adj nekem enyhes helyet,
Enyhe fördőt lágymeleget,
Gyengének ott nyugtot nyernem,
Leánynak lebetegednem.“
Atyja neki visszaszóla,
Szavára igy válaszola :
„Szemem elől el te ringyó,
Tisztulj innen tüzre való,
Ott a medve bérczi lakja,
Morgó maczkó kőbarlangja,
Eredj szajha, ott megszülhetsz,
Tüzre való, ott enyhülhetsz.“
Marjatta a bájos magzat
Szép okosan íly választ ad :
„Jaj jaj én nem vagyok ringyó,
Nem vagyok én tüzre való;
Nagy lesz, kit én szülök, nagy hős,
Lélekben és testben erős,
Hatalmasak felett álló,
Magát Väinőt megalázó.“

Szorong már a szép szeplőtlen,
Merre keljen, hova menjen,
Fördőt kitől s hol kaphatna,
Fakad végre ily szavakra :
„Pilti lyányim kisebbike,
Cselédim leghivebbike,
Menj, kérj fördőt a helységben,
Falunkban a Szára-vizen,
Árva fejem hol lehajtsam,
Terhemtől megoldódhassam ;
Haladj gyorsan, ne járj soká,
Mert sürgető szükség van rá.“
Pilti ez a jó kis leány,
Kérdezkedik ekkép szólván :
„Fördőt ottan kitől kérjek,
Segélyéért kinek esdjek ?“
Mi Marjattánk ekkép szóla :
E szavakkal válaszola :
„Fördőt ott Ruotosztól kérnél,
Szára-vize szádelején.“
Pilti a jó kis leányzó,
Szófogadó kis szolgáló,
Parancs nélkül könnyü sebes,
Intés nélkül is készséges,
Miként a füst mint a pára,
Ugy rohan ki az utszára,
Felfogá a ruhaalját,
Karával a viganóját,
Sebesen fut s hamar eljut,
Hol ama vad Ruotusz lakott,
Rengett a bércz a mint haladt,
Ingott a domb lába alatt,
Erdőn tobzok szökdösének,
Tó mellékén a kövicsek,
Ruotuszhoz hogy elére,
Belépe a lakhelyére.
Ocsmány Ruotusz ingben eszik,
Nagy urilag töltözködik,
Hosszú asztal fején ott ül,
Inge a legvéknyabb lenből.
Szól Ruotusz lakma közbe'
Az asztalra könyökölve :
„Nos te czudar mi a szavad,
Honnan szedted vetted magad ?“
Pilti ama jó kis leány,
Szóra fakadt imezt mondván :
„Fördőt kérni jöttem itt én,
Tőled itt a Szára vizén,
Hol egy árva enyhet leljen,
Megszorult nő segélyt nyerjen.“
Belép Ruotusz ocsmány neje,
Csipejére kezét téve,
A padlaton lézeng vala,
A középre most kiállva,
Siet tőle kérdezkedni,
Szavát hozzá ekkép ejti :
„Kinek akarsz fördőt itt te,
Kinek segélyt kérni itten ?“
Rebeg ajka a kis lyánynak :
„A mi szegény Marjattánknak.“
Erre Ruotusz felesége
Az ocsmány nő igy beszéle :
„Üres fördő most nálunk nincs ;
Szára vizen egy szoba sincs ;
Van fürdő a vetéshegyen,
Lóistáló a fenyvesben :
Tüzre való ott megszülhet,
A lotyó ott fattyat vethet,
A mint a ló fuj és liheg,
Gőzében megfürödhettek.“
Pilti ez a jó kis leány
Siet vissza nagy szaporán,
Siet, szalad, a hogy csak tud,
S igy értesit, hogy haza jut :
„Nincs jelenleg fördő ottan,
Szára vizén a faluban,
Ruotusz ocsmány élte párja,
Maga mondta a csúf pára :
„„Üres fürdő most nálunk nincs ;
Szára vizén egy szoba sincs ;
Van fürdő az irtás-hegyen,
Ló-istáló a fenyvesben,

Ott a szajha majd megszülhet,
A lotyó megkönnyebbülhet;
A mint a ló fúj és piheg,
Ottan majd megfürödhettek"'
Czudar asszony igy beszéllett,
Ilyen választ külde neked."
Szegény leány szűz Marjatta,
Bús sirásra fakad arra,
Ily szavakban jajveszékel:
„Nincs más hátra, most mennem kell
Mint egy szegény napszámosnak,
Egy bérért vett szolgálónak,
Mennem kell az irtás-hegyre,
Felköltöznöm a fenyvesre."
Összeszedi ruhácskáját,
Szedi veszi a holmiját,
Fürdő vesszőt a karjára,
Level-seprüt a hónyába,
Halad vala gyors léptekkel,
Méhe kinos nyüg terhével
Ösvényén a fenyves laknak,
Tápjó-hegyi lóakolnak.
E közben szól ilyen szókat,
Hallat ilyen fohászokat:
„Jöjj teremtőm, segélj rajtam,
Oh irgalmas légy oltalmam,
E válságos nagy munkában,
Szörnyen nehéz egy órában;
Váltsd a szűzet meg kinjától,
A lyányt méhe fájdalmától,
Hogy kinjában el ne haljon,
Fájdalmában megszakadjon."
A kitűzött helyre érve
Ujra hangzik ily beszéde:
„Lihegj, lihegj kedves állat,
Jó paripa fujd ki magad,
Fújd melegét szét körötted,
Langy párájú gőzfördőnek;
Hogy a gyönge enyhet leljen,
Megszorult nő segélyt nyerjen!"
Fujt, lihegett a hű pára,
Rá lehelt a jó paripa,
Méhét által melengette,
S a hü állat hogy ezt tette,
Meleg lőn mint gőzfördőben,
Tüzre vizet öntés közben.
Marjatta, az alázatos,
Szeplőtlen szűz, tisztaságos,
Testét elegendőképen
Förösztgetvén a hő légben:
Világra szült egy kisdedet,
Igéző szép figyermeket,
S a ló mellé a szénára,
Letevé a ló jászlába.
Fiacskáját megmosdatván,
Pólyájába takargatván,
Vevé fiát a térdére,
Gyermekét ön szűz keblére.
Rejtegeté fiacskáját,
Nevelgeté gyöngy babáját,
Kedves arany almácskáját,
Drága ezüst szálacskáját.
Az ölében dajkálgatá,
Lágy karjain himbálgatá.
Igy a mint a térdén tartja,
Az ölében nyugasztalja,
Kezdé fiát kefélgetni,
Fürtöcskéit fésülgetni;
Térdéről eltünt a fia,
Öléből ő arany sarja.
Szűz Marjatta hogy látja ezt,
Megdöbbenve szepegni kezd,
Fut keresni a gyermekét,
Nyomozza ön szép kisdedét,
Drága arany almácskáját
Ő szép ezüst szálacskáját,
Malom őrlő köve alatt,
A futosó szántalp alatt,
Alatta a nagy szitának,
A viz hordó nagy dézsának,
Fákat rázva, fűt szétszórva,
Selyem szénát összedúlva,

Csak keresé a gyermekét,
Fiacskáját, szép kisdedét,
Kutatá a fenyves bérczen,
Az avaron, mezőségen,
Nézve hangafűt, virágot,
Megtekintve tüskét, bokrot,
Tövig vájva a barkóczát,
Félre hajtva a fák galyát.
Szándékozik tovább menni
Gyors a lába utra kelni;
Szembe jön egy csillag vele,
Meghajolva kérdi tőle:
„Oh szép csillag, isten müve!
Kis fiamról mit sem tudsz-e?
Hol maradt el gyöngy magzatkám,
Hol van az én arany almám?“
Szól csillag a keresőnek:
„Ha tudnám sem mondanám meg;
Hisz ő volt az én alkotóm,
Hogy ily czudar csúf napokon,
Jégben fagyban egyre fényljek,
Sötét éjjel folyton égjek.“
Szándékozik még továbbra,
Útra kelni gyors a lába,
Szembe jöve a hold vele,
Meghajolva kérdi tőle:
„Oh te szép hold, isten műve!
Kis fiamról mit sem tudsz-e?
Hol maradt el gyöngy magzatkám,
Hol van az én arany almám?“
Szól a hold a keresőnek:
„Ha tudnám sem mondanám meg;
Hisz ő volt az én alkotóm,
Hogy ily czudar csúf napokon,
Viraszszak egymagam éjjel,
Naphosszant meg aludnom kell.“
Szándékszik még most is odább,
Gyors a lába menni tovább,
Szembe jöve a nap vele,
Meghajolva kérdi tőle:
„Oh dicső nap, isten műve!
Kis fiamról mit sem tudsz-e?
Hol maradt el gyöngy magzatkám,
Hol van az én arany almám?“
Szép okosan felel a nap:
„Jól ismerem én a fiad;
Ő volt az én nagy alkotóm,
Hogy ily vidám szép napokon,
Arany diszben pompázhassam,
Ezüst fénynyel sugárzhassam!“
„Tudom azt is, hol a fiad,
Szegénykének drága sarjad;
Amoda van te fiacskád,
A te kedves arany almád,
Övkötésig a mocsárban,
Hónyaljig a pocsolyában.“
Most a kedves szűz Marjatta,
Megy keresni a marczalba;
A mocsárban meg is lelé,
Nagy örömmel haza vivé.
Marjattánknak oszt' a fia,
Felnőtt az ő szép magzata;
Nem tudák őt hogyan hivni,
Minő névről szólitani,
Anya hivá virágszálnak,
Az idegen mihasznának.
Néznek neki keresztelőt,
Vizzel hintő megszentelőt;
Keresztelni, hinteni őt
Virokamasz öreg eljött.
Szól az öreg e szavával,
Következő mondókával:
„E szokatlan fi gyermeket,
Én addig nem szentelem meg,
Mig előbb meg nem vizsgálják,
S az eredményt ki nem mondják.“
Ám ki fogja megvizsgálni,
Megvizsgálni, megbirálni?
Väinämöinen a jámbor agg,
Mestere a táltosságnak;
Ezt hozák el vizsgálónak,
Megvizsgáló birájának.

Jámbor öreg Väinämöinen
Itéletet mond ekképen :
„Minthogy a fi tóról eredt,
A földön egy bogyóból lett,
Bocsáttassék le a földbe,
Bogyó-dombnál tétessék le,
Vagy a tóhoz kivitessék,
S fával főbe verettessék.“
Megszólal a bogyó fiu,
Az alig két hetes koru :
„Oh értelem nélküli agg,
Csekély eszü vén balgatag,
Minő vad az itéleted,
Hogy csüröd a törvényeket,
Ki legnagyobb vétségekért
A legszörnyübb büntettekért,
A tóba nem hurczoltattál,
Fával agyba nem vágattál,
Midőn saját anyád-fiát,
Ifju korban általadád
Tennen fejed váltságára,
Szabadságod bérdijába.“
„Ládd még akkor sem vitettél,
Tóba akkor sem vettettél,
Mikor még mint ifju legény,
Leánykákat elveszejtvén,
Őket vizbe fulasztottad,
Rút iszapba lehullattad.“
Az öreg most serénykedve,
A fiut megkeresztelte,
Karjalának királyává,
A hatalom fő urává.
Erre Väinő megharagvék,
Megharagvék, pironkodék,
Nagy bosszusan utnak ered,
Partja felé a tengernek.
Ott rá kezde büvdalára,
S egyszersmind legutóljára,
Dall magának egy réz hajót,
Rézzel fedett uj csolnakot.
Maga felül a farára,
Megy a tenger sík hátára ;
Még most is dall elmentében,
Szóla utra kelte közben :
„Hagyjuk csak az időt telni,
Napot jönni, napot menni,
Lesz idő, hogy rám szorulnak,
Megint visszaohajtanak,
Uj szampéjuk megszereznem,
Uj dalokat készitgetnem,
Holdat ujfent égre hoznom,
Napjok ujra elinditnom,
Majd ha nem lesz hold, se napfény,
E világon víg zengemény!“
Erre öreg Väinämöinen
Elvitorláz most már menten,
Érczből készült hajójával,
Rézzel fedett csolnakával,
Fölibe az anyaföldnek,
Alsajára az egeknek.
Ott hajóstúl megragada,
Csónakával ott marada,
Ámde visszahagyá lantját,
Szuomi-honnak dicső kobzát,
A nép örök örömére,
Fiai kedvtelésére.

* * *

Ajkim immár be kén' tennem,
Nyelvemet lebilincselnem,
Énekemet félbehagynom,
Megszüntetnem vidám dalom ;
Pihenni a ló is kiván,
Hosszas utat járta után,
Elvásik a vas is maga,
Ha sok szénát kaszált vala,
Viztömeg is alázuhan,
Vizesésnél a folyóban,
A tüznek is hamvadni kell,
Ha lobogott egész éjjel :

Mért csupán az ének maga,
A gyönge dal ne lankadna,
Az est hosszú élve után,
A verőfény leáldozván!
Sokszor hallék ily beszédet,
Más felől igy vélekedtek :
„Még maga a zuhatag sem
Adja vizét ki egészen,
A jó dalnok se fogja mind
Sorba zengni a dalait;
Jobb azt inkább abba hagyni,
Semmint közben megszakadni.“
Ekként kezdve, bevégezve,
Elvégezve, berekesztve,
Dalaimat egy tekercsbe,
Göngyölegbe kötözöm be,
Teszem kamrám rejtekébe,
Csontládám legbelsejébe,
Honnan soha ki sem jönnek,
Semmikép' sem menekülnek,
A csontnak megingta nélkül,
Államnak szétnyilta nélkül,
Mig fogaim szét nem válnak,
Nyelvem át a gáton nem hat.
Mit is érne egyre zengnem,
Összevissza énekelnem,
Dalaimmal minden völgyet,
Betöltnöm a fenyv erdőket?
Anyám oda, élni megszünt,
Jó szülőm nem viraszt velünk,
Nincsen babám, nincs kedvesem,
Dalra vágyó szerelmesem;
Csak a fenyők figyelnek rám,
Fenyőágak hallják danám,
Részvéttel a nyírek vannak,
A berkenyefák hallgatnak.
Kicsiny valék, hogy anyámtól,
Elmaradtam hű dajkámtól,
Mint pacsirta a hegyeken,
Húros madár a bérczeken,
Idegen nő gyámságában,
Mostohámnál ápolásban;
Ez engem' kis árva fiut,
Kikergete gyönge korút
A ház szeles külrészébe,
Legéjszakibb hüs szélére
A széltől elsepertetnem,
Kisded árvafinak nekem.
Mint pacsirta kezdék szállni,
Árva madár kelni-járni,
Kicsinyke már földön futni,
Én nyavalyás barangolni,
A szeleket felismernem,
A közel vészt észrevennem,
Dérben, fagyban dideregnem,
Jajongnom nagy hidegekben.
Akadnak most már elegen,
Vannak most már nagy felesen,
Zok szavakkal leszidóim,
Oktalanul gáncsolóim;
Ki nyelvemet kárhoztatja,
Ki hangomat hibáztatja,
Majd rekedtnek szidalmazván,
Majd dalaim megsokalván,
Állítván, hogy roszul zengek,
Fordulatot, hibást teszek.
Kár a felett, jó emberek,
Oly igen megütköznetek,
Hogy én gyermek sokat zengek,
Ifjan roszul mért csicsergek :
Nem voltam én tanulásban,
Nagy urakkal társalgásban,
Nem hallottam idegen szót,
Távolabbról semmi hangot.
Tanulhattak mások, én nem,
Csupán én nem menekhettem
Jó anyámnak oldalától,
Egyetlenem szárnya alól,
Otthon kelle nevelésem
Ön házunknál megszereznem,
Édes anyám guzsalyánál,
Bátyám faragó padjánál,

Még parányi gyerekenten,
Ringyes-rongyos ingecskémben.
De hát mégis, mindazáltal,
Utat törtem dalaimmal,
Utat törtem, mutatgattam,
Galyat téptem, irtogattam;

Az uj ösvény itt kezdődik,
Az uj pálya innen nyílik,
Termékenyebb dalszerzőknek,
Tehetségesb versköltőknek
A növekvő nemzedékben,
Az ifiú nemzetségben.

JEGYZETEK.

I. r. 3—4 vv. Őskorban az egyes események megéneklése következtében az egyes népek nemzeti versnemében szerkesztett dalok annyira el voltak terjedve minden népnél, maga a versnem annnyira közkincse volt az egész népnek, — hogy szavalás, regélés és dallás gyakran egyértelműnek vétettek; igy volt ez a german, igy a finn népeknél.

I. r, 21—22. Énekelni mindig ketten, szoktak, egymással szemközt vagy egymás mellett ülve és jobb kezök ujjait egybefüzve.

I. 31—36. A Kalevala főhősei nevei

I. 63—64. Tehénnevek.

77. Udor, Kriza szerint: csürben búza és takarmány-tartó hely, földtől fel a koszorúfáig.

I. 110. Az eredetiben: Ilmatár annyi mint Légleány; én Légtündérének forditám, mivel ez a magyar nép felfogásának jobban megfele; Imás neve: viz-anya. (143—164 vv.)

I. 169. Ukko, a finn nemzet pogánykori fő istenségének tulajdon neve; maga a szó öreget, aggot jelent, — ma már a Hegyaljáról az akadémiába beküldött szőlő-eladási okiratokból tudva van, hogy őseink is igy hivták a magyar pogány vallás fő istenét, — kit öreg embernek képzeltek, — s a tiszteletére inni szokott áldomásoknak is „Ukkon-pohara“ volt a neve.

I. 233—234. Az eredetiben: maa-emä, magyarul szórúl szóra: föld-anya; ezen istenséget őseink szintén e néven ismerték, a mi a Bornemissza Péter: „Ördögi kisértetek“ czimü müvében fenn tartott 8 felpogány félkeresztény ráolvasás (imák) egyikében fordul elő. — A földanya a föld alatt lakónak gondoltatott; más neve föld üke (Mannun eukko) jóságos isteni lény volt.

I. 303—304. A napot, holdat, csillagokat külön külön örszellemmel (haltija) ellátott lényeknek képzelik vala.

I. 321—322, Büvölés közben a névtelen (nimetön) vagyis a negyedik ujjnak igen nagy szerepe volt, valamint a magyar népnél is némely vidékeken babonázás közben mind e mai napig. v. ö. XV. 271. s XLIII. 260.

II. 7, Sárrét, finnül saari, — a mint hivták őseink is a szigetet (sári); én a sárrét szót e fogalom kifejezésére Paleocapa P. a Tisza-szabályozásról 1847-ben irott müvéből vettem, a melyhez csatolt térképen a vizöntözte térségek igy nevezetnek p. o. Sebes Körös sárrétje, és Berettyó sárrétje; a milyenek ezek a sárrétek, olyanok a finn országi szigetek.

II. 43. Jámbor öreg Väinämöinen: a jámbor szó még csak a 17-ik szá-

zadban is erőst, vitézet, lovagiast jelentett.

II. 13—14. Pellervoinen Sampsa, a föld fia, mezők, fák, növények istenkéje.

II. 67. Turszász, vizi szellem. L. XX. r. 86. és köv. és XLII. r. 348—460. vv.

II. 102. Kape annyi mint szűz, de itt tulajdon névül használva.

103. Luonotar, természet lyánya vagyis tündére, egy Kapeval.

104. Viz erejét, finnül veen wäki egyaránt jelent: viz erejét és viz népét, — vesi: viz, wäki: nép, mindkét szó ugyanegy a magyarral; az első azonnal szembe szökik, — a másodikra nézve szükség tudni hogy számos finn szó van, melyekben a magyar **n**-nek a finnben **v.** a **k**-nak pedig **p.** felel meg. Viz népe alatt a habok értetnek.

II. 136. A váltottnál, népies kifejezés, annyit tesz mint színéből kikelt, igen halovány.

II. 247—248. Kaleva és Oszmo: egyértelmüek a főistennel, Ukkóval. A finn hitregészetnek a vogul hitregészeti maradványokkal való egybehasonlitásából azonban az látszik valószinünek, hogy Kaleva a finnek nemzeti istene lett volna, a kitől az egész nemzet származik, — s ez esetben ennek a „magyarok istene" felelne meg, mint saját nemzeti istenségünk, a ki tehát, Ukkonnal a főistennel nem egyazon személy.

II. 352. Üke, finnül: eukko, annyi mint szerfelett öreg, s a felmehető rokonsági elnevezések között a legfelső.

II. 327. Előbb az alsóbb rendü isteni lényekhez szoktak volt könyörögni, s csak legutoljára Ukkóhoz.

III 25 26 E két vers az eredeti finn versalak utánzása akart lenni, — fordításom végső átnézésekor tévedésből maradt meg, mirenézve igy kérem megigazittatni:

Hogy dalokat énekelnek,
Különbeket készitgetnek stb.

III. 43. Väinölä, annyi mint Vainö-laka. Mély hangú szóhoz a la, magas hangűhoz a lä képző járulván.

121. Joukahainen, Joukaha és Joukha ugyan azon név röviditései, valamint Vainő ugyanegy Vainämöinennel

131. Örök fája a dallásnak: szabad forditása a finn laulaja iän-ikuinennek. Jogositva éreztem rá magam annyival inkább, mert először: ország szerte mesefának hivják az oly embereket, a kik sok mesét tudnak regélni, — másodszor mert ez a fogalom a finnben is meglehetősen honos.

151—234. Nyomai a gyermekekkel tanultatni szokott némi kezdetleges ismereteknek, melyek firól fira átszármaztak; egyébiránt a 209—210 vvkben emlitett dolgok valóságát a legujabb földtani kutások bizonyitani látszanak.

220. Tömés, Kalahauat (hal-aknák). A tömés szót Kriza gyüjteményéből kölcsönöztem e fogalom kifejezésére.

249. Ugy képzelték, hogy az égboltját oszlopok tartják fenn, melyek alja a földbe van leszúrva — s hogy az e részletben elszámlált müveletek végrehajtásában az első emberek, közvetlen Ukko fiai, neki, édes atyjoknak, segitségére voltak.

261. Párbajok alkalmával, mielőtt összecsapnának, — összemérték a kardjaikat, azután kimérték a küzdő tért, s eldöntötték ki teszi az első vágást; valószinű, hogy őseinknél is igy volt, innen az országszerte divó kifejezés: Kardot mérni. Lásd meg erre vonatkozólag XXVII. r. 275—282 vv.

348. A szent szó, finnül pyhä sana, itt oly értelemben jön elő, mint a latinban a sacer szó, mely egyaránt jelent szentet, ás átkozottat.

III. 412. Üsttel, az ezüst szó dunán tulias összevonása.

506. Baját látván, szabad fordítás finnül: vaivan nähnyt; sajátlag annyit tesz: a vele kint látott, vaiva baj, nähnyt: nézett, a szavak mindkét nyelvben ugyanazok, de a használát a két nyelvben különböző: — maga a kifejezés még máig is él a magyarban, de már csak megvetö értelemben: az anyja kinja, a mit ma már nálunk csak is káromlólag használ a nép, — de a minek a finnben ily értelme nincs. — Ily különösségeket egyébiránt nem csak két külön, habár rokon nyelvben, hanem magában a magyarban is észlelhetni, — nem egy oly kifejezésünk levén, melyet egyik vidéken a legtisztességesb ember is széltire használ, a mit más vidéken tlsztességes társaságokban senki sem merne kimondani, — péld: tikmony, monyas stb. Igy a mit ma a magyar nép csak legnagyobb ingerültség közepett szokott használni, a finnben a hatályzott gyéngédség hangja; — ez az oka, hogy én is mással helyettesitém ez erőteljes kifejezést fordításomban.

510. Ugyanabban találja magyarázatát e kifejezés is.

529. Ezen az éjszaki germán népek észjárásával, de ezenkivül a finnel is oly igen egyező mondatszerkezet u. m. a részesülő jelen ideje a segédigével kapcsolatban, hazánk legkülönbözőbb vidékein általában elvan terjedve; az irodalom nem használja, — legszokottabb. s legismertebb példája az ősrégi: a mondó vagyok.

554. Hadamba, régies értelemben a család szó azonértelmüje.

572. Jumala: isten.

IV. 80. Emtető, szoptató, régi szó, mely ma már csak a csecsemő szóban él, finnül; imettäjäni: emtetőm.

135–136. A nap és hold tündére, — a magyar mesék is ismerik a napurfit, — igy a finn hitregészet egyaránt a nap fiát, és nap leányát, (tündérét) Ezek igen szorgalmas isteni lények voltak, kik a nap és hold arany és ezüst sugaraiból szöveteket szőni képzeltettek, neveik finnül: Kuutar: Holdleány, és Päivätär: Napleány. A magyar „tündér“ szó értelme nem egészen bizonyos; érdekes tudni, hogy: tytär finnül annyi mint leány, összetételekben azonban röviditve, s mintegy képzőül használva tar. tär.

22. Hálygа a. m. hólyagja, hólyag és hályog azonértelmü szók hálygа tehát a hályogból oly ragozás, mint: árokból árka.

315. Ugy a leányok, mint a kő Ahto a vizi istenség népsége csalképei, cselvetései voltak, melylyel Ainót hatalmokba ejtették.

422. Lempo, a gonosz szellem, ördög.

V. 17. Untamo, az álmok istensége, tehát nem egy Untamoinennel, a Kullervo nagybátyjával.

29—34. Mindez a vizfenékről értendő.

67—80. Sajátságos halnevek.

182. Vellamo, Ahto a vizi istenség felesége.

196. A kakuk a finn népdalok kedvencz madara, melyről azt hiszik vala, hogy az emberek örömében és búbánatában részt vesz, s kiáltásaival azt panaszolja.

VI. 19. Ezt az utat télen a befagyott tengeren történtnek kell képzelni.

29. Tüzes: a Kalevalában minden rendkivüli, valami erős, nagyszerü tüzesnek mondatik, még a vizörvény is; megfelel ennek a magyar láng ó mely tájszó csendes és veszélyes mély vizet jelent.

37. Hiz, egy ellenséges s kártékony hatalmas istenség. Mint Hunfalvy Pál urtól értém, a magyar népnél is élne még egy ily átkozódás „vígyen el az Iz“ mely a finn Hiz-nek felelne meg.

110. Szuvantai a. m. vizmelléki, a honnan én habok hősének forditám.

173. Mana, Alvilág, a halál birodalma, a magyar Manó.

311. Szampó, a jóllét jelképe és hitök szerint kútforrása.

VII. 135. Szövetség, itt annyi mint: fogadás.

142. Tyuk-fia, a kakas azonértelmüje.

159. Viszkota, szemétdomb.

208. Mijáratban uri magad, a finnben: Kuka urohiasi: ki a te urságod, emberséged?

234. Kastos voltát finnül: kastunehen.

287. Vendég és idegen. Nyelvemlékeink a vendég szót idegen és vendég értelemben még széltire használják, egészen ugy, mint a finnben a vieras szónak maig ezen kettős értelme van.

360. Vágtatóra, egyike azon alakoknak, melyeket a részesülő jelen ideje igen gyakran ereszt, s a nép széltére él velök a nélkül, hogy eddigelé az irodalomba nyelvtanilag ilyeseknek felismerve s használatuk megállapitása szükségesnek találtatott volna, igy mondják: csurgóra áll az idő, a. m. esni akar, siróra áll a szája a gyereknek, fojtóra kötni a m. hurokra. stb. Sürübb használatával nem egy hogy-ot hagyhatnánk ki, — melynek, a réginél gyakoribb jelenlegi használata hogy nyelvmüvelésünknek előnyére nincs, talán mondanom sem kell.

VIII. 170. Csapó, régi szó, a m. vágó eszköz; finnül: tapparainen.

282. Szejkéket, Kriza szerint a. m. két földszoros közt lévő hajlat.

IX. 7—8. Az aranynak és ezüstnek a finn pogány őshit gyógyitó hatást tulajdonitott, valamint a magyar nép némely vidékeken még maig is teszi, a mint ezt saját észleletemből állithatom, legtöbnyire arany gyürüt értetnek a test fájós részéhez.

36. Merő föld, a. m. száraz föld.

150. A jó jelző a finn költeményekben személyről és dologról egyaránt mondva, csak oly szapora használatú mint a régibb magyar költészetben.

262. Ebi módra felfalá önnön dicsét a. m. hazudott.

523—528. A Bornemissza Péterféle magyar ráolvasásokban csaknem szóról szóra igy.

X. 228. Reczeficze, Kriza után, a. m. cziczoma nőknél.

281. A fedelét tarkázáshoz, — nyelvemlékeinkben az igenév még folyvást tárgyragos szóval fordul elő, — a maí nyelv jobban szereti a birtokviszonyt oly esetekben, midőn az igenév egy másik főnévvel kapcsolat (kötszó) nélkül jön elő, de azért használata még ma is általános, mert: hegymászás annyi mint: hegyet-mászás, sőt az egyetértés szóban még a tárgyrag is megvan, sokszor különböztetés végett igen jó hasznát vehetné az irodalmi nyelv a régi használatnak.

IX. 31—38. Napnak, holdnak és csillagoknak külön őrszellemeik, gazduraik voltak feleséggel és gyermekekkel, a kik az emberekkel csak ugy közlekedtek, mint a magyar mesék tündérei.

39. Csillag alatt kiválólag szólva mint tengeri nép a sarkcsillagot értették, mely nálok igen nagy tiszteletben részesült.

43. Viró a. m. Észtország.

58. Fáklya szüke, faszikáncsokból álló világitó szer, székelyesen: tidó.

213. Feleségeiket rabolni szokták.

393. Nősüléskor uj házat épitettek, — erre látszik mutatni a magyar kifejezés is: házasodni. lásd a XXV r. 473—500.

XII. 81—84. A rabló hadjáratok valamennyi ősnépeknek napirenden

lévő, s megszokott foglalkozásaik voltak.

XII. 389. Halla kivül ének szavát a. m. énekszót. Jól tudom, hogy sokan vannak a kik azt hiszik, hogy a személyragos szó tárgyesetével együtt az ige határozatlan alakja soha sem állhat, — de ez tévedés, melyet a néphasználat tettleg megczáfol. — mert nem kell azt sem feledniink, hogy összetett szavaink egy jelentékeny részét a nép kizárólag birtokviszonyban használja, igy nem mondja: városbiró, városház; hanem város birája, város háza stb. már pedig hogy ezeket kizárólag csak az ige határozatlan alakjával használta volna s nem mondhatta volna pl. ki látott ily város birájat, város házát stb. azt gondolni is képtelenség; — épen ily képtelenség egy oly elvet állitani fel, mely szerint nem az ige vonzza az esetet, hanem megfordítva.

401. A lappok a bűvölésben messze földön hiresek voltak, s az általuk készitett fegyvereknek még a germán népek is bűverőt tulajdonitottak.

XIV 31. Tápio, a vadonerdő istensége.

37. Nürikki, Tápio fia.

45. Mielikki; Tápio felesége.

123. Tellervo, Tápio egyik leánya.

136. Metczola. a. m. erdőlaka.

174. Tullikki, Tapio másik leánya.

217. Mimerki, u. a mint: Mielikki.

107—264. Ha a Tápio népe kedvezett, aranyat és ezüstöt áldoztak nekik, — a minek ezek megörültek s ünnepies ruhába öltöztek, — a mi természetesen csak is vadászatkor történhetett, s a könyörgő rá olvasásnak is ez az értelme, valamint ezen rúnó eléjén a 9—10 vvnek is.

395. Locskalap, tulajdonnév.

XIV. 38. Kefe és fésü itt egy értelemben járnak.

53—56. Rohanva megy.

XV. 104. Vadak' hozni, oly mondat szerkezet mint: kender' nyirni. Kötetlen beszédben magam sem használnám, versekben azonban megengedhető szabadságnak tartom.

XV. 193. Tuonela a. m. Halállaka: a Halál birodalma.

XV. 314. Az egész természetet megnépesiték láthatatlan jó és gonosz szellemekkel, s igy az erek- és idegeknek is külön tündére volt. (Suonetar).

XV. r. 365—386. vv. Igy igazitandók ki: Az érszálak hol kifogytak, Pótold az érszálagokat.

427—8. Palvoinen és Túri, ma már a finnek sem tudják ezek ki voltát.

498—502. Kútamoinen, Otava, Hetevény, csillagnevek.

590. Dárdanád, nádpók, a kigyó nevei.

595 Szuöjätär, egy útálatos vizi szellem, melynek nyálából lett a kigyó.

XVI. 401—412 E részletből láthatjuk, hogy a lélek halhatatlanságában, a jók megjutalmazásában, és a gonoszok megbüntettetésében hittek.

XVII. 13—14. Antero Vipunen, régi nagy hirü vadász és táltos.

192. Igricz, énekes.

230. Lángó, Szatmár megyében a Szamos mentén él e szó, a hol csendes és mély vizet jelent, eredetileg valószinüleg lángoló lehetett, a mint a finnek is az örvényeket „lángolók"nak, tűzzel égőknek mondják.

261—264, Mind isteni védszellemek.

278. Judás, miután az uj testamentom e személyiségét igen rosznak hallották, — a kihez az ő gonosz szellemök, az emberi nem gyülölője, Hízi legjobban hasonlitott, utóbb a kettőt egy értelmünek vették.

301. Ég köldökén, ég közepén.

310. Csuma, Erdélyben az ártalmas kórok és járványok képzelt szellemének neve, finnül, kuuma.

570—571. Rutja, Vuokszi, nagyszerü vizezések.

140. Terhenetär, légi nemtő, a ködök tündére, másképUtutyttő,

437. A gyermek a közvéleményt jelképezi, a ki aztán el is mondja a leány tisztességére, hogy szorgalmas, derék leány, s jártas mindazon foglalkozásokban, melyeket egy jóra való leánynak tudni kell.

XVIII. Pohjola, a m. éjszaklaka, Száriola, a m. szigetlak; Pimentola, a m. sötétlak, ugyanazon vidék különböző nevei.

XX. 21—22. Héme, vidék neve; Kémi folyóviz neve.

170, Remunen, a komló atyja.

133. Jó sors aggja finnül: Onnen ukko, vagyis Väinämöinen.

189. Kalevatar, Finnország védtündére.

203 Kapo, a kezdetek, szülemlések tündére, ugyanaz ki Kape.

217—218. Meczola és Tápiola egyet jelentenek, vadonerdőt.

380—390. Midön valaminek készitése iratik le, a finn költemények szelleme hozza magával, hogy az első kisérlet soha sem sikerül, hanem az elérni ohajtott dolognak csak egyes tulajdonságái jelentkeznek s iratnak le, melyekkel az elérni ohajtott dolognak birni kell, — mikor ezek már mind megvannak, csak akkor születik meg az igazi, több sikeretlen kisérlet ráforditása után; igy láttuk ezt a Szampónál.

XXI. 119—126. Nagyitó előadás (auxesis) a mely a Kalevalában gyakori.

266. Arany szájúk, kedves szájúak

XXII. 17. Üllöd im e szűz jóságát, e helyett jóságát, erényes voltát; megtartám a szót azért, mert az erény szót a finn nyelv a „hyvyys“ szóval fejezi ki betüszerinti értelemben ugy mint a régi magyar „jószág“ szó ez értelemben jár nyelvemlékeinkben, üllöd, finnül: istut szószerint: üllöd.

49. Eredj immár eladott lyány, finnül: mene jó myöten myöty neiti

121—124. Lépéssel az udvar hosszabb stb ugy fog neki tetszeni hosszas távollét után.

196. Lempo, gonosz szellem.

290. Az erdő egy részét levágják, s a kivágott fát ott helyben elégetik, s ebbe teszik a vetést; az irtást elégetés előtt „kaski-nak“ hivják, vetés után „palo“-nak, melyből a magyar pallag szó, mely a finn palohoz abban a viszonyban van, melyben a m. telek a finn talo-hoz.

XXII. 350. Tatád finnül: taato, a papa szót a magyar nép nem ismeri, de igen is a tatát, valamint ismerte ugyan ezen „tata“ szót szt. István király s élt is vele gyerek-korában, mig a „papa“ szóról e tisztességet alig mondhatnók el. (l. Chronicon budense Podhradczky József kiad. 47. l.)

456. Szóról szóra v. ö. a XXX. 481 a honnan láthatjuk hogy a közmondás „búsuljon a ló, elég nagy a feje“ őskori hitregészeti töredék.

494. Urad, férjed finnül; uros oon.

XXIII. Oszmotar lásd: Kalevatar.

33. Lok, székely szó a. m. völgy hajlat, finnül: lakso.

75. Nénhug a. m. testvér. A „nővér“ uj szó, s ma már általában elvan fogadva; én azonban e forditásban az altáji nyelvek természetét követve érvényesitém az elvet, mely valamennyi altáji nyelvekben: magyarban, törökben, finn-ugorban egyaránt meg van, mely szerint midőn magasb fogalmat akarnak kifejezni, két alantibb közelrokon fogalmat jelentő szót összetesznek s azzal teszik ki p. o. feleség-gyermek a. m. család, testvér: frater, menyég: coelum, szemfül: figyelmes, ép kéz-láb: ép testü, igy nénhúg a. m. a latin soror, a finnek erre a svéd sister szót fogadták el, s alakitották át sisár-ra.

192. Játékot, az eredetiben: lastunen, forgácsot.

194. A hétnek legvégső fején: a finnek a fej, pää szót egyaránt használják a kezdet- és végről, a mire a magyar „befejez" szó is emlékeztet, „bevégez" helyett, és igy e versnek a magyar hétfő felelne meg mely e szerint őskorban egyaránt jelenthette a hétfőt, és szombatot.

245. Urad külfoglalkozásból. Finnül „urohosi ulkotyölta." A vadászatot hijják külfoglalkozásnak.

397—8. Takarékosan.

456. Tetem a régi nyelvben nem jetette azt, mit ma jelent, hullát, hanem testet.

524. Szóról szóra egészen úgy mint mondjuk ugyan ezt a magyarban is: nem oly bölcsőben ringatták.

572. Ha a mögött utoljáróból a tt régi ragot elveszszük: megmarad a mög, a mi ugyanaz mint az ujabb háttér; nem vagyunk az egytagú szavaknak oly nagy bövében, hogy a hol ily szabatos felélesztéseket létesithetünk, kivált verselés közben, felesleg esnek találhatnók.

703—706. vv. eléggé felvilágositják a 221—230. vv. értelmét; a következő fejezetből azonban láthatjuk, hogy a finn nemzet tündére Kalevatar a berkenyevessző használatát csak a legvégső szükségben engedi meg.

731. Aczél saru a. m. erős akarat komoly eltökéllés

XXIV. 42. Várvidék, a vár finnül: l i n n a szó egyaránt jelent várat és lakást, nyilván azért, mert ősidőkben a lakásokat többnyire megerősitett hegyekre, vagy viztől védett téjékokra épitették; valószinü, hogy a magyar v á r is eredetileg hagyet jelentett.

121—128. A gyakran ismétlődő éhesztendőkben az inségesek szokott tápszerei.

179—186. A magyar n e m e s szónak ennél jobb magyarázatát alig találhatnók. Őskorban ilyen volt az minden népnél, vagyis egészen más mint a későbbi lovagkorbeli keresztény nemesség.

255. Süve, sógora.

XXV. 17; Lokka az Ilmarinen anyja és igy ö is Kalevatar vagyis Kalevalyány.

37. Üszköllő egyfogatú szán kettős rúdja.

47—48. Testvérem, itt fiam helyett, ugyanez a kifejezés előjön még, és pedig a magyar észjárásnak megfelelőbb alakban a XV. runó 9—10 vv-ben, hol a Lemminke anyjának a fia feletti töprenkedése festetvén, az mondatik, hogy, nem tudhatja: hol mozoghat saját t e s t e, forgolódik önnön v é r e. A Kalevalában a t e s t v é r szó egyaránt használtatik: anya és fiu és a testvéri viszony kifejezésére, a magyarban ma már csak a testvéri viszonyra, régenten azonban nálunk is igy lehetett. Ugyancsak e finn észjárást Shakespereanél is feltaláljuk.

97. A lyány várát bevetted-e? annyit tesz: erőszakkal rabolta-e a lyányt avagy békés uton hóditotta meg. E kifejezés még él nyelvünkben, de tisztátalan értelemben, a mi ennek itt nincs.

105. Libát, ludat; libát az együgyüség jelképének tartani tisztán német észjárás, — a rómaiaknak nagy okuk volt őket ilyeneknek már csak hálából sem tartani, az altáji népek a fiatal lyányokat kedveskedésképen nevezik libának, kacsának, tubának (finnül: tupu).

219. Köszöntlek hold, király téged. E vers értelmét ma már a finnek sem értik eléggé.

245—266. A mennyasszonyok a gyerekeknek önkészitette ajándékokat szoktak osztogatni, s ez még nem történt meg; arra van itt czélzás.

310. Lágy fejaljak : pään-alaiset a. m. vánkosok.

388. A buza-kenyér Finnországban nagy ritkaság, többnyire külföldről szállitják a hozzá való lisztet.

427. Kéktündér, finnül Sinefär, ruhafestés tündére.

428. Gyolcstündér f. Kankahatar, a szövés tündére.

444. Árpabor a. m. sör, latinul mondják „vinum hordeaceum"-nak.

585. Az ősiségre igen sokat tartottak ruhában, ékszerekben, fegyverekben.

594. Szász csizmák, helyesben topányok ; a finnek a Hanza városokkal élénk kereskedelmi viszonyban éltek, magokat a németeket „szászok"nak hivták,valamint őseink is, kik ugy az érdélyi flamandokat, mint a szepességi németeket egyaránt szászoknak hivták, egyébiránt a kereskedőt is saksalainennek (németnek) hijják, egészen ugy mint az alföldi magyarok görögnek.

667. Czélzás a násznép és vendégsereg vagyonosságára, a kik az ajándékokat csakúgy szórták az uj házasok részére, magok tisztességére.

695. Vész. f. tuoni a. mint: halál' Tuonela : Halállak.

XXVI. Hónya alja f. kainalo a. m. görbület.

270. Keze alja f. käsi-ala a. m. martaléka.

308. Kutyanyelvü a. m. rút, utálatos.

555. Verszt, orosz mérföld.

707. A természet három lyánya. ugyanazok, kiktől a vas született L. IX. 40—54. és az is a ki kimenyült idegeket helyre szokta rakni.

746, Keitolainen, erdei ellenséges szellem.

770. Elkövetkezik, népies a. m. elindul, elmegy.

XXVII. 23—24. Mert senki sem köszöntötte. tehát maga köszönté maga magát, elmondván az érkező vendég szokott üdvözletét s egyszersmind a házi gazda köszöntés fogadását. Finnül az érkező idegen igy köszön : terve, (jó egészséget) mit az illető igy fogad : terve itsellenneki, vagy terve tervehyttäjälle ; magyarul, jó egészség magadnak is, vagy : a jót kivánónak is A magyarban ha valaki egészen váratlanul jön, szokták mondani neki : Isten hozott, nem is vártunk, — mire ismét amaz : magam is igyekeztem, — én ezzel adtam vissza az illető verseket.

34—40. Nem tiltalak magadat sem . . . . megállanod az ajtóban; láthatjuk innen, hogy a magyar közmondás: hivatlan vendégnek ajtó mellett a helye, valóságos népszokáson alapszik, s igy őseretetü. Előkelő vendégeket az asztalfő (pöydän pää) illette ; hivatlanul a szegénység jött, ez tehát nem is volt oly válogatós, jó volt neki az ajtó mellett is.

71. Ilpotár, Pohjola asszonya másik, valószinüen gúnyneve.

293—94. A „nemesség" és „elfajulás" szavak eredete.

330. A paréra, székelyes a. m. küzdő-tér.

389—396. Száz karó a rájok szúrt emberfőkkel, s egy a nélkül, a mi népmeseinkben is előjön.

XXX. 49—50. Tiera másképen Kúra.

175. Körmét kérlelgeté f. kynsiä kyselí, szórúl szóra; hogy e kifejezés a magyarban él, tudom, mert hallottam, dehogy mely vidéken divik, azt nem tudom.

210. Immatra : egy magas hegy.

201. Irha, finnül: iho, a. m. bőr.

481—494.vv.hez lásd a XXII r. 453 — 460. Búsuljon a ló, nagy a feje.

XXXI. 263. A legkülönb e. h. külömb; meg-

tartottam az akadémia elfogadott irásmódját, de nem helyeslem, mint olyat, a mely nyelvünk hangtani törvényei ellen valóságos törvényszegés, — de a többség izlésével még most, mikor még e tanulmányok a közönség legnagyobb része előtt merően ismeretlenek, népszerütlenek, nem láttam helyén daczolni.

XXXII. 82. Nyártündére, Suvetar.
83. Déltündér, Eteletär.
84. Hongatar, fenyő-tündér.
85. Katajatar, boroka-tündér.
86. Píhlajatar, berkenye-tündér.
87. Tuometar, Zelnicze-tündér.

191. Vagy tán fákra tapadozott, itt csipkefát (bokrot) kell érteni mint ez a Bornemissza P. féle olvasásokból világos.

209—214. Juotikki, Hermikki, Tuorikki, Mairikki, Alma tehénnevek
228. Hüvelyezni a m. fejni

230. Erge a m. érke, erecske szatmármegyei tájszó.

231. Sellő a. m. vizi tündér; ily értelemben használta előttem az Ovid átváltozásai ujabb időben forditója Kovách Imre, a ki Narcziszról 140 lapon igy használja e szót: Siraták testvéri a sellők.

265. Tengeri lyány, hal neve; lásd V, r. 69 v.

XXXII. 283—86. Azokon a tavakban szerfelett gazdag vidékeken tehénfejéskor a szúnyogok alkalmatlankodása ellen tüzet gerjesztenek, hogy a füstje a szúnyogokat távol tartsa.

315. Otczó a. m. maczkó vagyis medve.

478. Kalma a. m. halal birodalma.

493. Kuippana, Tapio egyik neve a. m. hosszúnyakú, vagyis szálas magas.

XXXIII. 37—40. A mi a buzáról mondatik a finnek előtt sem elég világos.
111. Lumos, ganajos

XXXVI. 39. Gübü, székelyes szó a. m. halászó rúd a halaknak hálóba hajtására.

XXXVI. 292—293. A rengeteg lyányai és kék szüzek finnül: metsän tyttöt és sinnipiikat, az erdő tündérei nem tévesztendök össze a sinettär-ekkel, kiket a XXV. r. 427—8. versében Kéktündérnek és Gyolcstündérnek neveztem el.

XL 25. Miután az egész természetet benépesitették jó és rosz szellemekkel, elképzelhetőleg a viz sem volt ilyek nélkül. Ilyen volt a z ú g ó s z ü z e (Kosken tyttö.) hableánya (Kuohuneiti) 33. v. hullám alatt lakó anyó (Akka aaltojen alainen) 84. kövi Kimmo Kammo fia (kivi Kimmo Kammon poika) 56. Meder alatt lakó gazda (veen isäntä) 61. a vizesés melletti nő 71. Kormánysellő (Melatar)

XLI. 28. Szuomi a. m. finn; ugyanis a finnek a magok nyelvén nem hivják magokat finneknek, hanem szuomiaknak.

143. Kacsasellő nőtestvérek, viztündérek voltak (Sotkottaret)
155. A viz-gazdasszonya a. m. viz anya (veen emäntä).
159, Csenger a. m. bozót.

XLII. 95. Mén a szampót elvinnie. A személyraggal ellátott határtalan módnak nyelvemlékeinkben a szerepe csaknem egészen az, mi a latinban a supinum i n u m-nak, s egyike a h o g y kihagyása, és a mondat tömöritése eszközeinek s valóban a nép is igy használja, — egy szóval irányt, valami jövőben történést jelent.
293. Özönfa a. m. vizbe hullott fa.
337. Ködtündér Ututyttö
348. Iku-Turzó, egy sokalaku vizi lény, l. II. r. 137. és XX. r. 89. s követk, vv.

XLIII. 171. Éj-est a. m. éjszak-nyugot.
390. Palaj, tájszó a. m. homok, vizi murva.

XLV. 23—26. Loviatar a Halál lyánya, ez is Mána-tündér (Manutar)

197—208. A gőzfördő Finnországban a népnél általában elvan terjedve, s igy nem orosz, hanem igazi finn találmánynak tarthatni, felfedezése mint láthatjuk Väinämöinennek tulajdonittatik.

234—336. vv. Igy igazitandó ki : Kezeimet reá tettem, Tiszta szájjal megszólaltam, Lehelettel rá fuvaltam.

XLVI. 106—116. A medve iránt nagy tisztelettel viseltettek ; a mi azonban épen nem akadályozá őket a maczkó elejtésében; azonban ennek jóvátevése végett legelőször is mentegeték magokat, hogy nem ők lötték meg, a halála csak véletlenség müve ; — a medvetoron e kedveskedést még nagyobb mértékben gyakorlák, abban a hitben lévén hogy a medvének a toron jelen lévő szelleme igy kiengesztelődik, — s nem fog majd valamelyik rokona által a medvét elejtőnek családján boszút állani.

156—159. A vadászok, különösen ha medvét sikerült elejteniök, szerencsés kirándulásaikról zenélve szoktak megérkezni, s ugy képzelték, hogy e vigságban maga a medve is valamint az erdő lyánya (Tápio szüze) s a többi népe is részt vesz.

283. Megutadban a. m. visszauton.

XLVIII. 281 .Vadászok és halászok magokkal a tüzet zsarátnok alakjában fazékban vagy medenczében vitték s erre természetesen kemény taplót, fa duczát vagy csucsorát választottak, mely azt legtovább képes megőrizni, ilyen eltett tüzről van itt is szó.

301—2. Panu, a nap fia, a sajátképeni tüz istensége.

313, Turja, a. m. Lappföld, másképRutja, a fagy és hideg hazája,

XLIX. 1—20. A Kalevala e részletének a finn tudósok azt a magyarázatot adják, hogy a finn lakosság mostani hazájában éjszakra, egy délkeletibb tájról valamely ismeretlen esemény folytán származván, mint az itteni égalji viszonyokkal ismeretleneknek az őszi és téli éjszakák annyira hosszúaknak, — és megtoghatatlanoknak tetszettek, hogy a dolognak más megfejtését képzelni sem tudták mint a mit babonás hitök sugallott nekik, hogy a velök ellenséges népek,kiket már ott találtak, elorozták a napot és holdat, s a hegyek közzé rejtették.

I. 61—72. Hogy egy fiatal lyány ne vágynék férjhez menni, azt kevésbbé találták a pogány finnek természetesnek, mint azt, hogy egy magában barangoló pásztorleány véletlenül szerelembe vegyül, s e viszonynak gyümölcse is lesz (141—144).

I. 1. Marjatta, — mintán e rúnó mely a finn hitregészetet befejezi,[1] a Krisztus születését adja elő ; e szerint Marjatta itt Sz. Máriának felel meg. Én bájos magzatnak forditám, az eredeti azonban : korea kuopus, bájos vakarcsnak emliti.

81—82. Áfonya, a „marja“ szó finnül bogyót jelent, midőn tehát a pogány finnek a Mária nevet a ker. papoktól gyakran hallották emlittetni, a „marja“ szót ezt a pogány finnek betü szerinti értelemben vették, s igy lett aztán a piros-áfonya bogyóból a gyermek, magát pedig a gyermek anyját elnevezték Marjattának, — az egész, a természet rendjétől eltérő eseményt pedig igyekeztek magoknak felfoghatóvá tenni, úgy a hogy lehetett.

219. Rnotusz, a. m, Herodes.

310. Váltsd a. m. mentsd,szabaditsd L. XLV. r. 194. v. finnül „päästän“

és „lunastan“ a. m. menteni és váltani ; a honnan a „megváltó“ szó.

351—352. E leirás a szent család jeruzsalemi utjának felel meg, a hol útközben a 12 éves Jézus gyerek eltévedett.

365—420. Egészen a Lemminkäinen anyja aggodása a mint a fiát megy felkeresni. lásd XV. 115—222.

475—476. E versekből láthatólag a keresztséget sem tudták magoknak másként képzelni, mint egyértelmünek a koronázással.

479—512. vv. A keresztény hitnek a pogány őskori hít felett való győzelmére vonatkoznak.

SAJTÓHIBÁK.

III. l. 11. sor: elvesztek, olv. kivesztek.
IV. l. 1. sor: Kreutzwald R, o. Kreutzwald F.
XI. l. sor: orvostudorra, o. orvostudorrá' u. o. 31. sor: Szavában o. Szavóban'
XII. l. sor: Kautele, o. Kantele. „Suomee, o. Suomen. Vanhoza, o. vanhoja 6. s. Fimarnes, o. Finnarnes. u. o. végső sor: határszék, o. határszéli.
XIII. l. 12 sor · Ádost. o. Ágost. Reniholm, o. Reinholm.
I. r. 38. v. faragesálván olv. faragcsálván.
43. v. mind, olv. mint.
91. v. fogom, olv. fogok.
162. v. élném, olv. élnem.
204. v. kétes, olv. kékes.
II. r, 163. v. élésiti, olv. élesiti,
163. v. hatfelenél. olv. hatfélénél.
182. v. Agas-bagas, olv. ágas-bogas.
185. v. agas-bagas, olv. ágas-bogas
291. v. zacskájából, olv. zacskójából.
351. v. vegezetne, olv. végezetre.
III. r. 51. v, Jouhaha, olv. Joukaha.
154. v. viz-ebnek, olv. vizi ebnek.
239. v. kapátgatták, olv. kapálgatták.
367. v. kezi-ijjad, olv. kéz-ijjad.
455. v. lábám, olv. lábam.
465. v. takród, olv. takaród.
547. v. pihenetek, olv. pihennetek.
IV. r. 118. v. ilyen, olv. ilyent.
V. r. 207. v. Reggeleinek, olv. reggeleim.
VI. r. 122. v. ejtsed, olv. ejted,
146. v. szár bőr tarsolyából, olv. s árbőr tarsolyából.
214. v. e ejtéd, olv. elejtéd.
232. v. megöled, olv. megöléd,
VII. r. 285. v. önnön, olv. minnen.
203. v. önnön, olv. tennnn.
319. v. ön, olv. ten.
VIII. r. 23. v. meszet, olv. neszet.
46. v. se-italom, olv. ser-italom,
98. v. hurkolása, olv. hurkolást.
IV. r. 168. v. Ilmerinen, olv. Ilmarinen.
374. v. csuganod, olv. csarganod.
X. r. 349. v. harczba, olv. harczra.
XI. r. 116. v. fartoltata, olv. faroltatá.
181. v. kit, olv. mit.
280. v. vaslóm, olv. vaskóm.
XII. r. 354—5 v. Fennen, olv. tennen.
XIII. r. 92. v. vé, olv. v'é.
204. v. jöjjönek, olv. jöjjenek.
XIV. r. 16. v. ka van jeget, olv. havan, jegen.
344. v. tajtek zóró, olv. tajték szóró.
XV. r. 154. v. zok, olv. sok.
158. v. sok, olv. zok.
338. v. tagsleseken, olv. tag-fesleseken.
590. v. A dárda nád, olv. dárda-nád.
XVI. r. 59. Fenyöv, olv. Fenyő.
XVII. r. 33. v. Szerkezs, olv. szerkeszsz.
45. v. öntőre, olv. a tőre.
440. Váltla, olv. váltlak.
561. v. csikó szárait, olv. csikó a szárait.
593. v. Intezed, olv. intézéd,
XVIII. r. 313. v. keszittetem, olv. készitettem.
408. v. elébe, olv. elé be.
512. v. mentségők, olv. mentsége.
704. v. tub'a, olv. tuba.

XIX. r. 146. v. berge, olv. berke.
257. v. Víz ebeknek, olv. vizi ebnek.
436. v. hasadatkor, olv. hasadtakor.
XXI. r. 174. v. fá az elbólenző. olv. fából az ellenző.
XXII. r. 337 v. anyaszült, olv. asszonyszült.
XXIII. r. 407. v. A napra, olv. e napra.
264. v. Múvelkedést, olv. művelkedést.
738. v. juhászodott olv. juházodott.
XXIV. r. 67. v. megszóla, olv. szólal.
81. v. Kuntar, olv. Kútar.
205. v. Késztőt, olv. készt őt.
232. v. nyirágot, kimaradt: egy
393. v. sara, olv. sora.
XXV. r. 97. v. A lyányt, olv. A lyány.
XXVI. r. 100. v. lakdáridóba, olv. dáridóba.
439 v. Ki o. Kis
XXX. r. 194. v. anyaszülött, olv. asszonyszülött.
328. v. fala, olv. falu.
XL. r. 105. v. Lempo, olv. Lempi.
188. v. fogájának, olv. fogójának.
333. v. monda, olv. mondja.
XLI. r. 162. v. engetését, olv. pengetését.
XLIII. r. a tartalom 9-ik sorában megronta olv. megrontja.
XLVI, r. 436. v. inyjbe, o. inyjébe.
526. v. medvéjének o. medvé ének.
597. v. Inyjt, o Inyjét.
XLVII. r. 53 v. Idegenve, o. Idegenlve.
XLVIII. r. 230. v. kipattanta, o. kipattanta